

Sborník
Státního okresního archivu Přerov
27 / 2019

**Sborník
Státního
okresního
archivu
Přerov**

27

2019

**Přerov
2019**

Obsah

- 7 Jiří J. K. Nebeský – Zaniklé vsi drahotušského panství
- 19 Jan Štěpán – Hranická propast a registra loučná a kopaninná helfštýnského panství
- 22 Miroslav Marada – K počátkům židovské obce v Hranicích
- 31 Jan Štěpán – Úředníci a personál na helfštýnském panství v 16. století
- 56 Jan Štěpán – Jan Štěpán ml. – Plány výstavby výpravní budovy v Lipníku nad Bečvou z roku 1846
- 64 Karel Žurek – Dagmar Komárková-Vykoukalová – Několik poznámek k novým archivním dokumentům o rodině Loykových z Tovačova
- 85 Eva Slováková – Hostinské živnosti na Kelečsku, II.
- 111 Filip Gregor – Veřejná činnost sociálního demokrata Františka Lančíka v kontextu jeho životních osudů
- 127 Petr Jirák – Přestřelka mezi odbojárem Karlem Bolfem a příslušníky gestapa – Tragická epizoda z historie obce Věřovany v širších souvislostech
- 141 Petr Jirák – Tragické okamžiky – Lipník nad Bečvou 1949
- 154 Jiří Lapáček – *Je ti to zapotřebí?*
František Ostrčilík a třetí odboj na Přerovsku
- 251 O autorech

Jiří J. K. Nebeský

Zaniklé vsi drahotušského panství

Ačkoli množina badatelsky známých materiálů, které vypovídají o osídlení někdejšího drahotušského panství, je již takřka století uzavřena, zdá se, že podrobná excerpce záznamů a komparace údajů může ještě místy přinést něco trochu nového.^{1/}

Pokusme se nyní o přehled názvů jednotlivých vsí tvořících drahotušské panství k roku 1371 a 1480:^{2/}

1371^{3/}

castrum Drahotusch
opidum Drahotusch
villam Jezernicz
villam Podhorsí / Podhorzy
(villam) Milenow
villam Slawicz
villam Klokoczy
villam Grabowkam
villam Velika / Welika
villam Mikolow
villam Radykow
villam Swatischow

1480^{4/}

hrad Drahotuss
mesteczko Drahotuss
wsy Gezerniczí
(wsy) Slawicz
(wsy) Milenow
(wsy) Klokoczy
(wsy) Weliku
(wsy) Lhotku
(wsy) Podhorzy
(wsy) Vhrzinow
(wsy) Strzedulesy
(wsy) Bohuslawky

1/ Naposledy stručně ALEŠ DRECHSLER, *Nejstarší osídlení katastru Drahotuš*. In: Jiří Lapáček (red.), *Drahotuše – Historie a přítomnost*, 2008, s. 15–20. V rámci širšího výzkumu se vesnicemi na Drahotušsku zabývají: LADISLAV HOSÁK, *Historický místopis země Moravskoslezské*, 1938, s. 622–623, doplňuje JOSEF DOSTÁL, *Lokalisace zaniklých osad v kraji Olomouckém*. In: *Časopis Společnosti přátel starožitností* LXI, 1953, č. 1, s. 60–62; VLADIMÍR NEKUDA, *Zaniklé osady na Moravě v období feudalismu*. Brno 1961, opominout nelze ani LADISLAV HOSÁK – RUDOLF ŠRÁMEK, *Místní jména na Moravě a ve Slezsku*, I–II. Praha 1970–1980.

2/ Názvy vsí ponecháváme v původním pádovém tvaru, jaký je užit v příslušné písemnosti.

3/ MDZO II, 69 / MDZO II, 73 – Moravské desky zemské cúdy olomoucké (číslo knihy, číslo zápisu), edice Peter von Chlumecky (ed.), *Die Landtafel des Markgraftumes Mähren I. Olmützer Cuda 1348–1466*. Brünn 1856; František Matějka (ed.), *Moravské zemské desky II. Kraj olomoucký 1480–1566*. Brno 1948, zároveň je dostupná digitální podoba originálů na <http://www.mza.cz/a8web/>.

4/ MDZO XII, 60.

villam Strzedolesschy	(wsy) Hrabuwku
villam Schobyekow	(wsy) Radikow
villam Vhrzinow / Vhrzinowa Lhoty	puste wsy Zzabikow
villam Jursytynow	(puste wsy) Girzatsko
villam terciam partem Bohuslawicz ^{5/}	(puste wsy) Popelow
octam partem ante Chilcze ^{6/}	kromie role Strulowskey

Na dnešních mapách nenajdeme z obou výčtů vsí Mikolov, Svatišov, Soběkov, Juřítinov a Popelov.

Popelov se objevuje jako existující vesnice pouze jednou – ovšem bez souvislosti s drahotušským panstvím –, v roce 1371, kdy byly vsi Bohuslávky (Bohuslauicz, Bohuslavice), Popelov (Popelow) a Zbyslavsko (Sbislawsko) předmětem majetkové transakce.^{7/} V roce 1476 je Popelov uváděn jako pustý.^{8/} Zajímavé ovšem je, že jako pustá ves byl tehdy vyňat z prodeje drahotušského panství, stejně jako role Struhlovsko na jihovýchodním okraji Drahotuš. Listina nás informuje, že Struhlovsko koupil Ctibor Tovačovský z Cimburka a jako svobodný majetek jej převedl na svého služebníka Štěpána (ten jej pak věnoval hranickému špitálu). Podle opisu kupní smlouvy z roku 1469 obdržel Struhlovsko jako protihodnotu finanční půjčky hranický purkrabí panoš Štěpán z Popelova (!).^{9/}

Ačkoli to listina z roku 1476 neuvádí, zdá se, že vedle Struhlovska převedl Ctibor z Cimburka na svého služebníka Štěpána také Popelov, a proto jej musel vyjmout z pozdějšího prodeje drahotušského panství. Zda Popelov prodal či předal Štěpánovi, aby mu zajistil deskovní statek, či zda měl Štěpán k Popelovu nějaké předcházející vazby, netušíme. Zdá se, že mezi sepsáním kupní smlouvy v roce 1476 a jejím zápisem do zemských desek v roce 1480 se situace změnila, neboť pustý Popelov už z prodeje vyňat nebyl a zůstal součástí panství.^{10/}

5/ Bohuslávky byly součástí drahotušského panství do 40. let 16. století – 1544 ještě ano, ale 1548 už jsou uváděny jako součást panství Lipník nad Bečvou. Mimochodem, diference mezi současným názvem vsí (Bohuslávky) a původním (Bohuslavice) může naznačovat výraznější změnu v dějinách osídlení, k níž došlo někdy na přelomu 14. a 15. století.

6/ Osmína poplužního dvora v Chýlci (dnes součást Veselíčka) se při převodu drahotušského panství v roce 1418 jako jeho součást již neobjevuje, později (1492) už byl dvůr součástí panství Veselíčko (MDZO XIV, 7).

7/ MDZO II, 13.

8/ Vizte poznámku č. 38.

9/ BOHUMÍR INDRA, *Slovutný panoše Štěpán z Popelova, purkrabí na Hranicích*. In: Záhorská kronika 21, 1938–1939, č. 3, s. 95–96; BOHUMÍR INDRA, *Rozvoj města v 15. a 16. století do třicetileté války*. In: Ladislav Hosák – Bohumír Indra – Marie Jašková, Hranice – dějiny města, I, Hranice 1969, s. 47 a 49.

10/ Štěpán z Popelova získal zástavní práva na Napajedla, zřejmě od Albrechta Kostky z Postupic, který měl původně koupit hranické panství. Štěpán z Popelova a z Napajedel se pak objevuje ještě v roce 1485 – Zápis k landfrídu, MZA, A1 – Stavovské listiny, i.č. 533; Vincencius Brandl (ed.), *Libri citationum et sententiarum seu Knihy pùhonné a nálezové, VI – Pùhony olomúcké od r. 1483–1493*. Brno 1895, s. 136 aj.

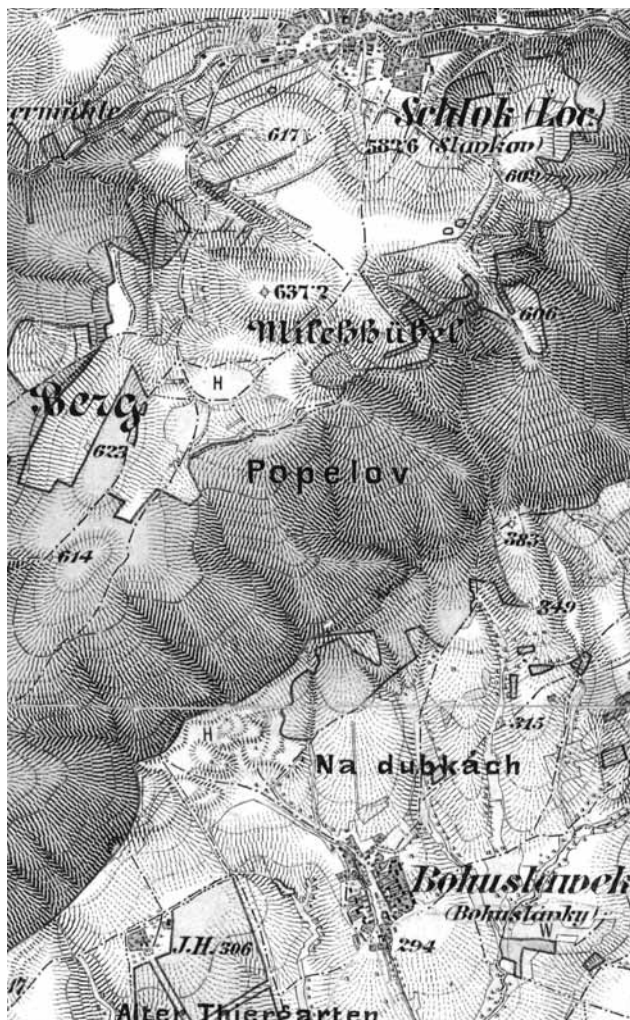
Západní část katastru Loučky (1830) tvořily trati (1) Křížanový Doll, (2) Neplachow, (3) Lomnez, (4) Dubina, (5) Klze a (6) Popelow, zřejmě území zaniklých vsí Lomec, Neplachov a Popelov

Registra loučná a kopaninná (dále jen RLK), jejichž vznik bývá kladen do období let 1520–1530,^{11/} uvádějí v rubrice „Popelow pustiny“ celkem sedm pozemků, z nichž je odváděn poplatek – tři pozemky patří jednomu osedlému z Trnávky, tři majitelům z Bohuslávky a jeden obyvateli Slavkova.^{12/} Urbář z roku 1544 eviduje jako „pouště na Popelově“ („pauusste na Popelowe“) devět pozemků.^{13/}

11/ ADOLF TUREK, *Soupis urbářů Ostravského kraje 15.–18. století*. Opava 1954, s. 59–60; Urbář helfenštejského a hranického panství – Registra loučná a kopaninná panství helfenštejského, SOA v Třeboni – oddělení Třeboň, fond Cizí statky Třeboň, i.č. 77.

12/ RLK, f. 20.

13/ Urbář helfenštejského panství – Registra hlavní panství helfenštýnského na groš český, SOA v Třeboni – oddělení Třeboň, fond Cizí statky Třeboň, i.č. 76, f. 133–134.

Trat Popelov mezi Slavkovem a Bohuslávkami, III. vojenské (Františkovské) mapování (1876 až 1878); současné turistické mapy umísťují trat Popelov jihozápadně od vrchu Humenec (na mapě kóta 623 m. n. m. pod slovem Berg)

Katastrální mapa z roku 1830 situuje trat Popelow do západní části podivně formovaného katastru Loučky – celou tuto část považoval Ladislav Hosák za původní území zaniklých vsí Lomec, Neplachov a Popelov.^{14/} Oblast Popelova je na mapě umístěna zhruba na půl cesty mezi Slavkovem a Bohuslávkami, současné turistické mapy ovšem kladou trat Popelov do prostoru jihozápadně od vrchu Humenec.

Podrobnější analýza místních zeměpisných názvů a map by mohla ukázat využitelnost zmínky z urbáře z roku 1692,^{15/} na kterou upozornil

14/ LADISLAV HOSÁK, *K problematice zaniklých sídlišť na Moravě*. In: Časopis Společnosti přátel starožitností LXV, 1957, č. 3, s. 137–146, zjm. 146.

15/ Urbář panství helfenštejnského, 1688–1776, ZA Opava, pobočka Olomouc, fond Velkostatek Lipník nad Bečvou, i.č. 250, f. 18.

Jan Baďura^{16/}, kde je pramen potoka Forellenbach (snad dnešní Říka) lokalizován polohou vesnice Pfaffengalgen, což by mohl být chybný lexikální kalk českého Popelov (*pop* místo *popel*).

Zmíňme, že osud další vsi jmenované v roce 1371 – Zbyslavska, je ještě nejasnější. Už sama koncovka *-sko* signalizuje přerušení sídelní kontinuity. Z pramenů pak zcela mizí. Pouze jediná zmínka o platu „z byzowsky z kluczy“ u sedláka ve Slavkově v urbáři z roku 1609^{17/} by mohla mít souvislost se zmizelým Zbyslavskem. Bohužel bližší lokalizaci tento pomístní název neumožňuje.

Nicméně, jako velmi hypotetickou úvahu nabízím tento nápad: kořen slova Sbislavsko je *slav*, stejně jako v případě *Slavkova*, jehož název se v pramenech objevuje poprvé k roku 1447,^{18/} což je v kontextu okolních vsí značně pozdě. Nebylo by možné uvažovat o Zbyslavsku jako o ranějším názvu pozdějšího Slavkova? Produktivnost kořene *slav* je zajímavá i se zřetelem na Bohuslávky.

Soběkov

Ves je označována 1365 jako Sobyekow, 1371 Schobyekow, 1418 Sobiekow, při dalších dvou transakcích s drahotušským panstvím (1437 a 1446) není zmíněna, v roce 1476 je uváděna jako pustá ves Zabikow, 1480 Zzabikow, 1548 Sobikow.^{19/}

U prvních tří zmínek v letech, kdy šlo ještě o „živou“ ves, se Soběkov objevuje ve výčtech vsí vždy bezprostředně za Středolesím a v blízkosti Uhřínova. RLK uvádějí u Uhřínova „kouty po Sobikovsku“ („Kauti po sobikowsku“),^{20/} kde evidují celkem dvacet pozemků, z nichž z osmi platí osedlí z Uhřínova, z jednoho z Milenova, jednoho z Podhoří a z deseti ze Středolesí.^{21/} Z toho snad můžeme usuzovat, že obyvatelstvo Soběkova migrovalo především do Středolesí a Uhřínova.

Katastrální mapa z roku 1830 uvádí současně lokality *Zabikow* na západním okraji katastru Středolesí a *Sobikow* na sousedícím západním okraji katastru vsi Podhoří, východně od lokality *Peklo*, resp. *Pekelný mljn*. Hypoteticky lze uvažovat o tom, že právě samota Pekelný mljn představuje pozůstatek jinak zaniklého Soběkova. Pomístní název Pekelný mljn je doložen nejdříve zřejmě v urbáři z roku 1663.^{22/}

16/ JAN BAĎURA, *Lipenský okres – Vlastivěda moravská*, sv. 44, Brno 1919, s. 282.

17/ Registra panství helfenštejnského, 1609, ZA Opava, pobočka Olomouc, fond Velkostatek Lipník nad Bečvou, i.č. 4003, f. 202 – na text poprvé upozornil Jan Baďura (předcházející poznámka).

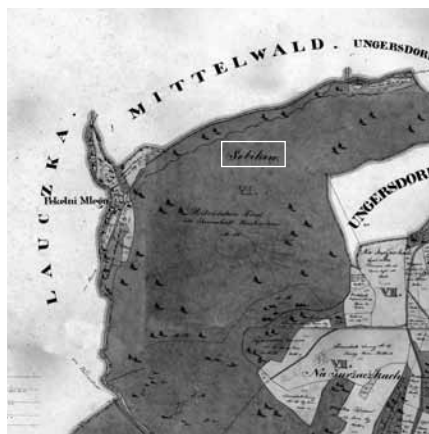
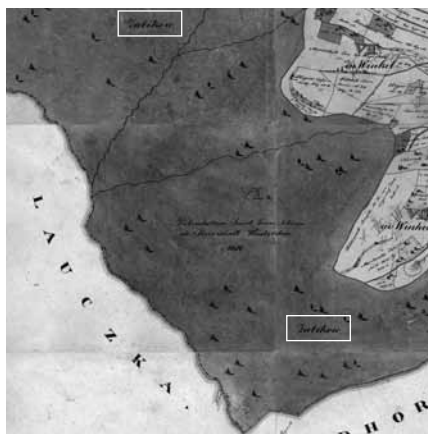
18/ MDZO X, 575.

19/ LADISLAV HOSÁK – RUDOLF ŠRÁMEK, *Místní jména na Moravě a ve Slezsku, II*. Praha 1980, s. 805 předpokládají jako původní tvar názvu vsi *Sobikow*.

20/ RLK, f. 119.

21/ V urbáři z roku 1569 už nejsou tyto pozemky odděleny od uhřínovských, nicméně vedle třinácti osedlých z Uhřínova měli ve vsi Uhřínově pozemky ještě dva lidé z Milenova a šest ze Středolesí.

22/ Revidovaný koncept urbáře panství hranického a drahotušského, ZA Opava, pobočka Olomouc, fond Velkostatek Hranice, i.č. 173, f. 292. VOJTĚCH BEDNÁŘÍK, *Historie Podhoří*, <http://www.podhori.cz/historie>: „Na trati *Kuře* bývala ves Sobíkov, též Žabíkov.“

Lokalita označovaná jako Zabikow na katastru Středolesí (↖) a jako Sobikow na katastru Podhoří (↗) – prostor, kde se dříve pravděpodobně nacházela ves Soběkov, Stablní katastr, 1830

V literatuře opakované umístění Soběkova do prostoru tratě Žabník (Zabník), spojené se stejnojmenným potokem na východním okraji katastru Podhoří, je méně pravděpodobné.

Juřítinov

1371 Jursytnow,^{23/} pusté 1476 Jursytnow^{24/}, 1480 Girzatsko, 1520 až 1530 Iurzatsko, 1548 Jurzaczko. I zde koncovka *-sko* představuje slovní tvar typický pro vsi (i dočasně) pusté.^{25/}

V RLK se objevuje lokalita hned dvakrát – „z louk na Juřatsku“ („s lauk na Jurzatsku“) odvádělo poplatky třináct obyvatel z Podhoří, jeden z Milenova a dva z Jezernice;^{26/} „z Juřatska a z nových koutů“ („s Iurzatska a s nowých kautuo“) platilo devět osedlých z Podhoří a dva z Milenova.^{27/}

23/ LADISLAV HOSÁK – RUDOLF ŠRÁMEK, *Místní jména na Moravě a ve Slezsku*, I. Praha 1970, s. 374 dovozují, že tvar Juřetínov byl převzat roku 1371 písařem od bezprostředně předcházejícího Uhřínov a správný tvar měl znít Juřatín či Juřetín.

24/ V. PRASEK, *Doba pustých dědin od r. 1430–1780*. In: *Selský archiv* 5, 1906, č. 4 (20), s. 201–218, zjm. 209 chybným čtením názvu Gurzatsko jako Oherzalsko (Oheřálsko) uvedl na scénu regionálního dějepisu *novou zaniklou ves na drahotoušském panství* – VLADIMÍR NEKUDA, *Zaniklé osady na Moravě v období feudalismu*. Brno 1961, s. 66 jí přisoudil předpokladatelné původní jméno Ohýraly. V literatuře žije dále, ačkoli reálně šlo o Juřítinov, např.: ALEŠ DRECHSLER, *Prehistorie katastru Klokočí a problematika osídlení východní části Bečevské brány v pravěku a raném středověku*. In: *Klokočí – Dějiny a přítomnost obce*. Klokočí 2007, s. 12. Zkomolený název Juřatska se dostal i do nejstarší moravské topografie – FRANZ JOSEPH SCHWOY, *Topographie vom Markgrathum Mähren*, III, Wien 1794, s. 214 vytvořil název *Zwratsko*, které ovšem považoval za synonymum pro *Swatichow*.

25/ V. PRASEK, *Doba pustých dědin od r. 1430–1780*. In: *Selský archiv* V, 1906, č. 4 (20), s. 201–218, zjm. 209.

26/ K nim můžeme připočítat další dva poplatníky z Podhoří, dopsané do register dodatečně. Podle dalšího přípisu odpovídala za výběr poplatků fojt z Podhoří – RLK, f. 87.

27/ RLK, s. 117.

Zajímavé je, že ačkoli o existenci „živé“ vsí máme jedinou zmínku, její stopa v terénu, resp. mapách, je nehlubší. Až do poloviny 19. století byla lokalita Na Juřáčkách („Na Juržáčkách“) v severní, jinak zalesněné části katastru Podhoří intenzivně zemědělsky obdělávána, až na konci 19. století tato činnost ustala a dnes už je to jen několik mýtin v lesním porostu, které připomínají dřívější situaci. V místní geografii se ujal také název Juřacka (též Juračka a Juřačka) pro blízký vrchol o nadmořské výšce 589 m nad mořem.

Ke vzniku obou blízkých vsí – Juřítinova a Soběkova došlo jistě v souvislosti s existencí nedalekého hradu Drahotuše (poprvé zmíněn 1278), původního správního centra panství.^{28/} Možná to byl postupný pokles významu hradu a přesun pomyslného jádra panství do stejnojmenného, 6 km vzdáleného městečka, co spoluzapříčinilo zánik vsí na počátku 15. století.

Naše představy o konci těchto vsí jsou pouze hypotetické, i když nelze vyloučit, že zejm. Soběkov by mohl být archeologicky odhalitelný a prozkoumatelný. Ať už se jednalo o jednorázovou událost v podobě požáru či epidemie, nebo postupnou migraci obyvatel do blízkých vesnic,^{29/} existence těchto zaniklých vsí nám ukazuje, že osídlování krajiny bylo procesem, který nebyl vždy přímočarý a provázely jej nejen úspěchy, ale i omyly.

Svatišov

Ves Svatišov je doložena pouze jednou, v roce 1371 (Swatischow), ve výčtu vsí následuje po Radíkovu a před Středolesím. Název později nebyl použit pro pustou ves, ani jako název nějaké lokality. Vladimír Nekuda se pokusil lokalizovat Svatišov větou: „Zanikl asi u Radíkova“,^{30/} což podporuje následující náznak: RLK uvádějí kolem roku 1520/1530 u Radíkova lokalitu Lhotisko^{31/} se třinácti daň platícími pozemky, všichni majitelé byli jinak osedlí v Radíkově. V roce 1569 už urbář takovou lokalitu neuvádí,^{32/} stejně jako mapy z 19. a 20. století.

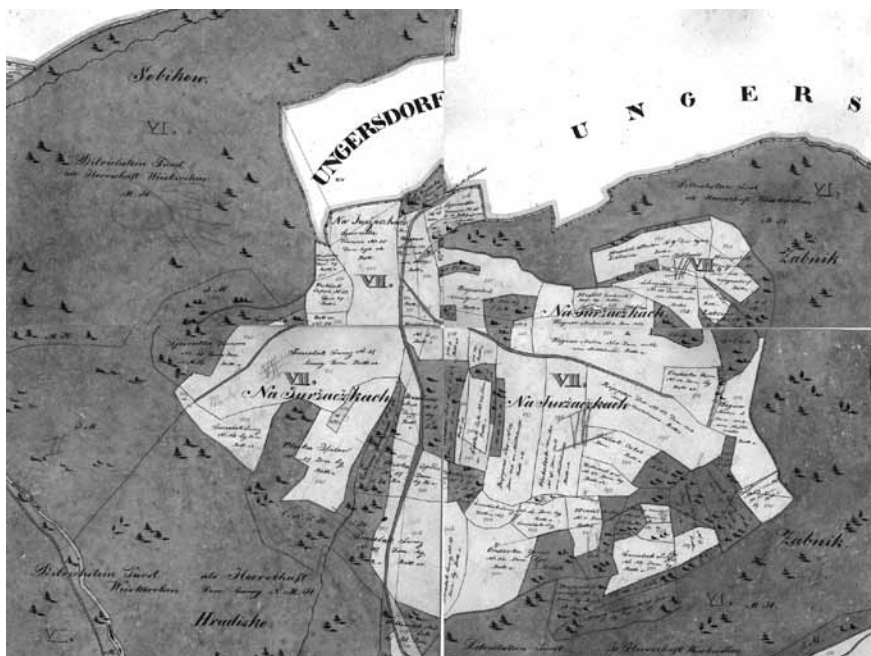
28/ Ke kolonizaci Drahotušska pány z Drahotuš blíže PAVEL BOLINA, *Jádro drahotušského hradu*. In: Sborník Kruhu přátel Muzea hlavního města Prahy 1, 1988, s. 157–167, JAN KLÁPŠTĚ, *Proměna českých zemí ve středověku*. Praha 2005, s. 263–264, JIŘÍ LAPÁČEK, *Dějiny Drahotuše do roku 1848*. In: Jiří Lapáček (red.), *Drahotuše – Historie a přítomnost*, 2008, zjm. s. 21–30.

29/ Zajímavá je v této souvislosti tradovaná translace Středolesí, která může souviset se zánikem některé z okolních vsí – JIŘÍ LAPÁČEK, *Dějiny obce od nejstarších písemných zmínek po rok 1945*. In: Petr Hlavačka – Jiří Lapáček, *Dějiny obce Středolesí, Přerov 2015*, s. 15.

30/ VLADIMÍR NEKUDA, *Zaniklé osady na Moravě v období feudalismu*. Brno 1961, s. 48. Naproti tomu LADISLAV HOSÁK, *Přehled historického místopisu Moravy a Slezska v období feudalismu do roku 1848*. Ostrava 1967, s. 324 lokalizuje Svatišov do okolí Drahotuš.

31/ RLK, f. 122. Stejnojmenná lokalita byla součástí hranického panství – BOHUMÍR INDRÁ, *Rozvoj města v 15. a 16. století do třicetileté války*. In: Ladislav Hosák – Bohumír Indra – Marie Jašková, *Hranice – dějiny města, I, Hranice 1969*, s. 43, 53.

32/ Urbář panství hranického a drahotušského, ZA Opava, pobočka Olomouc, fond Velkostatek Hranice, i.č. 172.

Zemědělsky obdělávaná půda bývalé vsi Juráčeky na katastru Podhoří – trať Na Jurčáčkách (dnes v Juráčkách), Stablní katastr, 1830

Kandidátem na možný pozůstatek Svatišova by mohl teoreticky být Podlesní (Podlesný, Podleský) mlýn, samota na dnešním okraji katastru Olšovce. V RLK je ovšem veden jako součást Partutovic.^{33/} Připojení lokality ke katastru Partutovic by mohlo být v kontextu doby pochopitelné – bližší Olšovec na počátku 16. století teprve vznikl a Lhotka se nacházela v depresi (viz níže). Pokud by ale nějak souvisel Podlesní mlýn se Lhotiskem (a Radíkovem), bylo by připojení mlýna k relativně vzdáleným Partutovicím zvláštní.

Míkolov / Mikulůvka

Zatímco předcházející čtveřice vesnic se v pramenech vyskytuje sporadicky, poslední z dnes neznámých vsí drahotušského panství figuruje ve výčtu vesnic pravidelně: 1371 Míkolow, 1418 Mykuluowky, 1437 Mikulowka cum molendino (s mlýnem), 1466 Mikuluowka, 1476 Mikuluwka. Florián Zapletal, který se pokusil o lokalizaci zaniklých vsí na Drahotušsku v roce 1931, konstatoval: „Kde ležela skutečně tato ves a kdy zanikla, nedovedu zatím povědět,“^{34/} správně ale odmítl souvislost mezi zánikem „Mikulovky“ a vznikem Drahotuš, kterou uváděla lidová pověst,

33/ RLK, f. 93.

34/ FLORIAN ZAPLETAL, *Pusté vsi Žabíkov, Jiřatsko a Popelov na Drahotušsku*, Záhorská kronika XIV, 1931–1932, č. 1, s. 26.

podle níž vznikly Drahotuše translací osady Mikulůvka, která stávala blíže u řeky Bečvy a byla zničena povodní. Mikulůvka byla spojována s kostelíkem sv. Mikuláše, který se u Bečvy skutečně nacházel.^{35/}

S jinou tratí „Na Kostelíku“, tentokrát poblíž Milenova, spojil existenci vsi Josef Dostál.^{36/} Trať s podobným názvem ovšem v okolí Milenova zřejmě neexistovala, neuvádí ji Stabilní katastr, ani současné mapy.

Bylo by zvláštní, kdyby dlouhodobě existující vesnice zmizela zcela beze stopy v písemném materiálu. Pokud k tomu dochází, bývá pravděpodobnější, že vesnice existuje dále, jen ji známe pod jiným názvem.^{37/}

Poslední výskyt názvu (Mikuluwka) se objevuje v roce 1476 v listině, kterou Ctibor Tovačovský z Cimburka převedl drahotušské panství na Viléma z Pernštejna. Opis originálu se zachoval ve dvou exemplářích tzv. Codexu Pernsteinensis:^{38/}

1476	1480
hrad Drahotuss	hrad Drahotuss
s miesteczkem Drahotussiem / Drahotussem	mesteczko Drahotuss
wes Gezerniczcy	wesy Gezerniczci
(wes) Slawicz	(wsy) Slawicz
wes Milenow	(wsy) Milenow
wes Klokoczy	(wsy) Klokoczy
wes Weliku	(wsy) Weliku
wes Mikuluwku	(wsy) Lhotku
wes Podhorzi / Podhorzy	(wsy) Podhorzy
wes Vhrzinow	(wsy) Vhrzinow
wes Strziedulesy / Strzedulesy	(wsy) Strzedulesy
wes Bohuslawky	(wsy) Bohuslawky
wes Hrabuwka / Hrabuowka	(wsy) Hrabuwku
wes Radikow	(wsy) Radikow
wsy puste Zabikow	puste wsy Zzabikow
(wsy puste) Girzatsko	(puste wsy) Girzatsko
kromie (wsy puste) Popelowa	(puste wsy) Popelow
a roli Strulewske / Strulowske	kromie role Strulowskey

35/ F. A. ZAPLETAL, *Drahotuše jindy a nyní*, 1907, s. 2; V. BARTOVSKÝ, *Hranický okres – Vlastivěda moravská*, sv. 20, Brno 1909, s. 160. Lokalizaci kostelíka sv. Mikuláše upřesnil BOHUMÍR INDRA, *Zaniklý kostelík sv. Mikuláše u Drahotuš*, *Záhorská kronika XVIII*, 1935–1936, č. 1, s. 16–18. Kostel však mohl být pozůstatkem jiné zaniklé vsi, jejíž název neznáme (nešlo-li o Svatišov).

36/ JOSEF DOSTÁL, *Lokalisace zaniklých osad v kraji Olomouckém*. In: *Časopis Společnosti přátel starožitností LXI*, 1953, č. 1, s. 61; po něm VLADIMÍR NEKUDA, *Zaniklé osady na Moravě v období feudalismu*. Brno 1961, s. 103.

37/ Metodické poznámky k lokalizaci zaniklých vsi: LADISLAV HOSÁK, *K problematice zaniklých sídlišť na Moravě*. In: *Časopis Společnosti přátel starožitností LXV*, 1957, č. 3, s. 137–146.

38/ Pernštejnský kodex, MZA, fond G 11 Sběrka rukopisů Františkova muzea, sign. 599/5, f. 152–153 (odtud názvy lokalit) a fond G 10 Sběrka rukopisů Zemského archivu v Brně, i.č. 812, f. 81 (odtud varianty názvů), edice JOSEF KALOUSEK (ed.), *Archiv český*, XVI. Praha 1897, s. 194–195.

Vlevo jsou uvedeny údaje z listiny z roku 1476, vpravo údaje ze zápisu této majetkové transakce do olomouckých zemských desek.^{39/} Ve zcela shodné posloupnosti narážíme na jediný rozdíl – v roce 1480 stojí na místě Mikulůvky jiný zdobnělý název – Lhotka. V následujících písemnostech je název širší – v RLK je to Lhotka Mihalcova,^{40/} v počtu osedlých z roku 1539 Lhota Michanova,^{41/} později Michalcova Lhota (1548,^{42/} 1553^{43/}) a od 1569 znovu jen Lhotka.^{44/}

Náhrada názvu Mikulůvka jménem Lhotka není *důkazem* identity těchto vsí, jde ovšem o silnou *indicii*, zejména když si uvědomíme, že Lhotka před rokem 1480 neexistuje a Mikulůvka se zase neobjevuje po roce 1476. Budeme-li uvažovat o tom, že oba názvy prezentují stejné sídliště, změna názvu nutně signalizuje významnou změnu v jeho historii.

Snad byla ves zasažena nějakou přírodní katastrofou, epidemií či válečnou událostí.^{45/} Každopádně muselo jít o zásadní a zřejmě relativně jednorázovou událost, když vedla k tak rychlé změně názvu (1476 až 1480). Poté následoval pokus o obnovu. Těm, kteří byli ochotni se ujmout opuštěných hospodářství, resp. je znovu vybudovat, byla určena lhota / lhůta, tedy čas motivační daňové úlevy. Dost možná, že jméno Mi(c)hal / Mi(c)halec patřilo tomu, kdo byl pověřen řízením celého znovuosídlení či dosídlení. Ve středověku by se mu říkalo lokátor. Je ovšem také možné, že přívlastek *Mi(c)halcova* je zkomoleninou adjektiva *Mikulcová*, který by se vázal k původnímu názvu Mikulov / Mikulůvka.

V RLK je v rubrice „Wes Lhotka Mihalczowa“ uvedeno devět osedlých, kteří kromě svých pozemků odvádějí daně ještě z dalších pěti pustých zahrad. V jednom případě těž z pusté „zahrady fojtské“ („zahrady foytskee“). Neobsazenost fojstství je zajímavá vzhledem k tomu, že berní v roce 1516 „od 7 člověků“ z Michalcovy Lhoty předával fojt Jiřík.^{46/} Může to naznačovat, že (znovu)vybudování vsi na počátku 16. století naráželo na překážky.^{47/} Minimální počet osedlých ve Lhotce, který z ní

39/ MDZO XII, 60.

40/ RLK, f. 127, 143.

41/ Počet osedlých pro berní, ZA Opava, pobočka Olomouc, fond Velkostatek Lipník nad Bečvou, i.č. 4002, f. 8.

42/ MDZO XXV, 186.

43/ MDZO XXV, 279.

44/ Urbář panství hranického a drahotušského, ZA Opava, pobočka Olomouc, fond Velkostatek Hranice, i.č. 172, f. 385–390.

45/ BOHUMÍR INDRA, *Rozvoj města v 15. a 16. století do třicetileté války*. In: Ladislav Hosák – Bohumír Indra – Marie Jašková, Hranice – dějiny města, I, Hranice 1969, s. 49 dává zánik „některých vesnic“ na Drahotušsku do souvislosti s česko-uherskou válkou (1468–1478), ovšem bez dalších dokladů. Původní předpoklady, že zánik vsí všeobecně způsobovala především válka, byl v 60. letech 20. století přehodnocován – např. Vladimír Nekuda, *Proč zaniklo ve středověku tolik osad?* In: Vlastivědný věstník moravský XV, 1960, s. 301–306.

46/ JIŘÍ RADIMSKÝ, *Berňová registra moravská z první poloviny 16. století, III. část*. In: Časopis Matice moravské, LXXVI, 1957, s. 317.

47/ Údaj z roku 1437 o existenci mlýna v Mikulovce můžeme spojit s mlýnem ve Lhotce, o němž máme kontinuální zprávy od roku 1554 – Pozemková kniha Lhotka ZA Opava, pobočka Olomouc, fond Velkostatek Hranice, sign. 4445, f. 9 a násl..

Lhotka na mapě z roku 1830, ves je umístěna na východním okraji katastru, v blízkosti hranice s katastrem Olšovice

čini jednoznačně nejmenší ves na Hranicku a Drahotušsku,^{48/} zároveň se skutečností, že se vždy jednalo o samostatnou ves (obec) a nikoli osadu některé z blízkých vesnic, je nepřímým důkazem dlouhé historické tradice, o níž se tato samostatnost mohla či musela opírat.

Zajímavý je v této souvislosti nejstarší půdorys vsi Lhotka z roku 1830 – zatímco západní část, na pravém břehu potoka Veličky, je rozparcelována tak, jak je běžné u vsí vzniklých kolonizací, tedy lány táhnoucí se za usedlostmi soustředěnými u osy komunikace, východní část vsi tvoří několik usedlostí, k nimž nepřísluší bezprostředně navazující polnosti. Nedaleko za nimi totiž končí obecní katastr a začínají pozemky usedlostí vsi Olšovice. Vzdálenost obou vesnic nepředstavovala ani v 16. století více než 950 metrů (měřeno mezi domy s pozdějším čp. 1).

48/ RUDOLF JANOVSKEÝ, *Jana Kropáče z Nevědomí poddanské zřízení na panství hranickém z let padesátých XVI. století*. In: *Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci* XLV, 1932, s. 81–89.

Uvážíme-li skutečnost, že Olšovec vznikl na samém počátku 16. století zřejmě přemístěním vsi Šumvaldy / Šovejdy,^{49/} může nás napadnout souvislost pozdního vzniku Olšovce a nepravidelnosti katastru sousední Lhotky.

Pokud byla Mikulůvka zasažena nějakým druhem krize, která měla za následek znovuvybudování vsi pod názvem Lhotka, je možné, že vznik Olšovce byl umožněn existencí volného prostoru na západní části původních pozemků Mikulůvky, větší část olšoveckého katastru se však zřejmě nacházela na hranickém panství, k němuž byla ves počítána (narozdíl od Lhotky, která patřila k panství Drahotuše). Existence společné vrchnosti pro obě panství potenciální spor o příslušnost vsi mohla ovšem tlumit. Olšovec byl nakonec v dějinném vývoji úspěšnější, již ve 20./30. letech 16. století měl trojnásobný počet obyvatel než Lhotka (30 ku 9).^{50/}

Přestože Lhotka tak získává, nadneseně řečeno, naději na delší historii,^{51/} uváděná první zmínka o vsi (1371)^{52/} se nezmění. Je to dáno tím, že zkomolený zápis v deskách zemských, v němž k roku 1371 figuruje Uhřínov jako „Vhrzinowa Lhoty,“^{53/} byl chybně chápán jako dva zvláštní názvy („Uhřínov a Lhoty“). Vedle této Uhřínovy Lhoty se o sto let později objevila zřejmě na místě Mikulůvky Michalcova Lhota, později jen Lhotka.^{54/}

49/ JOSEF MIKULÍK – MARIE MIKULÍKOVÁ, *Pustá ves Šovejdy*. In: Oderské vrchy, 4, 1971, s. 25–28, 5, 1972, s. 27–30, 81–84; [Josef a Marie] MIKULÍKOVÍ, *Šovejdy – Z dějin osídlení Hranicka*, Zpravodaj města Hranic a lázní Teplíc nad Bečvou, duben 1984, s. 11–12, červenec–srpen 1984, s. 14–15; nejnověji ZDENĚK SCHENK – JAN MIKULÍK, *Nejstarší osídlení obce Olšovce*. In: Olšovec v proudu dějin 1516–2016. Olšovec 2016, s. 6–15; JIŘÍ LAPÁČEK, *Od nejstarších písemných zmínek do roku 1918*. In: tamtéž, s. 17–21.

50/ BOHUMÍR INDRA, *Obyvatelé Hranicka v 16. a 17. století*. In: Záhorská kronika XXIV, 1946–1947, č. 5–6, s. 68–75, č. 7–8, s. 100–109, č. 9–10, s. 147–156.

51/ Neprozkoumaná archeologická lokalita u Lhotky (parc. č. 153), jejíž výzkum snad mohl přinést nové poznatky k historii oblasti, byla bohužel nenávratně zničena těžbou v lomu Hrabůvka. *Soupis nemovitých kulturních památek okresu Přerov*, 2015, s. 133 lokalitu označuje jako hradisko s rámcovou datací 800–1200 n. l.; FRANTIŠEK PŘIKRYL, *Drahotuch a starožitnosti Pobečví*. In: Záhorská kronika VIII, 1925–1926, č. 3, s. 80–82 rozlišuje v oblasti dvě (potencionálně) archeologické lokality.

52/ Např. JIŘÍ LAPÁČEK – BŘETISLAV PASSINGER, *Pobečví v proměnách času*. Přerov 2005, s. 123.

53/ MDZO II, 73.

54/ Sporadicky se vyskytoval i nezdobný název, např. mapa Stabliního katastru má název Lhotta (Lhota).

Jan Štěpán

Hranická propast a registra loučná a kopaninná helfštýnského panství

Hranická propast, německy Gevatterloch, tj. Kmotrova díra, přitahuje pozornost lidí žijících v okolí jistě od nepaměti a je pravděpodobné, že o ní lidé věděli již velice dávno. Jedná se o krasovou propast v devonském vápenci, jejíž hloubka nedá spát řadě badatelů na světě.^{1/} Každý nový pokus o dosažení jejího dna potvrzuje unikátnost a přináší zároveň další tajemství. Lokalita sama spadá do katastru města Hranic, ale jižně položená vyvýšenina Černotína směřující od Bečvy k propasti se nazývá podobně – Propastsko.

Pověst o jejím vzniku odkazuje k majiteli a snad i zakladateli hrádku Svrčova, kterým byl Hereš Svrč ze Zdounek na konci 14. století. Je samozřejmě nesmyslné, aby o propasti nedaleko hrádku v té době lidé nevěděli, potvrzeno to ale prozatím nemáme. Dosud nejstarší písemný doklad totiž pochází až od zemského lékaře Tomáše Jordána z Klausenburku, který ve své knize o vodách hojitelných aneb teplicích moravských z roku 1580 přináší první doklady, ale také popis propasti.

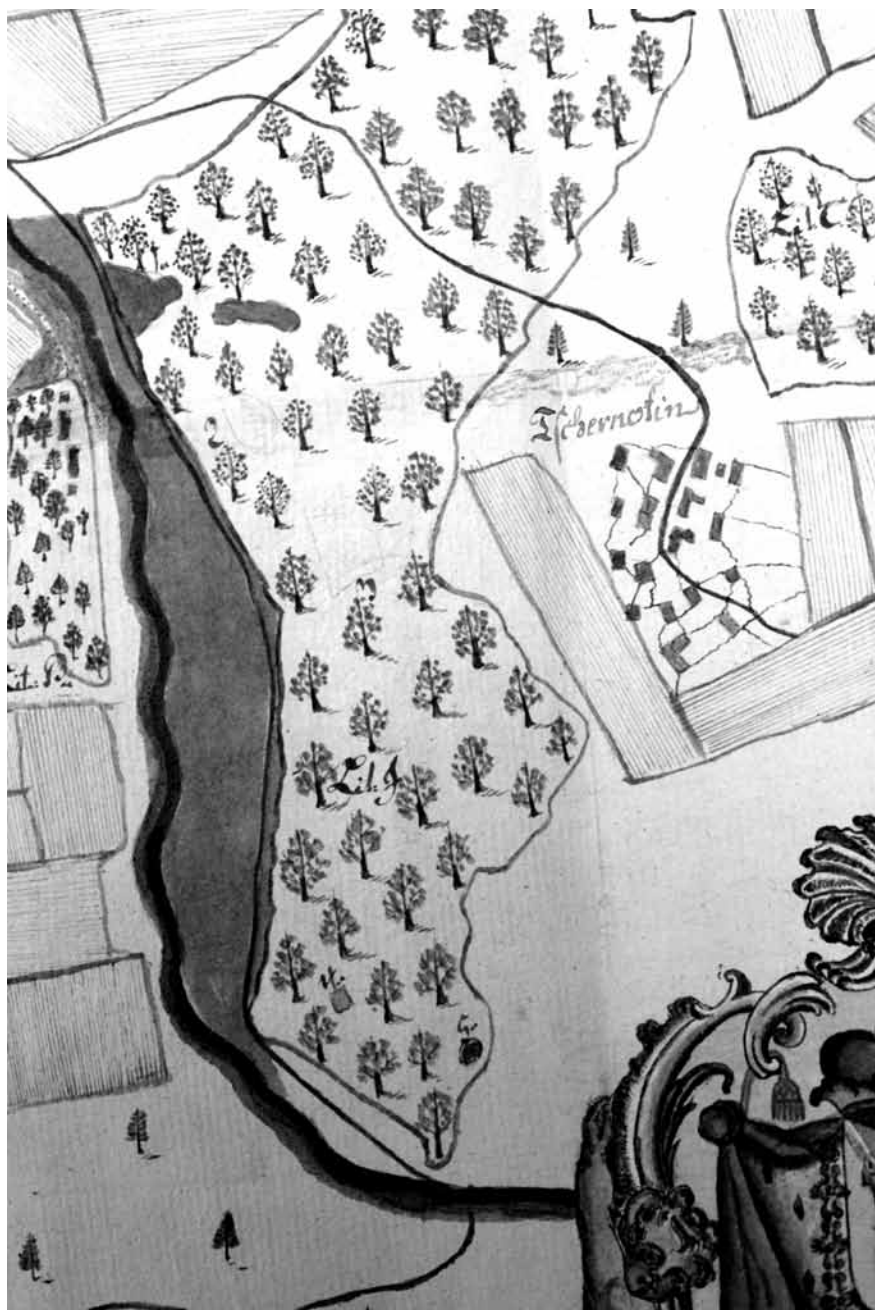
„V podezření i to jest, že naproti lázni na druhé straně řeky hora jest vysoká a příkrá, na kteréžto hory vrchu jest veliká jáma (hrozno na ni hleděti) od vrchu až dolů procházející, jako propast, aneb radše Peklo nějaké, do kteréžto před časy lidé na smrt odsouzení metáni bývali. V té propasti na dně jest louže neb voda stojatá, do níž jakž zvíř neb jiná hovada vpadnou, hned se potopí a zahynou. Tolikéž dříví a jiné věci, kteréž se tam, když kdo chce hlubokost její změřiti, z hůry pouštějí, aniž jest kdo kdy hlubokosti její vystihnouti mohl, tak že by někde ne zle a scestně smysliti mohl, že z té propasti voda skrze podzemní průchody pod řekou na druhou stranu prochází, a tu se teprv ven prýští.

Nebo když se řeka rozvodní a z břehů svých vystupuje, také se zřejmě poznati může, že v té propasti vody přibývá.

Pustili se někteří z našich do té propasti, a okusivše té vody našli ji smrdutou býti, rovně jako vodu stojatou, snad proto, že dlouho pohnuta nebyvší, od toho dlouhého stání poněkud shnila. Čehož znamení byl šlemovitost zelená, kterouž svršek té vody všudy potažen a přikryt byl: a pravili, že žádné hojitelné moci neb chuti při ní nenalezli: ačkoliv obyvatelé touž chuť a moc, jako druhé vodě, jí připisují.

1/ <http://hranickapropast.cz/>

Hranická propast na mapě polesí panství Hranice z roku 1780 (ZAOpO)

Rozprávěl mi jeden dobrý přítel můj, kterýž téměř již v sedmdesáti letech jest, že za mladých let svých, chtěje hlubokost její vystihnouti, v ní plovat, a pod vodu se pustil, zdali-by dno najiti mohl: ale že to daremné bylo, ačkoliv plova-

ti velmi dobře uměl. Snad také ta zelenost jest přirozená a vlastní té vodě: ale mně se vidí, neb jsem z hůry spatřil, že se voda po povrchu kalila, a dole byla čistá, leč by ta zelenost vitrioli na vrchu splývajícím přičtena byla.“

Jedná se bezpochyby o velmi zajímavý popis a je vidět, že propast lákala lidi již velmi dávno. Poté samozřejmě existuje řada různých popisů, vzhledem k současným objevům a mapování podzemních prostor, jsou ale spíše úsměvné.^{2/} Na tajemnosti to propasti ale nijak neubírá, spíše naopak. Za moravského zemského hejtmana Jana z Pernštejna byl vyhotoven nejstarší dochovaný soupis platů helfštýnského panství, tzv. registra loučná a kopaninná, a to v době, kdy ještě hranické panství patřilo pod stejného majitele jako helfštýnské.^{3/} Jan z Pernštejna převzal moravská panství po smrti otce v roce 1521 a registra snad odráží snahu po přesné evidenci platů a dávek jak starších, tak z nově vzniklých polností a pastvin. Kniha není datovaná a původně u ní byl uváděn předpokládaný rok vzniku 1530. Řezníček ve svém soupisu urbářů datuje registra loučná do let 1520–1530.^{4/} Díky množství datovaných zápisů byla pravděpodobně sestavena v letech 1524–1525, zhotovení tedy nejpravděpodobněji spadá do let 1524–1530. Registra byla používána a upravována nejméně po celé 16. století, přičemž nejmladší uvedený rok je 1571.

Mezi vesnicemi zapsanými v původní nedoplněvané části se nachází i ves Černotín.^{5/} Samotný popis povinností obyvatel Černotína nijak nevybočuje z řady ostatních vesnic, ale na konci záznamu vztahujícího se k vesnici se objevuje plat, který obec odváděla místo roboty. Je to jednak *táž obec z Propastského mlýna dávají o svatém Jiří dva zlaté a o sv. Václavu dva zlaté deset grošů*. A dále na konci v sumárním soupisu platů a dávek *suma z mlýnu Propastského dva a půl zlaté deset grošů o svatém Václavu*. Následující urbář ani žádný další již tento plat neeviduje, je to tedy unikátní záznam o existenci uvedeného mlýna, který pravděpodobně zaniknul. Znamená to ovšem, že nevíme, kde se nacházel, byť samozřejmě není mnoho možností. Mohl stát buď na zaniklém potoku ústícím do Bečvy někde v místech černotínské vápenky, kde ale bylo málo vody, nebo na samotné Bečvě a mohla ho zničit povodeň. Jeho jméno ale rozhodně s propastí souviselo a posouvá tak nejstarší písemnou zmínku o Hranické propasti do let 1524–1530.

2/ R. J.: *Das Gevatterloch bei Weiskirchen*. Moravia 1839, II. Jhrg. Nr. 147, 25. 7. 1839, s. 585–587. MICHAL, E.: *Aragonitové jeskyně v Teplících n. Beč. u Hranic*. Záhorská kronika, roč. XII., 1930/4, s. 97–107. Shrnutí např. BARTOVSKÝ, Vlad. V.: *Hranice lázně Teplice*. Hranice 1924, s. 23–26.

3/ Originál je uložen ve Státním oblastním archivu v Třeboni, fond Cizí statky, inv. č. 77 a je k dispozici on-line <https://digi.ceskearchivy.cz/770184/1>. Xerokopie register loučných je uložena Zemském archivu v Opavě, pobočka Olomouc (ZAOPO), fond Vs Lipník, kniha č. 1a, jejich přepis je ZAOPO, fond Frel (Fröhlich) Antonín, kart. č. 27, inv. č. 609 a fotokopie urbáře v témže fondu kart. č. 48, inv. č. 769.

4/ ŘEZNIČEK, Jan: *Moravské a slezské urbáře*. Praha 2002, s. 97–99.

5/ <https://digi.ceskearchivy.cz/770184/54>.

Miroslav Marada

K počátkům židovské obce v Hranicích

Mapa židovského osídlení Moravy se ve značné míře zaplnila již v průběhu druhé poloviny patnáctého století a během století šestnáctého, kdy vznikla většina z 52 historických moravských židovských obcí, které pak většinou přežily až do násilné likvidace nacistickým režimem. Vznik židovských obcí přímo souvisel s rozvojem šlechtického hospodářství a příznivými politickými okolnostmi, umožňujícími přechod židů z pozice služebníků královské komory v poddanství pozemkové vrchnosti, která využívala jejich finančních a obchodních schopností ve svůj prospěch. V našem regionu tak vznikly židovské obce v Kojetíně, Lipníku nad Bečvou, Přerově a Tovačově, a rovněž krátce existující obec v Dřevohosticích, doložená kolem poloviny 16. století a zaniklá za třicetileté války. Vývoj židovského osídlení Moravy byl na delší dobu, tzn. až do poloviny 19. století, pomíneme-li nepříliš vysoký počet jednotlivců a jejich rodin, usazených na vrchnostenských podnicích (zejm. palírnách) nacházející se mimo sídla židovských obcí, a pozdější usazování privilegovaných židů ve městech za účelem zakládání a provozování vlastních manufaktur a továren, dovršen během 17. století, kdy vzniklo ještě několik obcí, z nichž nejpočetnější a nejvýznamnější se stala židovská obec v Hranicích.

Historií hranické židovské obce se dostatečně podrobně zabýval přední znalec hranických dějin dr. Bohumír Indra, který publikoval první příspěvek k tomuto tématu již ve 30. letech 20. století na stránkách Záhorské kroniky^{1/} a později věnoval počátkům židovského osídlení Hranic místo v publikaci zachycující dějiny města od nejstarších dob do roku 1618^{2/} a v příspěvku k dějinám Hranic za třicetileté války, otištěném v přerovském archívním sborníku.^{3/} Zde se pokusíme zodpovědět některé otázky, spojené s počátky židovské přítomnosti v Hranicích a zveřejnit některé další poznatky, získané z archívních pramenů.

1/ INDRA, Bohumír: *Židé v Hranicích*. In: Záhorská kronika, XIV, červen 1932, č. 4, s. 111–114.

2/ *Hranice. Dějiny města. Díl I. Od nejstarších dob do války třicetileté*. Hranice 1969.

3/ INDRA, Bohumír: *Město a panství Hranice za třicetileté války*. In: Sborník Státního okresního archivu Přerov 1996, s. 17–80.

Prvním židem, který nabytí v Hranicích do vlastnictví dům, se stal z Lipníka pocházející Josef, jemuž v roce 1611 prodal držitel města a panství Karel Pergar z Pergu dům, zvaný pozerovský.^{4/} Pergar, který se stal držitelem hranického a drahotošského panství v roce 1609, je koupil za 175 000 zl. od dosavadního držitele Zdeňka Žampacha z Potštejna.^{5/} V únoru 1611 koupil od zedníka Davida Pozera dům za sumu 350 zl., z níž složil hotově pouze 30 zl. závdanku a ještě téhož roku prodal dům zmíněnému židu Josefovi. O okolnostech prodeje nejsou známy podrobnosti, neboť prodeje domů židům nebyly pro odpor měšťanů zanašeny do purkrechtních knih. Koupí zřejmě Pergar řešil aktuální finanční nouzi, neboť jako první tímto porušil dosud hranickými měšťany vymíněnou a dodržovanou zásadu zákazu prodeje nemovitostí ve městě židům. O těchto prodejích poskytuje informace pouze opis trhové knihy, pořízený roku 1823 hranickým soukenickým mistrem Peregrinem Peschlem z dnes ztraceného originálu pořízeného roku 1585.^{6/} Proti prodeji podali Hraničtí odpor k zemskému soudu, ten však byl na tříkrálovém zasedání v Olomouci roku 1614 zamítnut s odůvodněním, že uvedený zákaz není nijak právně podložen.^{7/} Zakoupeného domu Josef příliš dlouho neužíval. Během válečných událostí ve 20. letech jej byl nucen opustit a uchýlil se ke svému synu Levkovi, kde také zemřel. Dům zpustl a zbořeníště odkoupil roku 1635 Levek od městské rady za 180 zl. se záměrem vystavění nového domu.

Máme-li doloženo nabytí nemovitého majetku v Hranicích židem až k roku 1611, nabízí se otázka židovského vlivu a případné přítomnosti ve městě před tímto rokem. V roce 1912 totiž hranický rabín dr. Jakob Rabbinowicz ve svém příspěvku k dějinám hranické židovské obce, otištěném v týdeníku *Jüdische Volksstimme*,^{8/} zmiňuje, že k usazení židů v Hranicích došlo již v období panství Pernštejnů v letech 1475–1553. Totéž tvrzení, s odkazem na ústní tradici, se znovu opakuje v Rabbinowiczově kapitole o dějinách židů v Hranicích v Goldově sborníku z roku 1928.^{9/} Je skutečností, že za perňštejnské držby Hranice postupně získaly městský charakter a došlo k významnému rozvoji řemesel a obchodu,^{10/} podmínky k usazení židovských obchodníků tedy teoreticky nastaly, nicméně na rozdíl od Lipníka nejsou ve vydaných privilegiích z tohoto období o židech zmínky, aniž je k dispozici jakýkoliv jiný doklad o jejich trvalejší přítomnosti ve městě.

4/ Srv. Hranice, s. 107.

5/ Tamtéž, s. 106.

6/ Státní okresní archiv Přerov (dále jen SOkA Přerov), Archiv města Hranice, inv. č. 52, fol. 21r.

7/ Moravský zemský archiv v Brně (dále jen MZA Brno), fond A 3, Stavovské rukopisy, č. 40.

8/ RABBINOWICZ, Jakob: *Kultusgemeinde Mähr. Weißkirchen*. In: *Jüdische Volksstimme* XIII (1912), Beilage, Nr. 5, s. 9; Nr. 6, s. 9; Nr. 7, s. 9.

9/ RABBINOWICZ, J.: *Geschichte der Juden in Mähr. Weißkirchen*. In: Gold, Hugo (Hrsg.): *Die Juden und Judengemeinden Mährens in Vergangenheit und Gegenwart. Ein Sammelwerk.* – Brünn: Jüdischer Buch- und Kunstverlag 1929, s. 381–385.

10/ Srv. Hranice, s. 50 n.

Další tvrzení o přítomnosti židů v Hranicích, opět bez odkazu na konkrétní prameny, uvádí Paul Ziegler ve své nacistické ideologii poplatné brožuře *Zur Geschichte der Juden in Neutitschein*,^{11/} v níž píše o vypovězení židů z města v roce 1562, kteří se v následujícím roce měli usadit především v Lipníku a Hranicích. Novojičínský původ některých židů v Lipníku lze mít za skutečně prokázaný výskytem příjmení Jičínský v několika lipnických archiváliích^{12/} a je tedy velmi pravděpodobné, že většinu novojičínských vyhnanců přijali jejich lipničtí souvěrci. Že vypovězení židé z Nového Jičína „*snad zčásti odešli do Starého Jičína a zčásti do Lipníka, Hranic a jiných míst*“ uvádějí i souhrnné dějiny města vydané roku 2011.^{13/} Naproti tomu dr. S. Mandl, v letech 1900–1924 novojičínský rabín, ve svém příspěvku do Goldova sborníku^{14/} upřesňuje, že vypovězení židé našli útočiště v blízkých lokalitách, jako byly vesnice Žilina a Bludovice, a teprve pak vyhledali kontakty v blízkých obcích Holešově, Lipníku a Hranicích.

Hlavním pramenem vypovídajícím v neprospěch neprokázaných tvrzení o přítomnosti usedlých židů v Hranicích v 16. století, je hranická kniha přípovědí,^{15/} tj. kniha žalob věřitelů pro neuhrazené dluhy, přednesených městské radě. Počínající rokem 1558, figurují mezi věřiteli velmi často židé a kromě ojedinělých záznamů, zmiňujících jako obec jejich původu Dřevohostice, Holešov a Boskovice, se jedná výlučně o židy z Lipníka. Teprve od druhého desetiletí 17. století jsou uváděni domácí židé hraničtí, kteří nad lipnickými rychle převládli. Je evidentní, že pokud by v Hranicích byli židé usazeni již před rokem 1611, nepochybně by se v záznamech jako věřitelé objevili. Kniha přípovědí je cenným pramenem k poznání židovských finančních a obchodních aktivit v Hranicích. Ukazuje, že již ve druhé polovině 16. století byli židé ze sousedního Lipníka častými věřiteli hranických měšťanů, kteří jim dlužili za půjčené peníze či za dodané zboží, a že hráli významnou roli v rozvoji hranických řemesel, především soukenictví, buď jako dodavatelé vlny a surovin potřebných k jejímu zpracování, nebo jako odběratelé vyrobeného sukna.

Druhý argument v neprospěch tvrzení o židovské přítomnosti v Hranicích ve zmíněném období poskytují výstupy z projektu *Bohemia, Moravia et Silesia Judaica*, zahájeného roku 1999^{16/} a stále pokračujícího, jehož hlavním cílem je zpracování a zpřístupnění pramenů k dějinám židů v na-

11/ ZIEGLER, Paul: *Zur Geschichte der Juden in Neutitschein*. [Sonderabdruck aus den „Deutschen Volkszeitung“, Jahrgang 66. – Folge 10 1939 uff.].

12/ SOKA Přerov, Archiv města Lipník nad Bečvou, inv. č. 84 a 85 (trhové knihy) – příjmení Jičínský uvedeno u těchto osob: Abraham, Aron, Izák, Jakub, Josef, Lev, Majerle starý, Markus, Mojžiš, Šimon.

13/ JUROK, Jiří et al.: *Nový Jičín*. Praha 2011, s. 80.

14/ MANDL, S.: *Geschichte der Juden in Neu-Titschein*. In: Gold, Hugo (Hrsg.): *Die Juden und Judengemeinden Mährens in Vergangenheit und Gegenwart*. Ein Sammelwerk. Brünn: Jüdischer Buch- und Kunstverlag 1929, s. 409–416.

15/ SOKA Přerov, fond Archiv města Hranice, inv. č. 51

16/ BUŇATOVÁ, Marie: *Projekt „Bohemia, Moravia et Silesia Judaica“*. Konzeption – Ziele – Ergebnisse 1999–2003. In: *Judaica Bohemiae XXXIX* (2003), s. 239–309.

šich zemích do roku 1670. Území Moravy je již v poměrně pokročilém stavu zpracovanosti a doposud nebyly zaznamenány žádné zmínky o hranických židech v předbělohorském období v materiálech jiných lokalit, oproti např. židům z Lipníka.

Otázku židovské přítomnosti v Hranicích před rokem 1611 tedy můžeme uzavřít konstatováním, že výše uvedená tvrzení o dřívějším usazení židů ve městě jsou dle prozkoumaných pramenů neprokázána a že téměř veškeré židovské aktivity ve městě, datované nejméně od poloviny 16. století, souvisejí s nedalekou židovskou obcí v Lipníku. Je přitom pravděpodobné, že lipničtí židé mohli v Hranicích při svém obchodním podnikání přenocovat nebo se zde i krátkodobě ubytovat, žádné nemovitosti však ve městě nevlastnili.

Prodej křesťanského domu židu Josefovi se stal precedentem, zopakovaným v roce 1620, kdy poslední předbělohorský držitel Hranic Václav Mol z Modřelic prodal po smrti svého dlužníka Jakuba Wolfarta jeho dům Josefovu zeti Mojžíšovi.^{17/} Dále je pak v roce 1614 v Hranicích jako „zdejší“ zaznamenán i žid Abraham s manželkou Annou, žijící patrně v podruživství u Josefa, který si později koupil vlastní dům od dědiců Jana Šleviče. V roce 1620 se v Hranicích uvádí již osm usazených dospělých židů.^{18/}

Historii Hranic a jejich narůstajícího židovského obyvatelstva v období třicetileté války podrobně vyličil B. Indra (viz pozn. 1 a 3), zde proto jen ve zkratce shrneme, že 20. léta, konkrétně roky 1621–1627, proběhla ve znamení domácích nepokojů, průtahů císařských i nepřátelských armád i přímých válečných operací, které způsobily městu a zejména předměstím naprosté zbídačení a zpusťování. V roce 1622 přešlo hranické panství, stejně jako lipnické, jako konfiskát do držení rodu Ditrichštejnů, kteří přítomnosti židů na svých panstvích nekladli překážky, přihlíželi přitom ale i k zájmům svých dalších poddaných. Židé, kteří se v Hranicích v této době usadili, i pokud své domy během válečných událostí opustili a nechali zpustnout, byli již akceptováni za trvalé a právoplatné obyvatele města, jak je patrné z privilegia Františka kardinála z Ditrichštejna, vydaného v Brně dne 6. srpna 1629, jímž byly obnoveny dřívější městské výsady, v němž se uvádí: „*Co se židův v městě Hranicích usedlých dotejče, ti též pod žádnou vymyšlenou barvou v žádné městské živnosti a řemeslo sahati, též žádných šenkův, tak aby na překážku a škodu měšťanův nebyli, provozovati nemají, však z těch domův svých podle jiných sousedův hranických jak peníze purkrechtní, platy domovní a jiné všelijaké sbírky v obci svolené aby povinni byli spravovati. Vznikla-li by pak mezi křesťanem a židem (jak se to často z křehkosti lidské stává) nějaká rozepře, tehdy žid před křesťanem a rychtářem městským státi a před ním křesťana viniti povinen bude, podle kteréhožto vyměření jednomu každému za spravedlivé se státi má.*“^{19/}

17/ SOkA Přerov, AM Hranice, inv. č. 564.

18/ KOCMAN, Pavel: *Die jüdische Besiedlung Mährens an der Wende des 16. und 17. Jahrhunderts nach den Steuererklärungen der mährischen Stände*. In: JB XLI (2005), s. 207.

19/ SOkA Přerov, AM Hranice, inv. č. 2.

Usazování židů v Hranicích pokračovalo zvýšenou měrou v klidnějších 30. letech, kdy kupovali levně nejčastěji zpustlé grunty nebo jen pouhá zbořeníště. Obavám měšťanů z nadměrného soustředění nemovitostí v židovských rukou vyhověl Františkův nástupce Maximilián z Dittrichtejna v konfirmaci privilegia z roku 1629, datované v Mikulově 1. listopadu 1637, v níž se židům zakazuje nabývání dalších domů i pustých míst ve městě: „*Ittem daß die juden hinführen weiter keine häuser in vielernannter unser stadt Weißkirchen oder wüstungen anzunehmen oder zuerhandlen befugt seyn, sondern bey der zahl, so sie jetzt besitzen, allerdings ruhiglich gelassen werden, doch das jenige, was sie von rechtswegen der stadt und gemein gebührlich zu erlegen pflichtig sein sollen.*“^{20/} Uvedený zákaz se opakuje i v privilegii pro hranické židy, vydaném o dva dny později, upravujícím v jedenácti odstavcích podmínky jejich života a působení ve městě.^{21/} Počet židovských domů v Hranicích tak zůstal na desítky let omezen na třináct.

Čtyřicátá léta 17. století přinesla pomalu se zotavujícím Hranicím opět pohromu v podobě švédské invaze na východní Moravu a do Slezska v červnu 1643 a po následujících pět let na Švédy ovládaném nebo ohrožovaném území, spojených s drancováním a vymáháním kontribuce. Pokud jde o židovské domy, uvádí Indra, že byly jejich obyvateli před příchodem Švédů ze strachu opuštěny a vojáky při hledání cenností vyrabovány a strženy.^{22/} Neposkytuje ovšem odpověď na otázku, kam by se příslušníci židovské obce, čítající tehdy již několik desítek osob, včetně žen a dětí, mohli uchýlit. Část z nich měla sice ještě kořeny v blízkém Lipníku, tam ale nebyla bezpečnostní situace o nic lepší. Skutečností zůstává, že ještě pět let po skončení války byla více než polovina židovských domů v Hranicích pustá, jak potvrzuje jejich soupis z roku 1653:

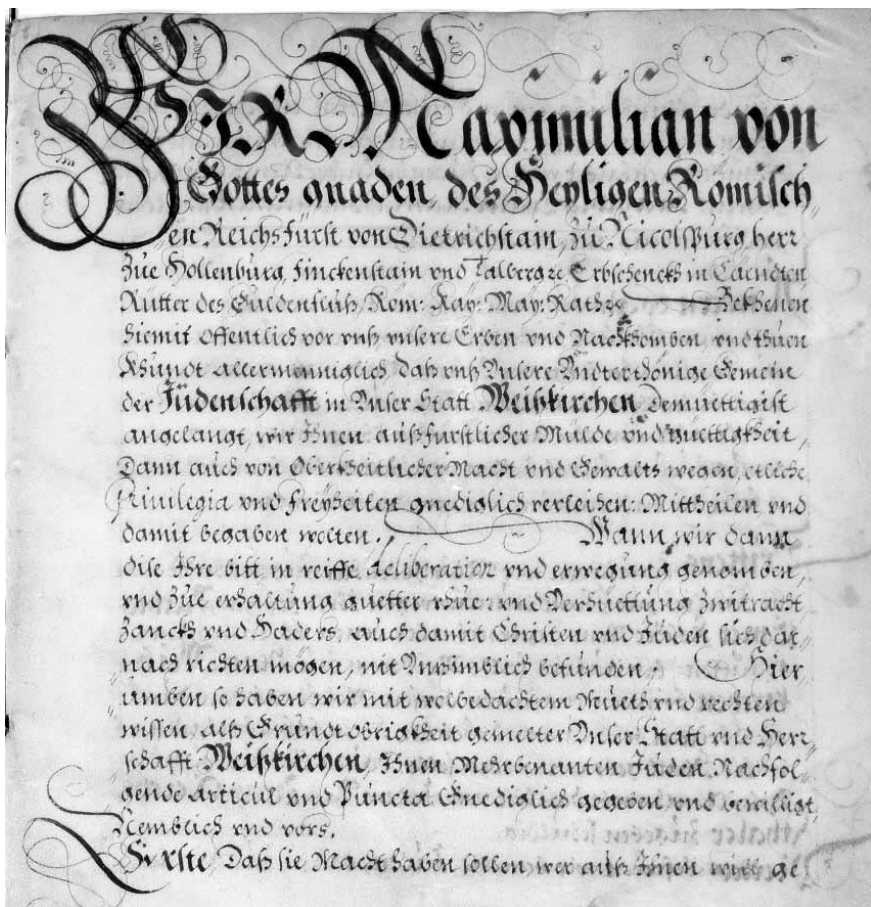
„*Léta 1653 dne 3. julii vejtah z kněh městských purgkrechních města Hranic, co se tak gruntův židovských při městě Hranicích, jak usedlých, tak pustých, nachází a kteří z nich kterého léta sobě zapsané mají, jakž následuje, totiž:*

- 1 Grunt Pozerovský pustý, má jej sobě zapsaný Levek žid v létu 1635
- 2 Grunt Mikuláše Kuly vystavený, má jej sobě zapsaný Josef žid v létu 1635
- 3 Grunt Adama Milotského vystavený, má jej sobě zapsaný Lazarka židovka v létu 1636
- 4 Grunt Martina Jehláře pustý, má jej sobě zapsaný Levek žid sklenář v létu 1636.
- 5 Grunt Marty Barvířky pustý, má jej sobě zapsaný Daněk žid v létu 1636.
- 6 Grunt Melichara Zámečníka pustý, má jej sobě zapsaný Daněk žid v létu 1636.
- 7 Grunt Mečířovský, jinak Víta Zedníka, pustý, Abraham žid drží jej, nemá ho sobě zapsaného.
- 8 Grunt Posadovský vystavený, má jej sobě zapsaný Izák žid v létu 1640.

20/ SOKA Přerov, AM Hranice, inv. č. 3.

21/ ZA v Opavě, pob. Olomouc, fond Velkostatek Hranice, inv. č. 36.

22/ INDRA, Bohumír: *Město a panství Hranice za třicetileté války...*, s. 64.

Privilegium Maximiliána z Ditrichštejna hranické židovské obci z roku 1637 (ZA Opava, pob. Olomouc)

- 9 Grunt Eliáše Krejčího pustý, má jej sobě zapsaný Markus Majer žid v létu 1630.
- 10 Grunt Matouše Šrámka pustý, má jej sobě zapsaný Geršl žid v létu 1649.
- 11 Grunt Jakuba Jičínského vystavený, drží jej Geršl žid, však jakým způsobem ho užívá, zápis na něj vynaléztí se nemůže.
- 12 Grunt Jana Temnického vystavený, má jej sobě zapsaný Level žid v létu 1632.
- 13 Grunt Adama Bohumínského vystavený, má jej sobě zapsaný Jakub Izrael, jinak Srol, v létu 1631.^{23/}

Nezdá se však, že by krajně nepříznivá bezpečnostní i hospodářská situace 20. a 40. let vážně narušila kontinuitu populačního vývoje židovské obce. Soupis hranických židů z roku 1654,^{24/} vyhotovený pro vrchnost

23/ SOKA Přerov, AM Hranice, inv. č. 578.

24/ SOKA Přerov, AM Hranice, inv. č. 578.

v rámci jakési poválečné inventury obyvatelstva a majetku, ukazuje, že již na počátku 50. let čítala obec více než 100 příslušníků. Soupis zachycuje i jejich původ a příbuzenské vztahy, proto jej zde v plném znění reprodukuje: „*Léta páně 1654 dne 10. septembris poznamenání toto jest učiněno, co se tak židův při městě Hranicích nachází a jak mnoho hoferův při nich se zdržuje, ano také jak mnoho který hospodář neb hofer děti má, jakž vše níže následuje: Mojžíš Levek, hospodář, poddaný J[leho] V[lysoce] O[svícené] K[nížecí] M[ilosti], s manželkou, děti mají zplozených spolem 3, totiž 1 syna a 2 dcery, ty zůstávají na svobodě při obci.*

Josef Levek, hospodář, poddaný JVOKM, s manželkou, děti mají spolem zplozených 3, totiž 2 syny a 1 dceru, kteréž na svobodě zůstávají. Levek žid, syn jeho, v hoferství u něho zůstává, poddaný JVOKM, má ženu z Prahy, s ní 4 děti zpłodil, totiž 1 syna a 3 dcery, ty na svobodě zůstávají při obci. Item více David žid z Krakova, v hoferství u Josefa žida zůstává, má dceru Abrahamovu, poddanou zdejší, děti mají spolem 2, totiž syna a dceru, kteréž zůstávají na svobodě.

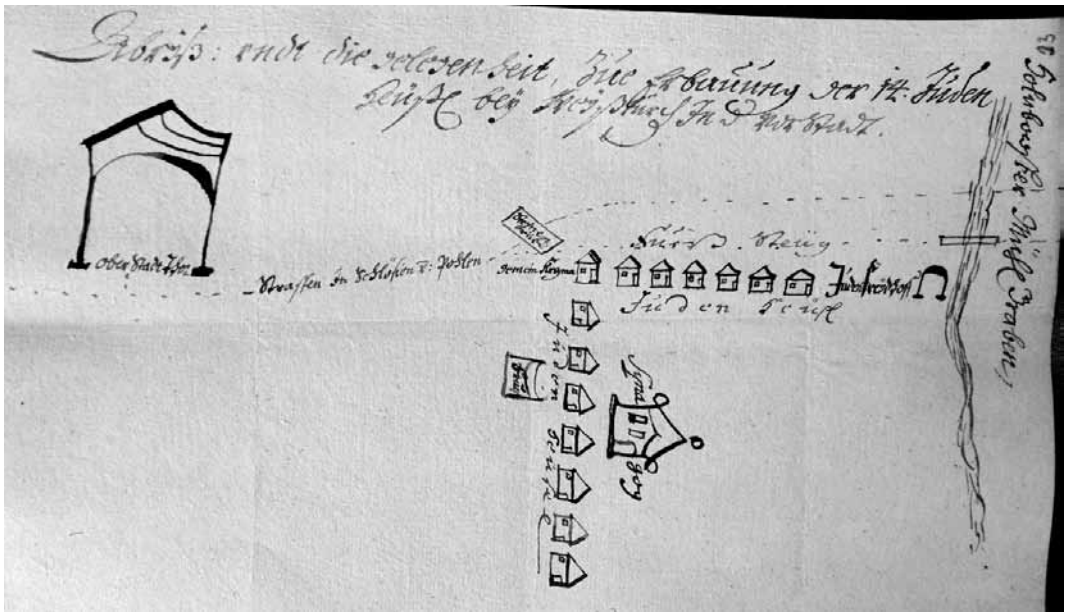
Mojžíš Baroch, hospodář, poddaný JVOKM, s manželkou, děti mají spolem 4, totiž 2 syny, 2 dcery, z nichž jeden syn jménem Lazar oženěný v Nykolšpurgu [Mikulově] jest a druzí na svobodě při obci zůstávají. Item Mojžíš Lazar žid v hoferství u Mojžíše Barocha zůstává, poddaný zdejší, má ženu z Uherského Brodu, děti spolem mají 4, totiž 3 syny a 1 dceru, všichni na svobodě zůstávají. Item více Rafael Samuel žid v hoferství u něho zůstává, má ženu, dceru Lazarovou, hospodář, poddanou JVOKM, mají děti spolem 4, totiž 2 syny a 2 dcery, z nichž jedna dcera provdaná jest do Bystřice blíž Olomouce, má muže Arona, syna Marka Perlheftera, poddaného zdejšího, nemají děti spolem žádných. Druhá pak dcera jsouce za Samuele žida z Krakova provdaná, zde i s ním zůstává, nemají děti žádných.

Daněk Abraham, hospodář, poddaný JVOKM, s manželkou, mají děti spolem 4, totiž 3 syny a 1 dceru, z nichž jsou 2 ženatí, totiž Abraham Daniel, má ženu z Uherského Brodu, ale vejhost na ni má, děti nemají spolem žádných. Druhý pak jménem Jelen má ženu z Holešova, tam u tatka zůstává v Holešově, děti nemají spolem žádných.

Mojžíš sklenář, hospodář, poddaný zdejší, má ženu z Tovačova nevyjednanou, děti mají spolem 3, totiž 2 syny a 1 dceru, jsou na svobodě. Item jeden žid školní v hoferství u něho zůstává, jest z Holešova, má ženu z Uherského Brodu, oba nejsou zdejší a nemají děti spolem žádných.

Izák Abraham žid, hospodář, má ženu dceru Abrahamovu, oba JVOKM poddaní, mají spolem děti 8, totiž 6 dcer a 2 syny, z nichž 4 dcery sou vydaný do Mezříče [patrně Velké Meziříčí], tam zůstávají při rodičích manželův svých, a druzí na svobodě při obci zůstávají. Item jeden žid z Krakova i s ženou svou u něho v hoferství zůstávají, nemají děti spolem žádných. Item více Šalomoun žid, poddaný JVOKM, v hoferství u Izáka žida zůstává, má ženu až z Říše, děti nemají spolem žádných. Též jeden židovský kantor u něho v hoferství zůstává, jest s ženou z Osoblahy, mají děti spolem 4, ještě na svobodě.

Markus Perlhefter žid, má ženu dceru Abrahamovu, oba poddaní JVOKM, mají děti spolem 4, totiž 3 dcery a 1 syna, zůstává v Bystřici [Velká Bystřice],

Nárys rozmístění židovských domů v Hranicích z roku 1684 (ZA Opava, pob. Olomouc)

z nichž dcera 1 vydaná do Prostějova, tam zůstává, a druzí na svobodě jsou.

Geršl žid, hospodář, žena jeho jest z Nykolšpurcku, má děti 6, totiž 5 synů a 1 dceru, zůstávají při obci na svobodě. Item Abraham žid v hoferství u něho zůstává, poddaný JVOKM, i se svou ženou, nemají děti spolem žádných. Item Feykuss [Fejkus] žid v hoferství u něho zůstává, má ženu zdejší, oba poddaní JVOKM, mají děti 4, totiž 3 syny a 1 dceru, zůstávají při obci na svobodě. Item dcera po nebolžtíku [Izákovi] pozůstala, poddaná zdejší, jest provdaná do Holešova, mají dítek spolem 3, tam zůstávají.

Level žid, hospodář, poddaný zdejší i s ženou, mají děti spolu 4, totiž 3 syny a 1 dceru, zůstávají svobodní při obci. V tom domě hofer jeden, jménem Abraham, poddaný zdejší i s manželkou, mají děti spolem 4, totiž 3 syny a 1 dceru, zůstávají při obci svobodní. Item více v tom domě jest jeden žid jménem Josef v hoferství, poddaný zdejší, ženu má z Polště, děti mají spolem 2, totiž syna a dceru, jsou svobodní. Item ještě jeden žid v hoferství zůstává jménem Level z Říše, avšak poddaný zdejší, má ženu z Prostějova, děti mají spolem 3 dcery, zůstávají na svobodě.

Jakub Sraul žid, hospodář, poddaný JVOKM, i s ženou, mají děti spolu 4, totiž 3 syny a 1 dceru, z nichž Michal, první syn ženatý, má ženu z Prahy, mají spolem 2 syny, jsou na svobodě, druhý syn Samuel má ženu z Lipníka, oba poddaní zdejší, mají spolu 1 syna, jest svobodný. Třetí syn, jménem Jelen, má ženu z Hausova [Úsova], nemají děti spolem žádných. Ti pak synové ženatí u Jakuba Sraule žida, tatka jejich, v hoferství zůstávají, dcera svobodná jest. Item více ještě jeden syn, jménem Jakub, kterémuž Sraul otčímem jest, v hoferství u Srole zůstává, má ženu z Lipníka, oba jsou poddaní zdejší, mají spolem děti 4, všechny syny, zůstávají na svobodě při rodičích. Item více jeden

žid u něho zůstává v hoferství, i s ženou, kterýž na učení odešel a žena jeho u Sraula zůstává, bez dětí jsouce.

Daněk žid, Abrahamův zeť, u Slováčků zůstává, má ženu dceru Abrahamovu, oba poddaní, děti mají spolem 6, totiž 4 dcery a 2 syny, z nichž jeden syn, jménem Jelen, proženěn jest do Holešova, mají spolem 1 syna. A jedna dcera provdaná má muže v Polště, nemají spolem dětí žádných, zůstávají u Slováčků při obci.“

J. Rabbinowicz (viz pozn. 8 a 9) uvádí, že počet obyvatel obce v 50. letech 17. století vzrostl přijetím většího počtu uprchlíků z východu, hledajících na Moravě záchranu před pogromy za Chmelnického povstání, jemuž padly za oběť desetitisíce židů na východě Polska, ve Volyni, Podolí, Bílé Rusi a Litvě.^{25/} V uvedeném soupisu z roku 1654 je sice zaznamenáno několik jednotlivců pocházejících z „Polště,“ jmenovitě z Krakova, což však ukazuje spíše na obchodní vazby hraničných židů, než na místo původu případných uprchlíků. Ani mladší soupis z roku 1669,^{26/} uvádějící rovněž místa narození představených domácností, Rabbinowiczovo tvrzení nedokládá, polský původ má jen několik jednotlivců. Nemůžeme samozřejmě vyloučit, že i do Hranic někteří uprchlíci z ohrožených oblastí dorazili, na základě uvedených pramenů však lze pochybovat, že by početně zdejší obec posílili. Židovská obec v Hranicích je mezi ostatními židovskými obcemi na Moravě ojedinělá okolnostmi svého vzniku. Vznikala a dokázala se udržet v politicky nestabilní době, za těžkého hospodářského úpadku města a dokonce i bezprostředního ohrožení životů jeho obyvatel za třicetileté války. Předností se pak na dlouhou dobu stala výhodná pozice na obchodní trase ve směru do Slezska a Polska a její příslušníci významně přispěli k hospodářskému rozvoji města.

25/ SCHAMSCHEON, Jakob: *Beiträge zur Geschichte der Judenverfolgung in Polen während der Jahre 1648–1658*. Bern 1912, s. 98 n.

26/ ZA v Opavě, pob. Olomouc, Vs Hranice, inv. č. 363.

Jan Štěpán

Úředníci a personál na helfštýnském panství v 16. století

Helfštýnské panství prošlo na konci 15. a během 16. století řadou změn, které z něj vytvořily nejprve scelením držby takřka souvisle spojenou soustavu držav a posléze odprodejem jednotlivých částí stabilní majetkovou soustavu s režijním vrchnostenským hospodařením. Páni z Pernštejna nejprve vytvořili soustavu panství, která se skládala ze statku přerovského, helfštýnského, hranického, drahotušského, veselického, tovačovského a kojetínského.^{1/} V rámci tohoto konglomerátu postupně zavedli nové druhy hospodaření, ovšem těžká finanční situace Pernštejnům nedovolila využít potenciální možnosti výnosu statku, takže je museli členové rodu postupně rozprodat.^{2/} Teprve jejich nástupci, páni z Ludanic, začali z výnosu panství těžit zaváděním dalších hospodářských jednotek, jakými byly nové panské dvory, pivovary a rybníky.^{3/} Zavedení vybírání finanční renty a převedení části roboty a poddanských povinností na finanční rentu samozřejmě také umožnilo lépe využít možnosti investování financí do dalšího rozvoje rodu a panství. Závěr století spojený nejprve s vymřením rodu Ludaniců po meči, stagnací správy panství podřízením vzdálenému třeboňskému panství a posléze s nuceným odprodejem panství však nakonec vedl k dalšímu období stabilizace za pánů Bruntálských z Vrbna.

Podle zápisů v zemských deskách bylo Vilému z Pernštejna v roce 1480 zapsáno nejprve panství helfštýnské (prodáno Janem Heraltem z Kunštátu v roce 1474) s hradem, městem Lipníkem, 29 vesnicemi a početně neuvedenými dvory, rybníky a haltýři, mlýny a polesím, dále drahotušské panství (Ctiborem z Cimburka) s hradem, městečkem Drahotušemi, 12 vesnicemi, třemi pustými vesnicemi, medařským právem, opět s početně neuvedenými dvory, rybníky, mlýny a polesím.^{4/} V roce 1490

1/ VOREL, Petr: *Páni z Pernštejna*. Praha 2012, s. 104–105.

2/ VOREL, Petr: c. d. *Páni*, s. 173–174, 205.

3/ VYBÍRAL, Zdeněk: *Zánik rodu Ludaniců. Vzestup a pád moravského panského rodu doby předbělohorské*. Časopis matice moravské, 1996, roč. 115, s. 235.

4/ ZDO II, s. 11–12, 13.

mu byly zapsány dva listy z roku 1487 na hrad a město Přerov, tři vesnice a leníky z vesnice Čechy, s rybníky a polesím.^{5/} Roku 1492 zakoupil po srotcích Ctibora Obešlíka z Lipultovic Veselíčko a Chylec s dvorem, rybníky a polesím.^{6/} V roce 1503 nechala Vilémovi z Pernštejna zapsat Johanka z Krajků hrad a město Tovačov, městečko Kralice, městečko Klenovice, 12 vesnic, sedm mlýnů, dva poplužní dvory a polesí.^{7/} Mimo to ještě Vilém z Pernštejna v roce 1475 zakoupil od Albrechta Kostky z Postupic panství Hranice.

Již před smrtí Viléma z Pernštejna v roce 1521 připadlo helfštýnské panství v roce 1519 Janu z Pernštejna. Ten v roce 1548 nechal zapsat Václavovi Haugvicovi z Biskupic panství Hranice se zámkem a městem, 13 vesnicemi, mlýny a panství Drahotuše s pustým hradem a městečkem, s jedenácti vesnicemi, dále část helfštýnského panství, obsahující pustý hrad Svrčov a deset vesnic, z toho pět pustých.^{8/} Samotné helfštýnské panství nechali v roce 1554 Půtovi z Ludanic zapsat Jaroslav a Vratislav z Pernštejna, obchod se snad dohodnul o rok dříve, protože se Půta již v květnu 1553 tituloval z Helfštýna.^{9/} Jednalo se o hrad Helfštýn, město a předměstí Lipník, 26 vesnic, osm pustých vsí, dvořáky v Símří a se všemi příslušenostmi.

V roce 1573 bylo odprodáno poručníky Kateřiny z Ludanic panství Rokytnice a Veselíčko.^{10/} V roce 1593 bylo helfštýnské panství odprodáno Hynku staršímu Bruntálskému z Vrbna.^{11/}

V případě helfštýnského panství byl v jeho hospodářském centru jako sídlo hrad Helfštýn, který se nacházel volně v krajině, nikoliv jako přímá součást města, kterým byl pozdější lipenský zámek.^{12/} V době pánů z Pernštejna nebyl hlavní venkovskou rezidencí, kterou byl spíše zámek v Hranicích, hrad byl převážně nesídelní rezidencí hospodářského či odpočinkového charakteru a počítalo se s ním také jako s mohutnou pevností.^{13/} Za Ludaniců jej za hlavní rezidenci považovat můžeme, v době Petra Voka z Rožmberka a Kateřiny z Ludanic byl opět jen příležitostným sídlem při návštěvách, ovšem doloženy máme hlavně pobyty na radnici v Lipníku nad Bečvou. Nutno ještě zmínit, že sirotek Kateřina z Ludanic byla před sňatkem pod poručnictvím zemského hejtmana Zachariáše z Hradce a podle všeho žila na Helfštýně.^{14/} Páni z Vrbna již měli jako svou

5/ ZDO II, s. 47–48.

6/ ZDO II, s. 62.

7/ ZDO II, s. 144.

8/ VOREL, Petr: c. d. *Páni*, s. 173–174. ZDO II, s. 353–354.

9/ ZDO II, s. 389. Státní oblastní archiv (SOA) SOA Třeboň, fond Cizí statky Třeboň, listiny, sign. 18 a 158.

10/ SOA Třeboň, fond Cizí statky Třeboň, listiny, sign. 17 a 355.

11/ SOA Třeboň, fond Cizí statky Třeboň, listiny, sign. 22.

12/ MAŤA, Petr: *Soumrak venkovských rezidencí*. In: Bůžek, Václav – Král, Pavel, eds. *Aristokratické rezidence a dvory v raném novověku*. Opera historica 7. České Budějovice 1999, s. 139–161.

13/ VOREL, Petr: c. d. *Páni*, s. 74–75.

14/ VYBÍRAL, Zdeněk: c. d. *Zánik*, s. 238–239.

Pohled na hrad Helfštýn od západu

hlavní rezidenci zámek v Lipníku nad Bečvou, který si vystavěli po roce 1596.^{15/}

Hrad Helfštýn byl tedy v 16. století pouze příležitostnou rezidencí a jeho hlavní funkce spočívala v podstatě po celou dobu v tom, že sloužil jako sídlo panské správy a jako obranná pevnost. Dokládá to mimo jiné vzácně dochovaná část inventáře z roku 1552, která eviduje velké množství zbraní a munice.^{16/} O interiéru hradu toho v tomto případě mnoho nevíme, neboť lze vycházet převážně jen z tohoto inventáře. Z obytných místností sloužících panstvu zde lze jmenovat pouze síně, panskou komoru, světnici paní a hostěnici (pokoj pro hosty). Prakticky veškerý sepsaný inventář těchto místností sestával z lůžek a postelí, stolů a sedaček a ložního či stolního prádla. Vzhledem k rozloze hradního paláce je to ovšem zvláštní, neboť zde bylo daleko více místností, včetně těch reprezentativních. Je proto pravděpodobné, že dochovaná část inventáře zahrnuje pouze nereprezentativní a nesoukromé části hradu. Nejvíce místností totiž sloužilo jako skladiště, kterým se v té době říkalo nejčastěji sklep. Mimo to je zde zmíněn také kamenný stůl u zámku a most před zámkem, což by mohlo naznačovat, že inventář zachycuje z velké části provozní interiéry a ne reprezentativní místnosti hradního paláce nazývaného zámek, jak bývá občas uváděn i v koroboracích listin.

15/ INDRA, Bohumír. *Jednota bratrská v zápisech městských knih Lipníka nad Bečvou v 16. a počátkem 17. století*. In: Sborník SOKA Přerov, 3/1995, s. 24.

16/ HRUBÝ, František: *Selské a panské inventáře v době předbělohorské*. Český časopis historický 33/1927, č. 1, 2, s. 284–287.

*Pernštejnský erb
u třetí brány
hradu Helfštýna*

Na druhou stranu příspěvek nemá pojednávat o samotném hradu a jeho interiérech, ale o panském personálu a k tomu poskytuje inventář více než dost informací. Možným výkladem také je, že panská komora, či světnice paní nesouvisí s majiteli panství, ale s úřednictvem, tedy jako místnosti sloužící pro ubytování úředníka panství, eventuálně jeho rodiny. Úředníkovi samozřejmě podléhaly další osoby, kterými by podle inventáře určitě byli písaři (kde písaři mladší léhají), komůrka hradského, důchodní písař (uveden důchodní sklep, ke kterému přiléhala světnice a síň s nábytkem), komůrka menšího fišmistra, komůrka kuchaře, velká světnice čelední, pekárna, pivovar, obročnice a kovárna. Tyto místnosti evidují opět hlavně lůžkoviny, stoly či jiný drobný nábytek. Lze očekávat stálého kuchaře, otázkou samozřejmě je, kolik měl k ruce stálých a příležitostných pomocníků. V době stagnace nejspíše méně, v době pobytu pánů na hradě měl k ruce jistě kuchtíky a další personál. V inventáři je také na věži uveden zvonec, co k obědu zvoní.

Je pravděpodobné, že v inventáři uvedené vinný, pivní a chlebný sklep obhospodařoval hradský. V pekárně byl nejméně jeden pekař, ale nejspíše měl k ruce také pomocníka, obročnici snad obhospodařoval obročník. Vzhledem k tomu, že je v inventáři uveden vůz pojezdného a valach pojezdného, zde nejspíše byl také pojezdný. V kovárně byl panský kovář, a pokud bylo více práce, pravděpodobně měl k ruce také čeledína. Otázkou je samotný pivovar – dle všeho šlo o pivovar v samotném hradě, protože panský pivovar v Týně byl postaven až v letech 1560–1561, a máme doložené i panského sládky, postupně jsou také zmiňováni bednáři a chmelaři. V inventáři je zmíněno také několik jmen. Jednak je to v panské komoře almara, kterou tam měl nechat pan Vahanský, a dále na křížové věži bylo třelcovské náčiní, které opatroval Vaněk a nově je měl na starosti jakýsi Surma.^{17/}

17/ Vahanský mohl být někdo z rodu Vahanských z Vahančic, kteří byli ve službách pánů z Pernštejna, viz PILNÁČEK, Josef: *Staromoravští rodové*. Vídeň 1930, s. 82, č. 185.

Potud tedy samotný inventář, který zdá se poskytuje vcelku slušnou představu o hradním personálu, byť některé očekávané funkce, např. vrátného či hlásného, spíše předpokládáme. Nyní se podíváme na jednotlivé funkce obecně, neboť ne všichni personál je zcela běžný a posléze dojde i na prokázání jmenný seznam některého personálu. Jak již bylo řečeno, zpočátku šlo o konglomerát panství a tomu i ne zcela přesně odpovídají doložení vrchnostenská úředníci. Jelikož jde o přehled helfštýnských úředníků, ponecháme úředníky ostatních panství poněkud stranou, pokud to nebude nezbytně nutné. Hned na začátku je ovšem potřeba zmínit, že tato spojená panství spravoval vyšší úředník nazývaný hejtman, který podle všeho sídlil v Hranicích v zámku. Právě toto označení je ale poněkud problematické, nahlédneme-li na dochované zmínky.^{18/}

Již za Jana Heralta z Kunštátu se totiž v roce 1474 uvádí Ctibor z Ledské jako hejtman na Helfštýně.^{19/} Tehdy šlo ale ještě o samostatné panství. Následně máme ale do čtyřicátých let 16. století doloženy osoby, které jsou uvedeny buď jen jako hejtman na Hranicích, tedy vrchní správce uvedených panství, nebo jsou někdy zmíněni jako hejtman a někdy jako úředník toho kterého statku. Nejpravděpodobnější je, že zde po dobu vlády pánů z Pernštejna vždy byl úředník některého z panství jmenován zároveň hejtmanem dohlížejícím nad ostatními úředníky a odpovídá to také Pernštejny zaváděné struktuře správy panství.^{20/} Např. v roce 1522 byl na panství Tovačov pánů z Pernštejna hejtmanem Jaroslav ze Sezemic a zároveň úředníkem Hynek Pacák z Pačlavic.^{21/}

Pokud tedy odhlédneme od osoby hejtmana, nejvyšším správcem helfštýnského panství byl úředník, který byl zároveň zástupcem pána ve věcech hospodářských, ale také ve styku s úředníky okolních panství v souvislosti s běžnou agendou poddaných či drobnými nesrovnalostmi mezi panstvími. V některých případech rozhodoval také drobné spory na panství a spory v nejasných převodech poddanského majetku, jak dokládají pozemkové zápisy. V městě Lipníku obnovoval městskou radu (což bylo nejspíše pokaždé spojeno s patřičným pohoštěním), podobnou pravomoc měl také na vesnicích, zde ale lze předpokládat, že fakticky zajížděl jen do vesnic, kde mu ono pohoštění za to stálo, popřípadě tam, kde musel rozhodnout spory vahou své osobnosti.

Prakticky po celé sledované období se jednalo o drobné šlechtice, které si vybírali majitelé velkostatku, ne vždy šlo o osoby, které by se fakticky

---

18/ K výkladu slova hejtman a rozdílu oproti vojenské funkci viz NOVOTNÝ, Robert: *Staročeský výraz hejtman sémantická analýza*. In.: *Marginalia historica* 4/2001, s. 91, 94–96. K úředníkům např. HANZAL, Josef: *Patrimoniální úředníci a úřady v době předbělohorské*. SAP 19, 1969, s. 445.

19/ Státní okresní archiv Přerov (SOkAPř), fond Archiv města Lipníka (AML), kniha privilegií, inv. č. 18, pag. 6.

20/ VOREL, Petr: c. d. *Páni*, s. 188; KNOZ, Tomáš: *Rezidence a dvůr Karla staršího ze Žerotína*. In: Bůžek, Václav – Král, Pavel, eds. *Aristokratické rezidence a dvory v raném novověku*. Opera historica 7, České Budějovice 1999, s. 418.

21/ Zemský archiv v Opavě pobočka Olomouc (ZAOpO), fond Velkostatek (VS) Tovačov, inv. č. 387.

ve správě vyznaly (od toho měli důchodního písaře), jak ale bude uvedeno u jednotlivých osob, někteří velmi dobře věděli, jak pro svou potřebu panství využít. To, že v dané době byla tato praxe běžná, dokládají snad všechna větší panství v Čechách i na Moravě, ovšem na helfštýnském panství se vyskytl také případ nejméně jednoho úředníka, který šlechticem nebyl, podle všeho se o správu staral svědomitě, ale nejspíše kvůli svému neurozenému původu měl velké potíže s částí městské rady v Lipníku.

Dále lze konstatovat, že řada úředníků vlastnila polnosti nebo nemovitosti, nejčastěji v Lipníku, někteří i ve vesnicích na panství. V zásadě to ale častokrát vedlo k tomu, že se úředník přestal starat o panské nemovitosti a podniky a věnoval se těm svým, takže je pravděpodobné, že to mohlo stát za ukončením práce některých z nich. K platovým podmínkám úředníků nemáme mnoho zpráv. Ferdinand Novák ale upozornil v článku o Jakubu starším Vojskovi z Bogdunčovic, který jako helfštýnský úředník nastoupil v roce 1569, že jej Václav z Ludanic na místo přijal za roční plat 70 kop grošů, úplné šaty a zajištění pro dva osobní služebníky (a bezpochyby stravu), což je našťastí pro nás alespoň jeden doložený údaj o platových podmínkách zdejších úředníků.^{22/} V soupisu platů za první třetinu roku 1591, vzniklém podle všeho kvůli předchozím defraudacím, máme dále celkový náklad „vydání a nákladu všelijakého na kuchyni a zámek, počítajíc i službu služebníkům“, který v tom období činil 86 zlatých 21 grošů a půl denáru – roční plat služebnictva by tedy mohl být kolem 260 zlatých.^{23/}

Lze konstatovat, že v rámci držby panství docházelo ke změnám úředníka prakticky vždy při prodeji panství, nebo krátce po něm, kdy si nový majitel zajistil svého úředníka. V mezidobí, nejčastěji při prodeji panství, máme doloženého i místoúředníka, tedy prozatímního zástupce. V dobách změn držby mezi jednotlivými příslušníky rodu držícími panství již taková pravidelnost ve změně nebyla. Je ale pravděpodobné, že každý rod poněkud změnil způsob správy a patrimoniální evidence podle zvyklostí svých držav. Zřejmě nejvíce defraudací se stalo a nepoctivých úředníků na panství působilo v době vlády Kateřiny z Ludanic a jejího pozdějšího manžela Petra Voka z Rožmberka. V prvním případě šlo o příliš mladou a nezkušenou majitelku, ve druhém o častou nepřítomnost majitele na statku. Zajímavé také je, že za pánů z Vrbna došlo ke střídání osob ve funkci úředníka snad nejčastěji. Naneštěstí se ale dochovalo velmi málo pramenů pro zhodnocení, zda šlo jen o pravidelné střídání mezi jinými statky Bruntálských (např. Velká Bystrice, Holešov, Náměšť na Hané), nebo z nějakého jiného důvodu.

Faktickým výkonným úředníkem byl důchodní písař, který měl na starosti přehled nad ekonomickým stavem panství a jeho bezproblémovým chodem.^{24/} Byl také správcem všech financí na hradě a z celého panství,

22/ NOVÁK, Ferdinand: *Jakub st. Vojska z Bogdunčovic*. Záhorská kronika (ZK) 23-1/1940, s. 15.

23/ SOA Třeboň, fond Cizí statky Třeboň, karton 129, inv. č. 73, signatura II.94-1.

24/ HANZAL, Josef: c. d. *Patrimoniální*, s. 446, 449, 451.

byť rozhodovací možnosti měl v tomto ohledu samozřejmě pán a úředník. Důchodní písař měl na starosti veškeré souhrnné soupisy, které zapisoval do register a nejspíše měl na starosti také vedení hradního inventáře. Praviděpodobně byl i autorem urbářů, kterých se ze 16. století několik dochovalo, podle nich na panství v jednotlivých vesnicích vybíral poddanské platy a vedl také agendu poddanských sirotčích knih. Z roku 1587 máme unikátní doklad o kontrole důchodních, pivovarských a obecních účtů za uplynulý rok poté, co byly zjištěny defraudace. Byť samozřejmě nejde o popis veškeré písemné účetní agendy, nejméně tyto účty a k nim různé pomocné rejstříky můžeme očekávat. V roce 1590 byla jednomu vězni svěřena písařem k opisování registra.^{25/} I v případě této úřednické funkce máme prokázáno zakupování nemovitého majetku převážně v Lipníku, je ale možné, že většina z důchodních písařů pocházela z městského prostředí, či přímo z Lipníka. V jednom případě máme také doložen sňatek důchodního písaře s vdovou po předchozím písaři.

V době pánů z Pernštejna, konkrétně za Jana z Pernštejna a jeho synů, byly vyhotoveny nejstarší dochované soupisy platů, tzv. Registra loučná a kopaninná a urbář panství, a je pravděpodobné, že je sestavil místní důchodní písař.^{26/} Ani jedna kniha sice není datovaná a původně byl u obou uváděn předpokládaný rok vzniku 1530. Řezníček ve svém soupisu urbářů datuje registra loučná do let 1520–1530 a urbář do začátku 50. let 16. století. Co se týče register loučných, domnívám se, že byla sestavena v letech 1524–1525, částky jsou zde vedeny v míšeňských groších. Jednak je z těchto let v urbáři nejvíce datovaných zápisů, přičemž starší letopočty byly uvedeny jen na konci mezi platy z purkrechtů, a to v rámci celkových soupisů z let 1524–1539, a dále se na foliích 44r–45r nachází vesnice Tupec, kterou teprve roku 1523 prodal Jan z Pernštejna Mikuláš z Tupce za 1200 kop míšeňských grošů. Registra byla používána a upravována nejméně po celé 16. století, přičemž nejmladší uvedený rok je 1571. Druhý urbář byl pravděpodobně sestaven v souvislosti s prodejem panství a s odprodejem jeho částí na konci 40. let 16. století a je zároveň přepočtem na český groš. V roce 1548 bylo odprodáno panství Veselíčko, Hraniče a Drahotuše, v urbáři již na ně také skutečně nenarážíme a zřejmě šlo o zhotovení urbáře, který by zachycoval nově vzniklý stav.

25/ BŘEZAN, Václav: *Životy posledních Rožmberků*. II. díl, Praha 1985, s. 494.

26/ ŘEZNÍČEK, Jan: *Moravské a slezské urbáře*. Praha 2002, s. 97–99. Originály urbářů jsou uloženy v SOA Třeboní, fond Gizi statky, inv. č. 76 a 77 a jsou k dispozici on-line <https://digi.ceskearchivy.cz/770184/1> a <https://digi.ceskearchivy.cz/770183/1>. Xerokopie register loučných je uložena ZAOpO, fond VS Lipník, kniha č. 1a, jejich přepis je ZAOpO, fond Frel (Fröhlich) Antonín, kart. č. 27, inv. č. 609 a fotokopie urbáře v témže fondu kart. č. 48, inv. č. 769. Urbář se dále nachází na mikrofilmu v MZA Brno. Oba urbáře byly zcela nebo částečně publikovány v ZK Antonínem Fröhlichem. FRÖHLICH, Antonín: *Nejstarší urbář panství helfenštejského z r. 1544*. roč. 19, s. 9–12; FRÖHLICH, Antonín: *Ukázka zápisu z urbáře panství helfenštejského z r. 1544*. roč. 19, s. 48–51. FRÖHLICH, Antonín: *Neznámý urbář panství helfenštejského ze 16. století*. ZK, roč. 21, s. 3–6, 43–49; roč. 22, s. 21–24, 57–59; roč. 23, s. 18–20, 57–59.

Na Helfštýně je dále doložen purkrabí, který měl podle všeho na starost (analogicky k jiným panstvím) faktický dozor nad chodem panských dvorů a čeládky mimo zámek. Pod něj tedy spadali šafáři, čeleď, drábi a možná také panští myslivci. Další úřad hradskeho oproti tomu spočíval v zajištění chodu hradu po technické stránce. Dohlížel na případné opravy, zajišťoval potřebné technické vybavení, dostatek surovin pro běžný chod kuchyně, dohlížel na správné uskladnění zbraní a veškerého nářadí na hradě. Nejspíše pod něj spadal úřad jezdného, který dohlížel na dovoz veškerých potřebných surovin na hrad ať již z nákupů, či vlastních surovin dodávaných panskými dvory, pivovary, lesním či rybníčním hospodářstvím a zároveň se staral o transport surovin dodávaných poddanými.

Je pravděpodobné, že v inventáři hradu uvedení mladší písaři sloužili hradskému a purkrabímu k ruce jako hradský a obroční písař. Obroční písař zapisoval příjem a výdej obroku pro koně, ale také píci pro dobytek. Hradský písař pak již zmíněné movitosti ve správě hradskeho, dále nejspíše vedl evidenci všech potřebných naturálií skladovaných v chlebném sklepě na hradě (obilí, mouka, chleba, zelenina, ale také dobytek určený k porážce a konzumaci), dále víno ve vinném a pivo v pivním sklepě. Nelze samozřejmě vyloučit, že tato agenda byla spojena a vykonával ji dohromady jeden písař pod správou hradskeho. V roce 1588 máme ale obročního písaře přímo uvedeného v privilegii Petra Voka z Rožmberka na zmenšení robot Prosenickým a Lýseckým.^{27/} Mimo to se v lipenských městských účtech v letech 1570–1575 objevuje sirotčí písař Matyáš. Takový písař měl na starosti sirotčí agendu a sirotčí registra na panství, přičemž stejnou osobu na různých panstvích skutečně nacházíme.^{28/} Zvláštní je, že na helfštýnském panství jde o prozatím jediný doklad, neboť dochovaná vesnická sirotčí registra byla většinou založená důchodním písařem a o sirotčím se v nich nemluví.

V březnu 1584 došlo na Helfštýně nešťastnou náhodou k výbuchu střelného prachu, který způsobil nedopatřením při sušení holomek Pavel. Prach sušil ve světnici u předních vrat a suchý jej dával do komůrky vrátného, který o tom nevěděl, a když tam přišel se světlem, prach vybuchnul a vrátného popálil tak, že zanedlouho zemřel. Byť jde o nešťastný doklad, máme tím prokázaného jednak vrátného, po kterém byl přijat bezpochyby další, který měl své obydlí přímo u první brány. Dále holomka Pavla, který pak ze strachu utekl nějakým oknem z hradu a úředník k tomu poznamenal, že tudy utekl již jeden pekař, zřejmě ze zmíněné hradske pekárný, takže dal okénko zazdít.^{29/}

Nyní se již dostáváme na tenký led, neboť nám schází přesné informace. Ostatní uvedení hradní zaměstnanci jsou totiž v inventáři zmíněni jen jako čeleď. Uvedme tedy hlásného, trubače, maštaliře či štolby, pradleny, čeledíny a děvečky. Ty všechny lze na hradě očekávat a jednalo se opravdu

27/ SOKAPĚ, fond AML, kniha privilegii, inv. č. 19, pag. 43.

28/ ŠTĚPÁN, Jan: *Instrukce pro sirotčího písaře panství vyškovského z roku 1597*, Vyškovsko IV, Sborník Státního okresního archivu Vyškov, Slavkov u Brna 2004, s. 183–191.

29/ BŘEZAN: c. d. II. díl, s. 475–476.

o nejnižší čeled. Jejich stav se bezpochyby měnil podle potřeby a nejspíše se nejčastěji rekrutovali z řad panských sirotků, které každoročně při tzv. stavění sirotků vybíral úředník s duchodním písařem podle potřeby. Možné ale je, že řada těchto drobných čeledníků pocházela z Týna, protože teprve v roce 1609 Jiřík starší Bruntálský z Vrbna propustil Týnské z roboty „*vykonávání hlásek, chození v poselství a sloužení při kuchyni*“.^{30/} Nejméně v případě hlásné jej můžeme očekávat na počátku 16. století, kdy byly postupně všechny vesnice na panství zbaveny povinnosti hlásky za plat. V roce 1506 např. Vilém z Pernštejna odpustil za plat povinnost hlásky pěti vesnicím na panství, které za to odváděly roční plat čtyři kopy grošů.

Součástí hospodaření na statku byly dále panské dvory, ve zkoumaném období v Týně, Podolší (Osek), Tučíně a Tupci, kde byl také ovčín. Nejspíše v každém dvoře byl šafař, čeledíni a děvečky. S Helfštýnem byl ale úzce spjat pouze dvůr v Týně, jeho zaměstnanci také snad častěji docházeli přímo na hrad.

Na panství bylo i několik rybníků a haltýřů, které podléhaly hradské správě. Vilém z Pernštejna v roce 1516 odpustil poddaným roboty při pracích na rybnících za roční poplatek, což znamená, že již v této době se rybnikaření na panství slibně rozvíjelo. Dohled nad rybničním hospodářstvím měl úředník – fišmistr. Ten měl na starosti stavby a opravy hrází, příhonů a odtoků vody, násadu, výlovy a podobně a měl samozřejmě k ruce pomocníky. Mohl mít k ruce tzv. porybného písaře, ale pravděpodobněji je, že mu opět vypomáhal některý z mladších písařů, zmíněných v inventáři. V inventáři z roku 1552 je uvedena komůrka menšího fišmistra, není ale jasné, co ono přídatné jméno znamená. V urbáři odprodaného drahotušského a hranického panství z roku 1569 se mluví o třech fišmistrech ve Slavíci, což je v sousedství helfštýnského panství, toto „*fišmejstroví náleží při zastavování těch i jiných rybníků jsouc vodou je napouštějí, při sazování plodů a neb ryb rozkázalo-li by se z potřeby kterému bývají, a to jakž napřed dotčeno výše nad jiné opatrovati mají, aby se na hrázích, troubách aneb tarasech při rybnících těch i jiných škody pánu nedálo... Z těch rybníků i jiných tíž fišmistři tři pomocníky k tomu nařízené při každých rybnících ryby všelijaké loví, je na kopy a jinak vyčítají, do džberů měří... dělají*“.^{31/} Nejspíše tomu bylo stejně i na helfštýnském panství.

Dalším samostatným odvětvím hospodaření statku mohlo být příslušné polesí, byť je nejčastěji formou lovu spravoval sám úředník.^{32/} V urbáři z roku 1544 se ale mluví o čižbě ptáků v tom smyslu, že pokud by někdo chtěl příležitostně ptáky lovit, má se domluvit s polesným a nebo hajným.^{33/} To znamená, že lesy na panství měl na starosti další panský úředník – polesný. Ten dohlížel na jednotlivé hajné a myslivce a staral se jak o zvěř,

30/ SOKAPř, fond AML, kniha privilegií, inv. č. 19, pag. 127–178.

31/ ZAOPo, fond VS Hranice, kn. č. 1, fol. 289r.

32/ PETRÁŇ, Josef: *Dějiny hmotné kultury*. II/2. Praha 1995, s. 747–750. ANDRESKA, Jiří – ANDRESKOVÁ, Erika: *Tisíc let myslivosti*. Vimperk 1993. Červený, Jaroslav a kolektiv: *Encyklopedie myslivosti*. Praha 2003.

33/ SOA Třeboň, Cizí statky, inv. č. 76 sign II. 163 No 4a, pag. 263.

tak o stav celého polesí. V urbáři odprodaného drahotušského a hranického panství z roku 1569 se opět nachází zmínka „na tom obojím panství nebyval před lety než jeden podlesný, pán ráčil čtyři přísežné ustanoviti“. Je tedy pravděpodobné, že i na helfštýnském panství byl pouze jeden polesný. Tito polesní měli „hajné všechny dole psané pod svou správou míti, do hor a lesů často jak hajní při prodejích dole psaných dříví i jiných věcech všelijakých užitečných, neděje-li se škoda pánu na něčem se zachovávají věrně dohlédati při počtech a zapisování prodejů dříví i jiných věcí dotýkajících se hor a lesů panských bývatí“.^{34/}

Na hradě se ale zdržovali také myslivci, protože v únoru 1590 zde byl ve vězení pražský měšťan Lorenc Vajsperger, který se zde měl napravit z nepřistojného života, ale pokusil se oběsit. Našel ho včas jeden myslivec, který ho odřezal a zachránil mu život.^{35/} Co se týče hajných, v soupisu platů z panství k roku 1591 jsou vyjmenováni hajní z Týna, Rakova, Valšova, Vítonic, Nětčic, Soběchleb, Hlinska, Bohuslávek, Dolního Újezda a Slavkova.^{36/} Pod správou polesného či hajných snad spadal také psinec, který byl na hradě nejspíše nejpozději od Pernštejnů. Za pánů z Ludanic máme doloženy z roku 1564 žádosti o chrty a ohaře.^{37/} V roce 1570 odpustil Václav z Ludanic majiteli mlýna v Lýskách povinnost pást pro potřebu Helfštýna svině a chovat chrty a ohaře.^{38/} Lze předpokládat, že dříve měla povinnost chovat vepře a psy pro panskou potřebu většina mlynářů. Jako zajímavost uvedme nákup labutí a jestřábů v Polsku v roce 1591, snad pro potěchu panstva.^{39/}

Zajímavým dokladem pro evidenci helfštýnských úředníků je kolonka o jejich návštěvách v městských účtech Lipníka nad Bečvou. Nejběžnější návštěvou byla obnova městského úřadu, které se úředník účastnil, a při ní bylo také spotřebováno nejvíce jídla a pití. Mimo to se úředník účastnil různých jednání (tzv. roky = rokování), v sirotčích záležitostech, při posuzování sporů apod. Nevýhodou samozřejmě je, že pokud jej písař nezapsal jménem, ale pouze slovem hejtman či úředník, nelze určit konkrétní osobu. Např. v roce 1542 jen uvedl osm takových návštěv hejtmana panství, při kterých se celkově projedlo a propilo za dvě kopy 25 grošů. V zápisech je také uvedeno, že při jedné z těchto návštěv šlo o účet za něj a „jeho lidí“, v jiném, že s ním byli písaři. Byly by to další cenné detaily pro poznání panského úřednictva.^{40/} V roce 1549 bylo takových návštěv výrazně více (32) a zatímco roku 1542 je uveden pouze hejtman (byl jím Jíří Horecký z Horky), v roce 1549 s ním někdy přijel také helfštýnský

34/ ZAOPO, fond VS Hranice, kn. č. 1, fol. 407r.

35/ BŘEZAN: c. d. II. díl, s. 494.

36/ SOA Třeboň, f. Cizí statky Třeboň, karton 129, inv. č. 73, signatura II.94-1 – účet 1591.

37/ SOA Třeboň, fond Cizí statky Třeboň, karton 129, inv. č. 73, signatura II.94-1 – korespondence 1565.

38/ SOKAPř, fond AML, kniha privilegií, inv. č. 19, pag. 51.

39/ SOA Třeboň, fond Cizí statky Třeboň, karton 129, inv. č. 73, signatura II.94-1 – účet 1591.

40/ SOKAPř, fond AML, kniha účtů 1542, inv. č. 7174 kolonky Na počty jeho milosti pánu; Počty služebníkům páně jeho milosti.

úředník Petr Janíkovský z Janíkovíc, ale také Jiří Vartský, Jan Čertoryjský, Jan Čeple, Jan Koza z Hradiště, Jan z Kounic, Petr Sadovský, Žibříd Podstatský a Jan Kytlica. Zda šlo v těchto případech o zmíněné lidi hejtmana Horeckého, či z jakéhokoliv důvodu přizvané šlechtice ze dvora pánů z Pernštejna ale není možné zjistit.^{41/}

V zásadě ani často nevíme, proč byl při některém příjezdu tak vysoký počet lidí. Snad to vyžadovalo řešení určitých sporů, jednoznačně totiž převládají samostatné návštěvy hejtmana či úředníka. V roce 1550 takto evidujeme dva dny, kdy s úředníkem dorazil také Jan Čertoryjský, Žibříd Podstatský a Jan ze Sezemic, při dalším dni to byli s úředníkem Jan Ždánský, Jan z Kounic, Jan Kytlica a hranický úředník Pavel Obřanský. Naopak téhož roku máme doložen jeden den, kdy je uvedeno, že byla vyšetřována ztráta peněz z radnice. Na to byl stanoven rok s písařem Vitem, radními a obcí, kdy byli přítomni přerovský úředník Jiřík Horecký z Horky, Jaroš Kunčický, Mladota Prusinovský, hranický úředník Pavel Obřanský a helfštýnský úředník Petr Janíkovský z Janíkovíc.^{42/} V roce 1552 byl opět vysoký počet takových návštěv, zde je také blíže specifikováno, o jaké pití a jídlo se někdy jednalo. Většinou šlo o víno či pivo, u jídla je zde uvedeno maso, slepice či kuřata, ryby, chleba, ovoce (buď obecně či jako hroznové víno, jablka, pomeranče), koření (šlo buď o kořeněná jídla, nebo byl specifikován např. šafrán, muškátový oříšek, zázvor), ocet či koláče. V několika případech se ani o návštěvu úředníka nejednalo a město mu víno zaslalo přímo na Helfštýn (snad za pouhé písemné svolení, kdy úředník ani nepřijel).^{43/}

Nejpozději od roku 1556 se kolonka mění v tom smyslu, že jsou zde evidovány nejen příjezdy a pobyty úředníků v souvislosti s projednáváním různých záležitostí, ale také různé další pobyty, kdy městská rada hradila jen nějakou část (nocleh či stravu). V roce 1556 např. do této kolonky nechala městská rada zapsat 15 grošů Matyášovi, který při návštěvě namaloval erby pána a paní a městský znak „ku poctivosti“.^{44/} V roce 1558 při návštěvě pána jej Lipenští obdarovali uherským a zemským vínem, pivem a jahodami.^{45/} V roce 1560 byl při obnově úřadu místo pána Jáchym Zoubek ze Zdětína, což je zajímavé, neboť i později bývá opravdu uvedeno, že se obnovy někdy zúčastnil i sám majitel panství. Také těšínský kníže či podkomoří Přemek Prusinovský z Víckova, Jaroš Všečovský, či Jindřich (pravděpodobně) Tetour na Zlíně navštívili toho roku Lipník a v jejich případě se platilo hlavně za víno. Velká byla společná návštěva 27. srpna Jana z Kunovic, Viléma ze Žerotína, Jana Ždánského, Jiříka ze Zástřízl, Erazima z Bobolusk, Kunaty z Vrchlabí a Jana Kropáče, kdy proteklo jejich hrdly celkem 21 mázů vína. Toho roku se obnovení úřadu zúčastnil Jáchym Zoubek, helfštýnský úředník, a Jan Pilar, kterým byl uspořádán oběd a platilo se za maso, chléb, koření víno a pivo.^{46/}

41/ SOKAPř, fond AML, kniha účtů 1549, inv. č. 7175.

42/ SOKAPř, fond AML, kniha účtů 1550, inv. č. 7176.

43/ SOKAPř, fond AML, kniha účtů 1552, inv. č. 7177.

44/ SOKAPř, fond AML, kniha účtů 1556, inv. č. 7181.

45/ SOKAPř, fond AML, kniha účtů 1558, inv. č. 7182.

46/ SOKAPř, fond AML, kniha účtů 1584, inv. č. 7182.

Následně jsou kompletní účty až v roce 1586, kdy bylo placeno na počtu pánu tovačovskému, majiteli panství pánu z Rožmberka a Kateřině z Ludanic (dva voly, koláče a koření) a stejně tak při návštěvě arcivévodě a polského krále Maxmiliána Habsburského. Dále to bylo za jídlo a stravu helfštýnskému a dřevohostickému úředníku, kteří toho roku prováděli kontrolu ve městě.^{47/} Účty z roku 1595 evidují příjezdy pánů Bartoloměje z Vrba, pána Doudlebského, Albrechta Sedlnického a mladé pány (snad pány z Vrba?). Zde byly blíže zmíněny naturálie: mouka, koláče, koření, víno.^{48/}

Úřednictvo panství hradu Helfštýna nijak výrazně nevybočovalo z jiných velkých a nejspíše i menších panství. Pro období 16. století se ale na málokterém panství dochoval dostatek pramenů pro identifikaci jednotlivých osob. Následující přehled ukazuje prokázané osoby v jednotlivých úřadech a funkcích.

Úředník panství:

1480 – majitel Vilém z Pernštejna

1494 – Jaroslav.^{49/}

1499–1503 – Mikuláš Tarant z Hrádku.^{50/}

1509 – Václav z Lipultic

1511–1512 – Pavel z Hory Obřanské^{51/}

1512–1530 – Vilém z Víckova a na Cimburku, správce či hejtman panství Přerov, Helfštýn, Hranice, bývá však označován i jako úředník helfštýnský.^{52/}

1519 – panství dostává Jan z Pernštejna

1538–1546 – Jiřík Horecký z Horky, ty časy úředník hranický, po celé období uváděn jako hejtman panství, v účtech města Lipníka jsou jeho návštěvy stejně časté jako úředníka.^{53/} Byl synem Petra z Horky, který zemřel před rokem 1535, spolu se sourozenci Jakubem, Václavem, Mikulášem a Janem mu byla zapsána Horka nad Moravou a téhož roku ji prodali městu Olomouci.^{54/}

1537–1541 – Jiřík Vlachovský z Vlachovic je v roce 1536 uváděn jako hranický, od roku 1537 jako helfštýnský úředník. V roce 1536 je spolu s Václavem Vlachovským uveden jako jeden ze svědků v testamentu Jana Podstatského z Prusinovic a na Žeravicích. Ještě v roce 1548 je jako svědek ve správním listu na dvůr Jiříka Humy v Dolním Újezdě uveden „toho

47/ SOKAPř, fond AML, kniha účtů 1586, inv. č. 7187.

48/ SOKAPř, fond AML, kniha účtů 1595, inv. č. 7189 kolonky Na počty vrchnosti a jiným pánům a rytířstvu; Na počty jeho milosti páně služebníky i jiným pánům a přátelům z měst.

49/ SOKAPř, fond AML, kniha privilegií, inv. č. 18, pag. 24–25.

50/ TUREK, Adolf: *Hrad a panství Starý Jičín*. Nový Jičín 2014, s. 82. SOKAPř, fond AML, pamětní kniha, inv. č. 82, fol. 26v, 43v.

51/ SOKAPř, fond AML, pamětní kniha, inv. č. 82, fol. 230v, 239r, 243r.

52/ ZAPLETAL, Florián: *Prusinovští z Víckova ve službách Viléma z Pernštejna*. Záhořská kronika XXI, č. 2, 1938, s. 39. Archiv Český XII./1899, s. 86, č. 856.

53/ SOKAPř, fond AML, městské účty inv. č. 7173, kart. 22, složka 1540–1548.

54/ ZDO II, s. 287, 289.

času úředník na Helfštýně“. Je ale možné, že jde o zápis hovořící o starším období. Roku 1535 mu nechal Václav Vlachovský zapsat Těšov a pustou ves Polichno, Jiřík naopak v roce 1554 nechal Václavu Podstatskému z Prusinovic zapsat Vlachovice, Křekov, Bohuslavice a pustou ves Kolelecko. V roce 1560 nechal Jiřík Těšov zapsat Vilémovi Hřivínovi z Dolního Újezda a téhož roku zapsal pustou ves Polichno bratřím Janovi, Jindřichovi a Jiříkovi z Vlachovic, snad svým synovcům.^{55/} V roce 1559 je dále uváděn na Újezdci.^{56/}

1548 – *po smrti otce převzal Vratislav z Pernštejna*

1545–1552 – Petr Janikovský z Janikovic úředník na Helfštýně.^{57/} Menší nejasností je účet města Lipníka z roku 1549 „při uvozování pana Petra Janikovského z Janikovic v úřad helfenštejnský“, je ale pravděpodobné, že tomu tak bylo po změně majitele panství a Vratislav z Pernštejna jej přijal znovu.^{58/} Pilnáček jej uvádí jako Jamkovského z Jamkovic a rod měl být původem z Polska.^{59/}

1553–1554 – Jan Švík z Lukonos.^{60/} Byla za něj založena sirotčí registra Dolního Újezda. Patří k rodu Švíků či Levínských z Lukonos a na Levíně. Rod nejspíš pocházel z Prahy a nobilitování byli v roce 1549. V roce 1552 se v Dačicích objevují Jan mladší a Jan starší Švík Levínský z Lukonos, přičemž starší zde byl úředníkem. Před tím byl ve 30. – 40. letech úředníkem na Litomyšli. Na Buchlově se dochoval náhrobek Anny Švíkové z Lukonos, která zemřela v roce 1580 a nejspíše byla dcerou Jana staršího. Další dcerou byla Justina manželka Havla Kurovského z Vrchlabí. Jan mladší se o rok později stal úředníkem na Helfštýně, není ale prozatím jasné na jak dlouho. V letech 1559–1563 byl úředníkem Jana Váleckého z Mírova na Miroslavi. V roce 1562 mu patřil dvůr v městečku Miroslavi a v letech 1563–1565 držel dům v Lidměřicích. Zřejmě naposledy je v pramenech zmíněn v roce 1572.^{61/}

1554 – *změna majitele Půta z Ludanic*

1557–1558 – Alexej Kočenský z Velkého Roudna. Někdo z příslušníků rodu Kočinských z Velkého Rudna ve Slezsku. Pilnáček uvádí v roce 1538 Jana a Mikuláše Kočinské z Velkého Rudna u Slaventic, kteří v té době ještě žili ve Slezsku.^{62/}

55/ ZDO II, s. 288–289, 388.

56/ SOA Třeboň, Cizí statky, inv. č. 77 sign II. 163 No 4b, fol. 151r. ZAOpO, fond Arcibiskupství Olomouc (AO), kn. č. 36, fol. 51v – 1534 úředník Hranický. SOKAPř, fond AML, kn. č. 19, pag. 84, kart. 22, složka 1536–1539, Kniha purkrechtní města Lipníka, inv. č. 83, fol. 37r. SOKA Olomouc, fond AM Olomouc, kn. sg 6673, fol. 44v–45r. ZDO II, s. 304. 57/ ZAOpO, fond AO, kn. č. 42, fol. 2r,v, 28v–29r, kn. č. 43, fol. 19r, 28r. SOKAPř, fond AML, kart. 22, složka 1540–1548, městské účty inv. č. 7176, kniha č. 10140, sirotčí registra, fol. 6v, 67r.

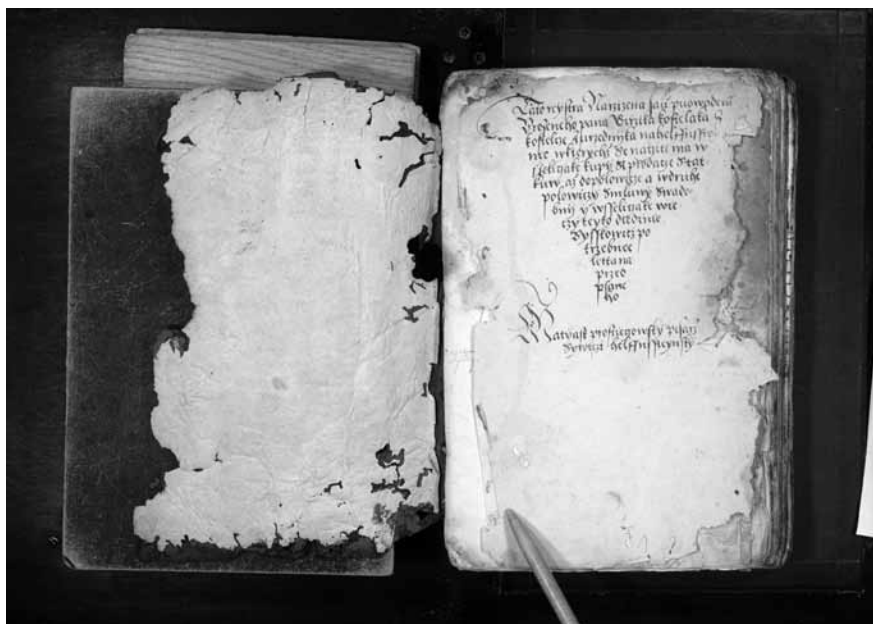
58/ SOKAPř, fond AML, městské účty inv. č. 7175.

59/ PILNÁČEK, Josef: c. d. *Staromoravští*, s. 184 č. 600.

60/ SOKAPř, fond AML, městské účty inv. č. 7178; Kniha přípravě města Lipníka, inv. č. 93, fol. 6v; ZAOpO, fond VS Lipník, sirotčí registra inv. č. 650 – Dolní Újezd.

61/ PAVLŮ, Miroslav: *Buchlovský náhrobek Anny Švíkové z Lukonos – erb a osudy Levínských Švíků na Moravě*. Zpravodaj KGHO 30–31/1988, s. 1–5.

62/ SOKAPř, fond AML, Kniha přípravě města Lipníka, inv. č. 93, fol. 34r,v, kart. 22, slož-

Titulní list sirotčích register Býškovice založených za úředníka Jiříka Kosteláka z Kostelce a sirotčího písaře Matyáše Prostějovského (ZAOpO)

1558–1559 – Stanislav Grunčický z Grunčic, původně sloužil před rokem 1557 jako úředník olomouckého biskupa na Kvasicích, který od něj z té doby žádal svědectví a měl i grunt, který prodal Matěji Tabarkovi a měl kvůli tomu spor s Půtou z Ludanic.^{63/} V roce 1557 Grunčický žaloval při manském soudu bratry Jana a Hynka z Ludanic kvůli tomu, že mu nechtěli dát kvitanci za sestavení účtů kvasického panství za nebožtíka Václava z Ludanic a za to, že mu vzali 30 sviní, které zahnali do kvasického dvora. Téhož roku jej biskup jako svého služebníka vyslal na kelečské panství provést kontrolu, mimo to se v té době přestavoval zámek v Kelci a některé úpravy se měly udělat na jeho radu.^{64/} Byť vedl Grunčický s Půtou z Ludanic spor o účty pro jeho otce Václava z Ludanic, zřejmě to nemělo vliv na jejich další vztahy, protože se stal helfštýnským úředníkem.^{65/}

1559 – zemřel Půta z Ludanic, nastupuje Václav z Ludanic

1560–1564 – Lacek Janour ze Strachnova.^{66/} Nejspíše to byl on, kdo dr-

ka 1552–1559 (otisk pečeti, ve znaku lis). PILNÁČEK, Josef: *Rody starého Slezska*, reprint *Moravský zemský archiv*. Brno 1991, s. 711–712, č. 1073.

63/ TESÁŘ, Petr: *Tlumačov*. Tlumačov 1921, s. 264–265, 305, 433–434.

64/ ZAOpO, fond LDK, kn. č. 373, fol. 125v–126r, fond AO, kn. č. 48, f. 44v–45v, kn. č. 49, fol. 41r. PILNÁČEK, Josef: c. d. *Staromoravští*, s. 273 č. 908.

65/ ZAOpO, fond VS Lipník, sirotčí registra Malé Prosenice a Lýsky, inv. č. 652, fol. 45r.

66/ SOKAPř, fond AML, městské účty inv. č. 7185, kart. 22, složka 1560–1569, kniha přípovědí města Lipníka, inv. č. 93, fol. 72v, 268v, kniha č. 10140, sirotčí registra, vložený

Erby helfštýnského úředníka Jakuba Vojsky z Količina a jeho manželky na zámku v Lipníku

žel Nedachlebice, zemřel v roce 1579 a má náhrobek v Uherském Brodě. Pravděpodobně měl syna Bohuslava staršího, který držel Nedachlebice.^{67/} V roce 1559 se přihlásil ke správě jmění sirotků po Ondřeji Janouroví, jako jejich strýc.^{68/}

1567–1569 – Jiřík Kostelák z Kostelce. V roce 1554 byl přijat na Moravě do rytířského stavu, rod původně pocházel z Čech. Již v roce 1558 přitiskl pečeť k listu Půty z Ludanic vsi Trnávce na roboty. V letech 1559–1565 je uváděn jako tovačovský úředník a v roce 1565 měl organizovat v Lipníku křtiny pro dítě Václava z Ludanic.^{69/} Vlastnil svobodný dvůr v Lýskách (který původně od Viléma z Pernštejna držel Jiřík Leštanský z Předmostí) a mlýn v Lýskách (mlýn patřil původně mlynáři Janovi z Jezernice, který jej obdržel od Jana z Pernštejna), tyto nemovitosti mu Václav z Ludanic zapsal jako svobodné v roce 1570.^{70/} Kostelecký měl nejméně dva syny Josefa a Jiljího, který byl písařem menšího práva markrabství Moravského.^{71/} Jako ludanický úředník či dvořan se objevoval již dříve, snad z toho

list výpověď mezi syny nebožtíka Pavlakonce.

67/ PILNÁČEK, Josef: c. d. *Staromoravští*, s. 469 č. 2022.

68/ MZA Brno, fond A3, Kniha paměti a naučení 1555–1585, inv. č. 724, fol. 42r.

69/ VYBÍRAL, Zdeněk: c. d. *Zánik*, s. 237.

70/ SOKAPř, fond AML, kn. č. 19, fol. 29r–32r.

71/ PILNÁČEK, Josef: c. d. *Staromoravští*, s. 133 č. 396.

důvodu byl jmenován na Helfštýn.^{72/} Nejspíše zemřel kolem roku 1571 nebo 1572, kdy se na mlýně v Lýskách nic neplatilo, od roku 1584 je zde uveden jeho syn Jiljí.^{73/} V roce 1585 se v půhonech také objevují jen jeho synové.^{74/}

1571 – umírá Václav z Ludanic, nastupuje Kateřina z Ludanic, respektive její poručníci

1569–1576 – Jakub starší Vojska z Bohdunčovic nastoupil po propuštění předchozího úředníka. Působil na panství relativně dlouho, ale zdá se, že to bylo spíše ze zjištěných důvodů, po smrti Václava z Ludanic se prakticky ihned mluví o velkých dlužích.^{75/} Václav z Ludanic jej podle všeho chtěl pro neshody propustit, ale nakonec mu prý na smrtelném loži odpustil.^{76/} Navíc poté, co se stal správcem majetku po Ludanicích, se dopustil různých rozprodejů, které z velké části užíval pro svou potřebu. Panství měl ruinosvat tak, že ho prý při pohřbu Václava z Ludanic Zdeněk Kavka z Řičan udeřil pěstí do hlavy za jeho špatné hospodaření. Uvádí se také, že byl hlavní příčinou dluhů a špatného stavu majetku Kateřiny.^{77/} Nicméně v roce 1574 se o ni bezpochyby ještě staral, když byla totiž v Brně před zemským soudem kvůli prohlášení zletilosti, přivedl ji do soudnice a promlouval za ni. Nejspíše se ale nerozešli v dobrém, protože Kateřinu z Ludanic ještě v roce 1583 upomínal o doplacení částek za svou správu.^{78/} Jeho první manželkou byla Johanka Podstatská z Prusinovic, se kterou měl zřejmě syny Karla a Bedřicha.^{79/} Když chtěl skončit službu, prý ho přemluvil Václav z Ludanic, aby si nekupoval dvůr v Hranicích, ale v Lipníku od Kateřiny z Vlčnova. Nejpozději v roce 1582 se stal prokurátorem markrabství Moravského a od roku 1575, kdy zakoupil Količín, se psal po něm.^{80/} Zemřel v roce 1606 na morovou nákazu.

1577–1580 – Václav starší Mol z Modřelic.^{81/} Roku 1568 a 1571 mu Václav z Ludanic jako svému služebníku daroval dvůr a majetek v Nelešovicích.

72/ ZAOPO, fond VS Lipník, sirotčí registra Horní Újezd, inv. č. 654, fol. 1r, sirotčí registra Býškovice; SOKAPĚ, fond AML, kn. č. 19, pag. 87, kniha č. 10140, sirotčí registra, fol. 109r; SOKAO, fond AMO, kn. sg. 6673, fol. 5v.

73/ ZAOPO, fond VS Lipník, sirotčí registra Malé Prosenice a Lýsky, inv. č. 652, fol. 22v.

74/ PILNÁČEK, Josef: c. d. *Staromoravští*, s. 133 č. 396.

75/ MZA Brno, fond A3, Kniha paměti a naučení 1555–1585, inv. č. 724, fol. 161r,v, 163r,v, 169r.

76/ VYBÍRAL, Zdeněk: c. d. *Záník*, s. 241.

77/ NOVÁK, Ferdinand: c. d. Jakub, s. 15. VYBÍRAL, Zdeněk: *Rezidence a dvůr pánů z Ludanic ve druhé polovině 16. století*. Opera Historica 7. České Budějovice 1999, s. 396; týž: c. d. *Záník*, s. 241–242.

78/ BŘEZAN: c. d. II. díl, s. 448–449; SOKAPĚ, fond AML, městské účty inv. č. 7186, Kniha přípovědí města Lipníka, inv. č. 93, fol. 220r, kniha č. 10140, sirotčí registra, vložený list smlouva o sirotka Jiřího fojta z Prosenic, volný list smlouva o nařízení písaře Martina Ponka jinak Lorencova; ZAOPO, fond VS Lipník, sirotčí registra Osek, inv. č. 648, fol. 37r, sirotčí registra Dolní Nětčice, inv. č. 646, fol. 201r.

79/ ZAPLETAL, Florián: *Dva zapomenuté erby v Lipníku nad Bečvou*. ZK 14–3/1932, s. 73–82.

80/ Národní archiv Praha, fond Morava, inv. č. 2754.

81/ SOA Třeboň, Cizí statky Třeboň z kartonu 129, inv. č. 73, signatura II.94-1; SOKAPĚ, fond AML, Kniha přípovědí města Lipníka, inv. č. 93, fol. 153r, 194v, 196r; ZAOPO, fond VS Lipník, sirotčí registra Malé Prosenice a Lýsky, inv. č. 652, fol. 236v.

cích a v roce 1570 vydal privilegium, kterým osvobodil jeho dům a dvůr s pozemky v Lipníku u brány od všech platů s robot tak, že se stal svobodným.^{82/} O rok později koupil od Daniela, sirotka po mlynáři Mikuláši Jičínském mlýn u Týna za mlýnem lipenských měšťanů za 2100 zlatých a poté postupně odkoupil všechny podíly dalších sirotků. V roce 1577 nechal připsat na mlýn za majitelku svou manželku Annu Křivadskou ze Zavádky s tím, že její podíl činil 500 zlatých.^{83/} Někdy před rokem 1589 Václav starší Mol z Modřelic zemřel a získal jej jeho syn Václav mladší Mol z Modřelic, pozdější majitel hranického panství. Václav mladší mlýn roku 1589 prodal Petru Voku z Rožmberka.^{84/}

1580 – *novým majitelem Petr Vok z Rožmberku a jeho žena Kateřina z Ludanic*

1580–1582 – Jan Albín z Helfenburku. Syn rožmberského kancléře Václava Albína a bratr olomouckého biskupa Tomáše Albína, rod byl nobilitován v roce 1553.^{85/} Sloužil u Viléma z Rožmberka, byl s ním na škole v Pasově, potom byl komorníkem a stal se úředníkem na Želči. V roce 1556 je uváděna jeho manželka Anna z Miletic, dcera Michala z Miletic, při převodu majetku od poručníka Šebestiána Leskovce z Leskovce.^{86/} V poslední vůli jeho otce je zmíněno, že mu otec zapůjčil 1200 zlatých, které odvezl na Moravu a mají být rozděleny napůl mezi něj a bratra Tomáše.^{87/} V roce 1574 zmocněn převzít panství hukvaldské a kelečské po úředníku Grodeckém. Snad byl úředníkem až do roku 1576, kdy biskup píše o inventáři při změně úředníka.^{88/} Od roku 1580 byl jmenován hejtmanem na Helfštýně. Zúčastnil se již první obnovy úřadu v Lipníku nad Bečvou 5. 12. 1580, byl protibratrsky zaměřen a nechal zavřít jejich modlitebnu.^{89/} Následně se vrátil do Českého Krumlova, kde vlastnil dům.

1582–1583 – Šebestián Třebochovský Ve špatně datovaném zápisu z roku 1552, správně 1582 se Třebochovský uvádí nejprve jako místodržící úředníka helfštýnského. Od roku 1580 byl purkrabím na Helfštýně, kam jej přijal Jan Albín z Helfenburku a psal o něm, že je sice mladý, ale určitě bude dobrým služebníkem. Měl dům v Lipníku, který chtěl prodat

82/ SOKAPř, fond AML, kniha privilegií, inv. č. 19, pag. 134–136. BAŽURA, Jan: *Lipenský okres*, Vlastivěda moravská Brno, 1919, s. 129. MZA Brno, fond E28 Jezuité Olomouc, sign. 5 a 7.

83/ SOKAPř, fond AML, Kniha gruntovní města Lipníka, inv. č. 85, fol. 24r,v. PILNÁČEK, Josef: c. d. *Staromoravští*, s. 514 č. 2344.

84/ SOKAPř, fond AML, Kniha gruntovní města Lipníka, inv. č. 85, fol. 24v–25r.

85/ KUBÍKOVÁ, Anna: *Rodina a potomci rožmberského kancléře Václava Albína z Helfenburku*. Rodopisná revue 2, jaro 2000, s. 1. Hrad Helfenburk leží u obce Krajiňko západně od Bavorova.

86/ SOA Třeboň, fond Cizí statky Třeboň, listiny, sign. 437.

87/ SOA Třeboň, fond Cizí statky Třeboň, listiny, sign. 491.

88/ ŠTĚPÁN, Jan: *Úředníci a personál na stolních panstvích olomouckého biskupství v druhé polovině 16. století*. In: Olomoucký archivní sborník 3/2005, s. 65.

89/ BŘEZAN: c. d. II. díl, s. 457, 459; SOKAPř, fond AML, kart. 22, složka 1580–1589, gruntovní kniha inv. č. 85, fol. 396; ZAOPo, fond VS Lipník, sirotčí registra inv. č. 653 – Proseničky.

svému nástupci, ale lipenští tomu zabránili.^{90/} V roce 1583 požádal o propuštění z místa hejtmana, protože měl zlé spory s lipenskými, zvláště s purkmistrem Martinem Lorencovým a jeho synem městským písařem. Po propuštění se odstěhoval do Olomouce, kde mu patřil v roce 1586 dům na Dolním náměstí 28/111, za 950 zl. a zřejmě byl úředníkem olomoucké kapituly.^{91/} Jeho kariéra ale samozřejmě začala dříve. V roce 1569 je uváděn jako písař na Vimperku, v letech 1574–1578 byl komorním písařem na Bechyni, dokud neměl v účtech menší nedostatek, za který byl krátce zavřený, Březan ale píše, že šlo o malá provinění.^{92/} V roli helfštýnského úředníka se vyskytuje i později.

1584–1585 – 5. února byl přijat za hejtmana Jan Bostěchovský z Bostěchova již v březnu došlo za jeho služby na Helfštýně nešťastnou náhodou k výbuchu střelného prachu. 29. ledna ještě odvedl v Olomouci posudné, ale již v únoru 1585 zemřel na „těžkou a nezhojitelnou nemoc“.^{93/} Předtím sloužil na panství Dačice, odkud přišel na Helfštýn. V Dačicích měl mít i dům, který před odchodem prodal. V Lipníku si roku 1584 koupil šenkovní dům za 550 zlatých po sirotcích žida Abrahama. Následujícího roku zemřel a dům pro jeho sirotka spravoval Jan Adam z Ledské, v roce 1590 byl prodán Dobeši Kulhánkovi.^{94/}

1585 – dochován list adresovaný Danielovi Havránkovi, Martinovi Lorencovi a Janovi Ottoslavskému místodržícím úřednictví helfštýnského.^{95/} Před nástupem nového úředníka po smrti Bostěchovského zastupovali dočasně správu na hradě, přičemž první dva byli lipenští měšťané a Ottoslavský byl důchodní písař.

1585–1587 – Jan Domoušský z Harasova se podle Březana snažil za každou cenu získat co nejvíc peněz do panských důchodů, zabavil i peníze literátského sboru.^{96/} Jeho aktivitu je možné si vysvětlit tím, že se snažil co nejdříve zbavit úřadu a navrátit se zpět do Čech. To se mu povedlo a později se stal regentem bechyňského panství.

1588–1590 – Šebestián Třebochovský. V roce 1588 byl krátce do 23. 4. 1590 opět úředníkem po zjištění o zvláštním vedení úřadu předchozího úředníka. Březan uvádí, že to bylo podruhé a že byl zkušený úředník.^{97/}

90/ BAĐURA, Jan: c. d. *Lipenský*, s. 129.

91/ SOKAO, fond AMO, rychtářské knihy, sign. 990, fol. 8v, 10v, 11v – splátky na dům, v dalších knihách je také uveden.

92/ ZAOPO, fond VS Lipník, kt. 60, sirotčí registra Prosenic, sirotčí registra Dolní Nětčice, inv. č. 646, fol. 23v rok neodpovídá, protože uvedené osoby se objevují až v osmdesátých letech, písař podle všeho místo čísla 8 napsal 5; BŘEZAN: c. d. II. díl, s. 409, 431, 439, 442, 457, 465, 473, 475, Nather I., s. 182.

93/ BŘEZAN: c. d. II. díl, s. 475, 476, 479; SOKAPĚ, fond AML, kart. 22, složka 1580–1589 – listy adresované k roku 1585. SOA Třeboň, fond Gizi statky Třeboň, karton 129, inv. č. 73, signatura II.94-1.

94/ SOKAPĚ, fond AML, kniha gruntovní města Lipníka, inv. č. 85, fol. 244r. BAĐURA, Jan: c. d. *Lipenský*, s. 129.

95/ SOKAPĚ, fond AML, kart. 22, složka 1580–1589.

96/ SOKAPĚ, fond AML, městské účty inv. č. 7187; BŘEZAN: c. d. II. díl, s. 480, 482.

97/ BŘEZAN: c. d. II. díl, s. 495; ZAOPO, fond VS Lipník, kt. 59, inv. č. 650, sirotčí registra Dolní Újezd, fol. 62v, 63v – 1589; SOKAO, fond AMO, kn. č. 1081 (1588), f. 261v.

Kolem roku 1586 se oženil s Annou, dcerou lipenského měšťana Jiříka Kunčického, s nímž měl syny Tomáše (rožmberský malíř na Bechyni) a Zikmunda. Poté, co mu manželka zemřela, se znovu oženil s Ludmilou.^{98/} Zdá se ale, že jeho klidnější způsob úřadování Rožmberkům nevyhovoval.

1590–1591 – Bohuchval Daniel ze Semanína příjmením Laudat byl přijat za úředníka 23. 4. spolu s novým písařem „a ti vše plaše a ničemně, kvasu, projížděk s trubačí hleděvše, řídili a dráby zavedli“.^{99/} V září 1590 o něm Břežan napsal „tomu úředníku svědectví dáno, že jest pijan hrubý“. Zřejmě v dubnu 1591 se přišlo na to, že písař krade a Bohuchval si užívá zábavy a nestará se o statek. Na místo úředníka se nejspíše dostal na přimluvu bratra Jindřicha, který byl kaplanem Kateřiny z Ludanic, ale vladykové ze Semanína byli příbuzní s rodem Šturmů z Hranic, takže je možné, že se již v Pobečví vyskytoval dříve. Po propuštění žil Bohuchval v Litoměřickém kraji, snad přímo v Semaníně.^{100/}

1592–1593 – Šebestián Třebochovský. Jeho třetí a poslední působení opět poté, co jeho předchůdce panství spíše ruinoval, než spravoval. V této době ale měl již nejspíše zdravotní problémy a v roce 1593 zemřel. Téhož roku si vdovu po něm vzal za ženu Samuel Pirkher.^{101/} Jeho dům po něm převzala manželka Ludmila, synové Tomáš a Zikmund z prvního manželství byli v roce 1594 svěřeni do poručnické správy bechyňského hejtmána a Tomáš se stal malířem.^{102/}

1593 – majitel panství Hynek starší Bruntálský z Vrbna

1594 – Kryštof Bacz(en)dorf z Bacz(en)dorfu.^{103/} V roce 1587 je uváděn na svobodném dvoře na Slatince a od roku 1588 byl úředníkem na Kvasicích. Za manželku měl nejspíše Kateřinu Vojenskou z Vojenic a zemřel kolem roku 1598.^{104/}

1595 – Hendrich Motschelnicový z Pišanic.^{105/} Pravděpodobně se jedná o příslušníka slezského rodu z Močelnic a Pšance.^{106/}

1597–1598 – Jiřík Hofman z Břehu, uveden v roce 1597 jednou jako úředník a jednou jako „toho času místoúředník“.^{107/}

98/ INDRA, Bohumil: *Malířské dílny a malíři ve městech severovýchodní Moravy a těšínského Slezska od 16. století do osmdesátých let 17. století*. Časopis Slezského muzea B 1990/39, s. 144, pozn. 9. SOKAPĚ, fond AML, Kniha svatebních smluv města Lipníka, inv. č. 104, fol. 23v, Kniha gruntovní města Lipníka, inv. č. 85, fol. 244r.

99/ BAĐURA, Jan: c. d. *Lipenský*, s. 495, 497, 503.

100/ SMYČKA, David – URBAN, Tomáš: *Erb rodu ze Semanína, jeho varianty a erby od něj odvozené*. Orlické Hory a Podorlicko 21/1–2 2015, s. 279–283; <http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1593-94/t036003.htm>.

101/ SOKAPĚ, fond AML, Kniha svatebních smluv města Lipníka, inv. č. 104, fol. 48v.

102/ SOKAPĚ, fond AML, Kniha připovědí města Lipníka, inv. č. 94, fol. 226r – uveden 1592, purkrechtní kniha inv. č. 96, fol. 115v, městské účty inv. č. 7334 – na věřitele Šebestiána Třebochovského, kart. 22, složka 1590–1599; ZAOP, fond VS Lipník, kt. 59, inv. č. 650, sirotčí registra Dolní Újezd, fol. 89r.

103/ ZAOP, fond VS Lipník, sirotčí registra Malé Prosenice a Lýsky, inv. č. 652, fol. 248v.

104/ PILNÁČEK, Josef: c. d. *Staromoravští*, s. 175 č. 569.

105/ ZAOP, fond VS Lipník, sirotčí registra Býškovice, inv. č. 656, fol. 38r.

106/ PILNÁČEK, Josef: c. d. *Rody*, s. 841 č. 1269.

107/ ZAOP, fond VS Lipník, sirotčí registra Osek, inv. č. 648, fol. 253r, sirotčí registra Býškovice, inv. č. 656, fol. 6v, 37v.

1598–1599 – Jiřík Stvolinský z Vlošovic. V roce 1589 je na panství doložen jako purkrabí. V roce 1599 je jako svědek na svatbě Kristýny Hofové z Bruntálu, služebnice paní Bruntálské z Vrbna.^{108/} V roce 1599 mu v Lipníku patřily dva domy, jeden koupil v roce 1598 od syna Mikuláše Chlápa za 550 zl., dům ale od roku 1600 splácel Jakub Žernovský z Žernové a když zemřel v roce 1609, platil opět Stvolinský. Nejspíše jeho dcera Eliška, žena Jiříka Křištofa Pacáka, žila v Lipníku ještě v roce 1627.^{109/} Znovu je jako úředník uveden v roce 1609.

1600–1602 – Florián Hewnar z Těšina.^{110/}

1603 – Karel G(K)rošovský z Frumberka. Zakoupil spolu s manželkou Alenou Řepickou v roce 1603 dům od Mikuláše Chládky za 350 zlatých a dále polností po Martinu Medelském.^{111/} V roce 1615 byl hejtnanem Buchlovského panství.^{112/} Jeho příbuzní žili na Ivančicku. V projednávání pozůstalosti se v roce 1607 tituluje jako helfštýnský úředník a je tak uveden i v roce 1608 v městských účtech.^{113/} V roce 1608 odprodal výše uvedený dům Lorenci Pergerovi.

1604 – Václav Aryston.^{114/}

1606 – Jakub Jan Žernovský ze Žernové.^{115/} V roce 1603 mu Adam sládek a mistr Petr prodali polnost za Hranickou ulicí za 270 zlatých.^{116/} V roce 1608 těžce onemocněl a před lipenskou městskou radou uzavřel pořizování, podle kterého se jeho manželka Dorota Laryšovna ze Lhoty stala spolumahajitelkou domu se všemi přínáležitostmi, který splácel místo Jiříka Stvolinského. Zároveň věnoval 70 zlatých na kostel, 30 zlatých na školu a žákům a 15 zlatých literátskému bratrstvu. Vymínil si dále, že má být pochován v kostele ve sklípku, který nechal zbudovat pro svou první manželku.^{117/} V roce 1609 je uveden jako nebožtík. V letech 1611–1614 se jeho příbuzný Vilém Žernovský objevuje jako úředník na Kvasicích.^{118/}
1604–1611 – Jiřík Stvolinský z Vlošovic.^{119/} V roce 1604 koupil na Horecku pole od Jana Sochúrka, které pak v roce 1606 prodal Janu st. Želecké-

108/ SOkAPř, fond AML, Kniha svatebních smluv města Lipníka, inv. č. 104, fol. 84r, Kniha gruntovní města Lipníka, inv. č. 85, fol. 336v, 449r.

109/ PILNÁČEK, Josef: c. d. *Staromoravští*, s. 266 č. 885, s. 537. BAĎURA, Jan: c. d. *Lipenský*, s. 129.

110/ ZAOpO, fond VS Lipník, kt. 59, inv. č. 650, sirotčí registra Dolní Újezd, fol. 87r, 107r, 109r, sirotčí registra Horní Újezd, inv. č. 654, fol. 60v; MARADA, Miroslav: *Smolná kniha města Lipníka*, Sborník Státního okresního archivu Přerov 1994, s. 28–30, zápis 3 a 6.

111/ SOkAPř, fond AML, Kniha gruntovní města Lipníka, inv. č. 85, fol. 48v, inv. č. 86, fol. 4r. BAĎURA, Jan: c. d. *Lipenský*, s. 129.

112/ ČOUPEK, Lukáš: *Správa a samospráva poddanských vsí Uherskohradištska před zavedením obecního zřízení*. Brno 2010, s. 157. MU FF ÚPVH, disertační práce.

113/ SOkAPř, fond AML, městské účty inv. č. 7194, 7334, grunt Martina Vaníčka z Hlinska, vložený list z 29. 1. 1607 včetně pečeti.

114/ SOkAPř, fond AML, Kniha svatebních smluv města Lipníka, inv. č. 104, fol. 111r.

115/ ZAOpO, fond Lenní dvůr Kroměříž, kniha č. 378, fol. 96r–97v. PILNÁČEK, Josef: c. d. *Staromoravští*, s. 143 č. 435.

116/ SOkAPř, fond AML, Kniha gruntovní města Lipníka, inv. č. 85, fol. 87v.

117/ SOkAPř, fond AML, Kniha gruntovní města Lipníka, inv. č. 85, fol. 449v–450r.

118/ Tesař, Petr: *Tlumačov*, Tlumačov 1921, s. 440.

119/ SOkAPř, fond AML, kniha privilegií, inv. č. 19, pag. 125.

mu z Počenic. Roku 1604 zakoupil dům v Osecké ulici po Říhovi Perníkáři za 1100 zlatých, v roce 1606 jej odprodal Janu Stodůlkovi.^{120/} V roce 1611 se oženil a za manželku si vzal hofmistryni paní Bruntálské Hedviku Rogovskou z Rogova.^{121/} Její věno 400 zlatých nechal zapsat na domě na předměstí Lipníka, který střídavě platil s Jakubem Žernovským. Během prokázané doby jeho působení se objevují také předchozí tři úředníci. Je tedy možné, že nepůsobil kontinuálně podobně, jako v případě Třebochovského. V roce 1615 se uvádí jako úředník na Kvasicích.^{122/}
1613 – Kašpar Hulák z Ducova.^{123/}
1614–1618 – Zikmund Štolc z Jestomky (Gostomky).^{124/}

Důchodní písař:

1512 – Tomáš písař panský.^{125/}

1524–1525 – Tomáš.^{126/}

1525–1529 – Vít.^{127/} V roce 1529 si vzal Margaretu Janšovou.^{128/}

1530–1531 – Adam.^{129/}

1532–1534 – Prokop.^{130/}

1535–1539 – Matyáš.^{131/} Snad je to on, kdo je uveden ve vesnici Týně v urbáři panství.^{132/}

1542 – Jan Černoorský.^{133/}

1549–1556 – Pavel Zub.^{134/} V roce 1549 koupil v Lipníku dům od Jana Kožíšníka za 450 zl.^{135/} Snad se v roce 1552 oženil s Markétou dcerou mly-

---

120/ SOKAPĚ, fond AML, Kniha purkrechtní města Lipníka, inv. č. 8, fol. 679r, 685r, městské účty inv. č. 7197.

121/ SOKAPĚ, fond AML, Kniha gruntovní města Lipníka, inv. č. 85, fol. 450r. Snad by se mohlo jednat o Hedviku Rogojskou z Rohozníka, dceru Stanislava Rogojského PILNÁČEK, Josef: c. d. *Staromoravští*, s. 272 č. 901. Je ale možné, že šlo o rod Rogů z Ušic, žijící na opolsko-ratibořsku, kde v roce 1592 žil Jan Rog z Ušic ženatý s Ludmilou Stvolinskou. PILNÁČEK, Josef: c. d. *Rody*, s. 992 č. 1465.

122/ TESAŘ, Petr: *Tlumačov*. Tlumačov 1921, s. 440.

123/ SOKAPĚ, fond AML, městské účty inv. č. 7199. Nejspíše stejný rod, který uvádí Pilnáček jako Vlak z Tučova viz PILNÁČEK, Josef: c. d. *Staromoravští*, s. 337 č. 1206, zde Kašpar, který byl ženatý s Žofií Bravantskou z Chobřan a zemřel kolem roku 1620, již v roce 1599 koupil v Lipníku dvůr.

124/ ZAOP, fond VS Lipník, sirotčí registra Horní Újezd, inv. č. 654, fol. 101r. PILNÁČEK, Josef: c. d. *Staromoravští*, s. 509 č. 2314.

125/ SOKAPĚ, fond AML, Kniha přípovědí města Lipníka, inv. č. 92, fol. 6v.

126/ SOA Třeboň, Cizí statky, inv. č. 77 sign II. 163 No 4b, fol. 145r; SOKAPĚ, fond AML, Kniha přípovědí města Lipníka, inv. č. 92, fol. 47r.

127/ SOA Třeboň, Cizí statky, inv. č. 77 sign II. 163 No 4b, fol. 146v, 147v.

128/ SOKAPĚ, fond AML, Kniha svatebních smluv města Lipníka, inv. č. 101, fol. 28v.

129/ SOA Třeboň, Cizí statky, inv. č. 77 sign II. 163 No 4b, fol. 147v, 148r.

130/ SOA Třeboň, Cizí statky, inv. č. 77 sign II. 163 No 4b, fol. 148v, 150v.

131/ SOA Třeboň, Cizí statky, inv. č. 77 sign II. 163 No 4b, fol. 150v, 151r.

132/ SOA Třeboň, fond Cizí statky, inv. č. 76 sign II. 163 No 4a, fol. 17v.

133/ SOKAPĚ, fond AML, městské účty inv. č. 7174, Kniha přípovědí města Lipníka, inv. č. 92, fol. 92r.

134/ SOKAPĚ, fond AML, městské účty inv. č. 7175, 7176, 7177, 7180, 7181.

135/ SOKAPĚ, fond AML, Kniha purkrechtní města Lipníka, inv. č. 83, fol. 160r.

Kartuše s rodovou pověstí Pernštejnů na druhé bráně hradu Helfštýjna

náře z Prosenic.^{136/} Téhož roku koupil dvůr za 520 zlatých od sester Elišky Šišemské a Bohunky ze Žerotína.^{137/}

1555 – Vaněk.^{138/}

1558 – Jiřík Pater.^{139/} V roce 1562 je uveden jako městský písař. Ještě v roce 1568 mu patřila stodola ve Zborské ulici.^{140/}

1560 – Matyáš.^{141/}

1563 – Vaněk Turnovský.^{142/}

1567 – Matyáš Prostějovský z Prostějova. V roce 1579 je uveden v městských knihách jako písař bez bližšího určení.^{143/}

1569 – Martin.^{144/}

1573 – Jan Ovesný.^{145/}

1585–1588 – Jan Ottoslavský. Kolem roku 1577 byl písařem na Starém Jičíně, v roce 1581 uveden jako městský písař v Lipníku. 8. září 1587 proběhla na hradě kontrola bechyňským regentem Homutem za období června 1586 až června 1587 z důchodních, pivovarských a obecních účtů a písař „restoval“ více než 1170 zlatých, snad zemřel až v roce 1594 v Lipníku a jeho manželka se možná jmenovala Kateřina.^{146/}

1590–1591 – Vít Vintřberský (Vimperský), je uveden v únoru 1590, kdy měl dát registra k přepisování uvězněnému pražskému měšťanovi Loreneci Vajspergerovi.^{147/} V roce 1591 je zmíněn v součtu vydání peněz.^{148/} Je možná totožný s písařem, který se v roce 1585 ženil jako Vít písař, syn Pavla kováře z Vimperka, který si vzal Ludmilu, vdovu po Matyáši písaři (snad šlo o Matyáše Prostějovského).^{149/} V roce 1596 zmíněn jako měšťtění lipenský při vyúčtování a ve vyúčtování pozůstalostí je zmíněn ještě v roce 1603.^{150/}

Listopad 1590–1591 – byl přijat Daniel Plachý rodem z Černovic, studoval na univerzitě v Krakově a posléze Vít Vintřberský, oba uvedeni u vyúčtování stavby bratrského sboru Lipníku.^{151/} V září 1590 při návštěvě Kate-

136/ SOKAPĚ, fond AML, Kniha svatebních smluv města Lipníka, inv. č. 101, fol. 122r.

137/ SOKAPĚ, fond AML, Kniha gruntovní města Lipníka, inv. č. 85, fol. 233r.

138/ SOA Třeboň, fond Cizí statky Třeboň, listiny, sign. 502.

139/ SOKAPĚ, fond AML, městské účty inv. č. 7183.

140/ SOKAPĚ, fond AML, Kniha gruntovní města Lipníka, inv. č. 85, fol. 491r.

141/ SOKAPĚ, fond AML, městské účty inv. č. 7184.

142/ ZAOpO, fond VS Lipník, sirotčí registra inv. č. 650 – Dolní Újezd.

143/ ZAOpO, fond VS Lipník, sirotčí registra inv. č. 649 – Loučka, Horní Újezd, inv. č. 654, fol. 1, SOKAPĚ, fond AML, Kniha příповědí města Lipníka, inv. č. 93, fol. 159r.

144/ SOKAPĚ, fond AML, Kniha příповědí města Lipníka, inv. č. 93, fol. 99v.

145/ ZAOpO, fond VS Lipník, sirotčí registra Býškovice, inv. č. 656, fol. 4v.

146/ BŘEZAN: c. d. II. díl, s. 480, 485; TUREK, Adolf: *Hrad a panství Starý Jičín*. Muzeum Novojičínka 2014, s. 83; SOKAPĚ, fond AML, Kniha příповědí města Lipníka, inv. č. 93, fol. 171r, uveden na svatbě – Kniha svatebních smluv města Lipníka, inv. č. 104, fol. 82, městské účty inv. č. 7187, Kniha příповědí města Lipníka, inv. č. 94, fol. 11v, 15r.

147/ BŘEZAN: c. d. II. díl, s. 494, viz dále u Plachého.

148/ SOA Třeboň, fond Cizí statky Třeboň, karton 129, inv. č. 73, signatura II.94-1.

149/ SOKAPĚ, fond AML, Kniha svatebních smluv města Lipníka, inv. č. 104, fol. 12r.

150/ SOKAPĚ, fond AML, Kniha příповědí města Lipníka, inv. č. 94, fol. 41r; ZAOpO, fond VS Lipník, kt. 59, inv. č. 650, sirotčí registra Dolní Újezd, fol. 96r.

151/ BŘEZAN: c. d. II. díl, s. 495, 501, 503.

řiny z Ludanic byl Plachý propuštěn, protože se přišlo na jeho zpronevěry, utekl do Krakova, kde byl v květnu chycen a přivezen zpět, dán do šatlavy na 23 týdnů. V roce 1591 mu bylo na jeho dluhy vydáno potvrzení na 381 zlatých 3 groše 1,5 denáru.^{152/}

1590–1591 – od září zhruba do dubna 1591 pisař Martin, také nevedl účty pořádně a utekl nejspíše také do Krakova.^{153/}

1593–1597 – Andrys Tihl/Thyll. V roce 1593 byl uveden na svatbě Matěje Postřihače.^{154/} O rok později se oženil s Annou, dcerou nebožtíka Jana Řehoře, za svědky mu šli Jiřík a Štefan Thylovi, jeho bratři z Bruntálu.^{155/} Je tedy pravděpodobné, že on sám také pocházel z Bruntálu a přivedl si jej majitel panství. Roku 1594 si dále koupil šenkovní dům od Ludmily vdovy po zemřelém Šebestiánu Třebochovském za 800 zlatých, přičemž roku 1598 splatil poslední splátku. V roce 1599 se znovu jako vdovec oženil s Annou, dcerou Říhy Perníkáře a podle svatební smlouvy měl s první ženou dceru Dorotku.^{156/} Vdovu po něm si v roce 1601 vzal za ženu zedník Benedikt Vlach.^{157/} Zemřel nejspíše ještě v roce 1599, kdy dům po něm koupil žid Mojžiš Pěkný, který byl ale změněn na chalupu.^{158/}

1595–1601 – Martin Medelský. Snad by mohl být potomek Arnošta Medlovského z Medlova, který byl v roce 1552 úředníkem na Dřevohosticích, jeho příbuzný byl Valenta Medelský v Prostějově. V roce 1595 zakoupil šenkovní dům s polnostmi od Jana Švehly z Přerova za 800 zlatých, se dvěma stoly, dvěma stolicemi, štokem, dvěma vysmolenými bečkami desítkami, čtyřmi dalšími na bílé pivo, dvěma koryty, šenkem, bubnem, dřevěným polomází a cínovým žejdlíkem. Roku 1597 přikoupil za 31 zlatých kus pole na Žabkách. V roce 1599 přikoupil za 200 zlatých grunt v uličce, kterou se šlo k lipenskému mlýnci a v roce 1603 ještě kus zahrady za 30 zlatých. Jeho manželka se jmenovala Anežka a kolem roku 1606 se provdala za Viktorína Kryštofa. Martin nejspíše zemřel v roce 1603.^{159/}

1606–1613 – Kryštof Fučík.^{160/}

1618–1621 – Martin Strnadel.^{161/}

152/ SOA Třeboň, fond Gizi statky Třeboň, karton 129, inv. č. 73, signatura II.94-1.

153/ BŘEZAN: c. d. II. díl, s. 503.

154/ SOKAPř, fond AML, kniha svatebních smluv města Lipníka, inv. č. 104, fol. 46r.

155/ SOKAPř, fond AML, kniha svatebních smluv města Lipníka, inv. č. 104, fol. 54v.

156/ SOKAPř, fond AML, kniha svatebních smluv města Lipníka, inv. č. 104, fol. 83v.

157/ SOKAPř, fond AML, kniha svatebních smluv města Lipníka, inv. č. 104, fol. 96r.

158/ SOKAPř, fond AML, městské účty inv. č. 7189, purkrechtní kniha inv. č. 96, fol. 116r, kniha přípovědí města Lipníka, inv. č. 94, fol. 28v, městské účty inv. č. 7334, na věřitele Andrease Tyle.

159/ SOKAPř, fond AML, kniha přípovědí města Lipníka, inv. č. 94, fol. 23r, gruntovní kniha inv. č. 86, fol. 335v–336r, kniha svatebních smluv města Lipníka, inv. č. 104, fol. 69r, 87v, kniha gruntovní města Lipníka, inv. č. 85, fol. 48v, 195r, městské účty inv. č. 7334 na věřitele Martina Medelského, kniha účtů inv. č. 7191 – vložený list 1601.; ZAOPO, fond VS Lipník, kt. 59, inv. č. 650, sirotčí registra Dolní Újezd, fol. 96r, sirotčí registra Osek, inv. č. 648, fol. 253r.

160/ SOKAPř, fond AML, městské účty inv. č. 7194, 7196, 7197, 7334 (grunt Sovadského v Tnávce), pravděpodobně zemřel v roce 1616 viz tamtéž.

161/ SOKAPř, fond AML, městské účty inv. č. 7200, 7201.

Sírotčí písař

1570–1575 – Matyáš.^{162/}

Purkrabí

1492 – Mikuláš Tarant z Hrádku^{163/}

1573 – Jan Sedlovský ze Sedlovic.^{164/} Snad totožný s Janem Sedlovským, který v roce 1595 zakoupil pozemky v Židlochovicích.^{165/}

1580–1582 – Šebestián Třebochovský.^{166/}

1589 – Jiří Stvolinský z Vošovic.^{167/}

1595–1599 – Jiřík Hofmann z Břehu.^{168/}

Hradský

1588 – Vojtěch uveden jako svědek na svatbě.^{169/}

Polesný

1588 – Mikuláš „polesný Tejna“ uveden jako svědek na svatbě.^{170/}

1593 – Jiřík Kunčický (toho času polesný hor Helfštýnských), syn Havla Pohořálka z Kunčic, v roce 1593 si vzal za ženu Zuzanu, dceru nebožtíka Klimenta Perníkáře.^{171/}

Fišmistr

1548 – Vilím Sičinka ze Sičině svědek ve správním listu na dvůr Jiříka Humy v Dolním Újezdě.^{172/}

Další zjištění úředníci:

1595 – Jan Dubský sekretář Hynka staršího Bruntálského z Vrba.^{173/}

1599 – Václav Sokol panský písař.^{174/} Později byl městským písařem v Lipníku.

1604 – zemřel Jiřík Vladislavský, písař Jiřího staršího Bruntálského z Vrba, projednávána jeho pozůstalost, nejvíce dluhů měl za víno.

162/ SOKAPř, fond AML, městské účty inv. č. 7186, 7334.

163/ SOKAPř, fond AML, pamětní kniha, inv. č. 82, fol. 6v.

164/ ZAOPo, fond VS Lipník, sírotčí registra Býškovice, inv. č. 656, fol. 4v.

165/ PILNÁČEK, Josef: c. d. *Staromoravští*, s. 514 č. 2346.

166/ SOKAPř, fond AML, kart. 22, složka 1580–1589.

167/ PILNÁČEK, Josef: c. d. *Staromoravští*, s. 266 č. 885.

168/ SOKAPř, fond AML, Kniha přípovědí města Lipníka, inv. č. 94, fol. 229r, ZAOPo, fond VS Lipník, kt. 59, inv. č. 650, sírotčí registra Dolní Újezd, fol. 90r, 96r.

169/ SOKAPř, fond AML, Kniha svatebních smluv města Lipníka, inv. č. 104, fol. 20r.

170/ SOKAPř, fond AML, Kniha svatebních smluv města Lipníka, inv. č. 104, fol. 20r.

171/ SOKAPř, fond AML, Kniha svatebních smluv města Lipníka, inv. č. 104, fol. 45r.

172/ SOKAPř, fond AML, kniha privilegií, kn. č. 19, pag. 84.

173/ SOKAPř, fond AML, Kniha přípovědí města Lipníka, inv. č. 94, fol. 229r.

174/ SOKAPř, fond AML, městské účty inv. č. 7335, rok 1599.

Jan Štěpán – Jan Štěpán ml.

Plány výstavby výpravní budovy v Lipníku nad Bečvou z roku 1846

Na přelomu loňského a letošního roku proběhla rozsáhlá rekonstrukce výpravní budovy v Lipníku nad Bečvou za 14 931 960,08 Kč bez DPH firmami Hroší stavby Morava a.s. a TRAIL a.s.^{1/} Původní budova nádraží byla postavena v roce 1842 podle projektu Antona Jünglinga a byla koncovou stanicí.^{2/} Dne 14. srpna 1842 se konala oficiální zkušební jízda z Vídně do Lipníka a zprávu o ní podal mimo jiné vídeňský novinář František Karel Weidemann.^{3/} Vlaková souprava z Vídně dojela do Přerova kolem dvou hodin a již zde čekali pozvaní hosté z Olomouce. Nejprve se zde dočkali vřelého uvítání přerovským krajským hejtmánem a přerovským purkmistrem a poté se odebrali do drážní restaurace, kde bylo pro hosty připraveno občerstvení a hudba na účet Severní dráhy a byly zde proneseny četné připitky. Weidemann zde uvádí jako nejvzácnější hosty císaře Ferdinanda I. s jeho rodinou a členy vlády Klemense Václava knížete Metternicha, Františka Antonína hraběte z Kolovratu, Antonína Bedřicha hraběte Mítrovského a Karla Bedřicha svobodného pána Kübecka z Kūbau. Slavnostní cesta do Lipníka začala ve čtyři hodiny a deset minut. Vlak měl v čele lokomotivu Adler o síle 35 koní, která byla ozdobena květinovými girlandami a vlajkami v rakouských a drážních barvách.^{4/} Protože autor neuvádí změn-

---

1/ [https://zeleznicar.cd.cz/zeleznicar/hlavni-zpravy/rekonstrukce-nadrazi-v-prerove-a-lipniku/-16935/17,0,,/](https://zeleznicar.cd.cz/zeleznicar/hlavni-zpravy/rekonstrukce-nadrazi-v-prerove-a-lipniku/-16935/17,0,,/;); https://hranicky.denik.cz/zpravy_region/nadrazni-budovy-v-prerove-a-lipniku-ceka-modernizace-za-33-milionu-20171018.html; https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:jb6Ju8lK9Boj:https://smlouvy.gov.cz/smlouva/soubor/5941068/E292-S-53792017_dodatek%2520%25C4%258D.1.pdf+&cd=2&hl=cs&t=clnk&gl=cz&client=firefox-b-d

2/ KREJČÍŘÍK, Mojmír: *Česká nádraží (Architektura a stavební vývoj)*. I. díl. Litoměřice 2003, s. 75.

3/ WEIDEMANN, František Karel: *Eröffnung der Bahnstrecke von Prerau nach Leipnik*. Allgemeine Theaterzeitung 1842, č. 196 s. 874, č. 197 s. 878.

4/ Lokomotiva typu Patentee byla vyrobena v roce 1841 u firmy Jones, Turner & Evans v Newton-le-Willows z Anglie a jezdila do roku 1865, kdy byla sešrotována. Měla pořadové číslo 25 a uspořádání kol 1A1, viz HONS, Josef a kol.: *Čtení o Severní dráze Ferdinandově*. Praha 1990, s. 63.

Pohlednice Lipníka z Horecka, nádraží zcela vpravo

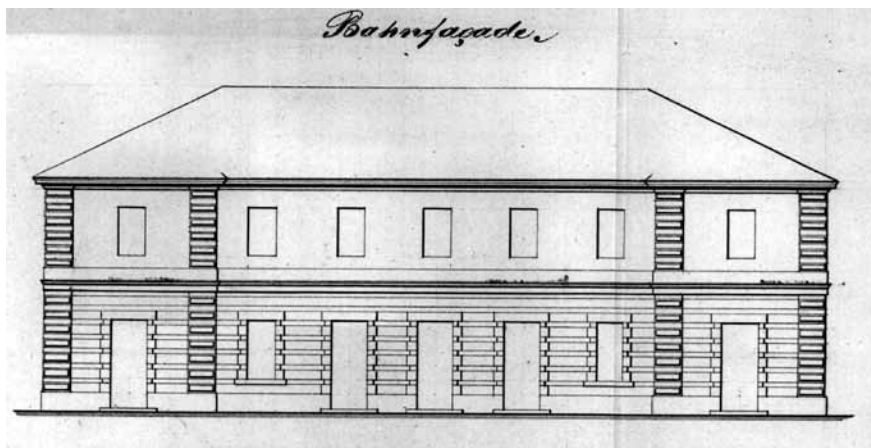
nu vagonů, bylo jejich složení snad stejné, jako při odjezdu z Vídně, tedy 20 osobních a tři nákladní vagony. Cesta dlouhá dvě německé míle trvala 28 minut a při příjezdu do Lipníka zde mělo být tisíce lidí z širokého okolí. V Lipníku první železniční návštěvníci strávili přibližně hodinu a podle popisu zřejmě navštívili významné budovy a dozvěděli se základní informace o historii Lipníka, které také Weidemann do článku připojil. Cesta z Lipníka zpět trvala již jen 23 minut a vlak poté v šest hodin deset minut odjel do Olomouce, kde celá společnost přenocovala.

Podle zprávy ředitelství c. k. Severní dráhy první pravidelné vlaky z Přerova do Olomouce zamířily 15. srpna 1842 a šlo o spoje z Olomouce a Vídně, kam také směřovaly spoje z Lipníka.^{5/} Zřejmě první v novinách uveřejněný jízdní řád se spoji pro lipenské nádraží vyšel 3. září 1842. Podle něj vyjížděl ráno ve tři čtvrtě na šest osobní vlak, v šest hodin nákladní vlak a odpoledne o půl druhé ještě jeden osobní vlak do Olomouce. Přibližně ve stejné časy a ve stejném složení vyjížděly vlaky do Lipníka z Olomouce (a zhruba o hodinu později z Přerova), dále z Vídně, Brna a Hodonína do Lipníka vyjížděly dva vlaky denně, ze Štokravy (Stockerau) jeden.^{6/} Brzy však bylo rozhodnuto o prodloužení trati, v roce 1844 se se stavbou skutečně začalo a zároveň bylo zřejmě rozhodnuto o stavbě nové výpravní budovy, přičemž první vlaky po nově rozšířené trati začaly jezdit 1. května 1847.^{7/}

5/ *Kaiser Ferdinands Nordbahn Eröffnung der Bahnstrecke von Prerau bis Leipnik.* Wiener Zeitung 14. 8. 1842 č. 223, s. 1669.

6/ *Fahrten-Einheilung.* Wiener Zeitung 3. 9. 1842 č. 243, s. 1809.

7/ *Eröffnung der Nordeisenbahnstrecke von Leipnik bis Oderberg.* Wiener Zeitung 4. 5. 1847 č. 123, s. 985. Weidemann, František Karel: *Eröffnung der Bahnstrecke von Leipnik nach Oderberg.* Allgemeine Theaterzeitung 1847, č. 108 s. 431.

Detail plánu z roku 1846 – fasáda (ZAOpO)

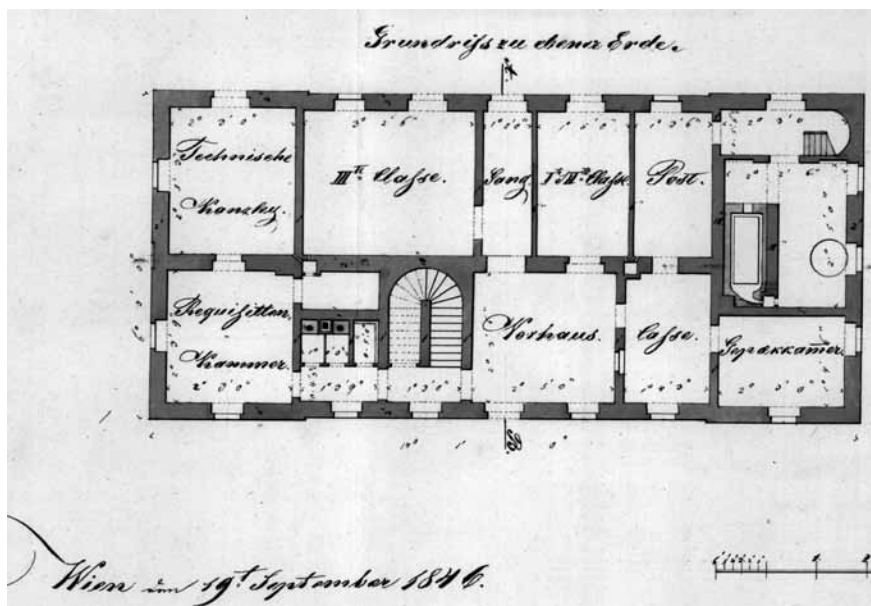
Protože v době stavby nové výpravní budovy mělo povinnost kolaudačního dozoru lipenské panství, dochovaly se v jeho spisovně také původní plány.^{8/} V žádosti o stavbu nové budovy zaslané lipenskému velkostatku bylo uvedeno, že původní zděná budova je ve velmi špatném stavu a je tedy lepší ji zbourat a postavit novou.

Plán samotné budovy v pozdně klasicistním slohu nese datum Vídeň 19. září 1846 a zhotovil jej projektant a vrchní inženýr Severní dráhy Ernest Ehrenhaus. Jako vzor mu prý sloužila staniční budova v Napajedlech postavená podle projektu již uvedeného architekta Jünglinga.^{9/} Na jednom listu zde jsou celkem čtyři plány. Pohled na fasádu, řez budovou a půdorysy přízemí a prvního patra. Podle popisu se v přízemí nacházely na průčelí k nástupišti (směr východ–západ) sklad nářadí, toalety, schodiště do patra, vestibul, kterým se vstupovalo na nástupiště, pokladna a místnost pro zavazadla. V průčelí na opačnou stranu to byla technická kancelář, čekárna třetí třídy, vstupní chodba (ústící do vestibulu), čekárna první a druhé třídy a místnost pošty. Z této místnosti a z venku se vcházelo do místnůstky, ve které vedly schody do sklepení (které ale nejspíše vůbec nebylo realizováno) a do místnosti pod vodním rezervoárem. V horním patře v průčelí k nástupišti byla kuchyně, toalety a vedle nich schodiště z přízemí, další kuchyně, pokoj a kasárna (nocležna staničního a vlakového personálu). V opačném průčelí byly vedle sebe tři pokoje (byty), komora a zcela na západě byl vodní rezervoár se schodištěm do přízemí. Budova měla být z cihel a krytá břidlicovou střechou.

Zajímavé je, že se podle všeho názor na využití jednotlivých místností výpravní budovy lišil. V publikaci Mojžíra Krejčířika je totiž jiný

8/ Zemský archiv v Opavě (ZAOpO), pobočka Olomouc, fond Velkostatek Lipník nad Bečvou, kart. 672, sign. 690, inv. č. 2081.

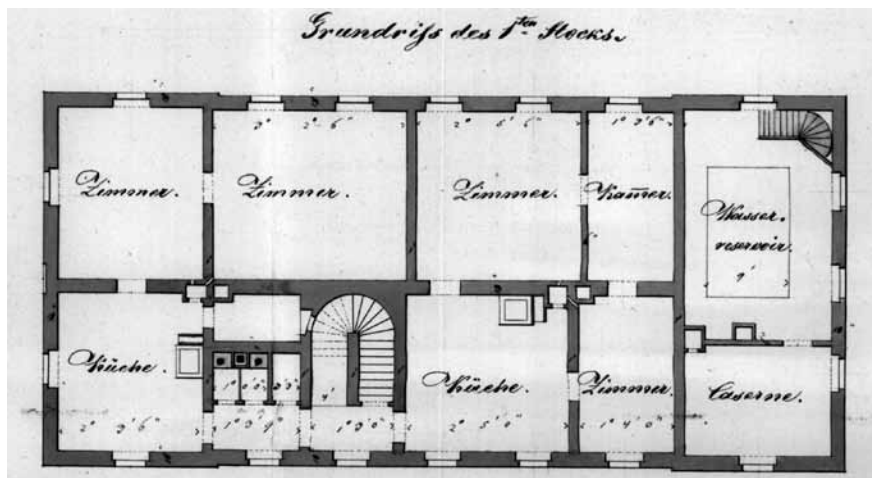
9/ KREJČIŘÍK, Mojžíra: c. d. *Česká nádraží*, s. 59, 75.

Detail plánu z roku 1846 – půdorys přízemí (ZAOpO)

plán z roku 1848, který se stavebně liší v několika detailech, ale hlavně v uvedeném účelu jednotlivých místností. Rozmístění venkovních dveří a oken je stejné, ale zatímco na plánu z roku 1846 byly dveřní a okenní překlady v přízemí rovné, na plánu z roku 1848 jsou všechny klenuté tak jako na nejstarších fotografiích. Podle určení se ve skladu náradí měla nově nacházet čekárna čtvrté třídy a místnost pro zavazadla je uvedena jako telegrafní kancelář. Místnost pro zavazadla je nově zapsána v neoznačené místnosti za toaletami původního plánu. Naopak technická kancelář na opačné straně budovy se stala čekárnou třetí třídy, čekárna třetí třídy byla nově určena pro druhou třídu a původně spojená čekárna první a druhé třídy měla sloužit jen pro první třídu. Místnost pod vodním rezervoárem původního plánu je nově označena jako provozní kancelář a nejsou v ní zakresleny žádné technické objekty. Trochu zvláštní je, že původní plán má měřítko ve vídeňských sázích, zatímco plán z roku 1848 je pečlivě okótován a měřítko je již v metrech. Zrušení místnosti pošty a naopak zřízení místnosti pro telegraf ovšem skutečně reflektuje vývoj mezi lety 1846–1848.

Přehled osob pracujících v prvních letech na nádraží je těžké sestavit, je to již v podstatě 180 let. Přesný přehled osob žijících v nádražní budově máme vlastně až v prvním dochovaném sčítání lidu z roku 1857. Tehdy zde bylo devět bytových jednotek, z toho ale dvě podle označení byly pouze dočasné. Bez pochyby jde o nocležny staničního a vlakového personálu. Reálně tedy šlo o sedm bytů se stálými obyvateli, byť naneštěstí v tomto sčítání ještě nebyla uvedena profese osob, celkově zde bylo

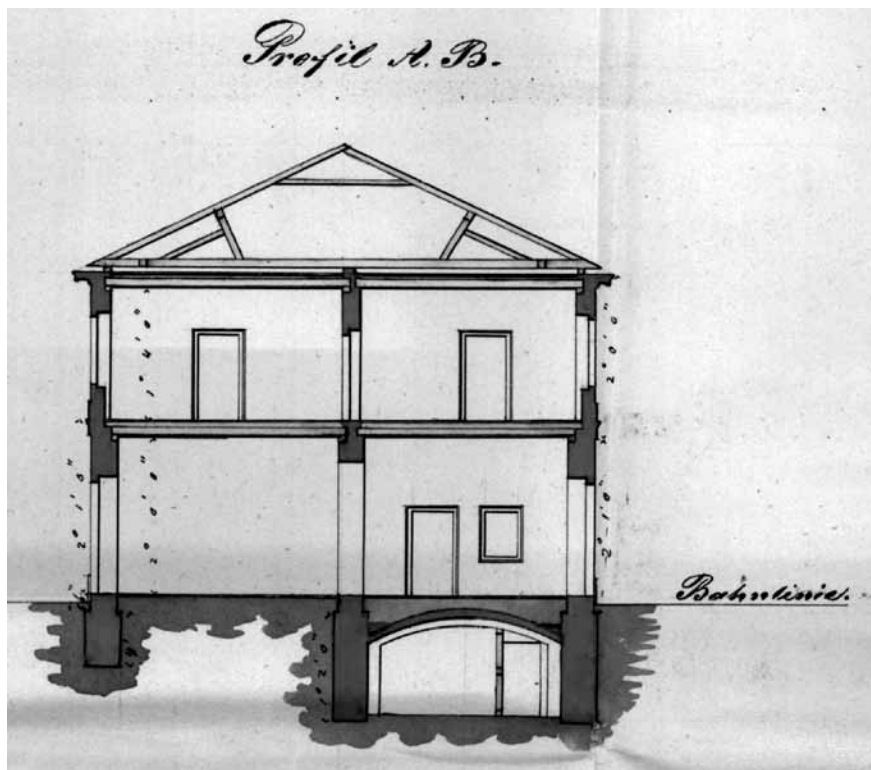

Detail plánu z roku 1846 – půdorys patra (ZAOpO)

zapsáno 30 osob. V prvním bytě byl ubytován Eduard Dittrich (byl přednosta) s manželkou a pěti dětmi, ve druhém Karel Schreyer s manželkou a synem. Ve třetím bytě žil Jindřich Machalsky a ve čtvrtém Josef Humplík s manželkou a šesti dětmi. V pátém žil Jan Bartoš s manželkou a třemi dětmi, v šestém Bernard Sasovský se čtyřmi sourozenci a v posledním Jan Pavlík.

Zajímavější je následující sčítání lidu z roku 1869, kdy zde bylo uvedeno opět devět bytových jednotek a celkový počet žijících osob byl 57. Důležité ale je, že je u nich již poznamenáno zaměstnání. Prvním byl inženýr a přednosta stanice Ferdinand Musill, který pocházel z Vídně, s manželkou a osmi dětmi. Dalším byl italský drážní úředník (Hilfsbeamte) Bedřich šlechtic z Merizzi s manželkou, třemi dětmi a služkou, příslušní byli do Pančeva v Srbsku. Jako telegrafista zde působil Šebestián Zapletal z Třebětic a žil zde s manželkou a pěti dětmi. Návěstidla obsluhoval Jan Pavlík z Lipníka, který zde žil s manželkou a šesti dětmi. Výhybkářem byl Michal Zach z Riegers u Dobersbachu v Rakousku s manželkou a šesti dětmi. Provisorním výhybkářem byl Jakub Humplík z Lipníka a žil zde s manželkou. Dalším výhybkářem byl Jan Antoš z Rohatce s manželkou a šesti dětmi. Posledním výhybkářem byl Jan Bartoš s manželkou a třemi dětmi. Nájemkyní drážního výčepu byla vdova Marie Mondscheinová s dcerou.

I přes relativně vysoký počet osob žijících v drážní budově samozřejmě nešlo o všechny osoby, které působily na lipenském nádraží, a jejich přesný soupis asi není možné sestavit. Každopádně podle lipenských matrik je jasné, že někteří zaměstnanci žili přímo v Lipníku. Naopak u nádraží zpočátku nebylo ani uváděno číslo popisné 400, ale pouze „Bahnhof“, tedy výpravní budova, občas bylo také jako místo narození uvedeno Stationplatz (nádraží). Řada zaměstnanců žila v drážních domcích na Horecku

Detail plánu z roku 1846 – řez budovou (ZAOpO)

a strážním domku (dražní vechtrovna), který měl v té době č. 134 (v katastru Lipníka jich posléze stálo nejméně šest). Lze také konstatovat, že poté, co byla v Lipníku postavena dráha, došlo k mírnému nárůstu nemanželských dětí, ke cti zaměstnancům dráhy sluší podotknout, že jsme o tom zpraveni dodatečným záznamem v matrice, kdy bylo dítě legitimováno pozdějším sňatkem rodičů.

První děti, které můžeme spojit s lipenskou dráhou, se narodily v dubnu 1842. Šlo o děti Václava Zahradníka, nádeníka při dráze, a dále Jana Nosse, dohlázele při dráze, kteří ale bezpochyby souviseli jen se stavebními pracemi. Jednomu z nich šel také za svědka Franz Mathiassi, asistent při dráze, který ale nejspíše také nesouvisel s budoucí stanicí. V červenci šel za kmotra jednomu nemanželskému dítěti Petr Mazin, který byl opět nádeníkem na dráze. Prvním skutečným zaměstnancem byl toho roku bezpochyby František Vypel, pomocník při zavazadlech, kterému se 16. října 1842 narodila dcera Anna. Prvním dítětem, které se podle všeho narodilo již v budově nádraží (místo narození uvedeno Horecko Bahnhof), a to 18. listopadu, by nejspíše byla Anna Bedřiška, dcera výpravčího (expeditor) Jana Theodora Rauchlöchnera, které šel za kmotra Josef Zipfel, zaměstnanec drážního skladu a pozdější úředník. Zajímavé je, že je

u kmotra poznámka o tom, že pouze zastupoval nepřítomného kmotra vrchního výpravčího Jana Rostnera. Ten tedy byl buď z jiné stanice, nebo byl momentálně skutečně nepřítomný. V témže měsíci šel ještě za kmotra úředník (Platzassistent) Kašpar Thurn a mazačí vozů (Zugschmierer) Josefu Mangelovi se narodilo dítě.

Z roku 1843 máme opět doloženu řadu zaměstnanců, kterým se narodily děti, nebo šli za kmotry. V lednu to bylo nemanželské dítě nakladače (Auflader)^{10/} Františka Hořenovského, který měl ale se svou ženou před sňatkem více dětí a první se narodilo již v únoru 1841, takže jde o potenciaálně první drážní dítě, on sám působil na nádraží nejméně do roku 1847. V témže měsíci je dále uveden služebník (Diener) Anton Horák, v únoru to byl vrchní skladník Václav Pochobradský, v březnu Jan Šrámek, uhlář (Kohlmann). V dubnu je uveden nakladač Jan Peter (uveden také 1844) a strážný (vechtr) Jan Hawliner, v červnu úředník Josef Zipfel (uveden také 1845), výpravčí Vincenc Zdeborský a vechtr František Daněk na drážní vechtrovně (prokázán také roku 1845). V říjnu se narodilo dítě skladníku Šebestiánu Herrmannovi (uveden také 1845) a konečně v prosinci to byl asistent Klement Eberhardt Hoberk (také 1845). V tomto roce 16. srpna je také doložena první svatba související s drahou, a to Matouše Kahánka, nakladače při dráze spediční firmy velkoobchodníka Jiřího Šondery z Biale s Marianou Proržilovou. Kahánek je jako zaměstnanec lipenské dráhy uveden ale až u prvního dítěte v roce 1845.

V roce 1844 se v únoru objevili Ondřej Bek, drážní nádeník, skladník Havel Schwacker a nakladač Martin Stiller (uveden také 1846), v dubnu to byl průvodčí (konduktér) Ignác Woller z Wollersthalu, opět vrchní skladník Václav Pochobradský, nádeník Michal Kipert, skladník Jan Šulc (také 1847). V květnu dva nakladači Matouš Gross a Jan Soukal (oba i v srpnu 1845), v září povozník (špeditér) Ignác Nossek a Barbora Dvořáková, pracovnice (Arbeiterin bei der Eisenbahn). V říjnu písař staničního asistenta Alois Forchtgott (také 1846), pracovník Jindřich Fröstel a v prosinci vechtr František Tesař. Dne 9. ledna v Lipníku proběhla svatba vrchního drážního skladníka Václava Pochobradského s Emilií Reyskou a za svědka jim šel výpravčí Jan Theodor Rauchlöchner. Šlo by tedy o první svatbu jednoznačného drážního zaměstnance.

Roku 1845 se objevují v lednu nakladač Jan Sobol, v březnu špeditér Ferdinand Hirth a v dubnu výtopnář/kotelník (Kösselhitzer také 1846) Josef Jung. V červnu se zde narodilo nemanželské dítě Robertu Fridrichovi, vídeňskému strojívníci. V srpnu to byli vozní dozorce (Wagenaufseher) Josef Svoboda a nakladač Jan Káňa, v říjnu nakladač Josef Mlčák a nemanželské dítě měl mazač lokomotivy Matyáš Černý z Přerova. V listopadu skladník Matyáš Hintermaus a úředník Antonín Pohl. V prosinci vedoucí dělník (Parteyführer bey Eisenbahn) Jakub Jedlička. 10. dubna 1845 slavili svatbu mašinfira Jan Mayer s Josefou Anderlovou, přičemž u obou

---

10/ Takto je výraz uveden u všech dále zmíněných, podle matriky nelze určit, zda šlo o nakladače zboží, zavazadel či zbrojíře.

Pohlednice zachycující výpravní budovu, sklad uhlí a vodárnu

snoubenců je uvedeno místo bydliště nádraží (Bahnhof). To je tedy první svatba, kdy snoubenci žili na nádraží.

V roce 1846 měli děti v lednu vechtr Václav Pokorný, v únoru skladník Pavel Novotný, v březnu skladový dozorce (Magazinsaufseher) Vilém Tollich, pracovník Josef Kovařík, nakladači Matyáš Lukeš, Jiří Schusterle a Lorenc Valoušek. V dubnu vechtr Albert Martinek a nákladní nakladači (Packmeister) Baltazar Hinterberger a Ondřej Müller. V červnu Ferdinand Kratinger kancelářský pomocník, skladník Antonín Wolf, průvodčí Ambrož Hansl, v červenci František Meixner topič lokomotivy a skladník Jakub Wendt. V srpnu se zde narodilo dítě Ignáci Thanhoferovi šlechtici z Schöly v Uhersku, drážnímu dohlížiteli v Tatenicích. V listopadu čistič (Wagenputzer) František Skřivánek.^{11/}

S dráhou ovšem samozřejmě souvisí i méně příjemné či dokonce nešťastné události, takže uvedme, že jako první zde zemřel syn vedoucího dělníka Františka Gottlieba 18. března 1842 žijícího na Horecku. První zemřelou osobou bydlící na nádraží byl syn průvodčího Josefa Rinoldiho 8. září 1843. Dne 23. května 1844 zemřel na souchotiny první zaměstnanec nádraží, který ale bydlel ve městě, a to nakladač Jan Sittek. Dne 11. srpna 1844 se dále za městem v poli oběsil Šebestián Klein, pracovník na dráze, v době, kdy se začalo stavět pokračování trati. Později, snad v souvislosti s přestavbou nádraží, která v té době probíhala, zemřel 27. května 1847 Václav Pelucha, na kterého se na nádraží zřítily štítová zeď. Dne 13. června 1854 se ztratil skladový dohlížitel (Magazinaufpasser) Michal Teichman a 17. června byl nalezen oběšený. První osobou přejetou v Lipníku vlakem byl František Horák, třicetiletý nádeník pracující pro dráhu, a k neštěstí došlo 3. září 1854.

11/ ZAOpO, fond Sbirka matrik, Lipník nad Bečvou M 6662r, 6663r, 6671o a 6675ú.

Karel Žurek – Dagmar Komárková-Vykoukalová

Několik poznámek k novým archivním dokumentům o rodině Loykových z Tovačova

Dlouhodobým záměrem tovačovské kulturní obce je vydání podrobných dějin města, které by mapovaly celou jeho historii od vzniku až po současnost. Snaha řady regionálních historiků, historiků umění, památkářů, etnografů, archeologů, ale i učitelů a spolků o vydání takové publikace je v současnosti zaměřena na zpracování a vyhodnocení bohaté pramenné základny, jakou tovačovské dějiny poskytují. Ve městě Tovačově, stejně jako v řadě jiných míst, jsou mnohé historické události, ač zdánlivě i z nedávného časového období, opomenuty, protože osoby, které se této historie více či méně aktivně účastnily a dobově zásadním způsobem Tovačov a jeho obyvatele formovaly, jako by ztratily svůj význam v přechodu dalších dějinných událostí. Jejich zpětné „znovuobjevení“ dnes mnohdy naráží na nepřesnou interpretaci historických dějů a s nimi spojených osob, které tyto děje tvořily anebo se jich aktivně účastnily. Pramenná základna je k interpretaci využívána jen málo anebo vůbec a nedaleká „blízkost“ těchto historických událostí jako by dávala prostor k dotváření historie řadou ústních, jinak nepodložených informací, které hodnověrnost těchto dějů často zpochybňují.

Jednou z významných rodin druhé poloviny 19. a počátku 20. století, která, ač nepocházela z Tovačova, toto město aktivitami jednotlivých svých členů velmi výrazným způsobem uvedla do dějin a do podvědomí široké veřejnosti, byla rodina Loykova.^{1/} K hlubšímu archivnímu zkoumání stran tovačovské rodiny Jana Loyky nás zcela náhodně přivedly záznamy v osobních spisech důstojníka rakousko-uherské armády, hejtmana Adolfa Kunčara, a jeho osobní korespondence s jednou z Loykových dcer, Emilíí.^{2/}

Jak již bylo zmíněno, bohatá tovačovská historie druhé poloviny 19. století je mimo jiné spjata se jménem učitele a regenschori zdejšího

---

1/ V řadě odborné literatury, ale rovněž v populárně naučných periodících se nachází řada nepřesností o osobnostech Tovačova, působících zde v období od druhé poloviny 19. století. Nepřesnosti vznikají vzájemným opisováním nepodložených anebo ústně sdělených, ale jakkoliv nepotvrzených informací.

2/ ŽUREK, Karel: *Příběh jednoho vojáka za Velké války*. Přerov–Olomouc 2018.

kostela sv. Václava Jana Loyky, avšak už pohřichu méně s jeho rodinou. Přímoú souvislost s životem Jana Loyky v Tovačově mají rovněž jeho manželka Josefa a dcery Marie, Anna a Emílie. Především dvě posledně jmenované, Anna a Emílie, se výrazným způsobem zasloužily o rozvoj kulturního a společenského života nejen v Tovačově, ale i v širokém okolí a Anna Loyková se stala jednou z bohužel dnes opomíjených, ale nesmírně významných etnografek na Hané konce 19. a na počátku 20. století. Navíc se obě, po vzoru tehdy počínajících ženských emancipačních snah, zařadily pracovně, jako vůbec první z žen v Tovačově, do učitelské profese na místní škole.

V odborné literatuře je v Tovačově konce 19. století zmiňována jako hlavní představitelka počínající etnografické vědy, soustřeďující se na sběr hanáckých zvyklostí, krojů a života na Hané, slečna Franziska Theresia Emerentia Běhálková, která později přijala přízvisko Xavera. Studium pramenů k tovačovským dějinám přelomu 19. a 20. století a jednotlivých osob rodiny Loykových se podařilo odkrýt řadu doposud neznámých faktů a tak vyvrátit mnohé tradované „mýty“, které se, bohužel, objevily v řadě odborných článků.^{3/} Podrobnějším zkoumáním pramenů jsme postupně docházeli k řadě rozporů mezi informacemi uvedenými ve výše zmiňovaných pracích a pramenně dochovanými fakty, týkajícími se jak rodiny Loykovy, tak například i Františky Xavery Běhálkové.^{4/} Významným a nedocenitelným pramenem pro práci o rodině Loykových a životě v Tovačově na přelomu 19. a 20. století nám byly nejen výše zmíněné dopisy Emílie Loykové adresované hejtmanu Adolfu Kuncarovi, ale rovněž zapůjčený památník Anny Loykové a osobní deník Františky Xavery Běhálkové. Další archivní bádání už dále logicky doplňovalo dobovými prameny zjištěné informace a pomohlo nám dostatečně odkrýt roli řady tovačovských rodin, především rodiny Loykovy, na kterou je tato práce zaměřena.^{5/}

Jan Loyka se dle matričních záznamů narodil dne 28. dubna 1827 v Konici, v rodině sklenářského mistra Vincence Loyky, sklenáře v Konici, a Pauliny Loykové, rozené Francové z Budětska, a jak se dále uvádí, byl římskokatolického vyznání.^{6/} Jeho životní pouť učitele jej zavedla na řadu

3/ Jedná se především o nevěrohodné a prameny nepodložené informace, které byly publikovány, např. Ingrid Silná, televizní pořad o hanáckých krojích (Folklorika). Serióznějši, avšak nedokončenou prací je kniha G. Voždy Xavera, kde však rovněž některé prameny sám neprocházel a odkazoval na záznam z tzv. Tovačovské pamětní knihy, kterou však lze považovat spíše za soubor poznámek s ne vždy přesnou datací a interpretací Karla Štěgera, což bylo potvrzeno v konfrontaci s prameny.

4/ Tato práce se opírá pouze o pramennou základnu a konfrontuje získané informace s publikovanými, avšak pohřichu necitovanými zdroji.

5/ Tyto materiály nám byly zapůjčeny po výzvě v tovačovském časopise Kamelot. Jedná se o nesmírně cenné dokumenty, které můžeme na základě povolení majitele publikovat. Dále Stavebně historický průzkum domu čp. 310 v ulici Cimburkové v Tovačově, Karel Žurek 2019. Jedná se o rodiny Wiedermannových, Běhálkových, Masaříkových, Massákových.

6/ Matriční záznam o narození Jana Loyky, <http://actapublica.eu/matriky/brno/prohlizec/5751/>.

míst střední Moravy a jeho významné kulturně společenské aktivity z něj udělaly přední nadregionální osobnost, moravského učitele, myslitele a hudebníka druhé poloviny 19. století.

Učitelskou kariéru zahájil v roce 1844 v Laškově a dále pokračoval ve Veselí nedaleko Konice. Do roku 1849 působil jako učitel v Klenovicích na Hané, a to až do června toho roku, kdy byl povolán k vykonání vojenské služby. Dne 22. září 1849, podle tehdejších platných vojenských předpisů a dle takzvané konskripce neboli soupisu veškerých mladíků dospívajícího věku pro začátek branné povinnosti, Jan Loyka nastoupil v Olomouci k 54. vojenskému pluku. Dobově platné josefínské dekrety z roku 1781 vyzývaly představené obcí na základě výpisů z matrik k odvodu mužů do vojenské služby k měsíci říjnu, kdy byli nově „ohlášení mladí muži“ povoláni k vojsku, kam nastupovali v listopadu téhož roku. Jan Loyka byl místně povolán k zmíněnému 54. pěšímu olomouckému pluku, kde se pro své hudební znalosti dostal do tamní vojenské kapely, se kterou procestoval velkou část tehdejší habsburské monarchie.

Po ukončení osmileté vojenské služby se Loyka vrátil k učitelské profesi a po neúspěšné snaze získat práci učitele v Plumlově požádal dne 15. září 1859 hraběte Jana Nepomuka z Kuenburgu o uvolněné místo ve škole v Tovačově. Tento významný člen šlechtického rodu převzal roku 1838 tovačovské panství od svého otce, Arnošta Josefa, zesnulého roku 1838, a držel je až do roku 1878, kdy zemřel. Byl vynikajícím hospodářem a prameny o jeho osobě uvádějí, že se dobře staral o zámek a všechny panské budovy.^{7/}

Rozkvět Tovačova za jeho éry bezprostředně souvisel i s jeho snahou o vzdělanost poddaných, přičemž nepřímo historicky navazoval na tradice bratrské školy, známé v Tovačově již k roku 1579, anebo německé a židovské školy.^{8/} Zmínky o založení školy v Tovačově z období vrcholného středověku nemáme, lze se však domnívat, že vzdělanost na dvoře Ctibora Tovačovského z Cimburka, šlechtice, který se zasloužil o vydání prvního právního kodexu v našich zemích (14. století), byla výrazně podporována. Avšak první písemné, pramenně doložitelné informace o existenci školy v Tovačově pocházejí z poloviny 16. století. Dne 24. srpna 1544 vydal Jan z Pernštejna takzvaný „Bohatý list“, kde je zmínka o „*nutnosti posílat ze zámku do školy dvě osoby*“. Další významný doklad o existenci školy ve městě pochází z roku 1680. Tehdejší majitel panství, hrabě Ferdinand Julius Salm, se zmiňuje o existenci školy, na kterou přicházely ze strany panství některé z ekonomických výhod.^{9/}

Součástí vzdělanosti a kulturního života v obcích a městech vždy tvořily kostel, fara a farní škola. Školy se tehdy dělily na klášterní a latinské. V obcích navíc existovaly školy vandrovní, kde vyučující učitel vandroval po zemi do míst, kde dostal ubytování a stravu. Ve školách se učilo psaní,

7/ Karel Žurek: Stavebně historický průzkum školy v Tovačově. Dolany-Nové Sady 2010.

8/ Státní okresní archiv Přerov (dále jen SOkA Přerov), Archiv města Tovačova, školství.

9/ Karel Žurek: Stavebně historický průzkum školy v Tovačově. Dolany-Nové Sady 2010.

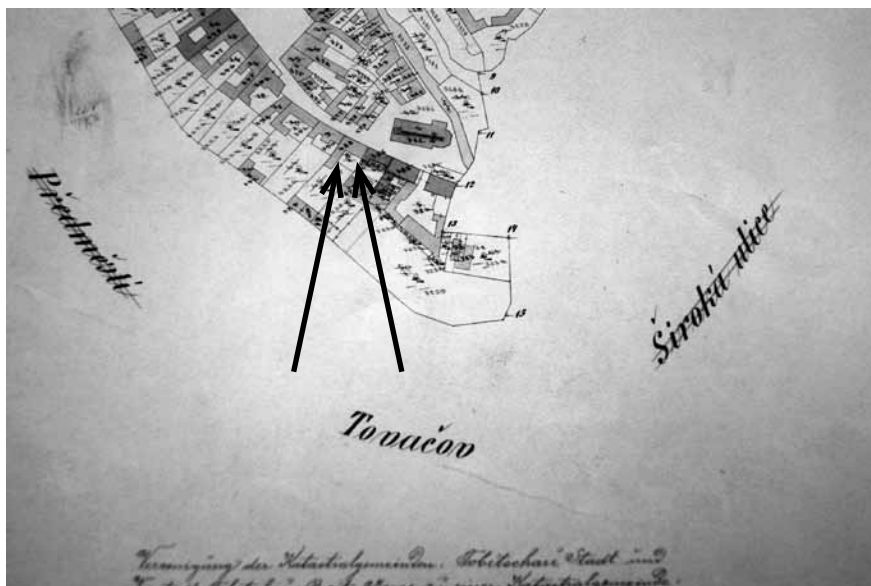

Stará školní budova, před rokem 1900, napravo je vidět nároží školní budovy vystavěné dle projektu Maxe Fleischera, SOkA Přerov, Archiv města Tovačova, fotodokumentace

čtení, počítání a náboženství. Výuka do tereziánské reformy probíhala pouze v zimě, kdy nebylo zapotřebí pracovat na polích. Školná reforma císařovny Marie Terezie z roku 1774 zavedla povinnou školní docházku pro děti od šesti do dvanácti let. Školy byly rozděleny na normální (v každé provincii), hlavní (v každém kraji alespoň jedna) a triviální (menší města či vesnice v dosahu kostela). V malých školách zůstal rozsah výuky stejný, v hlavních školách se navíc vyučovala latina, kreslení, měřičství, dějepis, zeměpis a hospodářství. Roku 1772 bylo rovněž ustaveno c. k. školní vydavatelství učebnic.

Takzvaná stará tovačovská škola, nacházející se v bezprostřední blízkosti kostela a fary, postupně přestala vyhovovat jak stavebním stavem, tak možností rozšíření kapacity pro další žáky. Z pramenů víme, že roku 1824 bylo k přízemní budově školy, která byla „farní školou“ a nacházela se u tamního barokního farního kostela sv. Václava, přistavěno jedno podlaží. O stavební rozšíření budovy se přičinil tehdejší majitel tovačovského panství Arnošt z Kuenburgu. V pramenech je uvedeno, že v přízemí budovy byly zřízeny byty obou učitelů. Obydlí pozůstávalo ze dvou světnic, k tomu kuchyně, dvě komory, jedna hned při kuchyni a druhá nad schody, sklep a chlívek pro drůbež. Pro druhého učitele se zde nacházela jedna světnice, kuchyně, komora a půl „hůry“. V poschodí byly dvě místnosti, jedna pro děti I. třídy, druhá pro žáky II. třídy. Při dvoře byla malá zahrádka na zeleninu. Patronem školy, jak již bylo výše zmíněno, se stal hrabě Arnošt z Kuenburgu, který poskytl materiál na stavbu, obec dala k dispozici řemeslníky.

Léta 1825–1873 lze charakterizovat jako období, kdy školní budova nedoznala výraznějších změn. Roku 1875 na základě žádosti obyvatel města vznikla ve škole další, v pořadí třetí třída. Z těchto důvodů byla provedena přístavba domu s bočním křídlem do dvora, jak je patrné i na dobových mapových podkladech domu a školy. Jistě nezanedbatelným byl dar hraběte Jana z Kuenburgu, majitele panství, který škole věnoval zahradu. Plány na stavbu vypracoval zednický mistr Jan Bizoni z Tovačova. Vyhotovil dokumentaci, dle které byla dispozice upravena na tři vedle sebe navazující světnice, každá se třemi šest stop (cca 1,8 m) vysokými okny a rákosovým stropem. Na straně od fary byly v patře umístěny záchody pro žáky,

Plán Tovačova z roku 1891, šipky ukazují na plánovaná místa výstavby nových školních budov v místech „staré školy“ SOkA Přerov, Archiv města Tovačova, fotodokumentace

v přízemí pro učitele. Stavba byla zahájena dne 6. června 1873 a 30. září téhož roku se mohli žáci a učitelé stěhovat do „rekonstruované“ školy. Hrabě Jan z Kuenburgu daroval na stavbu 16 000 pálených cihel a 3 000 pálených tašek. Obec Tovačov věnovala na stavbu 3 000 rakouských zlatých. K dalším stavebním úpravám došlo roku 1876, kdy byla budova rozšířena o další třídy. Dne 4. září 1876 byla škola slavnostně otevřena. V roce 1882 byla škola rozšířena na čtyřtřídní, a to dle výnosu ze dne 17. dubna 1882 (č. 2939). Ale již v roce 1890 došlo k rozšíření na pětitřídku a v následujícím roce na šestitřídku (výnos ze dne 28. září 1891). Dne 1. března téhož roku byl výnos realizován v praxi.^{10/} Na dobových vedutách, ale i starší fotodokumentaci je patrné, že se jednalo o jednopatrovou budovu se sedlovou střechou a dvěma vikýři, krytou pálenou taškou. Průčelí domu bylo disponováno osově, ve střední části se vstupem dvoukřídlými profilovanými vraty, členěnými vertikálně na tři části se segmentovým ukončením, vložené do porty, snad pískovcového portálu s nákolníky. Fasádu parteru v levé i pravé části tvořily dva a dva prolomené okenní otvory s okny členěnými do „latinského kříže“ a na celkem deset tabulek, vložených do okenních otvorů s okenním ostěním, snad stejně jako v případě portálu, pískovcovým. Sokl domu byl zdůrazněn vystouplým štukovým obkladem, na nějž organicky navazovalo nároží, mírně profilovaná kordonová římsa, nároží patra a bohatě zdobená korunní římsa. Patro, které pochází z mladší stavební etapy, mělo v pohledu z průčelí prolome-

10/ Tamtéž.

no v pravidelném rytmu devět okenních otvorů s ostěním a dvoukřídlymi okny, členěnými celkem na šest okenních tabulek. Pod pátou okenní výplní a nad kordonovou římsou, v ose na střed vstupního portálu, byla vložena nápisová deska, bohužel bez čitelného textu. Stavební stav školy a její velikost byly pro množství žáků z Tovačova a okolí nevhodné. Z roku 1888, ze dne 29. června, pochází zpráva, kde se inspekce zmiňuje „o špatném stavu školní budovy“.

To vedlo radní města k tomu, že v listopadu 1889 odkoupila obec Tovačov za 21 000 zlatých od Raimunda Šillera z Náměstí č. 13 dům vedle městské radnice na stavbu školy namísto zde plánované radniční budovy. Z této realizace ale nakonec sešlo a dne 22. prosince 1889 koupila obec od Františka Koldy, předměstana žijícího v domě č. 3 v Tovačově, stavení bez polností a se zahradou, vedle zmíněné staré budovy školy pro stavbu nové školy, za 6 000 zlatých.^{11/}

Stavební plány vypracoval architekt Max Fleischer z Vídně. Bylo zde navrženo dvanáct učeben – „učíren“, a to ve dvou patrech. V přízemí byly plánovány dvě světnice pro městskou radnici, dvě světnice pro městskou spořitelnu, dále zde byla navržena moderní krytá tělocvična, konferenční síň a kabinet. Dne 7. července 1890 byl položen základní kámen ke stavbě nové školní budovy a ráno od půl osmé se ve zdejším farním kostele konala slavnostní mše, celebrowaná farářem Theodorem Mayerem, který dle dobových záznamů „dojemně pohovořil“ a základní kámen posvětil. Stavitel J. Ryšavý z Kojetína nato zahájil stavební práce. Na stavbu školy přicházely i dary. Například nový majitel panství, David rytíř z Gutmanů, věnoval 300 000 cihel a téhož roku rovněž 100 metrů plátna na 32 obleků pro chlapce a 32 šatů pro dívky. Tyto dary dostali především chudí žáci, a to dne 23. prosince 1890 od ředitele školy. Dne 30. srpna 1891 byla škola dokončena, slavnostně posvěcena a předána svému účelu. Ale již v zimě se projeví problémy s topením, protože navrhovaný „nový vytápěcí systém“, jak se v pramenech uvádí, se neosvědčil. Nejvýznamnější realizací bylo zavedení elektrického proudu v roce 1912.^{12/} Jedná se pohledově o levou část nynější školy.

V devadesátých letech 19. století se podařilo tovačovským činitelům dosáhnout úředního povolení ke zřízení chlapecké měšťanské školy (výnos ze dne 17. února 1896). A tak dne 9. května 1894 bylo na zastupitelstvu a radě zahájeno jednání o vybudování nové moderní školy na místě „staré školní budovy“. Zastupitelstvo města roku 1896 rozhodlo o založení měšťanské školy a rovněž byla uvedena lokalita, kde má být budova postavena. Jednalo se o pozemek nacházející se hned vedle „obecné školy“, v místech, kde stál Förchtgottův rodný dům a „stará škola“. Plány vypracovali projektanti Nedělník a Konečný z Prostějova roku 1896. Dne 10. května 1896 začalo bourání staré školní budovy a 10. června byl polo-

11/ Karel Žurek: Stavebně historický průzkum domu čp. 310 v Tovačově. Dolany-Nové Sady 2019.

12/ Tamtéž.

Aufnahmebogen - Arch popisný
 ke sčítání obyvatelstva a sčítání domácností zvlášť ušlechtcových
 am 31. Dezember 1890.

Name: *Loyko*   Gebort: *Prerov*
 Familienname: *Loyko*
 Wohnort (Gemeinde): *Prerov*
 Wohnort (Hausnummer): *161*

zur Erklärung der Abkürzung und der wichtigsten besondern Heftzeichen
 s. die Besondere Nr. 21. Dezember 1890.

M. u. w. n.		Standort		Gebäude		Inhalt		Wohnung		Wohnung		Wohnung		Wohnung		Wohnung		Wohnung		Wohnung	
Nr.	Wohnung	Wohnung	Wohnung	Wohnung	Wohnung	Wohnung	Wohnung	Wohnung	Wohnung	Wohnung	Wohnung	Wohnung	Wohnung	Wohnung	Wohnung	Wohnung	Wohnung	Wohnung	Wohnung	Wohnung	Wohnung
1	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>
2	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>
3	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>
4	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>
5	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>
6	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>	<i>Loyko</i>

Prerov, am 2. Februar 1891. Alois Kralov

Záznam ze sčítacích operátů o pobytu rodiny Loykovy v domě školy, SOKA Přerov, digitální archiv – sčítací operáty pro dům čp. 161, rok 1890–1891

žen základní kámen k vybudování nové „měšťanské školy chlapecké“ nákladem města Tovačova a ještě téhož dne zahájil stavební mistr R. Konečný stavební práce. Stavbu prováděl a dozoroval Josef Černý z firmy „Nedělník a Konečný z Prostějova“. Již dne 11. října 1896 byla slavnostně vysvěcena dvoupatrová budova se sochou Komenského ve vrcholu a u vchodu s pamětní deskou Förchtgotta Tovačovského. V přízemí novostavby se nacházel byt ředitele, jedna učebna – „učírna“ – a chodba směrem k tělocvičně. V 1. patře byly dvě učebny, fyzikální kabinet a ředitelna, ve druhém patře potom kreslárna a čtvrtá učebna. V místnostech byly dokonce instalovány ventilátory. Na poměry konce 19. století se jednalo o moderní školu s velkými prostornými učebnami.

Dne 3. listopadu 1897 byla v nové budově zahájena výuka. Byla zde otevřena jedna třída pro 54 žáků. V dalších letech byly postupně otvírány další třídy a až ve školním roce 1898/1899 byla měšťanská škola zcela personálně i počty žáků dobudována. V kronikách se uvádí, že vedle prostorných učeben byla součástí budovy i krytá tělocvična. Do vybavení školy patřila rovněž knihovna, do které daroval velkou řadu svazků majitel zámku David rytíř Gutmann. Další zvýšené nároky na výuku vedly vedení města k myšlence vybudování takzvané „dívčí školy“. Dne 28. června 1905 bylo povoleno otevřít dívčí třídu ve škole „obecné“, a to ve druhém patře budovy.^{13/}

13/ Karel Žurek: Stavebně historický průzkum školy v Tovačově. Dolany-Nové Sady 2010.

Einzeinzelteil   **Areh sčítací**
 zur Bildung der Grundbücher aus der vollständigen Katastralkarte   pro seznam lidí a registrujících domovních a výškových
 nach dem Absterben vom 31. December 1906.   podle stavu na den 31. prosince 1906.

Personen		Wohnung		Grundstück		Katastralkarte		Merkmal		Sonstige Bemerkungen		Anmerkungen		Zusätzliche Bemerkungen	
Nr.	Nachname	Vorname	Geburtsort	geb. d.	geb. m.	geb. j.	geb. j.	geb. j.	geb. j.	geb. j.	geb. j.	geb. j.	geb. j.	geb. j.	geb. j.
1	Loyka	Jan	Přerov	1863											
2	Loyka	Anna	Přerov	1863											
3	Loyka	Anna	Přerov	1863											
4	Loyka	Anna	Přerov	1863											
5	Loyka	Anna	Přerov	1863											
6	Loyka	Anna	Přerov	1863											
7	Loyka	Anna	Přerov	1863											
8	Loyka	Anna	Přerov	1863											
9	Loyka	Anna	Přerov	1863											
10	Loyka	Anna	Přerov	1863											
11	Loyka	Anna	Přerov	1863											
12	Loyka	Anna	Přerov	1863											
13	Loyka	Anna	Přerov	1863											
14	Loyka	Anna	Přerov	1863											
15	Loyka	Anna	Přerov	1863											
16	Loyka	Anna	Přerov	1863											
17	Loyka	Anna	Přerov	1863											
18	Loyka	Anna	Přerov	1863											
19	Loyka	Anna	Přerov	1863											
20	Loyka	Anna	Přerov	1863											

Záznam ze sčítacích operátů o pobytu Emilie Loykové v domě č. 16 , SOkA Přerov, digitální archiv – sčítací operáty pro dům čp. 16, 1890

Již v roce 1906 se ale začalo s výstavbou novostavby pro „dívčí školu“ a v roce následujícím se tato přestěhovala do vlastní budovy. V letech 1905–1907 byly obě měšťanské školy spojeny pod jednou správou, v následujících letech však došlo k osamostatnění a každá „měšťanka“ měla svého ředitele. Správcem „dívčí školy“ byl ustanoven ředitel „chlapecké školy měšťanské“ p. Postupam. Od 1. března 1908 zde jako řídící působil Ondřej Pisch.^{14/}

Kdy se přesně Jan Loyka nastěhoval do bytu ve školní budově, nevíme, protože starší záznamy chybí, ale z pramenů je prokazatelné, že v domě rodina žila určitě již roku 1863, kdy se jim narodila dcera Anna.^{15/} Známa je informace o jeho jmenování řídicím učitelem ze dne 10. března 1879 a rovněž regenschorim v kostele sv. Václava v Tovačově.^{16/} Jan Loyka, „nadučitel“, jak je uvedeno v dobových listinách, žil se svojí rodinou jako majitel bytu v domě čp. 161 v Tovačově, v dnešní Förichtgottově ulici. Na tomto místě dnes stojí druhá školní budova, postavená po zbourání „staré školy“ po roce 1896. V bytě s ním společně žila manželka a „hospodyně“ Josefa, narozená v Kojetíně dne 18. března 1832, a dcery Anna (narozená dne 20. dubna 1865^{17/} v Tovačově, školačka), Marie (narozená dne 13. listo-

14/ Dobové sčítací operáty SOkA Přerov, digitální archiv pro jednotlivá zkoumaná období.
 15/ SOkA Přerov, digitální archiv – matriky natalita 1863.
 16/ SOkA Přerov, Archiv města Tovačova – školství; tamtéž, f. Karel Štéger, inv. č. 81, k. č. 4.
 17/ Jan Loyka při vyplňování sčítacího operátu uvedl nesprávný rok narození dcery Anny, narodila se v roce 1863.

padu 1867 v Tovačově, školačka) a Emilie (narozena dne 30. března 1870 v Tovačově, taktéž školačka). Ve druhém bytě žil Jakub Krček, narozený dne 4. července 1856 ve Hnojici, „svobodný učitel a podučitel, provádějící učení školní“. K roku 1890 evidujeme v pramenech další záznam, kdy byl Jan Loyka se svoji rodinou úředně evidován rovněž v domě čp. 161 v Tovačově jako „učitel, nadučitel a varhaník“. Společně s ním zde žila manželka a „hospodyně“ Josefa s dcerami Annou (svobodnou učitelkou ručních prací) a Emilií (rovněž svobodnou učitelkou ručních prací) a s Anežkou Šinovou, děvečkou (narozenou dne 4. října 1874 v Tovačově) pracující v rodině „při domácnosti za mzdu roční“.^{18/} Zpráva o třetí z dcer, Marii, v tomto archivním záznamu chybí (zemřela 12. ledna 1886 na „souchotě“ teprve v 18 letech a zaopatření prováděl kooperátor Jakob Velner, pohřeb farář Theodor Mayer).^{19/}

Ve druhém domovním učitelském bytě žil František Masařík, „narozený dne 26. 3. 1868 v Kelči u Hranic na Moravě, učitel a podučitel“. Zajímavostí je chov dvou prasat Janem Loykou ve dvoře domu. Po Loykově ukončení učitelské praxe roku 1891, v jeho šestačtyřiceti letech, ztratila rodina možnost dále bydlet v tamním školním bytě. Dcera Emilie se rovněž přestěhovala a žila v Tovačově v domě č. 16, patřícím dle dobových záznamů Aloisi Wiedermanovi, narozenému dne 19. dubna 1853 v Doubravici u Zábřehu na Moravě. V domě byl obchod se smíšeným zbožím, který provozoval majitel domu. V pramenech je dále uvedeno, že v domě byly tři byty, z nichž byt označený I. nikdo neobýval, v bytě č. II. žila sama Emilie Loyková a v bytě označeném římskou číslicí III. žil majitel domu společně s dalšími deseti obyvateli, pravděpodobně členy vlastní rodiny. V tabulce u jména Emilie Loyková je připsáno, že se do bytu nastěhovala dne 30. března 1894, byla římskokatolického vyznání, byla svobodná a jejím profesním zařazením bylo „učitelka“.^{20/}

Emiliin otec s matkou a sestrou Annou bydleli na náměstí v domě č. 22. Dne 9. března 1897 manželka Jana Loyky Josefa po dlouhé nemoci zemřela. V úmrtní matrice je uvedeno, že po ohledání zesnulé bylo konstatováno, že „nemocí a způsobem smrti byly organická vada srdce a záněť ledvin“. Zaopatření i následné uložení ostatků zesnulé na tovačovském hřbitově provedl P. Theodor Mayer. V domě s čp. 161 je následně uveden jako majitel bytu Vladimír Novotný, narozený v Prostějově dne 5. března 1863, ženatý s Paulou Novotnou, narozenou dne 16. června 1863 v Brně. Vladimír Novotný měl v pracovním popisu uvedeno „učitelství na školách měšťanských“ a postavením v povolání „ředitel“. Měl celkem pět dětí, Olgu, narozenou dne 18. února 1888 v Kojetíně (bez určení profese), dále měli manželé Novotní syna Jaroslava, narozeného dne 29. prosince 1889 v Přerově, žáka školy, dceru Boženu, narozenou dne 27. července 1892 v Přerově, žákyni školy, a syny, Karla, narozeného dne 31. prosince 1897 v To-

18/ SOKA Přerov, digitální archiv – sčítací operáty pro dům čp. 161, rok 1890–1891.

19/ SOKA Přerov, digitální archiv – matřiky mortality z roku 1886.

20/ SOKA Přerov, digitální archiv – sčítací operáty pro dům čp. 161, rok 1890–1891.

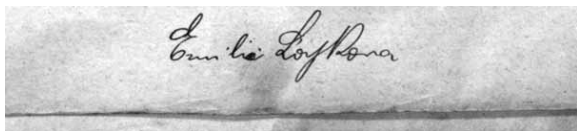
Tovačovská											
Knihna úmrtní na rok 1900											
Str. 149											
Roční úmrtní	Jmeno a stav zemřelého	Náboženské vyznání	Pohlaví	Stáří	Místní příslušnost	První příčina smrti	Zaspaval	Pochoval			
Roční úmrtní	Jmeno a stav zemřelého	Náboženské vyznání	Pohlaví	Stáří	Místní příslušnost	První příčina smrti	Zaspaval	Pochoval			
1900 20. 22.	Miroslav Kucera, syn Jana Kucery a Marie Kucery vlastníka domu č. 105 v Tovačově 13. července 1899	Katolík	muž	77	Tovačov	střelba z pušky	Jana Kucera	Stava Kucera v Karpantě			
1900 28. 24.	Klavdina Okáčková vdova po Janu Okáčkovi vlastníka domu č. 105 v Tovačově	Katolík	žena	6	Tovačov	střelba z pušky	Jana Kucera	Stava Kucera v Karpantě			
1900 29. 26.	Agnesa Štěpánková vdova po Janu Štěpánovi vlastníka domu č. 105 v Tovačově	Katolík	žena	7	Tovačov	střelba z pušky	Jana Kucera	Stava Kucera v Karpantě			
1900 31. 27.	Josef Štěpánková vdova po Janu Štěpánovi vlastníka domu č. 105 v Tovačově	Katolík	žena	18	Tovačov	střelba z pušky	Jana Kucera	Stava Kucera v Karpantě			
1900 31. 28.	Josef Štěpánková vdova po Janu Štěpánovi vlastníka domu č. 105 v Tovačově	Katolík	žena	9	Tovačov	střelba z pušky	Jana Kucera	Stava Kucera v Karpantě			
1900 31. 29.	Josef Štěpánková vdova po Janu Štěpánovi vlastníka domu č. 105 v Tovačově	Katolík	žena	106	Tovačov	střelba z pušky	Jana Kucera	Stava Kucera v Karpantě			
1900 31. 30.	Josef Štěpánková vdova po Janu Štěpánovi vlastníka domu č. 105 v Tovačově	Katolík	žena	107	Tovačov	střelba z pušky	Jana Kucera	Stava Kucera v Karpantě			
1900 31. 31.	Josef Štěpánková vdova po Janu Štěpánovi vlastníka domu č. 105 v Tovačově	Katolík	žena	108	Tovačov	střelba z pušky	Jana Kucera	Stava Kucera v Karpantě			
Sección 65-322											

Tovačovská úmrtní matrika z let 1883–1917 se záznamem o skonu Jana Loyky, SOKa Přerov, digitální archiv – matriky mortality z roku 1900

vačově, a Ivana, narozeného dne 13. července 1899 rovněž v Tovačově, oba žáky školy. V bytě jim služby konala „posluhovačka“ Aloisie Řezáčová, narozená dne 25. července 1884 v Tovačově. Z pramenů se dále dozvídáme, že Vladimír Novotný byl včelař a vlastnil dva úly. V druhém bytě žil školník Jan Lehký, narozený dne 2. února 1858 Kuncčích u Žamberku, se svojí chotí a hospodyní Apolenou, narozenou dne 7. dubna 1861 v Troubkách, a třemi dětmi, dcerami Annou, narozenou dne 15. května 1885 v Tovačově, a Josefou, narozenou dne 15. března 1887 tamtéž, obě „pomocnice v domácnosti“, a bratrem Františkem, žákem tamní školy, narozeným dne 5. listopadu 1894 v Tovačově. Dále dům obýval „zaměstnanec obecní správy a ponocný“ František Studlík (narozený dne 4. dubna 1848 v Tovačově) a jeho manželka Kateřina (narozená dne 7. května 1844 v Písku). Tímto záznamem končí pramené zápisy, týkající se takzvané „staré školní budovy“ a jejích nájemníků.^{21/}

Dne 31. července 1891 odešel Jan Loyka do důchodu. Poté sloužil už jen jako regenschori v kostele sv. Václava. Dále z pramenů vyplývá, že Jan Loyka se těšil dobrému zdraví a jeho smrt byla neočekávaná a způsobena,

21/ SOKa Přerov, digitální archiv – záznamy „úmrtní“ v Tovačově z roku 1897 a 1900.

Podpis Emilie Loykové

jak je uvedeno v matrice: „...dne 25. října 1890 zemřel Jan Loyka, vdovec, nadučitel na odpočinku v Tovačově... náhle, bez zaopatření, na zánět nitroblány srdeční...“. Není tedy pravdou, že se dlouhodobě léčil ze záduchy, jak je nepřesně uváděno v práci Ingrid Silné o rodině Loykové. Místo regenschoriho v kostele sv. Václava po něm převzal bývalý „spolubydlící a kolega“ František Masařík. Dcery Anna a Emilie získaly ve škole, jako svobodné, práci a učily jako industriální učitelky neboli učitelky ručních prací, Anička od roku 1884 do roku 1893, kdy onemocněla a následně odešla studovat do Prahy tamní Uměleckoprůmyslovou školu. Po ukončení učitelské práce nahradila tehdy nemocnou Annu Marie Lacinová z Přerova, která předčasně zesnula, a na její místo nastoupila mladší Annina sestra Emilie. Ta nastoupila do školy 1. října 1894.^{22/}

Emilie Božena Josefa Loyková se narodila dne 30. března 1870 v Tovačově v domě č. 161 (budova staré školy jako šesté dítě do rodiny Jana a Josefy Loykových. Jejími sourozenci byli Maria Josefa (*? – †15. června 1866 na záškrt), Anna Friderika Methodia – provdaná Hájková (*20. dubna 1863 – †18. března 1948 na stáří), Božena (*17. prosince 1864 – †2. prosince 1865 na ubytí žláz skružných), Karel Jan (*26. července 1866 – †15. října 1866 na křeče), Maria Vincentia Paulina (*13. listopadu 1867 – †12. ledna 1886 souchotě). Od roku 1894 do roku 1904 byla industriální učitelkou v Tovačově.

Zajímavým dobovým odkazem na život Emilie Loykové v Tovačově v bytě v „domě č. 16 na tovačovském náměstí“ jsou osobní dopisy, které se našly v pozůstalosti důstojníka rakousko-uherské armády hejtmána Adolfa Kunčara v jeho deníku. Dochovaná část zachycuje mimo jiné korespondenci mezi ním a Emilií Loykovou v letech 1894–1897. Dopisy nám přinášejí její zajímavý pohled na život v malém městečku Tovačov a Kunčarovy postřehy z míst, kde sloužil.^{23/} Emilie v jednom z dopisů, respektive v tom z 6. dubna 1895, mimo jiné uvádí, že naproti ní bydlí bývalá Vesňáčka. Vesňáčkou Emilie Loyková nepochybně myslela absolventku dívčí školy nebo také „Ženské vzdělávací jednoty VESNA“, která vznikla v roce 1870 z původně ženského pěveckého spolku. Brzy po svém vzniku začala usilovat o vzdělání dívek a žen v českém jazyce a poskytovala výuku češtiny, dějepisu, vychovatelství, ale i praktický výcvik ručních prací. Z Vesny se brzy stalo významné učiliště, které spolupracovalo s nejrůznějšími představiteli kulturního života – výtvarníky, literáty a hudebníky, včetně

22/ SOKA Přerov, Archiv města Tovačova, kronika školy.

23/ ŽUREK, Karel: *Příběh jednoho vojáka za Velké války*. Přerov–Olomouc 2018.

Plzeň, 6. IV. 1895.
Milý příteli! Nevím, smím-li vás takto ještě nazývat, nevzbudím-li ve Vás nevoli. Čekám od vánočních svátků odpověď, však darmo. Hned po obdržení Vašeho prvního dopisu z Plzně jsem vám odpovídala a zároveň novoroční gratulaci napsala, však už uplynulo čtvrt roku a já nevím dosud, došel-li Vás můj list či ne. Trošku mě to zlobilo, vzpomněla-li jsem sobě, že snad jste vůbec listu nedostal, pak jej jistě zadržela zdejší pošta (mimořádně řečeno náramně zvědavá). A hněváte-li se na mne, ale pro jakou příčinu? Nevím teď, na čem jsem, smím-li si dovolit tak po přátelsku si pobesedovat? Nu, děj se cokoliv, začnu povídat a hněv syje se na hlavu mou atd. ...

Tovačov, 6. IV. 1895.
Milý příteli! Nevím, smím-li vás takto ještě nazývat, nevzbudím-li ve Vás nevoli. Čekám od vánočních svátků odpověď, však darmo. Hned po obdržení Vašeho prvního dopisu z Plzně jsem vám odpovídala a zároveň novoroční gratulaci napsala, však už uplynulo čtvrt roku a já nevím dosud, došel-li Vás můj list či ne. Trošku mě to zlobilo, vzpomněla-li jsem sobě, že snad jste vůbec listu nedostal, pak jej jistě zadržela zdejší pošta (mimořádně řečeno náramně zvědavá). A hněváte-li se na mne, ale pro jakou příčinu? Nevím teď, na čem jsem, smím-li si dovolit tak po přátelsku si pobesedovat? Nu, děj se cokoliv, začnu povídat a hněv syje se na hlavu mou atd. ...

Dopisy z osobního deníku Adolfa Kuncčara, osobní archiv Karla Žurka

Leoše Janáčka, který byl přispívajícím členem od roku 1877, který zde přednesl řadu přednášek a jehož některá díla zde byla uvedena na spolkových koncertech. Školu navštěvovala i Janáčková dcera Olga a s organizací některých školských aktivit napomáhala i jeho choť.^{24/}

Od slečny Emilie Loykové: Tovačov, 6. IV. 1895

Milý příteli! Nevím, smím-li vás takto ještě nazývat, nevzbudím-li ve Vás nevoli. Čekám od vánočních svátků odpověď, však darmo. Hned po obdržení Vašeho prvního dopisu z Plzně jsem vám odpovídala a zároveň novoroční gratulaci napsala, však už uplynulo čtvrt roku a já nevím dosud, došel-li Vás můj list či ne. Trošku mě to zlobilo, vzpomněla-li jsem sobě, že snad jste vůbec listu nedostal, pak jej jistě zadržela zdejší pošta (mimořádně řečeno náramně zvědavá). A hněváte-li se na mne, ale pro jakou příčinu?

Nevím teď, na čem jsem, smím-li si dovolit tak po přátelsku si pobesedovat? Nu, děj se cokoliv, začnu povídat a hněv syje se na hlavu mou atd. ...

Odpovídám znovu k otázkám Vaším, že se, díky Bohu, nám dobře daří, zdrávi jsme a vzpomínáme, co jsme komu zlého učinili, aby nám odpustiti ráčil.

Zdejších historek je dosti, málo i hodně zajímavých, ale nezasvěcená a poměru zdejších neznalá osoba, neměla by toho pravého požitku z jich vypravování. O tom tedy

24/ www.leosjanacek.eu/vesna/

Adolf Kuncara, narozen 18. srpna 1896, Praha. V roce 1918 byl členem Národního výboru a účastníkem revolučního bojového hnutí. Po válce pracoval jako učitel a redaktor. Jeho dopisy jsou psány v ruštině a češtině. V tomto dopise se zmiňuje o své práci a o svých přátelích. Datum: 1. srpna 1918.

Adolf Kuncara, narozen 18. srpna 1896, Praha. V roce 1918 byl členem Národního výboru a účastníkem revolučního bojového hnutí. Po válce pracoval jako učitel a redaktor. Jeho dopisy jsou psány v ruštině a češtině. V tomto dopise se zmiňuje o své práci a o svých přátelích. Datum: 1. srpna 1918.

Dopisy z osobního deníku Adolfa Kuncara, osobní archiv Karla Žurka

nebudíš mluveno. Teď mám zde alespoň trošku zábavy. Naproti nám bydlí jedna frajle – bývalá Vesňačka. Spolu se dosti často stýkáme, bavíme hrou na klavír, buď čtyřručně neb dvouručně, pak kritizováním zdejšího maloměstského života, houpáním v zahradě atd. atd. Zkrátka máme při naší schůzi velmi pestrý program, ale jsme-li ve zvlášť dobré náladě, pak se několik čísel přidá jako ku příkladu poklep nějaké nejnovější události.

Ne. Takovým tónem jsem nemínila psát, měla jsem v úmyslu psát co nevážněji, ale nechce se mi dnes ta vážnost dařit. Váš pozdrav sestře jsem o svátcích vyřídila, za nějž tuto dík přijmout račte. I jí se v Praze dobře daří, jen teď asi tři týdny stonala chřipkou. Však už je lépe. Psala mi ondy, že byla již na výstavišti, přijímat zásilku z Přerova (je totiž zvolena za člena v národním výboru), jak že čile pracuje a jak hezoučké chaloupky i statky tam jako by ze země vyrůstaly. Však píšu Vám tuto něco, co Vy již, milý příteli, dávno víte? Promiňte tedy! Nebude-li Vám příliš obtížno několika řádků na vědomost mi dát, že jste psaní obdržel, bude mi potěšením. Zdraví Vás přátelsky Emilie Loysková

Emilii Loyskové do Tovačova.
Milá přítelko!

Nejdříve: můj srdečný dík za gratulaci k jmeninám! Jak by mne nebyla Vaše gratulace těšila, když tak poskrovnu jich dostanu,

ale nesmím lháti, také telegram jsem dostal, ovšem, že to od přítele. Byl jsem o svých jmeninách již zase z výstavy doma. Co možná stručně se Vám o výstavě rozepíšu. -

V posledním mém psaní z Plzně nevšimla jste si poznámky bezpochyby, že brzy zase vrátím se do Hradce, neboť zaslala jste – omylem snad – psaní do Plzně, avšak již v květnu navrátil jsem se do tichého městečka v Jižních Čechách. Netrvalo dlouho, dostal jsem od sestry své Josefy pozvání na svatbu, ovšem za „předního družby“, a tak zajel jsem si druhého června na milou naši Moravěnkou. Dvoudenní pobyt svůj v Praze vhrnul jsem též ve svou čtrnáctidenní dobu návštěvní. Jel jsem totiž z Moravy do Prahy, abych na krásách naší národop. výstavy se pokochal. Velkolepý učiní výstava na každého dojem, netřeba býti prodchnut duchem národně přemrštěným. Jak velkolepé jest uspořádání celkové a jak dokonalé až do nejmenších podrobností! Jen únava a vysílená pozorovací schopnost nutí často opustiti na chvíli místnosti výstavní, avšak vrátí se tam každý opět a opět po nabyté svěžešti tělesní – duch každého na výstavě vznáší se – v nebesích! -

Neprohlédl jsem si za oba dny všechno, nebylo možno a také nebylo do té doby všechno dostaveno. Chystám se ještě jedenkrát se tam podívat. Nejpestřejší směsice živých bývá kolem rychty. Poznáte pozděj sama. Tam také sám dosti jsem se pobavil, ale Vaši slč. sestru jsem neviděl. Poznal jsem tam některé dámy Pražské, možná dost, že některou znáte. Snad Helenku Hromádkovou, Boženku Jílkovou? Možná dost. -

Těšíte se jistě, milá přítelko, také, že o prázdninách opět do Prahy zavítáte. Ovšem Vy se zdržíte děle, ale také já těším se velkou nadějí, že v září opět tam přijdu. O Vašich prázdninách bude to pro mne nemožnost. Zprávy v novinách o výstavě velice mne nyní poutají, vždyť čtu-li je, cítím se býti v Praze. Připadá mi, že k doplnění mého celého štěstí byl by také pobyt v Praze. Samo sebou, že v městě mnoho jsem nedlel, město mohu vidět ještě častokrát. -

Doufám, že mi ještě sdělíte, kdy na výstavu pojedete. Přegu ale již předem milou zábavu! Všichni se tam těší, radují a veselí – jsou tam všichni svoji. V Praze pak prosím vyřídte slč. Annince pozdrav, slč. Petronille mou poklonu!

Upřímně Vás zdraví a dík opakuje Váš přítel Kunčar

V Jindř. Hradci, 8. VII. 1895.

Dne 6. září 1904 se Emilie v Tovačově provdala za vdovce Viktora Koppa, panského zahradníka, který sloužil rodu Herbersteinů ze Strílek, kteří panství koupili od Franze Kuenburga a kam se novomanželé ihned po svatbě odstěhovali. O dva roky později, dne 4. dubna 1906, se jim tady narodila dcera Anna Ludmila a dne 15. srpna 1909 druhá dcera, která dostala jméno Ludmila Viktorie Josefa. Rodina bydlela v panském

Marie a Anna Loykovy, první dvě sedící zleva, červen 1885, Pamětní kniha Tovačovská, soukromý archiv, Tovačov

zahradním domě čp. 209, jehož součástí byly rozsáhlé zahrady a skleníky sloužící pro potřeby panstva.^{25/} Z pramenů se dále o životě Emilie dozvídáme, že její dcera Ludmila žila v období 20. let 20. století u její sestry Anny v Olomouci-Bělidlech, kde Anna bydlela od roku 1905 se svým manželem Františkem Hájkem.^{26/} Ludmila se vdala dne 11. dubna 1933 za Karla Pražana, stavitelského asistenta z Luhačovic. Byl synem Josefa Pražana, podnikatele staveb v Luhačovicích, a jeho manželky Anežky, rozené Šefčíkové. Svatbu měli novomanželé ve velehradském kostele. Do tohoto data působila Ludmila jako literní učitelka v Luhačovicích. Zda tuto profesi po svatbě vykonávala, nevíme. Z dobových spisů úřadu Okresního národního výboru v Uherském Hradišti ze dne 14. června 1946 zaznamenáváme, že Krajský soud v Uherském Hradišti prohlásil právoplatným rozsudkem usnesením ze dne 28. října 1945 manželství zde uvedené za rozloučené.^{27/} O druhé dceři, Anně Ludmile, se nedochovaly žádné zprávy. Poté co ovdověla, se Emilie vrátila do Tovačova, kde žila v domě čp. 94, starobní dům, dnes zbořený, na jehož pozemku stojí novostavba domova důchodců. Emilie Loyková zemřela v Tovačově dne 14. dubna 1961 ve věku 91 let.^{28/}

25/ Záznam o narození dcer Ludmily a Anny Koppových: <http://actapublica.eu/matriky/bno/prohlizec>

26/ Tamtéž.

27/ Tamtéž.

28/ Kniha zemřelých, matrika MÚ Tovačov.

Marie Loyková, Památník Anny Loykové, soukromý archiv, Tovačov

Anna Friderika Methodia Loyková se narodila dne 20. dubna 1863 v Tovačově, v domě bývalé školy čp. 161 v rodině učitele Jana Loyky a jeho manželky Josefy. Základní školu vychodila pod dohledem svého otce. Podle dobových záznamů ji otec ve 14 letech přihlásil ke studiu v pražské Měšťanské škole dívčí na Smíchově. Anna v Praze bydlela u svého strýce Mořice, který shodou okolností bydlel v téže pražské čtvrti. Tato škola vznikla reorganizací škol na Smíchově v roce 1873 a učiteli v tomto studijním ústavu byli například František Zoubek – spisovatel, nebo známý cestovatel RNDr. Josef Kořenský, který se roku 1891 stal ředitelem tohoto prestižního dívčího školského zařízení.^{29/}

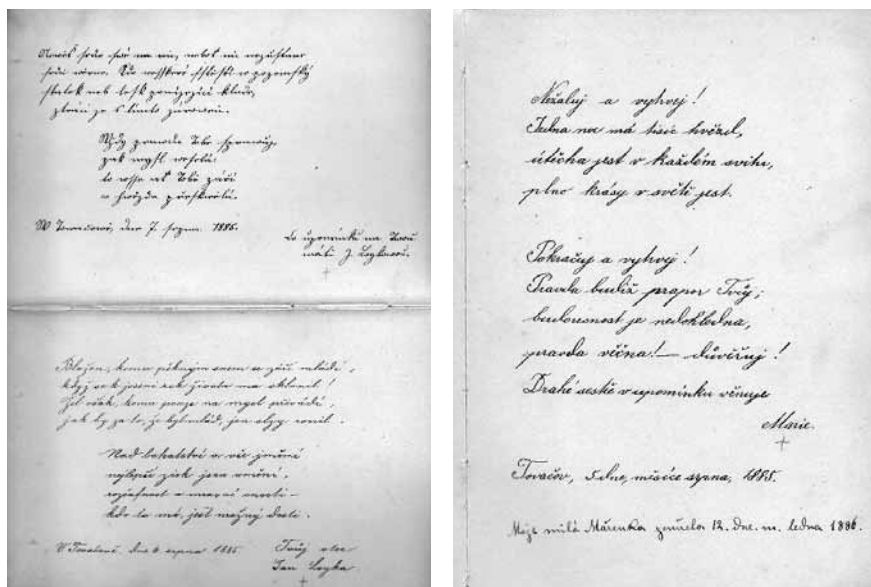
29/ Pamětní kniha Tovačovská, soukromý archiv, Tovačov.

Páter Jan Rosa ,
www.farnosttroubky.cz

Tady mimo jiné pokračovala ve hře na klavír a jak v pramenech uvádí, získala zde vysvědčení prvotřídní. Po návratu do Tovačova pokračovala ve svém samostudiu návštěvami místní švadleny „*abych se naučila šití šatů nejen pro sebe, ale i sestry*“. V tovačovské základní škole chyběla pozice industriální učitelky neboli učitelky ručních prací. Školní inspektor František Ošťádal přijel k Janu Loykovi a oznámil mu úmysl zřídit toto pracovní místo v tovačovské škole. Anna Loyková zmiňuje, že „*pan inspektor se ptal, zdali má tatínek dceru, že by se mohla stát učitelkou tohoto oboru, avšak musela by předem složit zkoušky způsobilosti k tomuto cíli. Třebas byla krátká doba na přípravu, dala jsem se do práce, abych nabyla předepsaných literárních vědomostí a jako privatistka složila jsem úspěšně zkoušku způsobilosti pro školy měštanské. Po prázdninách roku 1885 počala jsem vyučovati ve svém rodišti s celou pílí a horlivostí. Byla jsem na tovačovské škole první industriální učitelkou. Kromě toho jsem vyučovala několik dětí hře na klavír*“. Dále Anna ve svých pamětech píše: „*... v letech, kdy jsem vyučovala v Tovačově, všimla jsem si horlivě národních krojů ženských i mužských, hlavně však bohatých vkusných a krásných lidových výšivek. Kupovala jsem nejprve hanácké výšivky, úvodnice, límečky, opleči, obojky, kordulky a jiné součásti i celé kroje v našem nejbližším okolí a zachránila jsem tak mnoho věcí před zničením. Hanácké kroje se již dávno nenosily a jejich součásti se pohazovaly po komorách jako nepotřebné překážející věci. Moji zálibu a touhu v národopisu probouzela a podporovala slečna Xavera Běhálková, tehdy již známá národopisná pracovnice. Byla o deset let starší než já. Setrvala jsem ve své působnosti do roku 1892, kdy počala příprava pro velkou Národopisnou výstavu*“.

Věnování otce, matky a sestry Marie v památníku Anny Loykové

v Praze roku 1895...^{30/} Anna Loyková se začala aktivně stýkat s olomouckými historiky a národovci, jakými byli páter Ignát Wurm, kněz, etnograf a literární publicista, a s doktorem Jindřichem Wankelem, lékařem, archeologem a speleologem. Dcery posledně zmíněného, Vlasta Wankelová-Havelková, etnografka zaměřená na lidový ornament a výšivku, a Lucie Bakešová, rozená Wankelová – etnografka, přispívaly odbornými radami v práci obou zmíněných tovačovských amatérských etnografek – Františky Xavery Běhálkové a především Anny Loykové.

O aktivitách obou svědčí výstavy výsledků jejich práce a „sběru lidové slovesnosti a krojů na Hané“, které mimo jiné probíhaly v letech 1892–1895 v Tovačově a Olomouci a dalších větších městech. Na olomoucké výstavě obě „sběratelky“ vystavovaly každá přes 60 krojů a jejich částí. Vyvrcholením snah obou dam byla účast na Národopisné výstavě československé v Praze roku 1895, která měla charakterizovat život, kulturu a zvyky v části monarchie, která spadala pod českou, moravskou, slezskou a slovenskou část území. Velkolepé přípravy, kdy na ploše výstaviště například vznikaly celé vesnice, charakterizující způsoby života na české a moravské vsi, byly doplněny expozicemi a přednáškami o lidové slovesnosti a různorodých zvycích jednotlivých částí země. Vedle toho výstavní plochy zaplnily i ukázky vědy a techniky, ale také galerijní práce výtvarníků a sochařů. Jednalo se tedy o do té doby nevídanou a nejvelkorysejší prezentaci našich zemí v rámci Rakouska-Uherska, které se účastnily špičky naší vědy, techniky a kultury. Proto i samotná účast na práci pro výstavní

30/ Pamětní kniha Tovačovská, soukromý archiv, Tovačov.

*Ba, bať, je nás tu hol a kol,
 jeme na stek smich a vsude bđ,
 ba, bať a takí lakovjch,
 jeme na stek sál a vsude smich,
 svák máto máto mabz nřs,
 jeme na stek smich a vsude tč.*

Svě sestře, co se pomínku věnuje

Emilie.

V Tovačovic, 6. ledna 1886.

*Má, araha' žino!
 To na porokdu, lje piri ja!
 Poraui, si ce dobaa vyhróitvau
 Mubij nit - svák puce gúč daci
 v čes, aby žičena p'prijemil
 život. Šliž žičene nani žičy
 toke p'it'yni!
 Tvój praučij
 Olomanč, dne 11. čerona 1905*

Věnování sestry Emilie a manžela Františka v památníku Anny Loykové

výbor byla vyznamenáním pro zúčastněné. Prameny uvádí, že hlavním garantem výstavy za Tovačov byl kněz P. Jan Rosa, který konal pastorační službu v Tovačově a v blízkých Troubkách od roku 1889 až do roku 1909, kdy odešel do penze. V průběhu pastorační práce na Tovačovsku byl ustanoven rovněž farářem v Klenovicích. Po ukončení pastorační služby se vrátil do Tovačova, kde bydlel v nadačním domě Kristýny Čagalové č. 13 na náměstí a kde také zemřel.^{31/} Prameny uvádějí, že Výstavní výbor pražské Národopisné výstavy československé z roku 1895 pověřil Annu Loykovou zajištěním expozice hanáckého kroje se zaměřením nejen na hanáckou, ale rovněž na moravskou a slovenskou lidovou výšivku. Františka Xavera Běhálková na výstavě reprezentovala, například s pražskou výtvarnicí Zdenkou Braunerovou, výtvarné umění. Obě ženy z Tovačova a páter Rosa byli realizačním výstavním výborem za mimořádný přínos celé akce vyznamenáni pamětní medailí a diplomem.^{32/}

Anna Loyková-Hájková k výše uvedené výstavě uvádí: „...pojednou dostala jsem pozvání od výstavního kroužku pražských dam, abych pomohla určovat moravské a slovenské výšivky pro národopisnou výstavu. Poděkovala jsem za tuto poctu, uvedši jako příčinu, že mám ještě určitý program doučiti se různým vyšivacím technikám do konce školního roku. Ale pozvavši mne dáma nechtěla mě tak snadno pustiti (byla to choť universitního profesora) řkouc, že nemají mezi výborem pražských dam znalkyni výšivek z Moravy a Slovenska. Po několika dnech byl mně poslán přípis z ředitelství Umělecké průmyslo-

31/ www.klopotovice.cz

32/ <http://tyfoza.no-ip.com/ceskylid/html/knihy/ceskylid05/index.htm>

Obrázek v památníku Anny Loykové

vé školy, (kde tehdy Anna studovala – pozn. autora), podepsaný ředitelem Myslbeke (dámy jej o to samy požádaly), že se mi uděluje dovolená na celý měsíc duben k tomu účelu, abych se mohla věnovati třídění a určování výšivek z jmenovaných oblastí. Tak jsem se octla v ústředí výšivkovém, jež bylo zvláště upraveno, kde prošlo mýma rukama přes čtyři tisíce věcí z Moravy a Slovenska. Já jsem pouze třídila a dámy z výboru vše montovaly na orámovaná plátna ve skříních. České výšivky upravovaly pražské dámy. Tam jsem se shledala i s výšivkami, které byly vybrány i u nás na tovačovské výstavě. Také svoji vlastní sbírky jsem k výstavě použila. Jako členka a pracovnice ve výšivkovém oboru dostala jsem legitimaci a volnou vstupenku do výstavy. Používala jsem ji často, zvláště když jsem věděla o výpravách z Moravy. Tak prošla a prohlídla jsem celou výstavu mnohokrát. Setkala jsem se tu i se slečnou Xaverou, kterou jsem provázela do výšivkového oddělení. O prázdninách musela jsem zůstat ještě dva týdny v Praze, abych mohla docházeti k našim výšivkám, jak si dámy z výboru přály...“ Jak již bylo výše zmíněno, byla Anna roku 1895 pověřena tovačovským komitétem pro Národopisnou výstavu v Praze instalací hanácké výšivky a krojů. Za to byla odměněna pamětní medailí a diplomem.^{33/}

Z osobních záznamů se dále dozvídáme: „...dokončila jsem v roce 1895 školní rok v Umělecké průmyslové škole a vrátila jsem se domů. Zůstala jsem zatím doma, neboť naše dobrá maminka churavěla srdeční nemocí a nerada by mě doma postrádala. Dosloužila jsem tedy až do její smrti v roce 1897...“ V tomto období Anna se svými rodiči žila v domě čp. 22 na tovačovském

33/ <http://tyfoza.no-ip.com/ceskylid/html/knihy/ceskylid05/index.htm>

náměstí. Dále Anna Loyková ve svých pamětech píše: „...roku 1898 dostala jsem se do Pöttingea jako učitelka ručních prací a zčásti i šití prádla. Zůstala jsem tam až do roku 1905, kdy jsem se provdala za řídícího učitele Františka Hájka na Bělidlech u Olomouce...“ Tuto informaci potvrzují sčítací operáty pro tehdy samostatnou obec Bělidla z let 1900–1910. V Bělidlech se Anna zabývala výrobou „skioptických obrázků“. Nesmírně cenným dokladem a jakýmsi vstupem do soukromí Anny Loykové je její osobní památník, který nám byl zapůjčen ze soukromého majetku jednou z tovačovských rodin jako odpověď na naši výzvu, zda se u některých tovačovských rodáků a obyvatel nenachází nějaké povědomí o rodině Loykových.^{34/} Deník reprodukuje v následujících ukázkách věnování rodičů a sester Marie a Emilie.

Do Tovačova se rodina vrátila zpět asi před koncem války. Svědčí o tom dochovaný dopis, psaný Anně Loykové-Hájkové panem Ignátem z Prostějova, datovaný 20. listopadu 1944. Manželé Hájkovi zde našli útulek v tovačovské charitě, domě čp. 92, kde brzy po sobě zemřeli. Anna Loyková-Hájková zesnula v Tovačově dne 18. března 1948 na „*marasmus senilis*“ neboli sešlost věkem. Její manžel František zemřel o dva roky později, dne 6. dubna 1950, bez uvedení příčiny úmrtí.^{35/} Podle „Tovačovské pamětní knihy“ Anna Loyková-Hájková před svojí smrtí předala své národopisné sbírky, zvláště výšivky tovačovskému muzeu. Jejich další osud, po zrušení muzea, je neznámý.^{36/}

34/ Památník Anny Loykové, soukromý archiv, Tovačov.

35/ Městský úřad Tovačov, Kniha zemřelých Tovačov.

36/ Zda jsou tyto sbírky součástí prostějovských nebo přerovských muzeí, se nepodařilo, díky platnosti zákona o poskytování informací GDPR, zjistit.

Eva Slováková

Hostinské živnosti na Kelečsku

II.

BABICE (místní část Kelče)

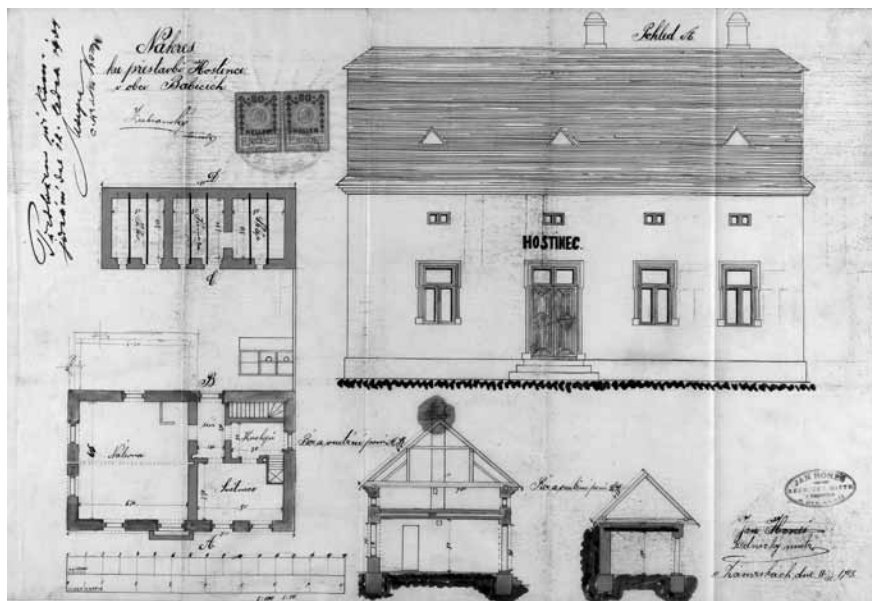
Ves Babice dnes leží na území bývalého okresu Vsetín po pravém břehu říčky Juhyně. V roce 1900 zde žilo 152 obyvatel ve 28 domech, podle posledního sčítání lidu v roce 2011 zde bydlelo 103 osob ve 27 domech (Český statistický úřad, 2011). První písemná zmínka pochází z roku 1270, kdy je ves i s mlýnem připomínána jako součást léna Kateřiny, vdovy po Albertu Stange. Farou obec vždy příslušela do Kelče, v roce 1897 byla založena jednotřídní škola, která ale byla v roce 1954 zrušena a děti převedeny rovněž do Kelče. Babice byly vždy převážně zemědělskou obcí, nicméně tato oblast co do úrody poměrně chudá byla už od minulosti příčinou malého počtu obyvatel, které odcházelo do průmyslových částí. V roce 1911 je znám obchod s ovocem a hostinec, později přibyl obchod s potravinami, obchod se smíšeným zbožím, kolář a také trafika. V roce 1975 byla obec přičleněna k sousední obci Lhota u Kelče a společně byly připojeny ke dva kilometry vzdálené Kelči jako část s názvem Lhota v roce 1980. Od 1. července 1990 je obec samostatná část města Kelče s názvem Babice.^{1/}

Hostinec čp. 19

O obecním hostinci v Babicích, který tehdy sídlil v čp. 18, se ve spisu poprvé píše v roce 1880, kdy je uváděn nájemce Josef Hudeček, následujícího roku byl nájemcem Josef Mikulík. V roce 1882 se novým nájemcem stal Tomáš Klímecký, původně domkař v Babicích, a po něm živnost převzala vdova Petronila Klimková, narozena 27. března 1841 ve Vítonicích, dnes okres Kroměříž, která obecní hostinec v roce 1891 chtěla odkoupit, což se nezdařilo, a na hostinec byl na tři roky přijat nový nájemce Josef Herman. Od 1. ledna 1894 se nájemnicí opět stala Petronila Klimková, která však již v roce 1895 zemřela. Hostinec včetně přináležejících po-

---

1/ BARTOVSKÝ, V.: *Vlastivěda moravská. Hranický okres*. Brno 1909, s. 144–150. MUSIOL, Alfa V.: *Soudní okres hranický. Vývoj v letech 1900–1935*. Hranice 1936, s. 180–181.

Stavební plán hostince v Babičích z roku 1903. SOkA Přerov, fond Okresní úřad Hranice, inv. č. 1445, kart. č. 793

zemků provozovala nejstarší dcera Anna Klimková. Koncese byla vydána na nálev piva a kořalky.

V roce 1897 se novým nájemcem stal Karel Orava z Malhotic, který podal žádost na rozšíření koncese o podávání studených pokrmů a držení dovolených her. Okresní úřad v Hranicích žádosti odmítl vyhovět, při prohlídce dokonce konstatoval, že místnost, ve které se živnost měla provozovat, se vůbec na hostinec nehodila, protože byla nezpůsobilá pro své malé rozměry a vlhkost (přízemí); místnost v prvním poschodí by bylo možno použít za určitých podmínek, a sice udělat řádné schody, místnost samu zvýšit na 3 m výšky, okna zvětšit a opatřit sklopnými křídly, dále přízemní místnost opatřit kamny ventilačními plášťovými nebo hliněnými. Na dvoře bylo nutné upravit suchý záchod a při něm zřídit pisoár, hnojiště by muselo být ze všech stran obezděno, dešťová voda ze dvora měla být zvláště sváděna. To už zřejmě hostinec přesídil do čp. 19. Obec začala plnit zadané úkoly, ale byla nucena požádat o prodloužení lhůty, neboť požadované opravy byly finančně nákladné. Dne 10. srpna 1898 sice obec hlásila splnění všech podmínek vyjma pořízení kamen z důvodu špatného stavu komínu, ale asi to nebyla tak úplně pravda. O rok později totiž znovu požádala okresní hejtmanství v Hranicích o shovívavost z důvodu nedostatku finančních prostředků, protože se obec zadlužila v letech 1896–1897 výstavbou školy, v letech 1897–1898 zřízením spojovací cesty k obci Malá Lhota (dnes Lhota u Kelče) v celé její délce, v roce 1897 vystavěla na spojovací cestě k obci Komárno dva nové mosty. Lhůta

C. k. okresní hejtmanství v Hranicích.

Číslo 12581

1904.

Koncesní listina.

Obec Babice

uděluje se k žádosti ze dne 25. listopadu 1903, číslo 288

na základě § 18 živnostenského řádu koncese ku provozování

hostinské a výčepnické živnosti

v domě číslo 19 v Babicích

s následujícími právy, a sice: 1.) ku podáváním studených

a teplých pokrmů, 2.) ku výčepu piva,

vína a vína srovnalého, 3.) ku výčepu

u drobnému prodeji psalových litových

napojů, 4.) ku výčepu vína stropunka

a polevína, 5.) ku podáváním kávy,

čaje, čokolady, jiných teplých napojů

a občerstvení, 6.) ku držení dovolených her

Koncese tato byla v seznam živností hostinských a výčepnických u obce

Babice

pod běžn. číslem 2 zanešena.

Klade se podmínka, že při provozování živnosti mimo všeobecných živnostenských, zdravotních, policejních a jiných živností se týkajících ustanovení zvrubně také předpisů na čtvrté straně stojících albáno bude.

C. k. okresní hejtmanství v Hranicích,

dne 26. říjence 1904.

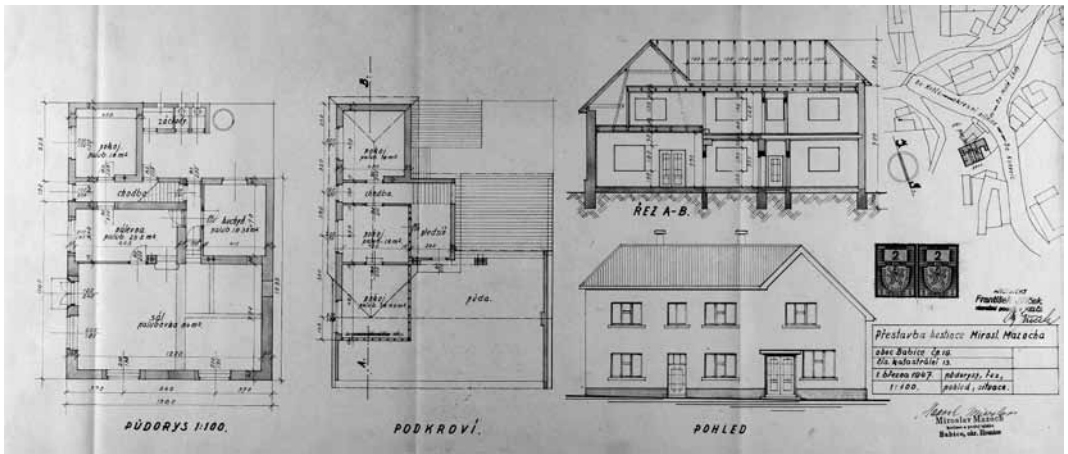
C. k. správce úřadu:

11.

Kayz

Koncesní listina pro obec Babice z roku 1904. SOKA Přerov, fond Okresní úřad Hranice, inv. č. 1445, kart. č. 793

Stavební plán na přestavbu hostince v Babicích z roku 1947. SOkA Přerov, fond Okresní úřad Hranice, inv. č. 1445, kart. č. 793

byla tedy v roce 1900 prodloužena na dobu nezbytně nutnou, nicméně ještě v roce 1902 živnost nebyla provozována. Krátce na to obec projevila zájem hostinec prodat a z utržených peněz splatit dluhy a opravit obecní chudobinec, což bylo v březnu 1903 Zemským úřadem v Brně schváleno. Prodej se opět nevyvedl. Na podzim téhož roku se obecní zastupitelstvo v Babicích usneslo hostinec opravit, uvést do provozu a požádat okresní hejtmánství v Hranicích o rozšíření koncese o výčep vína a podávání kávy, čaje, čokolády a jiných teplých nápojů a občerstvení. Nájemníkem se stala firma Abraham Wolf z Hranic, která živnost provozovala prostřednictvím svého zástupce. Nejprve jím byl Antonín Střelec z Dřevohostic, původně hostinský v Rakově. Již následujícího roku jej vystřídal Franz Seige a po něm vdova Petronila Seigová, od roku 1910 Josef Kainar a další zástupci, kteří zde působili vždy jen velmi krátkou dobu.

V roce 1919 došlo ke změně, firma Abraham Wolf ukončila nájemní smlouvu a novým nájemcem se stal právě Josef Kainar, původem z Rouského. Nájemní smlouva v roce 1924 byla uzavřena na tři roky, poté byl obecní hostinec pronajat Josefu Malantovi ze Všehovic. Ze dne 7. dubna 1924, kdy se konala komisionální prohlídka hostince, se nám dochoval popis: „Stavební stav obecního hostince čís. 19 nedoznal od r. 1904, kdy hostinec byl podroben přestavbě, žádných změn. (...) Celkem nachází se místnosti hostinské s příslušenstvím ve vyhovujícím stavu. Voda se donáší z obecní studny.“ Následovaly podmínky, které bylo nutné pro provoz splnit, mezi nimiž bylo např. umístit na každý stůl popelník, plivátka často plnit vodou, pod kamna umístit nehořlavou podložku, místnosti čas od času vymalovat světlou malbou, pisoár na stěnách do výšky 1,5 m opatřit cementovou omítkou či hnojiště řádně upravit.

V roce 1930 se hostinec do pronájmu znovu pokoušela získat firma Abraham Wolf z Hranic, jež by jej provozovala prostřednictvím svého zástupce Josefa Stríteckého z Provodovic, ale v roce 1932 je připomínám novým nájemcem Alois Malatík z Horního Újezda.

Koncem roku 1932 obec odhlásila nájemce Aloise Malátika a oznámila složení živnostenské koncese ve prospěch Josefa Němce, narozeného v roce 1900 v Policích, dnes okres Vsetín. Obecní hostinec byl prodán a Josefu Němcovi byla udělena hostinská koncese v obvyklém rozsahu, tj. výčep piva, vína, kořalky, podávání kávy, čaje, čokolády a jiných teplých nápojů a občerstvení, podávání teplých pokrmů a držení dovolených her. Než byla koncese schválena, následovala dne 11. dubna 1933 ještě nezbytná komisionální prohlídka hostinských místností, při níž byl hostinec schválen k užívání, nicméně byly stanoveny nezbytné stavební a hygienické úpravy, mezi něž patřilo zvětšení kuchyně, natření stěny za sporákem i úpravnou pokrmů alespoň do výšky 1,7 m světlým olejovým nátěrem a především zřízení nových záchodů nad nepropustnou žumpou.

V roce 1939 hostinec opět změnil majitele. Miroslav Mazoch přezkoušel z Pavlovic, dnes okres Frýdek-Místek, koncese mu byla udělena 5. ledna 1940. V jeho rukách byl zřejmě hostinec až do zániku koncese, neboť v březnu 1947 požádal o povolení přestavby hostince, která byla schválena, to je také poslední zmínka ve spise.^{2/}

LHOTA U KELČE (dříve Malá Lhota, dnes místní část Kelče)

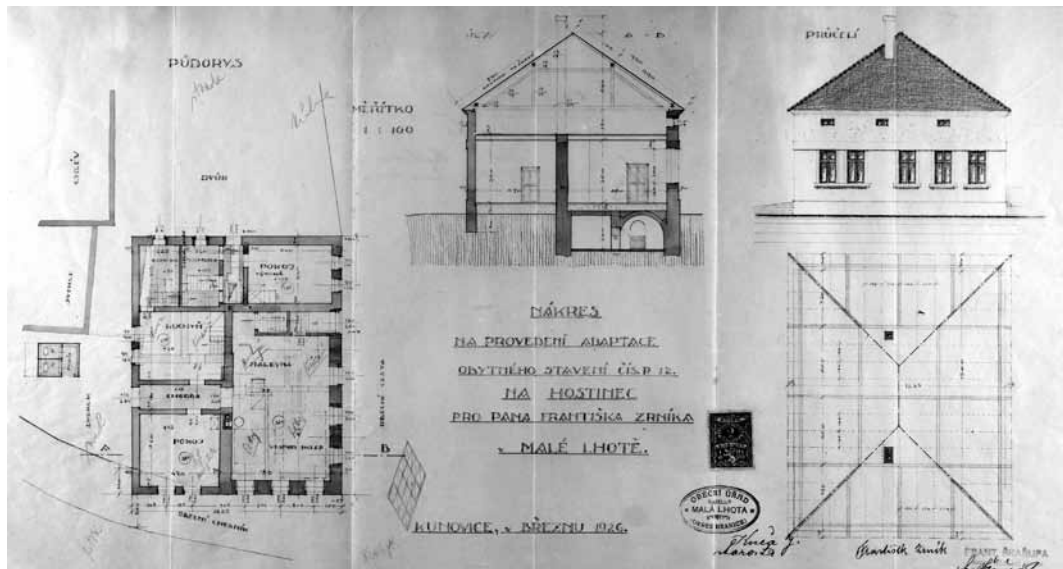
Také obec Lhota u Kelče leží na území bývalého okresu Vsetín 11 km západně od města Valašské Meziříčí. Obcí prochází silnice spojující Kelč-Kunovice přes Babice. V roce 1900 zde žilo 221 obyvatel v 37 domech, v roce 2011 zde bydlelo 148 osob ve 45 domech (Český statistický úřad, 2011). Také tato obec byla převážně zemědělská, v roce 1911 je znám hostinec, krupařství a mlékárna, později také kovář a podkovář a trafika. Farou vždy příslušela do Kelče, školou od roku 1897 k sousedním Babicím, později rovněž do Kelče. Až do roku 1952 se obec jmenovala Malá Lhota. V roce 1980 byla obec přičleněna spolu s Babicemi ke Kelči, od 1. července 1990 tvoří samostatnou část města Kelče s názvem Lhota u Kelče.^{3/}

Hostinec čp. 12

Dne 9. dubna 1926 požádal o udělení hostinské a výčepnické koncese František Zrník, neboť jeho otec se jí chtěl ve prospěch syna zříct. Připomeňme, že dle spisu sloužil hostinec hostům již sto let. Dle živnostenského rejstříku vlastnil František Zrník st. koncesi od 10. prosince 1881 do 15. července 1926. Koncese měla být udělena v obvyklém rozsahu výčepu, podávání teplých i studených jídel a držení dovolených her. O dva měsíce později, v červnu 1926, Okresní úřad v Hranicích odpověděl, že žádosti nemůže vyhovět kvůli udělení koncese jinému žadateli, a sice

2/ Státní okresní archiv (dále jen SOkA) Přerov, fond Okresní úřad Hranice, inv. č. 1445, kart. č. 793 – hostinská koncese, Babice.

3/ BARTOVSKÝ, V: *Vlastivěda moravská. Hranický okres*. Brno 1909, s. 226–227. MUSIOL, Alfa V.: *Soudní okres hranický. Vývoj v letech 1900–1935*. Hranice 1936, s. 206–207.

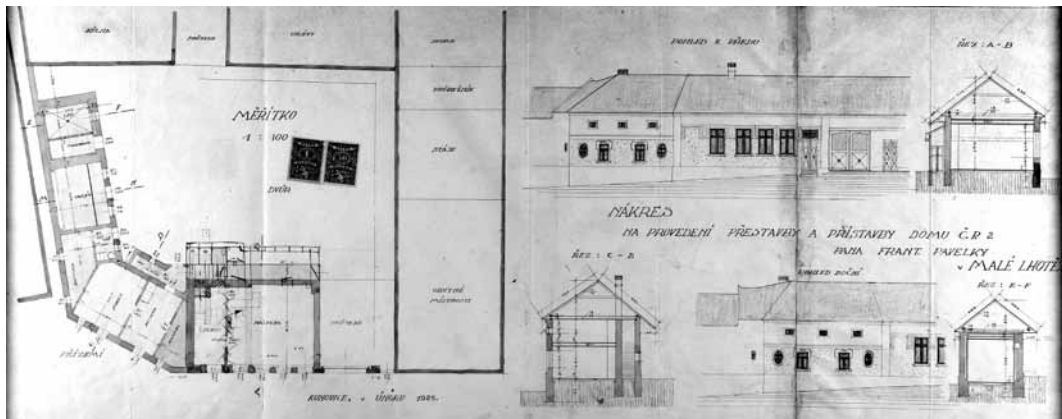
Stavební plán na přestavbu hostince čp. 12 v Lhotě u Kelče z roku 1926. SOKA Přerov, fond Okresní úřad Hranice, inv. č. 1464, kart. č. 811

Františku Pavelkovi, který u udělení koncese požádal dříve. Navíc jeho provozní místnosti svou polohou i úpravou daleko lépe vyhovovaly, také obecní zastupitelstvo v Malé Lhotě se zřízením této koncese souhlasilo. Na schůzi konané 18. dubna 1926 obecní zastupitelstvo konstatovalo, že umístění záchodů je v blízkosti obecní studny, hostinské místnosti jsou nevyhovující a pro nevhodnou polohu je obtížné vykonávat snadno poliční dozor.

Nicméně se 9. června 1926 konala komisionální prohlídka, při níž bylo konstatováno: „Dům čís. 12 leží na dolním konci obce při polní cestě, ve douči ke Kunovicím, resp. do pole. Jest to přízemní, z tvrdého materiálu zděná, taškami krytá budova, která dříve sloužila za hostinec, v roce 1924 byla však přeměněna na obytné stavení. Jest položena na svahu, štítovou zdí k severu obrácená a obtékána na straně východní potokem. Budova obsahuje nyní dva obytné pokoje s předsíní a kuchyní. Dvůr je malý. Zahrada chybí. Dle projektu má být budova úplně přestavěna a rozšířena o přístavbu. Nálevna má se zřídit z předsíně, kuchyně a dvou pokojů vybouráním příček a zřízením nových rákosových stropů. Výška místností má obnášeti 3,60 m. Vchod vedl by malou předsíní z ulice. Z nálevny by vedlo schodiště do sklepa. Kuchyně zřídila by se v zadní části budovy z předsíně a komory. Při kuchyni zřídila by se nová komora...“^{4/}

Koncese nakonec udělena nebyla, potřebám obyvatel bohatě posloužil hostinec Františka Pavelky, jenž měl také výhodnější polohu.

4/ SOKA Přerov, fond Okresní úřad Hranice, inv. č. 1464, kart. č. 811 – hostinské koncese, Malá Lhota, čp. 12.

Stavební plán na přestavbu hostince čp. 2 v Lhotě u Kelče z roku 1925. SOKA Přerov, fond Okresní úřad Hranice, inv. č. 1464, kart. č. 811

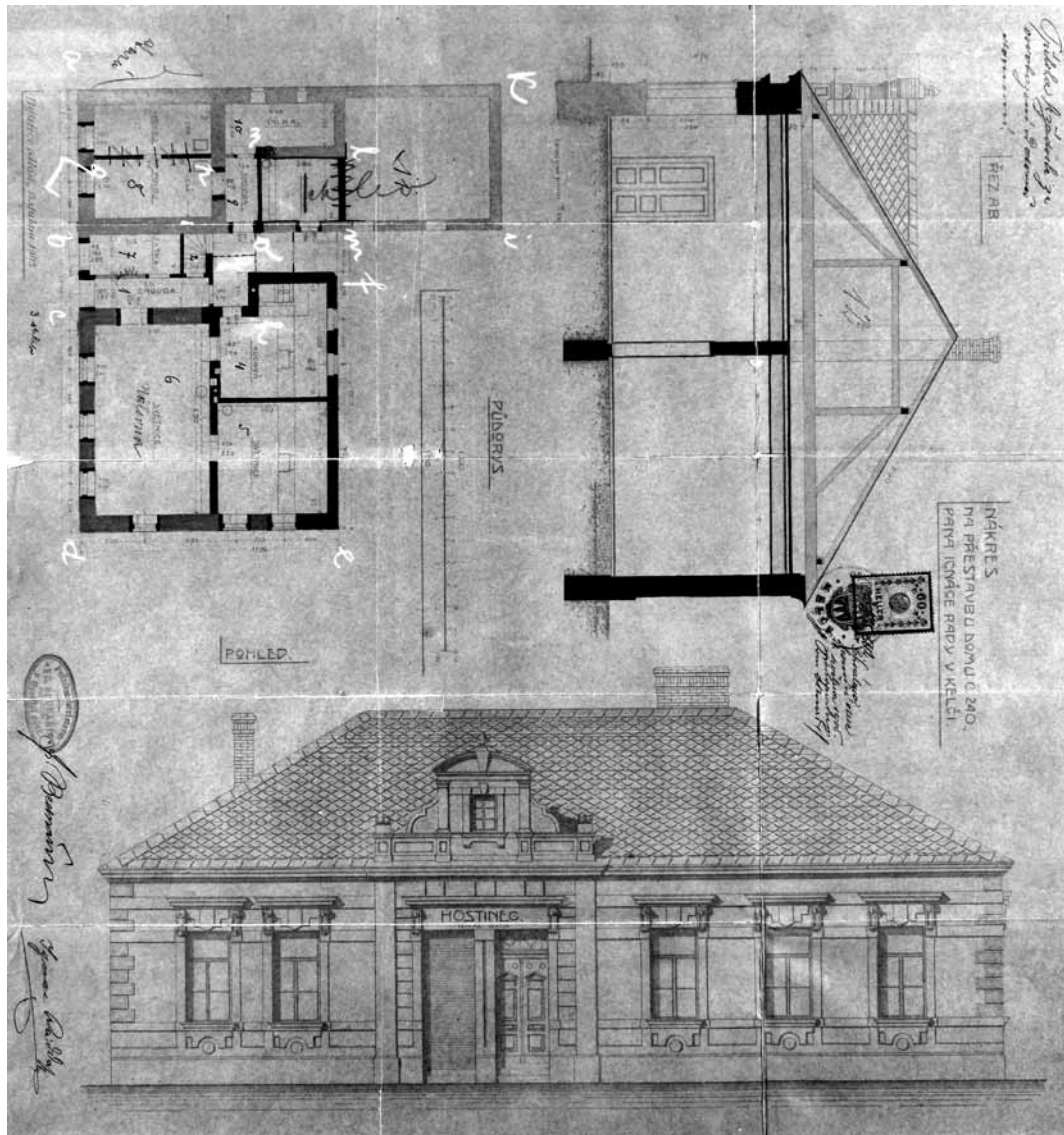
Hostinec čp. 2

Výše zmíněný František Pavelka hostinskou a výčepnickou koncesi skutečně obdržel 6. srpna 1926. Dne 9. června 1926 proběhlo komisionální jednání za účelem zjištění stavu a způsobilosti jeho přestavby k provozování živnosti a bylo zjištěno: „Dům čis. 2 jest rozsáhlé selské stavení, ležící při obecní cestě, spojující obec Malou Lhotu se silnicí Kelč–Kunovice; leží v horním konci obce, průčelím k jihovýchodu. Budova jest postavena z tvrdého materiálu a je kryta taškami. Má prostranný dvůr, přístupný z ulice vraty a vchodovými dveřmi. Vedlejší budova, ze které se má hostinec zřídit, je zděná částečně z pálených cihel, částečně z nepálených cihel, a jest rovněž kryta taškami. Dle předložených plánů má býti hostinec zřízen tím způsobem, že zdivo z nepálených cihel se vybourá a doplní novým zdívem z cihel pálených. Stará střecha by zůstala beze změny a byla by novými zdmi podchycena...“ Okresní úřad v Hranicích požadovanou koncesi pouze propůjčil. Dne 16. října 1926 se opět konalo komisionální jednání za účelem kolaudace novostavby. Hned v úvodu protokolu je uvedeno, že hostinec byl v zásadě postaven podle předložených stavebních plánů, ale také byly provedeny některé změny od plánů se odchylující. „Z projektované nálevny a vedlejší hostinské místnosti zřízena byla nálevna o rozměrech 9,70 m × 6,25 m a výšce 3,80 m. Ve dvoře přistavena jest vedlejší hostinská místnost o rozměrech 6,00 × 2,50 m a výšce 2,70 m a zděné záchody oddělené od nálevny předsíní; obsahující pisoár a 2 sedadla. Podmínky výnosu ze dne 6. srpna 1926 byly splněny a není tudíž námitek proti udělení povolení k užívání hostince.“

Když v roce 1936 František Pavelka zemřel, provozovala živnost Cecilie Pavelková na vdovský účet. Ještě předtím byly provedeny menší stavební úpravy, především byly zřízeny samostatné záchody pro ženy.

V roce 1943 požádal o udělení hostinské koncese syn Bohumil Pavelka, narozen 1907.^{5/}

5/ SOKA Přerov, fond Okresní úřad Hranice, inv. č. 1464, kart. č. 811 – hostinské koncese, Malá Lhota, čp. 2.

Stavební plán hostince čp. 240 v Kelči z roku 1905. SOKA Přerov, fond Okresní úřad Hranice, inv. č. 1456, kart. č. 810

KELČ

Hostinec čp. 240 (sousedil s hostincem čp. 242, na jeho místě dnes stojí hasičská zbrojnice)

Ve spisu se o hostinské koncesi čp. 240 poprvé píše v roce 1894, kdy majitelka hostince i hostinské koncese Františka Radová požádala o schválení stavebních plánů na výstavbu nových záchodů. Hostinskou koncesi získala Františka Radová 2. července 1881 a provozovala ji až

Pohled od východu k náměstí v Kelči po roce 1945. Po pravé straně se nachází přízemní hostinec čp. 240 a starý hasičský dům, obě budovy byly zbourány a na jejich místě dnes stojí nový hasičský dům. Papajík, David a kol.: Dějiny města Kelče, Kelč 2004, obr. č. 78, s. 379

Hasičský dům stojící na místě hostince čp. 240 a starého hasičského domu v Kelči. Foto E. Slovákova

do 25. března 1922, kdy živnost složila. Na výstavbu nových záchodů navázala majitelka postupnou opravou celého hostince. Z komisionální prohlídky hostinských místností konané 5. ledna 1895 měla nařízené zřídit bednění kolem studny, uzpůsobit okna k větrání, hostinské místnosti nově vymalovat, opravit váhu u jatek apod. Dále měla nařízeno opravit

Kelč čp. 242, Hašova vinárna. Rouské : dějiny a současnost obce. Rouské 2010, s. 165

těž pokoj pro cizince, je zřejmé, že kromě obvyklého výčepu piva, vína, ovocného vína, pálených lihových nápojů, podávání teplých pokrmů, kávy, čaje, čokolády a jiných teplých nápojů a držení dovolených her hostinská koncese poskytovala také oprávnění k přechovávání cizinců, byl to tedy zájezdní hostinec.

Dne 1. července 1921 požádal o udělení hostinské koncese František Rada, narozený v roce 1893 v Kelči, syn stávající majitelky Františky Radové, provozovatel řeznické živnosti. Ve zprávě četnické stanice v Kelči je uvedeno, že v té době bylo v Kelči deset hostinců, nicméně hostinec čp. 240 „...patří k nejlepším ve městě, není žádnou kořalnou a také se v něm obyčejná kořalka nepodává. Přesto však jest tu vzhledem na návštěvníky jeho dána potřeba výčepu jiných pálených lihových nápojů. Mimo to slouží hostinec jako zájezdní.“ Ačkoliv na tomto místě již hostinec fungoval řadu let, schválení živnostenské koncese se protahovalo. Zemský úřad v Brně si dokonce vyžádal náčrtek rozmístění jednotlivých hostinců v obci, z něhož by byla jasně patrná poloha a vzdálenost jednotlivých výčepů pálených lihových nápojů. Františku Radovi byla koncese udělena 25. března 1922 a provozoval ji až do 1. března 1928, kdy ji převzal Karel Kajnar, narozený v roce 1875 v Rouském, dosud řezník a hostinský v Míškovicích u Holešova.

Karel Kajnar se svou ženou Františkou dům čp. 240 odkoupili 9. prosince 1927 a týden na to Karel Kajnar požádal o udělení hostinského a výčepnického oprávnění. Žádosti bylo 1. března 1928 na základě komisijní prohlídky hostince vyhověno s podmínkami: oprava dlažby ve sklepech, občasná výmalba hostinských místností ve světlém tónu a udržování

Současná podoba hostince čp. 242 v Kelči. Foto E. Slováková

místností v čistotě, dveře k záchodu zvětšit, dveře na půdu i se zárubněmi opatřit na vnitřní straně plechem. Karel Kajnar byl majitelem hostince jen krátce. V březnu 1933 manželé Kajnarovi dům čp. 240 prodali Nákupnímu a prodejnímu hospodářskému družstvu v Kelči, od kterého dům odkoupilo Hospodářské družstvo v Hranicích. Hostinskou živnost vedl Jindřich Šnejdrla jako zástupce Hospodářského družstva v Hranicích, narozený v roce 1899 v Černotíně, od roku 1930 byl hostinským v sousedních Komárovičích.

Hostinskou koncesi Hospodářskému družstvu v Hranicích zprvu nechtělo Společenstvo svobodných a koncesovaných živností v Kelči schválit, důvodem bylo to, že v té době bylo v Kelči deset hostinců, které úplně pokrývaly zdejší potřebu. Ačkoliv se do schůze obecního zastupitelstva 1. července 1933 dostavilo z 30 členů 26, při hlasování o udělení koncese nakonec stačil souhlas 15 členů, osm členů bylo proti a jeden člen, Jan Haša, se při projednávání tohoto bodu vzdálil. Dne 25. července 1933 byla Hospodářskému družstvu v Hranicích hostinská koncese udělena v rozsahu obvyklých oprávnění, včetně přechovávání cizinců. Ještě před udělením koncese se odbývala tradiční komisionální prohlídka hostinských místností, ze které si zmůžeme učinit představu, jak hostinec čp. 240 vypadal: „...přízemní budova z tvrdého materiálu zděná, pokryta ohnivzdorně. Leží uprostřed města při silnici Kelč–Kunovice. Živnosti hostinské a výčepnické mají sloužiti místnosti po pravé straně domovní chodby a to I. nálevna o rozměrech 8,80 × 5,10 m, II. vedlejší hostinský pokoj 5,80 × 5,10 m, III. kuchyň, IV. cizinecký pokoj položený vlevo od předsíně, V. spíš, VI. pisoár, VII. záchodová sedadla a VIII. sklep. Hostinské místnosti mají výšku 3,50 m.“

Protokol

vyzvan dne 2 listopadu 1887 u před.
stavenstva obce města Kelce, když
František Minář majitel hostince
čís. 242 v Keltě sčleďně pronajímá
hostince jeho vyzalechání byl.

Přítomni byli
Květopřepaři

Na vyzvání s. R. okr. hejtmanskovi
v Hranicích ze dne 21 října 1887 čís.
11446 byl předvolán p. František Minář
majitel hostince čís. 242 v Keltě aby
se vyjádřil proč on svou hostin-
skou koncesi osobně neprovozuje
a z jakých příčin ji pronaj-
mává hosti, kterýž dáva násled-
ující vyjádření:

Já jsem příliš zadlužen tak že
njím v stavu abych svezky
z dluhu ubýval a mimoto mi
živobiti ubýjil, a jsem tedy nu-
zen hostince svůj pronajmouti
a sobě vyzívou nějakým jiným
způsobem vydělávati peníze, byť
jinak s mým majetkem připraven byl.
Skončeno a podepsáno

František Minář
předseda
František Minář
obhovář

František Minář

Ve zprávě jsou rovněž uvedeny podmínky, které bylo nutné splnit, aby hostinec mohl zůstat nadále v provozu. Jednalo se o drobné opravy: vyspravit podlahy, provést výmalbu ve světlém tónu, postavit sporák do kuchyně, v kuchyni okna opatřit sklopnou ventilací, opravit schody do sklepa, sklep občas vysířit a vybělit, u pisoáru zřídit nepropustnou žumpu, hostinec zásobovat nezávadnou pitnou vodou, hostinské místnosti vybavit vhodným nábytkem včetně hygienických plivátek.

Společenstvo svobodných a koncesovaných živností v Kelči se však nevzdalo a podalo odvolání k Zemskému úřadu v Brně, kterému nemohlo být vyhověno, neboť bylo podáno po patnáctidenní lhůtě. Od listopadu 1933 se novým nájemcem hostinské koncese stal Antonín Rušar, narozený v roce 1905 v Kelči, který následujícího roku do hostinských místností pořídil radiopřijímač. V létě 1936 se Antonín Rušar stal novým majitelem domu čp. 240 a hned také požádal o udělení hostinské koncese ve stávajícím rozsahu. Hostinská koncese byla Antonínu Rušarovi udělena 16. října 1936, provozoval ji pouze deset let. V září 1946 živnost složil a koncesní listinu vrátil Okresnímu národnímu výboru v Hranicích.^{6/}

Hostinec čp. 242 (Hašova vinárna)

Dům čp. 242 patřil Františku Minářovi. O udělení hostinské koncese zažádal na počátku března 1887. V říjnu požádal o schválení nájemce, kterým se stal František Doška z Kelče, jako důvod uvedl František Minář velké zadlužení.

V roce 1890 v důsledku úmrtí Františka Došky přijal František Minář nového nájemce, Karla Radu rovněž z Kelče, který hostinec vedl sedm let. Ke konci roku 1897 se vedení hostince prozatímně ujal František Minář sám a zároveň požádal o schválení hostinské živnosti pro svou nevlastní dceru Marii, narozenou 1868, provdanou za Vincence Hašu, majitele mlýna v Komárovicích. K definitivnímu přepsání živnosti na Marii Hašovou však došlo až v září 1903, koncesní listina jí byla udělena 7. listopadu 1903.

Marie Hašová svou živnost provozovala až do 21. dubna 1949, kdy oznámila Okresnímu národnímu výboru ve Valašském Meziříčí, že z důvodu nemoci dala svou živnost do klidu. Její živnost tak vlastně zanikla a již nebyla obnovena.^{7/}

Dnes je dům již dávno opuštěn, stále stojí, ale má narušenou statiku. Dle posledních informací je nabízen v realitní kanceláři k prodeji, včetně vypracovaného projektu pro výstavbu nového domu o třech samostatných bytových jednotkách.

6/ SOKA Přerov, fond Okresní úřad Hranice, inv. č. 1456, kart. č. 810 – hostinské koncese, Kelč, čp. 240.

7/ SOKA Přerov, fond Okresní úřad Hranice, inv. č. 1456, kart. č. 810 – hostinské koncese, Kelč, čp. 242.

OPATOVICE

Obec se rozprostírá jižním směrem asi 6,5 km od Hranic v kraji zvaném Záhoří a protéká jí Opatovický potok, který se za obcí Ústí spojuje s Nihlovským potokem a vzápětí se společně vlévají do Bečvy. V roce 1900 zde žilo 546 obyvatel v 95 domech, podle posledního sčítání v roce 2011 bydlelo v obci 755 osob v 228 domech (Český statistický úřad, 2011). Farou obec vždy příslušela do Paršovic, v místě se nachází kaple sv. Mořice. Budova školy byla postavena v roce 1869 a dodnes slouží svému účelu, je zde umístěna základní škola pro první stupeň a mateřská škola. Obživu zajišťovalo zemědělství, ve 30. letech 20. století byl severovýchodně od obce otevřen jediný průmyslový podnik – kamenolom, kde se těžil šterk a vyráběly se zde také dlaždice a patníky. Obyvatelé pracovali v neďaleké černotínské vápence a v průmyslových podnicích v Hranicích. Středně velká obec žila poměrně bohatým kulturním životem. Pod vlivem učitele Huberta Vítězslava Karlíčka byl zde ustanoven sbor dobrovolných hasičů již v roce 1889 a Čtenářsko-pěvecký spolek Záhořan v roce 1896. Později přibyla Tělocvičná jednota Orel i Tělocvičná jednota Sokol společná s obcí Paršovice.^{8/}

Hostinec čp. 17

Obecní hostinec je připomínán ve spisu poprvé 10. prosince 1870, kdy byl pronajat nájemci Františku Sehnalovi. V roce 1888 byla zahájena přestavba hostince podle plánů stavitele Aloise Jambora, která byla v listopadu téhož roku dokončena.

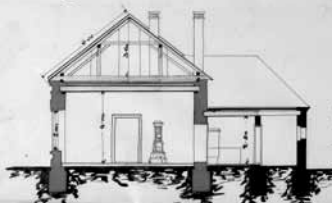
Od 1. října 1895 se novým nájemcem stal František Slimáček, od června 1903 František Šumšal. Od 1. října 1903 si obecní hostinec pronajal Rolnický pivovar akciový v Lipníku nad Bečvou a jako svého zástupce ustanovil Josefa Sehnalíka z Opatovic, dosud hostinského v Rakově, který zde setrval do konce září 1909. Až do roku 1919 se zde zástupci pivovaru poměrně často střídali.

Od 1. července toho roku byl obecní hostinec pronajat Adolfu Sehnálkovi na tři roky, poté v roce 1921 se novým nájemcem stal Karel Ryška, který žádal rozšíření koncese o nálev vína a podávání masitých pokrmů, s čímž obecní zastupitelstvo souhlasilo a žádost podalo coby majitel koncese Okresnímu úřadu v Hranicích. Mezitím ovšem přišlo vyrozumění ze Zemského úřadu v Brně, který neschvaloval pronájem hostince právě Karlu Ryškovi, neboť tento měl již problémy jinde, mimo jiné také v jednom z kelečských hostinců, kde byl nařčen, že se přespříliš oddává pití alkoholických nápojů. S tím také souvisela náchylnost k různým sporům, hádkách či jiným výstupům. Nicméně je třeba také přiznat, že dosud nebyl soudně trestán, statečně bojoval ve válce, kde snášel válečné útrapy, jež se podepsaly na jeho psychickém zdraví. Obvinění z opilství vycházelo

8/ BARTOVSKÝ, V: *Vlastivěda moravská. Hranický okres*. Brno 1909, s. 245–247. MUSIOL, Alfa V.: *Soudní okres hranický. Vývoj v letech 1900–1935*. Hranice 1936, s. 222–224.

Rez. dle a. b.

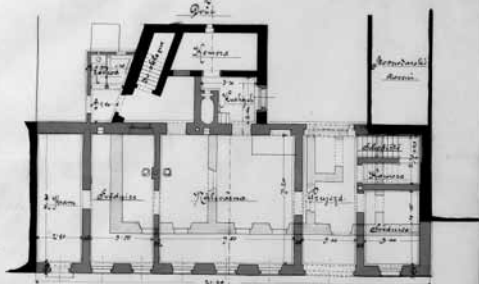

Stropní
 dřevěný klenčí
 stropní
 stěny
 stropy

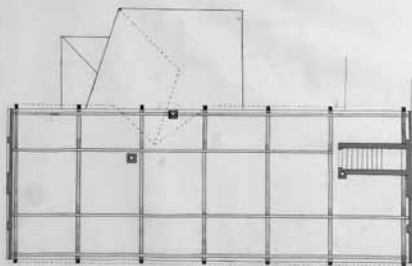
Pohled na přístavek

Stodajzo

Střecha

Stavební plán na přestavbu hostince čp. 17 v Opatovicích z roku 1888. SOkA Přerov, fond Okresní úřad Hranice, inv. č. 1470, kart. č. 813

především z osobních názorů a nezakládalo se prý na pravdě. Což ostatně potvrdilo také hlášení z četnické stanice, ve kterém bylo uvedeno, že při návštěvě hostince nezastihli četníci vykonávající pochůzku nikdy Karla Ryšku v podnapilém stavu. Hlášení se opíralo také o výpověď hodnověrného svědka. Je potřeba dodat, že kdyby přece jen Karel Ryška přesprilíš holdoval alkoholu, abstinent však jistě nebyl, těžko by se se ženou později zmohli na koupi zájezdního hostince přímo v Kelči na náměstí. Dne 22. listopadu 1923 proběhla nutná komisionální prohlídka hostinských místností: „Obecní hostinec č. 17 v Opatovicích jest přízemní, z tvrdého materiálu zděná a břidlicí krytá budova, v hostinec opravená přeměnou rolnického a hospodářského stavení. Leží na návsi po pravé straně silnice z Opatovic do Býškovic. K živnosti hostinské jsou určeny především nálevna, dále vedlejší místnost, sloužící za obecní kancelář, a kuchyně přímo z nálevny přístupná. Byt hostinského jest oddělen chodbou od nálevny, jest přístupen též z dvora přímo. Sklep je přístupný z průjezdu, jest nízký, opatřen dusanou půdou, nevětraný. (...) Záchody sestávají z pisoáru a 1 sedadla nad vybetonovanou žumpou, jsou na dvoře bezprostředně za dvorním východem průjezdu. Kryt žumpy jest chatrný. Studna na dvoře jest otevřená. (...) Bývalá ledovna v pozadí dvora jest v zanedbaném stavu, a obec zamýšlí ji během 2 roků spraviti.“

Karel Ryška byl tedy nájemcem smluvené tři roky. V roce 1925 se novým nájemcem opět na tři léta stal Josef Vacula, narozený 1882 v Rous-

Orlovna čp. 108 v Opatovících. 120 let založení sboru dobrovolných hasičů v Opatovících 1889–2009. Opatovice 2009, s. 9

kém, dosud hostinský v Kelči, jemuž byla smlouva asi dvakrát prodloužena. V roce 1934 je ohlášen nový nájemce Antonín Tomeček, narozen 1886 v Rakově, příslušný do Opatovic.

Antonín Tomeček zřejmě zůstal po celou dobu války, poté se opět nájemci střídali: Leopold Kula, Otakar Hlavinka, konečně v listopadu 1949 byla koncese schválena Oldřichu Kopečkovi. Poté byl hostinec pravděpodobně začleněn do Vesnického spotřebního družstva v Ústí se sídlem v Opatovících.^{9/}

V roce 1969 bylo rozhodnuto o výstavbě nové budovy místního národního výboru a hostince, místo bylo získáno zbouráním starého hostince čp. 17. Slavnostní otevření se konalo 3. října 1972.^{10/}

Hostinec čp. 108 – orlovna

Po první světové válce v roce 1921 byla založena Tělocvičná jednota Československého Orla v Opatovících. V letech 1935 a 1936 spolek čítal až 126 členů. Následující léta členů ubývalo a od 1. října 1942 byla činnost úředně ukončena a spolek vymazán. Z touhy po vlastní reprezentativní budově, kde by se členové mohli scházet, byl založen Spolek Lidového domu, který zahájil svou působnost dne 10. května 1925.

Dům čp. 108 byl postaven v roce 1927 a téhož roku požádal Spolek

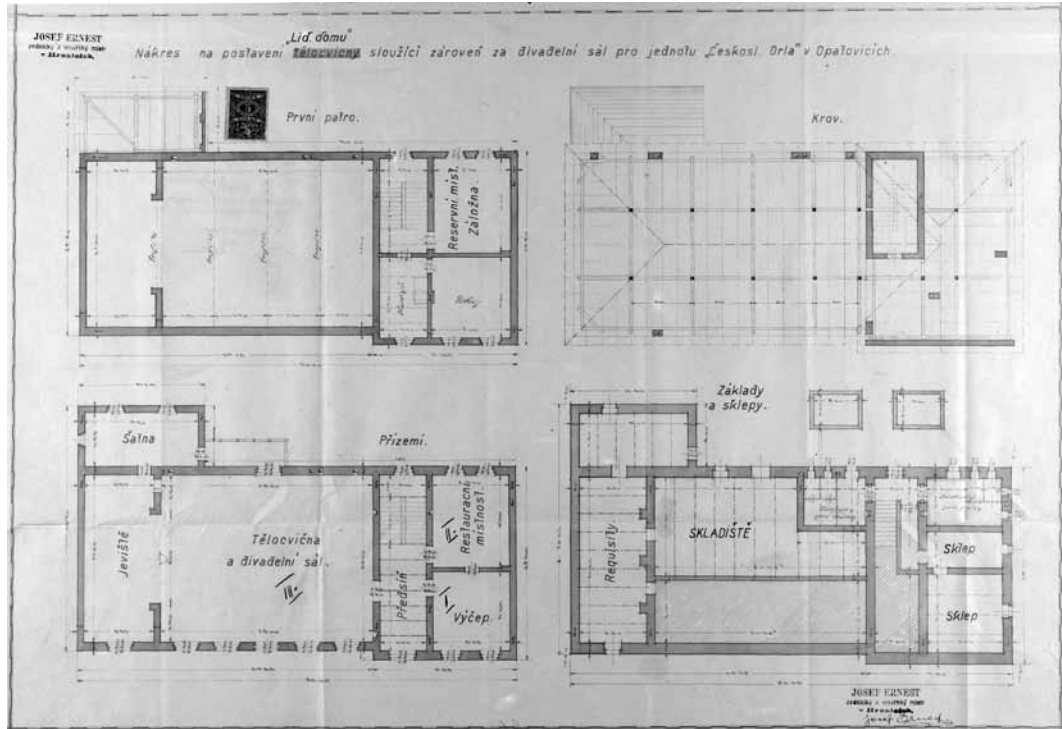
9/ SOKA Přerov, fond Okresní úřad Hranice, inv. č. 1470, kart. č. 813 – hostinské koncese, Opatovice, čp. 17.

10/ *Opatovice ozvěny: 550. výročí první písemné zmínky o obci Opatovice*. Opatovice 1997.

Pohlednice obce Opatovice. Lapáček, Jiří – Passinger, Břetislav: *Pobečví v proměnách času II*. Přerov 2010, s. 130

Lidový dům v Opatovicích o udělení hostinské a výčepnické koncese, což ovšem muselo být zaneseno ve stanovách spolku. Žádost byla příznivě vyřízena a následně schválena Zemským úřadem v Brně. Provozovatelem koncese byl jmenován Leopold Kula, narozen 1896 v Petřvaldě. Coby provozní byl schválen 25. října 1927, nicméně živnost provozoval již od 24. září 1927, na svou obhajobu uvedl, že při osobní návštěvě Okresního úřadu v Hranicích mu bylo pouze ústně sděleno, že živnost může provozovat. Spolek Lidový dům žádal o udělení koncese v plném rozsahu, tj. včetně přechovávání cizinců. Dne 22. července 1927 se konala kolaudace novostavby orlovný čp. 108: „*Stavba Orlovný v Opatovicích provedena byla celkem podle schválených plánů s těmito změnami: Sál byl z větší části podsklepen, pod šatnami zřízena byla jediná místnost sklepní, záchody mužské byly upraveny podobným způsobem jako záchody ženské. Obojí záchody mají zvláštní žumpy. Žumpa při šatnách odpadla. V přízemí odpadl východ ze sálu do ulice a zřízen byl vchod ze sálu na jeviště. Z projektovaných šaten odstraněním příček zřízena byla jediná místnost bez záchodu. U nouzového východu byla zřízena krytá veranda se schodištěm do dvora. Ze šatny a umývárny upravena byla jediná místnost, která se má případně používat za nálevnu. Čítárny se má používat za vedlejší místnost. Nálevna a vedlejší místnost jsou spojeny dveřmi. V I. patře byla z předsíně zvětšena kuchyně, z čekárny a pokoje zřízen jediný velký pokoj pro domovníka. Záložna obdržela přímý vchod z chodby.*“ Jak je vidno, v orlovně měla svůj prostor také místní záložna.

Stavební plán orlovný čp. 108 v Opatovicích. SOKA Přerov, fond Okresní úřad Hranice, inv. č. 1470, kart. č. 813

Leopold Kula byl nájemcem do roku 1933, kdy byl schválen Miroslav Král, narozen 1907 v Paršovicích, povoláním zedník, který v nájmu setrval poměrně krátce, pouhé dva roky. Od září 1935 se novým nájemcem stal Josef Sehnalík, narozen 1878 v Rakově. Z hlášení četnické stanice vyplynulo, že dotyčný je zachovalý a k vedení hostinské živnosti spolehlivý, proti němu ani proti členům jeho rodiny nebylo známo nic, co by snad mohlo směřovat k domněnce, že by provozování koncese vedlo k podpoře zapovězené hry či jiným nepravostem. Avšak následující rok předseda Spolku Lidový dům Josef Číhal žádal o schválení nového nájemce Jana Perutky, narozeného 1880 v Kelči, a přestože měl Jan Perutka trestní záznam z roku 1924, byl v říjnu 1936 Okresním úřadem v Hranicích schválen.

Jan Perutka se coby hostinský osvědčil, setrval zde po celou dobu války a v roce 1947 provoz předal svému synu Janu Perutkovi, narozeném 1911 v Kelči, povoláním řezník, jenž o dva roky později k poslednímu prosinci 1949 z pronájmu hostince dobrovolně odstoupil.^{11/}

11/ SOKA Přerov, fond Okresní úřad Hranice, inv. č. 1470, kart. č. 813 – hostinské koncese, Opatovice, čp. 108.

Pohled na sokolovnu čp. 70 v Paršovicích. SOkA Přerov, Sbíрка fotografického a obrazového materiálu Státního okresního archivu Přerov, inv. č. P875

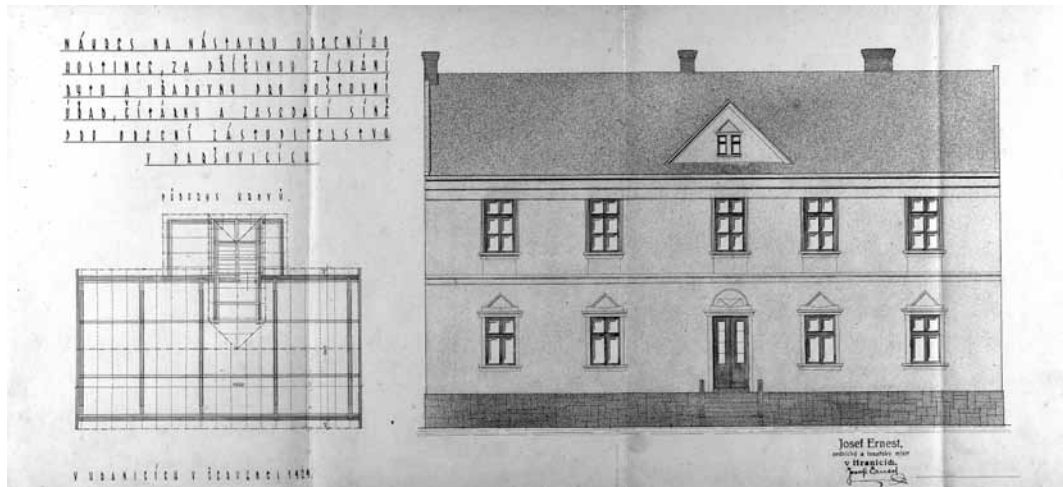
PARŠOVICE

Obec leží asi 9 km jihozápadním směrem od města Hranice na svahu Záhoří a severojižním směrem jí protéká Opatovický potok. V roce 1900 zde žilo 328 obyvatel v 59 domech, podle posledního sčítání lidu v roce 2011 zde bydlelo 406 osob ve 111 domech (Český statistický úřad, 2011). V obci je ustanovena fara, v roce 1826 byl postaven kostel zasvěcený sv. Markétě, který v roce 1900 při požáru v obci vyhořel a byl nově vystaven v empírovém slohu. Již v roce 1784 byla zřízena triviální škola a v roce 1812 postavena školní budova. V roce 1985 byla škola pro malý počet žáků zrušena a děti začaly dojíždět do škol v Opatovicích a Soběchlebích. Obec byla vždy převážně zemědělská, průmysl zde žádný nevznikl, i tak žila čilým společenským životem, mj. spolky katolický, včelařský, sokolská i orelská jednota, Národní jednota, Domovina, poměrně pozdě, až v roce 1942, byl založen sbor dobrovolných hasičů.^{12/}

Hostinec čp. 70 – sokolovna

Dne 30. října 1930 požádala Tělocvičná jednota Sokol Paršovice o udělení hostinské a výčepnické koncese s omezením, že koncese bude vykonávána pouze při spolkových shromážděních. Provoz byl zanesen také do stanov spolku. Koncese byla schválena 28. února 1931. Proti udělení koncese podal sám za sebe bez usnesení obecního zastupitelstva stížnost

12/ BARTOVSKÝ, V: *Vlastivěda moravská. Hranický okres*. Brno 1909, s. 247–251. MUSIOL, Alfa V.: *Soudní okres hranický. Vývoj v letech 1900–1935*. Hranice 1936, s. 224–225.

Stavební plán na přestavbu hostince čp. 32 v Paršovicích. SOkA Přerov, fond Archiv obce Paršovice, inv. č. 114

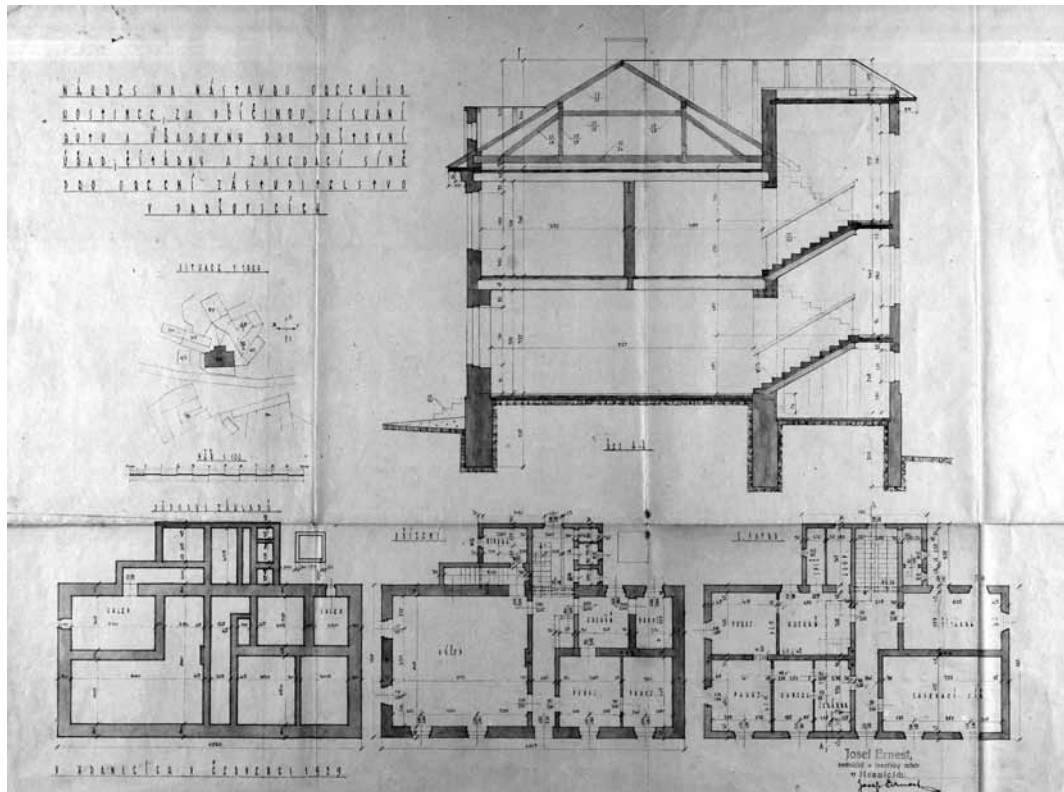
starosta obce Jan Gadas, ačkoliv se odvolával na dřívější zasedání obecního zastupitelstva, které se vyjádřilo proti udělení koncese, neboť potřeba obyvatelstva byla zaručena, v obci působil jeden hostinec a další prodejci lihových nápojů. K tomu se posléze vyjádřil Antonín Číhal, člen obecní rady v Paršovicích a zároveň starosta sokolské obce pro Paršovice a okolí. Při onom jednání obecního zastupitelstva byli členové sokolské jednoty požádáni, aby se při hlasování o udělení koncese pro sokolovnu z jednání vzdělili z důvodu podjatosti, což se samozřejmě dotýčných členů dotklo, po výměně názorů se členové sokolské jednoty skutečně zvedli a odešli, ale zároveň s nimi odešli i ostatní členové, takže k hlasování vlastně vůbec nedošlo, přítomno bylo pouze 13 členů zastupitelstva.

Dne 19. listopadu 1946 požádala Tělocvičná jednota Sokol pro Paršovice a okolí o rozšíření hostinské koncese na všechny zábavní a vzdělávací podniky pořádané v sokolovně. Důvodem byla skutečnost, že sokolovnu využívaly sbory dobrovolných hasičů z Paršovic i okolních obcí Valšovic a Rakova, dále svazy české mládeže, politické strany i jiná uskupení, protože jiné vhodné velké místnosti v těchto obcích se nenacházely. Koncese udělená v roce 1930 sloužila pouze pro podniky pořádané sokolskou jednotou, ostatní organizace si při pořádání svého podniku musely koncesi vypůjčit či přenést z jiného hostince, čímž vždy vznikaly jisté potíže. K rozšíření se již v této době vyjadřovala Hospodářská skupina hostinských živností okresní skupiny v Hranicích, která žádost nedoporučovala, neboť dosavadní znění zcela dostačovalo.

Dne 15. prosince 1954 byla koncese zrušena, její úlohu převzalo Vesnické spotřební družstvo Ústí se sídlem v Opatovicích, jež mělo při pořádání různých akcí zajistit pohostinské služby a vše potřebné.^{13/}

13/ SOkA Přerov, fond Okresní úřad Hranice, inv. č. 14-71, kart. č. 813 – hostinské koncese, Paršovice, čp. 70.

Stavební plán na přestavbu hostince čp. 32 v Paršovicích. SOkA Přerov, fond Archiv obce Paršovice, inv. č. 114

Hostinec čp. 32

Poprvé se o obecním hostinci umístěném v domě čp. 45 píše v roce 1871, kde v něm byl povolen výčep piva a lihových nápojů a držení dovolených her. Hostinec sestával ze dvou světnic, síně, komory, sklepa a chléva.

V roce 1893 je znám hostinský Jan Klvaňa v domě čp. 2. Obecní hostinec ze zdravotního hlediska „co nejvíce v povážlivém stavu se nacházel, nálevna na jedné straně s bytem hostinského, na druhé straně s maštálí zrovna spojená, jest nečistá, nemá žádných ventilací, ačkoliv malá a nízká jest, mimo toho bývá nálevna ku přenocování domácích lidí upotřebována.“ Okresní úřad v Hranicích požadoval do konce března 1893 provést opravy vyžádané ze zdravotního hlediska. Jak už to tak bývá, v polovině dubna téhož roku požádal Jan Klvaňa o prodloužení lhůty do konce června a předložil nákres na přestavbu celého domu, resp. se jednalo o zvýšení místností. Lhůta byla prodloužena do konce srpna. Koncem srpna 1893 Jan Klvaňa skutečně oznámil splnění nejn nutnějších požadavků, další opravy byly splněny do konce roku. Nicméně při kontrole stavu v březnu 1895 bylo zjištěno, že „přístup k záchodům není, jak byl předepsán, není opraven a zábradlím opatřen, pisoár není zřízen a na dvoru jest taková nečistota, že ani zjištěno býti nemohlo, jestli dvůr vydlážděn byl. Místnosti jsou vůbec tak úzké a nízké,

že živnostenské potřebě nikterak nevyhovují. (...) Odejímá se Vám na základě par. 138 živnostenského řádu práva k provozování hostinské živnosti.“ Proti rozhodnutí úřadu se Klvaňa mohl ve lhůtě šesti týdnů odvolat. Následovalo zasedání obecního výboru, ve kterém bylo rozhodnuto přenést nálevnu do jiného stavení, občané byli požádáni, kdo by byl ochoten nálevnu do svého domu přenést, nikdo se však z celé obce nepřihlásil. Bylo konstatováno, že nálevnu nelze nikam přenést. Od 17. dubna 1895 už Klvaňa nenáležal a obec zůstala bez hostince. V následujících letech se obec snažila získat nějaké stavení. V roce 1898 zamýšlela např. zřídit hostinec v domě čp. 17, který patřil Františku Sehnalovi, ve kterém bydlela Františka Vašíčková, vdova po učiteli Tomáši Vašíčkovi, která byla ochotná živnost provozovat. Smlouva byla sepsána a živnost povolena pouze na jeden rok s podmínkou zřídit do konce srpna řádný pisoár i záchod pro hosty. Již v červenci obec ohlásila splnění podmínky a zároveň žádala o schválení pomocnice Petronily Gadasové, případně též Františka Vašíčka, syna Vašíčkové, v době prázdninové.

V roce 1899 se obci podařilo získat dům čp. 32, budovu školy, která již nevyhovovala svému účelu, přenést hostinskou koncesi sem a získat nájemce Karla Jakeše, mistra krejčího v Paršovicích. Jakeš byl hostinským dva roky, v roce 1901 se novým nájemcem stal Tomáš Slimáček, od roku 1904 Evženie Hašová z Kelče, od roku 1912 Karel Skácel, jenž představenstvo obce žádal o možnost rozšířit koncesi o prodej tabáku. V roce 1919 se novým nájemcem hostince stal František Vašíček, který zde již dříve vypomáhal své matce Františce Vašíčkové. O několik let později v roce 1930 se manželé František a Josefa Vašíčkovi dostali do exekuce, kterou vymáhala firma Abraham Wolf, továrna na likéry v Hranicích, pro dluh 3 000 korun s přísl., celkem tedy 5 000 korun. Dosud byly zaplacený dva tisíce, zbývaly tři tisíce spolu s úroky a útratami. František Vašíček 3. června 1930 zemřel, živnost byla vedena zřejmě jeho ženou do konce měsíce. Od července 1930 je znám nový nájemce Vincent Hroch. Z této doby je nám znám také popis hostince: „Hostinec č. 32 v Paršovicích jest z tvrdého materiálu zděný, břídlíci krytý. Leží při okresní silnici Paršovice–Lhota u Lipníka. K provozování živnosti hostinské slouží nálevna, přístupná z domovní chodby, která dělí budovu na 2 části. Z chodby je vstup do nálevny dvoukřídlymi dveřmi otevíranými na venek. Nálevna má rozměry 8,20 × 8,20 m a světlou výšku 3,20 m. Osvětlována jest čtyřmi okny o rozměrech 1,70 × 1,20 m, křídla horních třetin ve všech oknech jsou sklopná. Podlaha pod nálevním stolem jest dlážděná, ostatní prkenná. Umělé osvětlení jest elektrické. Nálevní stůl je pobit plechem. Za nálevním stolem jsou dveře do sklepa po dosti dobrých schodech, podlaha sklepa je dlážděná kamenem, sklep je ventilován okénkem a je v něm umístěn pivní tlakostroj se vzdušnou trubkou vyvedenou do zahrady. Kuchyně je společná pro hostinec a byt hostinského a je v protilehlé straně domovní chodby, za kuchyní jest prostorná a vzdušná komora. Do bytu hostinského jest přístup jednak z kuchyně, jednak z domovní chodby. Půda je dlážděná cihlami. Voda se donáší z obecních studní. Záchodiště na dvoře je přístupno přímo z domovní chodby.“

Přestože byl hostinec po stavební a zdravotní stránce ve srovnání s jinými ve velmi dobrém stavu, hostinští se zde velmi často střídali. Od ledna 1932 byl hostinským na krátký čas Antonín Lukeš, ale již od března je připomínán coby nájemce Vilém Mádr, který byl majitelem skladu hanáckého piva v Lipníku nad Bečvou, jenž hostinec provozoval prostřednictvím svého zástupce. Při komisionální prohlídce byly stanoveny podmínky, mj.: „...*ohledně pivního tlakostroje nutno zachovávatí předpisy ministeruského nařízení z 13. října 1897 ř. z. č. 237. Především jest nezbytno opatřiti vzdušnou sací trubku trychtýřkem s často vyměňovanou vatovou vložkou.*“ Od konce roku 1934 obecní rada v Paršovicích ohlásila nového nájemce Vladimíra Šnejdrlu, narozeného 1900 v Ústí, jenž požádal o tabákový prodej.

V roce 1946 Hospodářská skupina hostinských živností okresní skupina v Hranicích doporučila ke schválení žádost o uznání nového náměstka hostinské živnosti podané Místním národním výborem v Paršovicích. Jednalo se o Františka Kočajnara, narozeného 1906 ve Valšovicích, jenž byl dosud nájemcem hostinské koncese sokolské jednoty v Paršovicích. Následně se k žádosti vyjádřila Obchodní a živnostenská komora v Olomouci, jež také nic nenamítala.^{14/}

Ke dni 30. listopadu 1953 provoz převzala Jednota, spotřební a výrobní družstvo Hranice.

VALŠOVICE (místní část Hranic)

Obec leží 7 km jižně od Hranic uprostřed jehličnatých lesů. V roce 1900 žilo v obci 154 obyvatel v 25 domech, podle posledního sčítání lidu z roku 2011 zde bydlelo 135 osob ve 42 domech (Český statistický úřad, 2011). Obecní správou, farou i školou příslušela vždy do Paršovic. V roce 1911 byla zřízena samostatná jednotřídní národní škola, která byla zrušena v roce 1958 a děti převedeny do blízké školy v Teplicích nad Bečvou. V roce 1955 byla osada Valšovice osamostatněna a byl zde ustanoven samostatný národní výbor. Samostatnost však trvala jen krátce, v roce 1975 byly Valšovice připojeny k Hranicím. Převážně zemědělský charakter vesnice se postupně přeměňoval na zemědělsko-dělnický. Ve třicátých letech je znám hostinec, obchod se smíšeným zbožím, obchodník s dobytkem, díky okolním lesům také tesařský závod. Spolkový život byl společný s Paršovicemi.^{15/}

14/ SOkA Přerov, fond Okresní úřad Hranice, inv. č. 1471, kart. č. 813 – hostinské koncese, Paršovice, čp. 32.

15/ BARTOVSKÝ, V: *Vlastivěda moravská. Hranický okres*. Brno 1909, s. 203. MUSIOL, Alfa V.: *Soudní okres hranický. Vývoj v letech 1900–1935*. Hranice 1936, s. 225–226.

Hostinec čp. 22

První zmínka o obecním hostinci ve spisu je ze 12. září 1873, kdy je připomínán pouze nálev piva a kořalky a držení dovolených her. V nařízení Okresního úřadu v Hranicích byla obci uložena povinnost ohlásit nájemníka vždy dříve, než dotyčný začne vykonávat živnost.

Kromě obecního hostince provozoval živnost také Josef Číhal v domě čp. 3, na něhož byly od obce stížnosti, že vůbec nedodržel policejní předpisy, navíc nebyl ke koncesi způsobilý, protože byl již vícekrát trestán, a v obci neměl ani dobrou pověst. Ve své zprávě z 1. prosince 1880 obec navrhovala odejmutí nálevního práva. O pět let později žádal Josef Číhal o znovu vystavení koncesní listiny, protože ji ztratil.

Od 1. října 1890 je ohlášeno nový nájemce obecního hostince Josef Kolářek z Paršovic, který byl hostinským sedm let, v roce 1897 ukončil nájemní smlouvu a odešel do Babic. Novým nájemcem se stal Josef Hořín z Hranic, původně chalupník a obchodník s černým dobyt看em, který byl v nájmu pouhý měsíc. Od 1. listopadu 1897 je připomínána Andělína Strnadlová z Kelče. Následující rok obec ohlásila splnění téměř všech podmínek uložených při komisionální prohlídce hostinských místností, a sice příchod k záchodům na dvoře, dále byly střechy doplněny okapovými rourami a dešťová voda byla odváděna pryč ze dvora, z větších úprav zbývalo doplnit hostinec kamny. Navíc obec žádala rozšířit koncesi o povolení podávat teplé pokrmy.

Po roce 1900 se zde vystřídali různí nájemníci – Petr Grygar z Rakova, Antonín Vavřík z Valšovic, Marie Hašová z Kelče, od 1. října 1914 Petronila Seigová z Valašského Meziříčí, bytem v Babicích, neboť předchozí nájemníci byla dle hlášení Okresního úřadu v Hranicích k 30. září 1914 dána výpověď. „*V obecní hospodě ve Valšovicích je strašný nepořádek a nečistota zaviněný nájemníci Marií Hašovou, která je oddána nemírnému pití lihovin. Obecní představenstvo se vyzývá, aby jmenované z hospody výpověď dalo a o nového spořádaného nájemce se postaralo, neboť by jinak hospoda tato úředně zavřena byla.*“ Na konci roku 1919 se o pronájem hlásil Antonín Pavlin, jenž byl Okresním soudem v Hranicích třikrát trestán v letech 1905, 1908 a 1910, vždy na 24 hodin za podvody. Což kupodivu nebránílo svěřeni živnosti, neboť zde setrval celé tři roky.

V dubnu 1921 byl hostinec dobrovolnou dražbou prodán a novým majitelem se stal Antonín Král. V červnu toho roku požádal o udělení hostinské a výčepnické koncese v obvyklém rozsahu, tedy včetně podávání teplých pokrmů, kávy, čaje, čokolády a jiných teplých nápojů a drobného občerstvení. V roce 1924 vydal Okresní soud v Hranicích povolení k exekuci, vymáhající stranou byla firma Abraham Wolf v Hranicích, povinnou stranou Antonín a Marie Královi, pohledávka činila 3 576 korun s úroky 6 %. Exekuce byla vykonána zabavením a prodejem movitých věcí, včetně všech druhů cenných papírů a vkladních knížek, dále zabavením hostinské a výčepnické živnosti. Je tedy zřejmé, že nařízené opravy ani nebyly provedeny, hostinský pouze místnosti vybilil. V roce 1928 již měl pohledávky zaplacené a žádal o schválení stavebních plánů na přestavbu

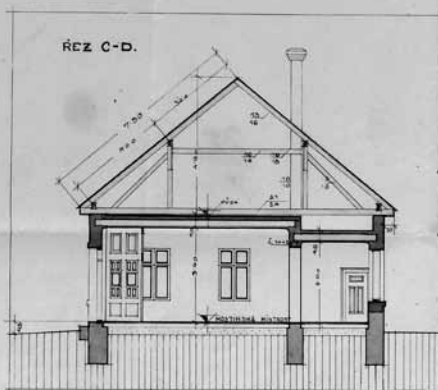
PLÁN NA PŘESTAVBU HOSTINCE PRO PP. ANT. A M. KRÁLOVY
VE VALŠOVIČÍCH, č. d. 22.

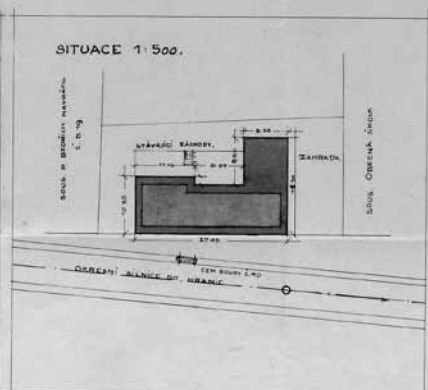
POHLED

MÉR. 1:100.

SITUACE 1:500.

V HRANICÍCH, V LEDNU 1928.

Antonín Kral.
Marie Kralova.
VALENTIN KOPECKÝ,
STAVITEL
V HRANICÍCH

Stavební plán na přestavbu hostince ve Valšovicích. SOKA Přerov, fond Okresní úřad Hranice, inv. č. 1485, kart. č. 817

hostince a udělení stavebního povolení, hostinec byl totiž postižen požárem. „Vyhořelý hostinec leží při okresní silnici a jest od ní 5,50 m vzdálen. Může být tudíž dosavadní stavební čára zachována a bude také možno zachovat zdivo při uliční frontě použít. Přestavba pozůstává ve znovuzřízení přízemku a nové střechy, která bude kryta taškami. Přízemek bude obsahovat část hostinskou a část obytnou s druhým samostatným bytem. Pro účely živnosti hostinské jsou určeny tyto místnosti: 1. Nálevna o rozměrech 10,00 × 6,60 m a výšce 3,40 m, osvětlená 5 okny s prkennou podlahou a rákosovým

stropem a se závětrím u uličního vchodu. Ve výklenku zřízen bude při nálevně výčep, z něhož povede vchod přímo do sklepa. 2. Vedlejší hostinská místnost o rozměrech 5,40 × 2,65 m a výšce 3,40 m, osvětlená dvěma okny a z nálevny přístupná. 3. Kuchyně, přístupná z výčepu i ze dvora přes verandu a osvětlená velkým oknem. 4. Spižárna, přístupná z kuchyně. 5. Záchody, které budou nově zřízeny. 6. Sklep, nacházející se pod částí nálevny. 7. Studna, ve dvoře provedená z betonových rour. Přestavba provedena bude z tvrdého materiálu a použito bude částečně starého zdiva. Některé příčky se vybourají, jiné znovu zřídí, okna budou vesměs zvětšena.“ V roce 1932 vzal na hostinec ze zdravotních důvodů nájemce Ferdinanda Kubíčka, narozeného 1897 v Lazcích. Za tím účelem se konala komisionální prohlídka, při níž bylo konstatováno, že přestavba proběhla podle schválených stavebních plánů, byt hostinského byl s nálevnou spojen dveřmi, hostinec byl v dobrém stavu, čistý a plně způsobilý k vykonávání živnosti. Od roku 1935 hostinec provozoval majitel sám, o rok později pořídil radiový přijímač. V roce 1943 se Antonín Král vzdal hostinské koncese ve prospěch svého syna Ladislava, jenž o koncesi požádal.^{16/}

Dle živnostenského rejstříku byla živnost dnem 24. července 1958 na vlastní žádost zrušena a od 1. srpna 1958 začleněna do Jednoty, lidového a spotřebního družstva v Hranicích.

16/ SOkA Přerov, fond Okresní úřad Hranice, inv. č. 1485, kart. č. 817 – hostinská koncese, Valšovice.

Filip Gregor

Veřejná činnost sociálního demokrata Františka Lančíka v kontextu jeho životních osudů Část první 1886–1938

Úvod

„Klidné, vyrovnané povahy, charakterní, značných životních zkušeností a praktických názorů, svědomitý, pilný a pracovitý bez osobních zájmů, dobrého vlivu na okolí.“^{1/} Právě tyto vlastnosti charakterizují to, jaký František Lančík byl. I přesto, že se jedná o osobnost známou, zaměřil se výzkum na popis Lančíkova politického formování a jeho profesní růst, který je představen na pozadí detailnějšího popisu životního osudu jmenovaného. Ten je v tomto případě vymezen rokem narození a zakončen zvolením do úřadu starosty města Přerova v první polovině roku 1938. Díky nově získaným poznatkům lze konkrétně určit další faktory, které vyjma členství v sociálně demokratické straně Lančíkovi pomohly v profesním růstu. Být příslušníkem politické strany bylo obecně i jistým životním stylem. Takový člověk často působil v celé řadě se stranou propojených spolků (politických a kulturních), četl či odebíral její tisk, popřípadě se účastnil akcí, které strana pořádala. To byl i případ Františka Lančíka. Shodu s myšlenkami sociálně demokratické strany našel již v období mládí. Rodinné prostředí, školský a pracovní kolektiv a v neposlední řadě styky s rakousko-uherskými námořníky ho v roce 1918 přiměly ke vstupu do této strany, což mu v konečném důsledku přineslo politickou kariéru nejenom na obecní úrovni.

Dětství (1886–1892)

František Lančík se narodil 5. prosince 1886 v Hulíně, ležícím šest kilometrů od Kroměříže, do rodiny Jana a Františky Lančíkových. Pokud bychom se krátce zastavili u jeho rodičů, zjistíme, že otec Jan Lančík byl záložním vojínem u c. a k. 12. pluku dragounů a pracoval v počátcích jako

---

1/ Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv Praha (dále VÚA–VHA Praha), fond Kvalifikační listiny, František Lančík, nefol.

František Lančík (1886–1976). MKP

Fotografie obrazu Lančíka v rakousko-uherské námořní uniformě (příslušnost k lodi S. M. S. Kaiser Franz Joseph I.). SOkA Přerov

dělník v Hulíně. Narodil se dne 8. března 1858 jako osmé dítě domkáři Františku Lančíkovi a Rozálii, dceři domkáře Václava Doležela v Pravčicích.^{2/} Ve svých třidvaceti letech uzavřel dne 24. ledna 1882 sňatek s o dva roky mladší Františkou Fryštickou, švadlenou hanáckých krojů, která se v Hulíně dne 9. března 1860 narodila jako nemanželská dcera Rozálii Klimentové. Tato osoba ale Františku nevychovala. Svěřila ji do péče vdovy po Josefu Maděrkovi Marianě, dceři hulínského pekaře Prokopa Fryštického a jeho manželky Kláry, dcery Jana Pospíšila.^{3/} Důvod tohoto činu je nejasný. Nicméně Mariana dala Františce své rodné příjmení, které po smrti manžela začala opět používat, a aby nebyla na výchovu sama, vdala se v roce 1870 za Martina Urubu. O rok později se jim narodil

2/ Františka (28. 1. 1841), Anna (21. 8. 1843), Františka (21. 10. 1845), Josef (1. 1. 1846), Šimon (27. 10. 1850), Josefa (5. 11. 1852), Klára (6. 1. 1856), Jan (8. 3. 1858), Terezie (2. 3. 1861). Moravský zemský archiv Brno (dále MZA Brno), Matrika narozených Pravčice z let 1784–1862, sign. 8272, fol. 202, fol. 213, fol. 226, fol. 234, fol. 254, fol. 265, fol. 279, fol. 289, fol. 301. In: <<http://actapublica.eu/matriky/brno/prohlizec/9156/>> [cit. 12-01-2019].

3/ MZA Brno, fond Matrika narozených Hulín z let 1849–1878, sign. 7751, fol. 157. In: <<http://actapublica.eu/matriky/brno/prohlizec/8896/>> [cit. 12-01-2019]. Také MZA Brno, fond Matrika oddaných Hulín z let 1863–1898, sign. 7760, fol. 18, fol. 114. In: <<http://actapublica.eu/matriky/brno/prohlizec/8901/>> [cit. 12-01-2019].

syn František, který ale následujícího roku umírá.^{4/} Další potomek se již do tohoto manželského svazku nenarodil. Martin Uruba zemřel dne 26. dubna 1893 na tuberkulózu. Jeho manželka Mariana se několik let nato přestěhovala do domu Jana a Františky Lančíkových.^{5/} Podle jejího dochovaného vyprávění víme, že její manžel Martin Uruba pocházel z Rusavy pod Hostýnem a pracoval v arcibiskupském lese mezi Bilany u Kroměříže a osadou Doubravice u Záhlinic. Měl mladšího příbuzného Petra Urubu, který za druhé světové války působil jako letec u 311. československé bombardovací perutě.

Z matriky narozených obce Hulín je patrné, že František Lančík byl nejstarší z řady sourozenců. V roce 1892 se rodině po přestěhování z čp. 222 do čp. 143 narodila dcera Marie. Domek na nové adrese ale nebyl dostačující, proto se o tři roky později rodina přestěhovala do prostornějšího domu, který se nacházel na ulici Žabínek čp. 401. Zde se jim narodila dcera Ludmila s křestním jménem Rosalia a v roce 1897 syn Jan s křestním jménem Karel.^{6/} Za další dva roky dcera Františka, která ale tři měsíce po porodu zemřela, 1900 Růžena a v roce 1903 Vojtěch.^{7/} Velký počet dětí znamenal nejenom radost, ale též starost. Neustálým problémem se stalo získávání finančních prostředků na zajištění základních potřeb rodiny. Mzda matky, pracující jako prادلena, nebyla příliš vysoká, proto jediným stabilním zdrojem příjmů byla mzda otce, který pracoval jako dělník Severní dráhy císaře Ferdinanda v Hulíně. Její výstavba v roce 1841 měla velký význam na další vývoj města, protože od této doby se Hulín stal důležitým dopravním uzlem.

Školní a profesní léta (1892–1905)

Složitě dětství vystřídaly od 1. září 1892 školní povinnosti. Protože obcovací řečí byla v rodině Lančíkových podle sčítacích operátů^{8/} čeština, začal jejich prvorozený syn František navštěvovat českou obecnou pětiletou Národní školu chlapeckou v Hulíně. Až do druhé třídy převládaly ze školních předmětů známky „dvě“ a „tři“, což byl prospěch dobrý. Zlom nastal ve školním roce 1894/1895, kdy nastoupil do třetí třídy. Ze zdravotních nebo rodinných důvodů zameškal 14 půldní v únoru a 13 půldní v březnu. Zameškanou látku se nestihl doučit, což se odrazilo na jeho

4/ MZA Brno, fond Matrika narozených Hulín z let 1849–1878, sign. 7751, fol. 340. In: <<http://actapublica.eu/matriky/brno/prohlizec/8896/>> [cit. 12-01-2019].

5/ MZA Brno, fond Matrika zemědělců Hulín z let 1864–1911, sign. 7768, fol. 364. In: <<http://actapublica.eu/matriky/brno/prohlizec/636/?strana=1>> [cit. 12-01-2019]. Také Státní okresní archiv Kroměříž (dále SOKA Kroměříž), fond Okresní úřad Kroměříž 1850 až 1945, Sčítací operáty obce Hulín, rok sčítání 1900, nefol. (Jan Lančík čp. 143).

6/ MZA Brno, fond Matrika narozených Hulín z let 1879–1898, sign. 7752, fol. 175, fol. 286, fol. 368, fol. 415. In: <<http://actapublica.eu/matriky/brno/prohlizec/8897/>> [cit. 12-01-2019].

7/ MZA Brno, fond Matrika narozených Hulín z let 1899–1911, sign. 7753, fol. 12, fol. 40, fol. 107. In: <<http://actapublica.eu/matriky/brno/prohlizec/10821/>> [cit. 12-01-2019].

8/ SOKA Kroměříž, fond Okresní úřad Kroměříž 1850–1945, Sčítací operáty obce Hulín, rok sčítání 1900, 1921, nefol. (Jan Lančík čp. 143).

zhoršeném prospěchu, kde převládlo sedm trojek, tři čtyřky a dvě pětky. Proto byl z rozhodnutí třídního učitele Štěpána Podešvy uznán za neschopného pro postup do dalšího ročníku a byl nucen si zopakovat třetí třídu ještě jednou.^{9/} Toto jednoroční zdržení, které se v dalších letech již neopakovalo, vedlo k dokončení pětileté školy v roce 1898.^{10/}

V dalším studiu pokračoval od školního roku 1898/1899 na české střední škole v Hulíně pod vedením třídního učitele Kristiána Ječmínka. Zde absolvoval tři třídy s prospěchem spíše průměrným s převahou trojek, dvojek a od druhé třídy dvou čtyřek.^{11/} Po dokončení studia v roce 1901 odešel do Vídně vyučít se zámečnickem. Učení ale nedokončil a navrátil se po čase domů. Na naléhání rodičů se nakonec vyučil v Hulíně u strojní firmy Františka Zajíčka strojním zámečnickem a započal s hledáním zaměstnání.^{12/}

V počátcích své profesní činnosti pracoval jako dělník u různých zaměstnavatelů v Holešově, v Mariánských Horách u Ostravy, v Gensendorfu v Dolním Rakousku a posléze ve Vídni, kde došlo k jeho hlubšímu ztotožnění s myšlenkami a idejemi socialismu. V hlavním městě rakousko-uherské monarchie se jako dělník ovládající základy německého jazyka z obecné a měšťanské školy stává členem odborové organizace kovodělníků, která se snažila o zlepšení podmínek pracujících v továrnách. Díky své přímé povaze a jednání si brzy získal jejich sympatie a společně s nimi se dne 28. listopadu 1905 zúčastnil dělnického hnutí, jehož cílem mělo být mimo jiné dosažení všeobecného volebního práva. „*Běhali jsme na každou manifestaci za volební právo pro všechny občany. Dostal jsem od policajtu mnoho pohlavků a ran holí.*“^{13/} Dokonce byl během této akce společně s několika dalšími osobami zatčen a krátce vězněn.^{14/} „*Kdo viděl tu nespravedlnost a bídu a měl rozum, tak nemohl jinak, než jít k sociálním demokratům. Tak jsem se za těchto bojů ve Vídni stal ‚socanem‘, jak nám tehdy říkali.*“^{15/}

9/ SOKa Kroměříž, fond Národní škola chlapecká Hulín, kart. 9, inv. č. 75, Třídní výkazy III. třídy 1894/1895, nefol.

10/ SOKa Kroměříž, fond Národní škola chlapecká Hulín, kart. 10, inv. č. 95, Třídní výkazy V. třídy 1897/1898, nefol.

11/ SOKa Kroměříž, fond Střední škola Hulín, kart. 3–4, inv. č. 33; inv. č. 41; inv. č. 49, Třídní výkazy I.–III. třídy 1898/1899–1900/1901, nefol.

12/ Ve svém životopisu ze začátku 30. let ale uvádí něco jiného. „*Byl jsem dán do učení na zámečnictví do Vídně, odkud jsem po čase utekl a doučil se ve svém rodišti.*“ Archiv České strany sociálně demokratické Praha (dále Archiv ČSSD Praha), fond Československá sociálně demokratická strana dělnická – Československá sociální demokracie, ČSDSD–ČSD (1920–1948), kart. 5, inv. č. 66, Osobní oddělení, obsazení sekretariátů a osobní spisy obvodních tajemníků, Přerov, fol. 5.

13/ Muzeum Komenského Přerov (dále MKP), fond Archiválie, písemnosti a dokumentace dějin školství a kmenologie, inv. č. AR/145, František Sedláček – František Lančík (5. 12. 1886–15. 1. 1976) vzpomínky na Přerov, druhou světovou válku a úvahy nad svým životem, fol. 13.

14/ SOKa Přerov, fond Lančík František, kart. 1, inv. č. 8, Stručný životopis, nefol.

15/ MKP, fond Archiválie, písemnosti a dokumentace dějin školství a kmenologie, inv. č. AR/145, František Sedláček – František Lančík (5. 12. 1886–15. 1. 1976) vzpomínky na Přerov, druhou světovou válku a úvahy nad svým životem, fol. 13.

Služba u rakousko-uherského námořnictva po roce 1905

Po Vánocích roku 1905 byl s mladšími kovodělníky propuštěn ze zaměstnání pro nedostatek práce. „*Nechtíc přijít otci se šesti mladšími sourozenci na obtíž a s vidinou možnosti zadarmo se podívat do světa,*“^{16/} přihlásil se dobrovolně společně s několika vídeňskými dělníky do rakousko-uherského námořnictva do Puly k výkonu čtyřleté služby. Dne 30. ledna 1906 byl odveden jako námořník IV. třídy. Následujícího dne obdržel bohatou výstroj, v níž nechyběla typická námořnická čepice, soukenné kalhoty a vlněná košile. S těmito věcmi nastoupil do rekrutní školy v námořnických kasárnách v Pule, kde vykonal několikatýdenní výcvik. Po jeho dokončení, oblečen do námořnické uniformy s čepicí, opatřenou černou stuhou se zlatě vyšitým nápisem „k. u. k. Kriegsmarine“ (c. a k. válečné námořnictvo) byl zařazen do kormidelnického kurzu na jednu ze školních lodí, jejíž jméno neznáme. Při nalodění vyměnil na námořnické čepici stuhu za tu se jménem této lodi; tak se dělo po každém přeřazení na jinou loď. Jednalo se o jeden z důležitých identifikačních znaků každého námořníka rakousko-uherského válečného loďstva.^{17/}

Po absolvování odborného kurzu dne 3. května 1906 byl následně přiřazen k 7. rotě, kde mu začala skutečná služba. Její podmínky ale byly jiné než ty ve vojenských kasárnách. Námořníci obývali stísněné ubytovací prostory, k tomu přistupoval každodenní dril, tresty nebo hrubé nadávky. Ačkoliv se poměry na jednotlivých plavidlech od sebe lišily, platilo, že byli více upřednostňováni Němci z důvodu jejich spolehlivosti. Dnes již nezjistíme, jestli byl podobnému zacházení vystaven také Lančík. Pravděpodobně ano. Na druhou stranu mohl mít výhodu, když uvedl při odvodu, že ovládá částečně německý jazyk.^{18/}

Dne 25. října téhož roku dosáhl povýšení na námořníka IV. třídy s funkčním označením Steuer-Matrose (kormidelník v hodnosti svobodníka).^{19/} V roce 1907 splnil v Pule kurzy signalizační, telegrafní a navigační, které byly nezbytné pro práci kormidelníka a o rok později byl vyznamenán Vojenským jubilejním křížem. Svoji službu vykonával na několika operačních lodích, z nichž jmenujme pancéřový křižník Seiner Majestät Schiff (dále S. M. S.) Kaiser Karl VI., obranný křižník Wien nebo torpédoborec Ulan. Jistou dobu také sloužil na chráněném křižníku S. M. S. Kaiser Franz Joseph I., což dokládá vyhotovený portrét, na kterém je zachycen ve stejnokroji se jménem této lodi na námořnické čepici. Posledních 100 dní vojenské služby u námořnictva zakončil na řadové lodi S. M. S. Erzherzog Ferdinand Max,^{20/} odkud byl v hodnosti kormidelního poddůstojníka

16/ Archiv ČSSD Praha, fond Československá sociálně demokratická strana dělnická – Československá sociální demokracie, ČSDSD-ČSD (1920–1948), kart. 5, inv. č. 66, Osobní oddělení, obsazení sekretariátů a osobní spisy obvodních tajemníků, Přerov, fol. 5.

17/ URBANOVÁ, Jarmila: *Brněnští mariňáci: poslední veteráni rakouského válečného loďstva*. Brno 2004, s. 7.

18/ VÚA–VHA Praha, fond Kmenové listiny, Franz Lančík, nefol. (Hauptgrundbuchsblatt). 19/ Tamtéž.

20/ SOkA Přerov, fond Lančík František, kart. 3, inv. č. 159, František na skupinovém snímku rakousko-uherských námořníků u Jadranu, nefol.

v prosinci 1910 demobilizován.^{21/} Následně odešel nazpět do Vídně, kde pracoval jako kovodělník u firmy Theobald Tüller, ovšem již v roce 1911 byl přijat do služeb rakouských železnic a přidělen do Přerova, kde se trvale usadil. Až do vypuknutí první světové války vykonával zaměstnání na železnici jako administrativní pracovník u posunu. V roce 1914 byl opět povolán do služeb rakousko-uherského námořnictva. Až do roku 1916 sloužil jako kormidelník obrněného křižníku Kaiser Karl VI. Dva roky před koncem první světové války se navrátil do Přerova. Ředitelstvím Severní dráhy císaře Ferdinanda byl vyreklamován pro službu na přerovské železnici, kde pracoval opět jako administrativní pracovník u posunu. Získané zkušenosti u námořnictva ale po skončení první světové války ve svobodném československém státě nevyužil. Do československého válečného loďstva nevstoupil. Na místo toho byl přemístěn k náhradnímu praporu čs. pěšího pluku č. 3 Jana Žižky z Trocnova do Kroměříže, odkud byl propuštěn po splnění branné povinnosti dne 31. prosince 1936 jako rotný v záloze.^{22/}

Mnohem důležitější je ale jeho znovuzapojení do politické činnosti, která byla přerušena první světovou válkou. Vstupem do sociálně demokratické strany, aktivní účastí na jejích akcích a navázáním nových politických vazeb a kontaktů se prosadil v její přerovské pobočce, odkud následně vedla jeho cesta do čela přerovské obecní samosprávy. Přerov se v té době výrazně zapsal do jeho života i v osobní rovině. Dne 5. prosince 1919 se zde oženil s Hermínou Dvořákovou,^{23/} se kterou se v roce 1921 nastěhoval do rodinného domu čp. 1880^{24/} ve čtvrti Na Lešetíně (po roce 1945 ulice Partyzánská, dnes Lančíkových). Zde se jim ve stejný rok narodil syn Jaroslav a o tři roky později dcera Eva.

Členem Československé sociálně demokratické strany dělnické

V poválečné době se začíná psát nová životní etapa Františka Lančíka. Po roce 1918 krátce působil jako jednatel „Okrskového výboru důvěrníků při ředitelství státních drah v Olomouci“. Brzy se rozhodl, zejména díky podpoře ze strany poslance Jaroslava Marka, věnovat více času politickému a odborovému hnutí. Na základě získaných zkušeností z dělnického hnutí ve Vídni a přesvědčení pomáhat sociálně slabým se začal častěji a aktivněji účastnit přerovských odborových schůzí sociálně demokratické strany, do které vstoupil dne 1. ledna 1918. Od dvacátých let se začal častěji objevovat jako řečník například během přerovských oslav dnů 1. května či 28. října nebo se účast-

21/ VÚA-VHA Praha, fond Kmenové listiny, Franz Lančík, nefol. (Hauptgrundbuchsblatt).

22/ Tamtéž.

23/ Hermína (nebo i Heřma) se narodila dne 10. února 1893 v Krásně nad Bečvou. Působila jako členka přerovské pobočky sociálně demokratické strany a aktivně vystupovala v přerovském ochotnickém a pěveckém spolku Přerub.

24/ Rodinný dům byl až do roku 1941 osvobozen od daně státní a činžovní a přírůžek zemských, okresních a obecních. Pozemek patřil Stavebnímu bytovému družstvu Lešetín. SOKA Přerov, fond Berní správa Přerov, inv. č. 1880, nefol. (Výměr).

Manželka Hermína (Heřma) Lančíková
(1893–1942). SOKA Přerov

nil sjezdů strany či setkání s veřejností ve městech, popřípadě na vesnicích.^{25/} Aktivní účast na společenském a politickém životě změnila jeho způsob života a zvyklosti, pozvedla jeho sebevědomí a vzbudila v něm pocit zodpovědnosti. Postupně navázal mnohé kontakty s čelnými osobnostmi strany, což mu pomohlo v budoucím profesním postupu.

Z dochovaných pramenů víme, že velmi oceňoval záslušnou práci dvou přerovských funkcionářů, se kterými se setkal na jedné z mnoha stranických schůzí a kteří ovlivnili jeho politické postoje. Zde je ovšem patrné úskalí, neboť těchto osob bylo pravděpodobně víc. Sice uvádí, že „jako dlouholetý funkcionář sociální demokracie, starosta Přerova a dříve i zemský poslanec jsem osobně znal téměř všechny funkcionáře, nejenom z řad sociální demokracie,^{26/} ale v případě neuvedení konkrétních jmen je obtížné tyto dohledat. V tomto případě se můžeme opřít o dvě jména, která Lančík uvádí. Jednalo se v první řadě o sociálního demokrata, člena městské rady v Přerově (1919–1924) a poslance Revolučního národního shromáždění (1918–1920) Jaroslava Marka. Po dvacetileté známosti si ho ve smutečním proslovu při jeho úmrtí v roce 1938 dovolil charakterizovat jako „člověka skromného, neúnavného pracovníka v otázkách dělnic-

25/ Například projev v Chropyni. *Naše projevy*. Hlas lidu, č. 12, 29. 1. 1925, s. 3. Nebo v Dobromilicích dne 18. července 1926. *Naše projevy*. Hlas lidu, č. 79, 17. 7. 1926, s. 2. Také v Dolní Lipové 1. 5. 1931. *Zpráva – oslavy v ostatních místech*. Hlas lidu, č. 51, 5. 5. 1931, s. 2.

26/ MKP, fond Archiválie, písemnosti a dokumentace dějin školství a komeniologie, inv. č. AR/145, František Sedláček – František Lančík (5. 12. 1886–15. 1. 1976) vzpomínky na Přerov, druhou světovou válku a úvahy nad svým životem, fol. 14.

Manželé Lančikovi s dcerou Evou před svým domem na ulici Partyzánská čp. 1880. SOKa Přerov

kých a politických, nesmlouvavého ve věcech kulturních a sociálních, dělnický inteligent vyrostlý od píky“.^{27/} Můžeme dodat, že Ladislav Prchal, ředitel městských úřadů a člen přerovské obecní samosprávy, výrok potvrzuje a dodává: „*Stejně se nerozpakoval zkritizovat i s osobním rizikem v zájmu správnosti a hospodářské účelnosti jako ‚švindliře‘ určitého soukromého projektanta a naopak se postavit proti veřejnosti na obranu například nemocnice.*“^{28/} Markova oblíbenost vycházela z toho, že byl aktivní, měl výsledky a dokázal získat na svou stranu ostatní radní. Díky tomu mohly být vystavěny nové byty pro sociálně slabé nebo pečlivým způsobem práce našel pro přerovský obecní rozpočet na rok 1920 další příjmy.^{29/} Jeho přispěním se Lančík věnoval práci v odborech a v politice.

Tím druhým pracovním vzorem byl pro Lančíka rovněž sociální demokrat a přerovský starosta zvolený ve dvou volebních obdobích (1919 až 1923 a 1927–1931), Ing. Josef Vdolek. Jeho záslužnou práci v úřadě Lančík viděl v zájmu o občany, práci pro celek a v dalším rozvoji města.^{30/} Deník Právo k tomu dodává: „*Byl mužem kompromisu, takže práce na radnici nebyla zdržována politickými spory.*“^{31/}

Co je pro obě zmíněné osobnosti vedle příslušnosti k sociálně demokratické straně charakteristické, je skutečnost, že i když oba pocházeli ze sociálně slabých rodin, dokázali se vlastní pílí a houževnatostí vypracovat a uplatnit v politické sféře, kde si svým přístupem nejenom v sociálních

27/ SOKa Přerov, fond Lančík František, kart. 1, inv. č. 11, F. Lančík – vzpomínka na poslance Jaroslava Marka, nefol.

28/ PRCHAL, Ladislav: *Dvacet let samosprávy města Přerova*. Přerov 1933, s. 10.

29/ Tamtéž.

30/ SOKa Přerov, fond Lančík František, kart. 1, inv. č. 12, Vzpomínka na Ing. Josefa Vdolka, nefol.

31/ *Starosta Ing. Josef Vdolek zemřel*. Právo, č. 7, 14. 2. 1931, s. 5.

František Lančík s manželkou, dcerou a dalšími čtyřmi příbuznými. SOkA Přerov

otázkách získali důvěru dělnictva, drobných řemeslníků, živnostníků nebo pokrokové inteligence. Nejenom Ing. Josef Vdolek, ale i Jaroslav Marek stavěli „lásku k bližnímu a práci pro celek vždy na první místo svých snah a činů“.^{32/} Na způsob jejich práce, který vedl ku prospěchu města a občanů, což dokládají jejich realizované návrhy, například stavba obecních domů pro dělnictvo, upravené veřejné prostranství, vydlážděné ulice nebo rozvoj školství a průmyslu, se i Lančík snažil navázat ve své politické kariéře.

Tajemníkem přerovské pobočky sociálně demokratické strany (1924–1938)

V roce 1924 došlo k Lančíkově posunu ve stranické hierarchii. Nastoupil na uvolněné místo obvodního tajemníka přerovské sociálně demokratické strany, které zastával až do 1. března 1938, kdy se funkce vzdal.^{33/}

32/ SOkA Přerov, fond Lančík František, kart. 1, inv. č. 12, Vzpomínka na Ing. Josefa Vdolka, nefol.

33/ Přerov. Ze sekretariátu. Hlas lidu, č. 17, 2. 3. 1938, s. 3.

Jak uvádí v dodatku služebních a platových poměrů, dosahoval jeho měsíční plat od druhé poloviny dvacátých let 1 500 Kč. Z toho 750 Kč tvořilo výslužné od dráhy, a i když o šest let později byl jeho měsíční plat o 150 Kč nižší, kompenzovaly to jednorázové roční příplatky od strany, mezi které patřil příspěvek na bydlení ve výši 1 620 Kč, příspěvek na dovolenou (675 Kč) a novoroční (1 350 Kč).^{34/} Ukazuje to na skutečnost, že po finanční stránce na tom Lančíkovi nebyli právě nejlépe.

Prací tajemníka si prohloubil vlastnosti pilného, svědomitého a iniciativního pracovníka. Jako limitující pro výkon této činnosti a později dalších veřejných funkcí považoval své nedostatečné vzdělání. „*Neznal jsem žádné zbytečné posedávání u kulečnicků a u karet. Musel jsem mnoho studovat a dohánět vzdělání středních a vysokých škol.*“^{35/} Postupně si potřebné vědomosti doplnil, a dokonce vedl tematické kurzy zaměřené na problematiku obecní samosprávy. Otázkou zůstává, proč byl na místo tajemníka vybrán právě on. Pravděpodobně zde hrála roli jeho veřejná angažovanost, politické přesvědčení, kontakty či oblíbenost a důvěra okolí získaná díky jeho přímému jednání.

Přerovským radním a zastupitelem v období 30. let

Začátek třicátých let je spojen nejenom s hospodářskou krizí, ale i nezaměstnaností a nástupem autoritativních režimů. I přes to se v počátcích volebního období 1931 kladl v Přerově důraz na rozvoj města. Tento úkol si ve svém programu vytýčil sociální demokrat Richard Kleiber. Ten byl po obecních volbách, jejichž vítězem se stala sociálně demokratická strana, zvolen na schůzi obecního zastupitelstva dne 13. listopadu 1931 novým starostou na následující čtyři roky. Ovšem v roce 1933 došlo k prodloužení mandátů obecních zastupitelstev na šest let. V duchu tohoto zákonného opatření byla provedena i úprava funkčního období starosty Richarda Kleibera. Celkově ji zastával až do roku 1938, kdy na ni byl nucen ze zdravotních důvodů rezignovat.

Společně s ním byli kromě nových náměstků starosty zvoleni i noví zástupci do obecního zastupitelstva a rady. Jedním z nich se stal i František Lančík. Jako zastupitel působil v komisi dopravní, finanční, kulturní a zaměstnanecké. Jako radní pak zasedal v komisi dopravní, kulturní a pro plovárnu.^{36/} Při přidělování referátů přihlížel starosta Richard Kleiber „*jednak k odbornosti jednotlivých pánů referentů a jednak k tomu, jak mohou volně disponovat časem.*“^{37/} Toho Lančík zvláště po roce 1934 mnoho neměl.

34/ Archiv ČSSD Praha, fond Československá sociálně demokratická strana dělnická – Československá sociální demokracie, ČSDSD-ČSD (1920–1948), kart. 5, inv. č. 66, Osobní oddělení, obsazení sekretariátů a osobní spisy obvodních tajemníků, Přerov, fol. 4 a fol. 6.

35/ MKP, fond Archiválie, písemnosti a dokumentace dějin školství a kmenologie, inv. č. AR/145, František Sedláček – František Lančík (5. 12. 1886–15. 1. 1976) vzpomínky na Přerov, druhou světovou válku a úvahy nad svým životem, fol. 7–8.

36/ SOKA Přerov, fond Archiv města Přerov, nezpracováno, Zápisy zastupitelstva 1926 až 1933, fol. 670–672.

37/ SOKA Přerov, fond Archiv města Přerov, nezpracováno, Zápisy rady 1931–1934, fol. 3.

Ačkoli práce obecního radního a zastupitele byla velmi časově náročná, byl Lančík podle řady dobových svědectví na zasedání schůzí vždy připraven. Pravidelně zde vznášel v rámci volných návrhů své návrhy, stížnosti či připomínky.

Nejdůležitější komise, v níž Lančík pracoval, byla komise finanční. Její působnost byla poměrně rozsáhlá. Zahrnovala kontrolu obecního hospodářství, kontrolu rozpočtu i závěrečného obecního účtu. Komise mohla zamezit nebo modifikovat dispozice s obecním majetkem.^{38/} Z pozice dopravního referenta, jehož zájmem bylo zajištění plynulého chodu dopravy, zasáhl například na začátku volebního období u železniční správy společně se starostou a radními Ladislavem Prchalem a Štěpánem Kleinem proti plánovanému zrušení přejezdu čtyř rychlíků přes Přerov. Díky jejich aktivitě nakonec došlo pouze ke zrušení rychlíků dvou, což ve svém důsledku Přerov i tak poškodilo, protože ztížilo osobní a poštovní dopravu a snížilo počet drážních zaměstnanců ve městě.^{39/} Coby kulturní referent byl zván na kulturní akce v Přerově a okolí nebo dojednával s vedením olomouckého divadla představení, která byla v Přerově následně odehrána.^{40/} Také víme, že byl vyslán k účasti na školních akademiích, kolaudacích budov a staveb nebo vernisážích, ale s jistotou nemůžeme říci, jestli se všech opravdu zúčastnil. Dalším jeho referátem byl dohled nad městskou plovárnou. Kromě její správy doporučoval radě úpravy a změny technické i personální.^{41/} Na závěr dodejme, že velkou pozornost věnoval otázce nezaměstnanosti a bydlení, což vyplývalo z jeho působení v komisi zaměstnanecké. Prosazoval, aby chudí dostávali v průběhu zimního období uhlí či potraviny, nebo aby byly stavěny další byty s levným nájemným.^{42/} Prosazení podobných návrhů se ale neobešlo bez sporů s příslušníky ostatních politických stran, zejména strany fašistické a komunistické.^{43/} Jak

38/ ŠOUŠA, Jiří: *Obecní majetek v Čechách 1848–1938. Základy právní úpravy a vývoj komunálního majetku v Čechách v letech 1848–1938*. Praha 2009, s. 148–149.

39/ SOKA Přerov, fond Archiv města Přerov, nezpracováno, Zápisy zastupitelstva 1926 až 1933, fol. 206.

40/ SOKA Přerov, fond Archiv města Přerov, nezpracováno, Zápisy rady 1931–1934, fol. 93 (dojednání, kdy bude olomoucké divadlo hrát hru Pohádka zimního večera); fol. 251 (olomoucké divadlo odehraje v Přerově hry Sen noci svatojánské a Lakmé). Nebo SOKA Přerov, fond Archiv města Přerov, nezpracováno, Zápisy rady 1935–1938, fol. 436 (Lančík informuje, že přijede olomoucké divadlo s operou Figarova svatba).

41/ SOKA Přerov, fond Archiv města Přerov, nezpracováno, Zápisy rady 1931–1934, fol. 108 (Lančík navrhuje přidělit na městskou plovárnu strážníka Chajdu); fol. 267 (návrh Lančíka na rozšíření plovárny); fol. 376 (podle Lančíka se má upravit ohradní zeď u plovárny z estetických důvodů); fol. 465 (návrh Lančíka na propůjčení plovárny přerovskému spolku Sokol pro závody); fol. 503 (Lančík společně s kolaudační komisí navrhuje přestavbu plovárny).

42/ SOKA Přerov, fond Archiv města Přerov, nezpracováno, Zápisy rady 1935–1938, fol. 300 (Lančík navrhuje uvolnit 5.000 Kč na koupi vagonu uhlí pro nezaměstnané); fol. 576 (návrh Lančíka na zajištění státní podpory na projektovaný obytný dům s byty pro chudé); fol. 657 (návrh Lančíka na stavbu dalších bytů pro chudé).

43/ Komunisté a fašisté navrhovali vypuštění odměn starosty a radních z obecního rozpočtu a ušetřenou částku poskytnout nezaměstnaným. Tímto krokem by nezaměstnaní získali 54.355 Kč. Na druhou stranu obě politické strany odmítly v rozpočtu podpořit návrh na jejich podporu ve výši 150.000 Kč. *Přerov. Schůze městského zastupitelstva*. Hlas lidu, č. 126, 10. 11. 1934, s. 3.

Syn Jaroslav Lančík (1921–1941). SOka Přerov

Dcera Eva Lančíková (1924–1942). SOka Přerov

Lančík uvádí: „S politickými stranami jsem vycházel dobře. Jen s fašisty a komunisty jsem se nemohl domluvit. Měli jinou představu o politice. Odmítali stranický systém, chtěli, aby rozhodovala masová shromáždění. ... Nešlo ani tak o vysokou politiku, ale o problémy města.“^{44/}

Z výše zmíněného vyplývá, že se Lančík od počátku výkonu funkce zastupitele a radního pravidelně vyslovoval k těm bodům, které měly spojitost s jeho referáty. Ovšem v některých případech se vyjádřil i k personálním, zdravotním věcem nebo bytové otázce.^{45/} Po projednání byly jeho návrhy zpravidla přijaty, méně často docházelo k jejich nepřijetí či odložení do dalšího jednání.

Zemským zastupitelem v Brně (1934)

Jako schopného řečníka s dobrou všeobecnou kvalifikací, organizačními schopnostmi a znalostí pozemkové reformy ho navrhla přerovská pobočka sociálně demokratické strany za náhradníka do voleb do zemského zastupitelstva v Brně, které se konaly dne 2. prosince 1928. Členem zemského zastupitelstva se fakticky stal až dne 12. června 1934, kdy nahradil

44/ MKP, fond Archiválie, písemnosti a dokumentace dějin školství a kmenologie, inv. č. AR/145, František Sedláček – František Lančík (5. 12. 1886–15. 1. 1976) vzpomínky na Přerov, druhou světovou válku a úvahy nad svým životem, fol. 8.

45/ SOka Přerov, fond Archiv města Přerov, nezpracováno, Zápisy rady 1931–1934, fol. 154 (návrh Lančíka na systemizaci zaměstnanců); fol. 789 (návrh Lančíka, aby byli chudí očkováni zdarma).

Antonína Hnátku, který se dne 31. března 1934 vzdal členství.^{46/} Po přečtení předepsané formule složil Lančík slib do rukou předsedy zemského prezidenta Jana Černého a bez výhrad a dodatků podepsal příslušnou listinu.^{47/} Následně byl uveden do úřadu a 15. června 1934 zvolen po Jaroslavu Roučkově členem komunikační komise.^{48/} V zemském zastupitelstvu a komisi působil do konce roku 1934.

Od svého zvolení se vyslovil k otázkám školským, zaměstnaneckým a zdravotním. Již na zasedání dne 15. června 1934 doporučil v oblasti školství reorganizaci moravských zemědělských škol. Na místo nich navrhoval vytvořit odborné dívčí školy, protože jak uvedl, „*je ne hospodárné investovat prostředky do škol, které navštěvuje nízký počet žáků*“.^{49/} V oblasti zaměstnanecké podal se svými spolupracovníky návrh na zkrácení pracovní doby v úřadech, ústavech a podnicích, který byl společně s úpravou služebních poměrů zaměstnanců zemské dráhy jednomyslně na schůzi dne 26. října 1934 přijat.^{50/} Ve zdravotnictví podpořil rozšíření a úpravu sociálních ústavů a zřízení gynekologických oddělení do všech veřejných nemocnic, protože „*obce ani okresy nemohou pro svůj tísnivý stav tohoto úkolu převzít*“.^{51/} Proto se vyslovil, aby byl z úspor řádného zemského rozpočtu na rok 1935 věnován příspěvek na stavbu ženského pavilonu a porodnice při veřejné nemocnici v Přerově.^{52/} Tímto tématem se zabývalo i přerovské obecní zastupitelstvo a k rozšíření nemocnice skutečně došlo. Ne však o ženský pavilon, ale pavilon infekční.^{53/} Z pozice zemského poslance rovněž žádal v roce 1934 o urychlení řízení ve věci stavby železničního podjezdu mezi Přerovem a Předmostím.^{54/} Zda žádost k něčemu napomohla, není zřejmé, protože k samotné kolaudaci podjezdu došlo až 13. června 1940.^{55/} Co se týče komunikační komise, vystoupil v ní pouze na schůzi dne 10. října 1934 při projednávání otázky vedení silnic mimo

46/ SOkA Přerov, fond Okresní úřad Přerov (1919–1938), kart. 52, inv. č. 195, sign. 608, Povolání Fr. Lančíka do zemského zastupitelstva, nefol.

47/ MZA Brno, fond Zemské zastupitelstvo Brno, kart. 4, inv. č. 2, Volby členů zemského výboru a zemských komisí, fol. 218.

48/ *Vyhláška zápisu o XXIII. zasedání zemského zastupitelstva ze dne 12.–15. června 1934*. Zemský věstník pro Moravu a Slezsko, č. 2, 30. 6. 1934, s. 12.

49/ MZA Brno, fond Zemské zastupitelstvo Brno, kart. 12, inv. č. 3, Stenografické zápisy ze zasedání zemského zastupitelstva 1934, fol. 623 (zápis Lančíkovy řeči ze dne 15. 6. 1934).

50/ *Vyhláška zápisu o XXIV. zasedání zemského zastupitelstva ze dne 16.–17., 19., 23.–26. října 1934*. Zemský věstník pro Moravu a Slezsko, č. 4, 31. 12. 1934, s. 48, s. 50. MZA Brno, fond Zemské zastupitelstvo Brno, kart. 14, inv. č. 3, *Stenografické zápisy ze zasedání zemského zastupitelstva 1934–1935*, fol. 328–331 (zápis Lančíkovy řeči ze dne 11. 12. 1934).

51/ *Vyhláška zápisu o XXIII. zasedání zemského zastupitelstva ze dne 12.–15. června 1934*. Zemský věstník pro Moravu a Slezsko, č. 2, 30. 6. 1934, s. 18.

52/ *Vyhláška zápisu o XXIV. zasedání zemského zastupitelstva ze dne 16.–17., 19., 23.–26. října 1934*. Zemský věstník pro Moravu a Slezsko, č. 4, 31. 12. 1934, s. 49.

53/ SOkA Přerov, fond Archiv města Přerov, nezpracováno, Zápisy zastupitelstva 1938–1940, nefol. (schůze ze dne 21. 9. 1938).

54/ *Vyhláška zápisu o XXIV. zasedání zemského zastupitelstva ze dne 16.–17., 19., 23.–26. října 1934*. Zemský věstník pro Moravu a Slezsko, č. 4, 31. 12. 1934, s. 50.

55/ SOkA Přerov, fond Archiv města Přerov, nezpracováno, Zápisy rady 1938–1940, fol. 616.

Výbor dělnického vzdělávacího spolku Svornost, 1936. František Lančík první sedící osoba zprava. MKP

obce. „Vyhnou-li se hlavní silniční směry obcím, ustoupí nejen dopravní obtíže, ale nebude třeba ani nákladného vyvlastňování objektů.“^{56/}

Ačkoli v úřadu zemského zastupitele působil krátkou dobu, nebyla jeho činnost zde nevýznamná. Pomohla mu získat další zkušenosti a nové kontakty, které využil o několik let později. I když na začátku tvrdil, že „při zasedání tohoto váženého sboru jsem si učinil velmi dobrý úsudek o jednáních, že nevidím tu nevráživost mezi jednotlivými politickými stranami a jejich referenty“,^{57/} ze stenografických protokolů, například ze zasedání ze dne 19. října 1934 vyplývá, že tomu bylo naopak. Do přednesené řeči o zemědělských školách, které, jak uvádí, jsou málo navštěvovány, zasáhl několikrát proti tomu zastupitel Stanislav Zavadilík za agrární stranu.^{58/}

Volba nového starosty města Přerova v roce 1938

Na konci ledna 1938 rezignoval ze zdravotních důvodů na úřad starosty Richard Kleiber. O měsíc později nabylo platnosti rozhodnutí okresního úřadu o jeho odvolání. Následně se postupovalo podle volebního řádu, který stanovoval, že pokud se uprázdní místo starosty za dobu úřadování obecního zastupitelstva, zvolí se nový starosta a noví náměstci. V tomto

56/ MZA Brno, fond Zemské zastupitelstvo Brno, kart. 49, inv. č. 13, Zápisy o schůzi zemské komise komunikační 1931–1934, fol. 31 (schůze ze dne 10. 10. 1934).

57/ MZA Brno, fond Zemské zastupitelstvo Brno, kart. 12, inv. č. 3, Stenografické zápisy ze zasedání zemského zastupitelstva 1934, fol. 640 (zápis Lančíkovy řeči ze dne 15. 6. 1934).

58/ MZA Brno, fond Zemské zastupitelstvo Brno, kart. 13, inv. č. 3, Stenografické zápisy ze zasedání zemského zastupitelstva 1934, fol. 202–205 (zápis Lančíkovy řeči ze dne 19. 10. 1934).

případě byl zvolen 36 hlasy člen městské rady František Lančík.^{59/} Referát zaměstnanecký a dopravní předal radnímu Dreiseitlovi, pro sebe si ponechal referát sociální péče a kulturní. Prvním náměstkem se stal Vojtěch Tšpon (strana Národního sjednocení) a druhým duchovní Alois Čáp (lidovec). Deník Hlas lidu k volbě Lančíkovi popřál a dodal, že „povede jistě město Přerov k stálému rozkvětu a rozmachu“.^{60/} A proč byl zvolen právě on? Protože „jsem byl totiž téměř abstinent, plně jsem se staral o rodinu, nenavštěvoval jsem hospody a pracoval jsem pro obec od rána do večera.“^{61/} Dále aktivně působil v několika spolcích, z nichž uvedme alespoň Jednotný svaz železničních zaměstnanců, Dělnickou tělovýchovnou jednotu, dělnický konzum Budoucnost, družstevní spolek Dělnický dům, Stavební družstvo Lešetín, Dělnickou záložnu nebo Dělnický vzdělávací spolek Svornost, kde dokonce od roku 1932 zastával předsednickou funkci.^{62/} Také se společně se svými stranickými kolegy, například rodinným příslušníkem – advokátem Jindřichem Lančíkem (syn Lančíkova bratrance Julia Lančíka) či starostou Richardem Kleiberem, aktivně účastnil před-

59/ Po jednom hlasu obdrželi Bohumil Rejhon, Vojtěch Tšpon, Vojtěch Rytíř. Tři odevzdané hlasovací lístky byly prázdné. SOKA Přerov, fond Archiv města Přerov, nezpracováno, Zápisy zastupitelstva 1934–1938, fol. 630.

60/ *Volba starosty města Přerova*. Hlas lidu, č. 26, 2. 4. 1938, s. 1.

61/ MKP, fond Archiválie, písemnosti a dokumentace dějin školství a kmenologie, inv. č. AR/145, František Sedláček – František Lančík (5. 12. 1886–15. 1. 1976) vzpomínky na Přerov, druhou světovou válku a úvahy nad svým životem, fol. 7.

62/ Archiv ČSSD Praha, fond Československá sociálně demokratická strana dělnická – Československá sociální demokracie, ČSDSD-ČSD (1920–1948), kart. 5, inv. č. 66, Osobní oddělení, obsazení sekretariátů a osobní spisy obvodních tajemníků, Přerov, fol. 1.

nášek organizovaných sociálně demokratickou stranou. Tématem byly obecné věci o socialismu, výklad programu strany nebo některých zákonů.^{63/} Výrazný nárůst Lančikovy činnosti zaznamenáváme po jeho zvolení do úřadu starosty města Přerova, kdy se objevuje ve všech radou nebo zastupitelstvem vytvořených komisích; ať už jako člen nebo předseda.

Po obecních volbách v květnu 1938 obhájil opět František Lančík post starosty. Zvolením dosáhl svého nejvyššího profesního úspěchu, který ovšem neměl dlouhého trvání. Které plány se pod jeho vedením podařily v Přerově realizovat a s jakými problémy se v úřadu před nucenou rezignací na konci března 1939 potýkal, bude společně s válečným a poválečným obdobím předmětem příštího zpracování.

Závěr

Počátky Lančikovy veřejné činnosti lze na základě pramenů doložit k roku 1905, kdy se ve Vídni stal členem odborové organizace kovodělníků. Po vstupu do *sociálně demokratické strany* v roce 1918 se jeho aktivity rozšířila o členství ve spolcích železničních a dělnických. Díky politickým kontaktům (*tzv. sociální kapitál*), pracovitosti, přímému jednání, spolkové a publikační činnosti (*tzv. měkké dovednosti*) si získal přízeň okolí, která mu pomohla přes práci tajemníka v přerovské pobožce sociálně demokratické strany dostat se až na místo starosty města Přerova. Tomu dále napomohla *podpora jeho rodiny*, například manželky Hermíny, která byla rovněž od 20. let činná v sociálně demokratické straně, nebo advokáta Jindřicha Lančíka, se kterým konzultoval texty pro dělnické přednášky a vystupoval na nich společně s ním.

Ačkoli práce popisuje Lančíka jako funkcionáře, smyslem jeho života nebyl pouze hluboký zájem o politické dění, problémy města či kumulace funkcí. Ovšem detailněji postihnout jeho osobní stránku ve vymezeném období nebylo z důvodu absence dalších pramenů osobní povahy zcela možné.

63/ Přerov. Dělnická akademie v Přerově pořádá v únoru a březnu kurz o socialismu. Hlas lidu, č. 14, 3. 2. 1931, s. 3. Nebo Přednáška Dělnické akademie. Hlas lidu, č. 16, 7. 2. 1931, s. 5. Dále Přednáška v kurzu funkcionářů. Hlas lidu, č. 16, 7. 2. 1935, s. 4.

Petr Jirák

Přestřelka mezi odbojářem Karlem Bolfem a příslušníky gestapa

Tragická epizoda z historie obce Věrovany v širších souvislostech

Následující stránky jsou věnovány dramatické události s velmi tragickými následky, k níž došlo v průběhu jedné srpnové noci v roce 1943. O totožné události byl před téměř dvaceti lety publikován v rámci seriálu Region Věrovany článek „Razie“. Jeho autor Gustav Vožda v úvodu napsal, že článek napsal na základě vzpomínek starších občanů Věrovan a mnoho archivních pramenů. Vzhledem k tomu práci charakterizoval jako „*první, byť poněkud nejednoznačnou verzi jedné z nejpohnutějších událostí, jaké se kdy odehrály ve Věrovanech v celé jejich historii*“.^{1/}

Předkládaný text nabízí komplexnější a přesnější pohled na přestřelku ve Věrovanech, poněvadž jsem využil archiválie z Moravského zemského archivu v Brně. Dochované archiválie z činnosti řídicí úřadovny gestapa v Brně a Mimořádného lidového soudu v Uherském Hradišti obsahují celkem dost zmínek o události.

V době popisovaných událostí byly Věrovany součástí politického okresu Přerov a soudního okresu Kojetín. V roce 1960 byly spolu se sousední obcí Rakodavy připojeny k okresu Olomouc.

Odbojová organizace Lvice

Odbojová organizace Lvice měla centrum v Ostravě a výraznou členskou základnu mj. v Lipníku nad Bečvou a jeho okolí, např. v Dolním Újezdě, Jezernici, Lazníkách, Týně nad Bečvou. V některých obcích Lvice navázala na působení místní buňky Obrany národa, zejména tomu tak bylo v případě Veselíčka. Lipnická organizace Lvice vydávala vlastní ilegální letáky, prováděla drobné sabotáže, vyhledávala vhodné úkryty

---

1/ VOŽDA, Gustav: *Razie*. Region Věrovany, č. 62. Věrovany 2000, s. 2.

pro osoby žijící v ilegalitě, navázala rovněž styky s jinými odbojovými organizacemi. Vedoucím organizace Lvíce na střední Moravě se stal Otta Koblovský (narozen 16. března 1918 v Kateřinkách, okres Opava), zaměstnanec mlékárny a později cukrovaru v Malých Prosenicích. V roce 1942 Lvíce navázala spolupráci se Zeleným kádrem, jenž bývá označován za první partyzánskou skupinu na území protektorátu. V říjnu a listopadu 1942 se nacistům podařilo Zelený kádr zlikvidovat, ve stejné době již probíhal zásah proti Lvici. Někteří členové lipnické organizace byli zatčeni již na konci roku 1942, ale hlavní zásah v této oblasti provedli nacisté v lednu 1943, kdy zatklí přes 50 osob. Otta Koblovský zemřel 4. února 1943 ve Valašském Meziříčí, když padl v přestřelce s přesilou gestapáků. Někteří členové organizace byli zatčeni později, skupinky v některých obcích (Brodek u Přerova, Jezernice, Výkleky) nebyly zatýkáním vůbec dotčeny a později pokračovaly v odbojové činnosti.^{2/}

Odbojář Karel Bolf na útěku

Karel Bolf (narozen 1. října 1905 v Lipňanech, okres Olomouc) patřil k odbojářům, jimž se podařilo nějakou dobu úspěšně unikat před gestapem. Po rozbití skupiny Lvíce v Lazníkách společně s Antonínem Kelarem přemístil do jiného krytu zbraně, které předtím sehnali pro skupinu.^{3/}

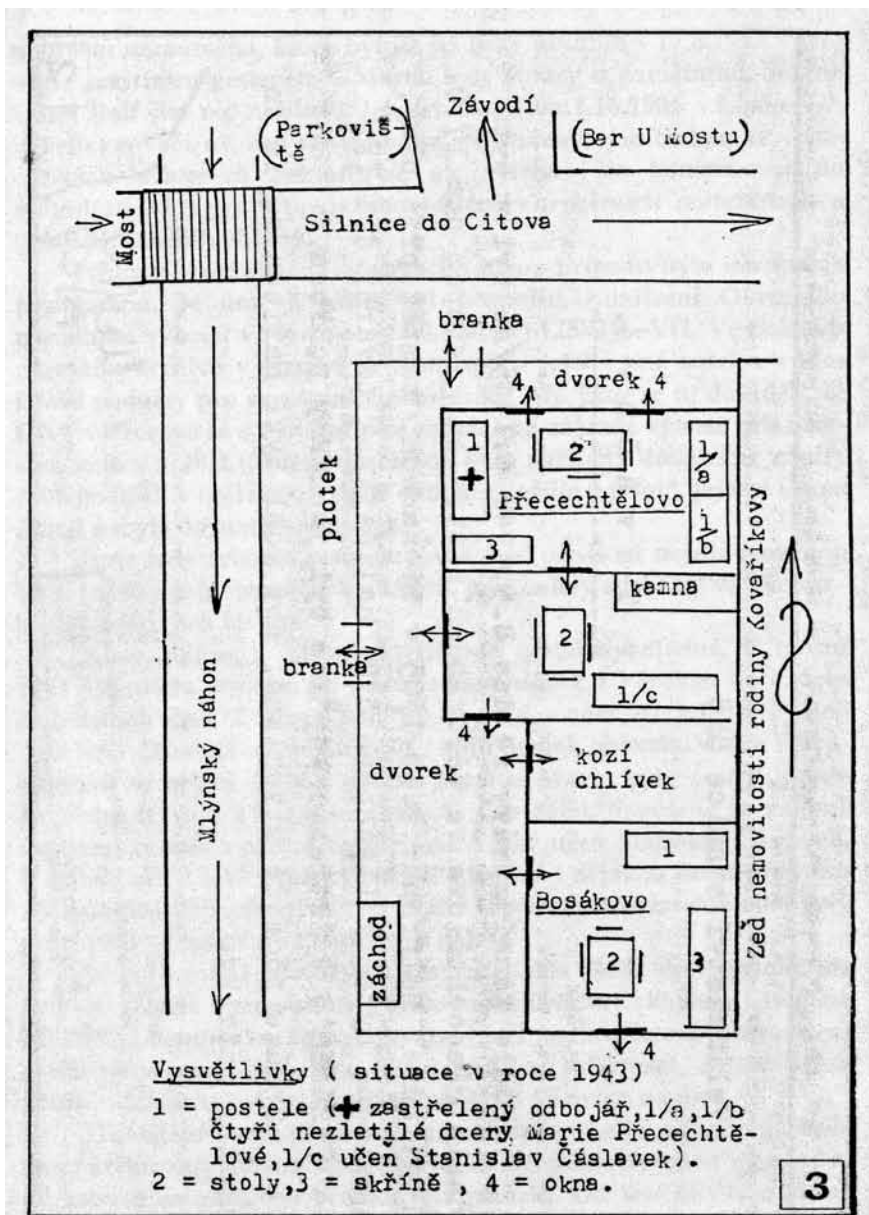
Z archiválií gestapa víme, že nacistická tajná policie velmi dobře věděla o Bolfově existenci. Podrobně o něm mluvil Karel Klestil (narozen 22. března 1904 ve Vyškově) během výslechu dne 15. prosince 1942.^{4/} Protektorátní četnictvo mělo za úkol pátrat po Bolfovi, který byl od 15. ledna

2/ Odbojové organizaci Lvíce se podrobně věnoval historik Pavel Kopeček, jenž o ní napsal i samostatnou publikaci a obsáhlou studii: KOPEČEK, Pavel: *Lvice – krvavá cesta ke svobodě*. Přerov 2004. Dále viz KOPEČEK, Pavel: *Působení odbojové organizace Lvíce na střední Moravě*. In Sborník Státního okresního archivu Přerov 2004, s. 189–236.

3/ KOPEČEK, Pavel: *Lvice – krvavá cesta ke svobodě*. Přerov 2004, s. 44.

4/ Klestil se s ním seznámil asi v květnu 1942 v Lazníkách prostřednictvím Josefa Koryčana (narozen 27. ledna 1906 v Lazníkách, okres Hranice). Bolf tehdy pracoval u holiče Zdařila v Lazníkách, v březnu 1942 byl zaměstnán jako řidič nákladního auta v jednom cukrovaru. Koryčan představil Bolfa jako muže, jenž shání pro odbojovou organizaci zbraně. Bolf řekl Klestilovi, že patří k místní skupině v Lipňanech. Krátce poté dostal Klestil od jistého Navrátila částku 2 000 korun, které měl použít k nákupu zbraní. Klestil se v této záležitosti obrátil na Bolfa. Ten se stavil o týden později u Klestila v Lazníkách, aby mu předal bubínkový revolver (ráže 9 mm) asi s 12 náboji. Klestil zaplatil za revolver požadovaných 700 korun. Za týden mu Bolf přinesl další revolver (ráže 9 mm) asi s 15 náboji, rovněž za 700 korun. Několik hodin po předání druhého revolveru přijel ke Klestilovi Navrátil, aby od něho převzal obě zbraně. Později Klestil předal Navrátilovi zbytek částky (600 korun). Na Klestilovu otázku, kde shání zbraně, Bolf odpověděl, že část dostává od jednoho nejmenovaného vojáka a pro zbytek musí jezdit hodně daleko. Obviněný Josef Koryčan odmítal v průběhu výslechu (11. ledna 1943) přiznat, že by věděl něco o Bolfově činnosti spočívající ve shánění zbraní pro ilegální organizaci. Viz Moravský zemský archiv v Brně (dále jen MZA), fond B 340 – Gestapo Brno (dále jen Gestapo Brno), sign. 100-12-9, karton 12. Brzy po válce se Josef Bolf zmínil, že spolu s bratrem Karlem obstarával zbraně pro odboj (nákupem od německých vojáků a od Včilmce z Týna nad Bečvou). Viz MZA, fond C 143 – Mimořádný lidový soud (dále jen MLS) Uherské Hradiště, sign. Ls 231/47, karton 105 (výpověď Josefa Bolfa v Olomouci dne 19. 6. 1945).

Plánek domku č. p. 172 ve Věrovaněch. Nakreslil JUDr. Jaroslav Krempl pro Voždův článek Razie

1943 na útěku, případně jej mělo zatknout a předat přerovské služebně gestapa. Tato služebna dokonce vyhlásila 12. března 1943 pátrání po Karlu Bolfovi.^{5/}

5/ MZA, fond Gestapo Brno, sign. 100-12-9, karton 12.

Dne 19. ledna 1943 byl kvůli ukrývání Karla Bolfa zatčen rolník Josef Háek (narozen 27. října 1875 v Lipňanech), který již 27. února 1943 zemřel v koncentračním táboře Osvětim. Od začátku února 1943 se Bolf zdržoval ve Věrovanech u Marie Přecechtělové (narozena 25. března 1916 v Rakodavech). Přecechtělová navštívila 5. února 1943 hostinec v Citově, kde byla hostinskou Marií Přivřelovou upozorněna na jednoho hosta, který prý pracoval delší dobu v Německu a nyní měl problémy se svou milou. Ve skutečnosti se jednalo o odbojáře Karla Bolfa. Přivřelová přemlouvala Přecechtělovou, aby tohoto muže ubytovala u sebe doma. Přecechtělová nakonec souhlasila a Bolf ukrývala i poté, když se dozvěděla, že po něm pátrá gestapo. Odbojář u ní pobýval s přestávkami půl roku. Když její manžel přijel z práce v Německu na dovolenou, zajistila Bolfovi úkryt na jiných místech.

Marie Přecechtělová žila v domku spolu se svou sestrou Annou Bosákovou (narozena 26. února 1903 v Tučapech, okres Olomouc) a svými i jejími dětmi. Bosáková brzy zjistila, kdo žije v bytě její sestry. Navíc byla Bolfovi sama nápomocná, protože mu půjčovala bicykl. Odbojář jezdil spolu s Přecechtělovou ke své matce Žofii Bolfové (narozena 31. srpna 1887 v Žeravicích, okres Přerov) do Lipňan.^{6/}

Ukrývání Karla Bolfa ve Věrovanech vedlo publicistu Jana Cekla dokonce k nesprávnému tvrzení o existenci místní organizace Lvice ve Věrovanech.^{7/}

Do hry vstupuje udavač

V dosavadní regionální literatuře nebylo dosud uvedeno, jakým způsobem došlo k prozrazení pobytu odbojáře u Přecechtělové. Mezi obyvateli Věrovan se objevily názory o udání Bolfa někým z Citova.^{8/} Na základě prostudovaných archiválií víme jistě, že se jedná pouze o fámou. Za prozrazením Bolfa byl skutečně udavač, ovšem nikoliv z okolí Věrovan. Jednalo se totiž o muže nevalné pověsti, který žil ve vzdálených Otrokovicích.

Dne 17. srpna 1943 přišel dobrovolně na zlínské gestapo (přesněji hraniční komisariát Zlín) mladý rozvedený muž z Otrokovic. Obuvnický pomocník František Slováček (narozen 28. března 1916 v Otrokovicích) uvedl velmi závažné informace. Během doby, kdy si v Uherském Hradišti kvůli podvodu odpykával šestiměsíční trest odnětí svobody, se seznámil se zločincem Emilem Hrazdírou. Příležitostně se od něho dozvěděl jméno jeho milenky, kterou nebyl nikdo jiný než Anna Bosáková z Věrovan. Dne

6/ MZA, fond MLS Uherské Hradiště, sign. Ls 231/47, karton 105. Anna a Marie byly dcery Vojtěcha Kováře (zemřel v roce 1942), obecního strážníka v Rakodavech, jenž žil nejdříve ve dvoře velkostatku a od roku 1926 v nově postaveném domku (č. p. 172). Rudolf a Anna Bosákoví žili v tomto domě také již od roku 1926. Viz VOŽDA, Gustav: *Razie*. Region Věrovany, č. 62. Věrovany 2000, s. 2, 6.

7/ CEKL, Jan: *Kraj, jimž táhla válka*. Olomouc 1945, s. 53. Cekl navíc uvedl odbojářovo příjmení ve špatné podobě (Volf). Kopeček i Vožda odmítali možnost, že by ve Věrovanech působila místní skupina Lvice. Vyjádření Kopečka v této věci viz KREMPL, Jaroslav: *Panychida za vlastence plk. Jaroslava Himra* (17. 6. 1917 – 24. 9. 1943). Věrovany 2004, s. 201.

8/ VOŽDA, Gustav: *Razie*. Region Věrovany, č. 62. Věrovany 2000, s. 2.

*František Slováček zavinil smrt Karla Bolfy
a pěti jeho podporovatelů.
MZA Brno, fond C 143*

30. června 1943 byl Slováček propuštěn z vězení. Za nedlouho poté jej v domě rodičů v Otrokovicích (č. p. 5) navštívil Hrazdíra, jenž pro sebe vyžadoval nějaké civilní oblečení. Hrazdírovi se totiž povedlo utéct z vězení Krajského soudu v Olomouci, kam byl převezen z Uherského Hradiště. Od Slováčka se nedočkal pomoci, naopak byl na základě jeho udání zatčen obecní policií v Otrokovicích. Slováčkovi nebránilo udání Hrazdíry v návštěvě jeho milenkyně Bosákové, za níž odjel 16. července 1943 do Věrovan. Podle jeho údajů se s Bosákovou ještě v tentýž den vyspal, přestože se předtím vůbec neznali. Nedlouho poté Slováček opět přijel za Bosákovou, stejně jako v prvním případě u ní přenocoval. Když se ráno probudil, všiml si na dvorku neznámého muže (tj. Karla Bolfy), jehož zpočátku považoval za zloděje. Bosáková nechtěla Slováčkovi o neznámém zprvu nic říct, poté ale prozradila, že se jedná o milence její sestry Marie Přecechtělové. Příležitostně se Slováček dozvěděl křestní jméno muže. Opatrnost Bosákové se brzy vytratila, poněvadž svému milenci sdělila, že milý její sestry je politickým uprchlíkem, jenž se u nich ukrývá od února 1943. Bosáková zmínila též jeho ozbrojení pistolí a větším množstvím munice. Slováček tomu nejprve nechtěl věřit, ale pak našel v pokoji krabici s ostrou municí kalibr 9 mm. Bosáková uschovala municí na prosbu ukrývaného odbojáře. Slováček odebral z krabice šest nábojnic, které později předložil gestapu. Slováček se snažil navázat s Bolfem kontakt, ptal se ho na důvody ukrývání apod. Odbojář byl opatrnější než Bosáková a nic závažného Slováčkovi neřekl. Ten se snažil gestapu oznámit vše, co věděl. Manželé Bosákové a Přecechtělové pracovali v Německu, přesto Bosák (na rozdíl od Přecechtěla) věděl o pobytu hledaného muže ve svém domě. Slováček

se dozvěděl od Bosákové, že spolu se sestrou a ukrývaným mužem jezdili na kolech k jeho matce do Lipňan pro potraviny. Věděl rovněž o návštěvách mladých mužů, kteří často jezdili za ukrývaným mužem. Bosáková tlumočila svému milenci Bolfova slova „v případě zatčení se budu bránit do posledního náboje“. Ze zjištěných údajů Slováček došel k jednoznačnému názoru o pobytu rozhodného protivníka německé říše v bytě Marie Přecechtělové ve Věrovanech. Když Slováček přijel 17. srpna 1943 z další návštěvy Bosákové, rozhodl se navštívit hraniční komisariát ve Zlíně. V protokolu z téhož dne se doslova píše: „Nemohu udát bližší údaje, přesto mám pocit, že neznámý chce zmizet z Věrovan. Abych zajistil včasný zásah, přišel jsem dnes vše udat. Chci zdůraznit, že jsem od neznámého nedostal žádné peníze. Od své milenky jsem dostal najist a také za mě zaplatila účty v hostincích. Konečně dodávám, že jsem v poslední době zjistil, že se v případě obou sester jedná o prostopášné ženy a evidentně také zlodějky. Teprve včera jsem zjistil, že ukradený zimní kabát neznámého byl vyměněn za gramofon. Přestože nemohu sestrám prokázat žádnou krádež, přece vím, že se jedná o překupnice, které dále prodávaly předměty, jež byly ukradeny Hrazderovou partou.“^{9/}

Přestřelka v noci ze 17. na 18. srpna 1943

Na základě Slováčkova udání se gestapo rozhodlo provést rychlý a razantní zásah proti ozbrojenému odbojáři. Počítalo též s možností, že Bolf mohl zjistit ztrátu šesti patron. Němci museli počítat s odporem, navíc kvůli přítomnosti dvou hlídacích psů a poloze domku do něho nemohli vstoupit nepozorovaně. Rozhodli se tedy ke lsti. Od Slováčka věděli, že Bolf měl velký zájem získat rádio. Slováčka doprovázeli dva příslušníci gestapa, kteří výborně ovládali český jazyk. Jednalo se o dva řidiče hraničního komisariátu Zlín: Rembrandta Lindenthala (narozen 16. listopadu 1904 v Brně) a Meinhardta Weikerta (narozen 11. září 1899 v městě Aschaffenburg). Pod záminkou nabídky rádia chtěli Bolfa ve vhodný okamžik zneškodnit. Další příslušníci gestapa byli na blízku, aby jistili situaci.

Ze začátku probíhalo vše podle plánu: po zaklepání a krátkém rozhovoru s Přecechtělovou byli Slováček a oba gestapáci vpuštěni dovnitř. Přecechtělová chtěla Bolfa zapřít, avšak ten se brzy sám objevil a pozdravil příchozí. Lindenthal se na něho vrhl, avšak odbojářovi se podařilo vytáhnout pistoli a dvakrát vystřelit. Jeden projektil zasáhl Lindenthala do levého stehna, druhý šel vedle (Weikertovým přičiněním). Lindenthalem vypálená rána minula cíl. Vzhledem k tomu, že Lindenthal byl kvůli zranění vyřazen z dalšího boje, usmrtil Weikert odbojáře výstřelem do levého spánku. Weikert tehdy zmínil rovněž Bolfovu „medvědí“ sílu. Vylíčený boj se odehrál v průběhu několika sekund. Archiválie uvádí bližší údaje o zbraních, s nimiž byla vedena přestřelka ve Věrovanech. Bolf měl pistoli značky Steyer (ráže 9 mm) nabitou osmi náboji, v kapse od kalhot měl asi dalších 40 nábojů. Příslušníci gestapa použili běžnou služební zbraň (pistole Walther PPK, ráže 7,65 mm).

9/ MZA, fond Gestapo Brno, sign. 100-12-9, karton 12.

Na místo byl přivolán MUDr. Alois Škrobal, obvodní lékař z Tovačova, aby vyhotovil úmrtní list. Smrt Karla Bolfa nastala okamžitě následkem střely do levého spánku (18. srpna 1943 v 0:15 hodin). Bolfovu totožnost gestapo zjistilo podle občanské legitimace, kterou měl zastřelený u sebe. Bolfova mrtvola byla dopravena do márnice místního hřbitova a dva dny později byla na náklady obce Věrovan převezena do krematoria v Olomouci. Urna s popelem byla v poslední srpnový den roku 1943 převezena na řídicí úřadovnu gestapa v Brně. Pohřbení popela povolil dne 7. září 1943 soud v Praze („Waffen SS, SS und Polizeigericht VIII Prag“).^{10/}

Lindenthal byl dopraven autem do nemocnice v Přerově. Ještě před příjezdem do nemocnice dostal v Přerově od německého vojenského lékaře protitetanovou injekci. Výsledek rentgenového vyšetření v městské nemocnici nebyl pro gestapáka příliš povzbudivý: průstřel levého stehna s rozdrčením krčku stehenní kosti. Na své přání byl Lindenthal již 18. srpna 1943 převezen do Baťovy nemocnice ve Zlíně.^{11/} Ke stejnému dni byl vyřazen ze služby. Dne 8. srpna 1944 byl operován ve Vídni a později měl být podroben dalším operacím. Po zásahu do kyčelního bodce se stal z Lindenthala invalida.^{12/} Na základě toho můžeme konstatovat, že Karel Bolf těsně před svou smrtí vyřadil z aktivní služby jednoho příslušníka gestapa.

Dramatické události byly vylíčeny na základě dokumentu, který byl sepsán v tentýž den, kdy došlo k přestřelce. V průběhu poválečných soudních procesů se k události znovu vyjádřili Slováček, Lindenthal i Weikert, dále lékař Škrobal a obuvnický učeň Stanislav Čáslavka (narozen 9. února 1928 v Olomouci), který bydlel u své kmotry Marie Přecechtělové.

V březnu 1946 vypovídali o přestřelce Weikert i Lindenthal. Kromě nich a Slováčka vyjeli 17. srpna 1943 ze Zlína do Věrovan ve dvou vozech gestapáci Hans Supparitsch, Karl Heimerle, Josef Schlögel, Steinhuber a v neposlední řadě Rudolf Karl z přerovské služebny gestapa, který měl zájem na tom, aby byl odbojář chycen živý. Weikert tvrdil, že Přecechtělová zapřela přítomnost Bolfa. Teprve když byli příslušníci gestapa na odchodu, zjistili jeho přítomnost. Weikert uslyšel následující větu, kterou Bolf sdělil Slováčkovi: „*Kams dal těch osm nábojů. Jak mně jich, ty svině, do zítřka nevrátíš, tak tě odstřelím.*“ Následně došlo ve světnici domu k událostem, jež byly popsány již v archiváliích gestapa z roku 1943. Lindenthal i Weikert se po válce navzájem obviňovali z toho, že

10/ Údaje o úmrtí Karla Bolfa rovněž viz SOKA Přerov, fond Okresní národní výbor (dále jen ONV) Přerov, inv. č. 194, karton 138, č. j. 12582/1946. Zastřelení Karla Bolfa je v tomto prameni nesprávně datováno k 17. srpnu 1943. Bolfovo úmrtí bylo zaneseno do úmrtní matriky Věrovan až dodatečně v roce 1946. Stalo se tak na základě výnosu ministerstva vnitra ze dne 20. března 1946 (č. A-4610-17/12-45-VI/1).

11/ MZA, fond Gestapo Brno, sign. 100-12-9, karton 12 (zpráva hraničního komisariátu ve Zlíně ze dne 18. srpna 1943 ve věci zranění Rembrandta Lindenthala a zastřelení Karla Bolfa). V Kopečkové práci byl Lindenthal nesprávně označen jako ten, kdo zastřelil Karla Bolfa. Na druhé straně historik správně psal o zásahu příslušníků gestapa ze Zlína. Viz KOPEČEK, Pavel: *Lvice – krvavá cesta ke svobodě*. Přerov 2004, s. 45.

12/ MZA, fond MLS Uherské Hradiště, sign. Ls 275/46, karton 46.

druhý z nich mlátil Bolfa během rvačky pistolí do hlavy. Podle Weikerta volal Bolf na Přecechtělovou: „*Mařko, vem nůž a bodni ho do zad.*“ Udavač Slováček stál ve dveřích, aniž by zasáhl do rvačky. Weikert zmínil i svou zlost na kolegy, kteří zůstali během boje s Bolfem na dvorku. Lindenthal mluvil o selhání své pistole (ačkoliv podle archiválií z roku 1943 na Bolfa jednou vystřelil). Weikert měl tendenci stěžovat si na platové povýšení a vyznamenání zraněného kolegy Lindenthala, zatímco sám nebyl odměněn, ačkoliv zastřelil ozbrojeného protivníka.^{13/}

Vožda, který neměl k dispozici písemné prameny o přestřelce, uvedl čtyři varianty této události. Ve všech případech vycházel z výpovědi pamětníků, které obsahují nepřesnosti a omyly. Nejrelevantnější byla výpověď Jitky Hanzlíkové, rozené Kovařikové, jež žila v sousedství domu č. p. 172.^{14/}

Perzekuce Bolfových ukryvačů a pomocníků

Po zastřelení Karla Bolfa ve Věrovanech se gestapo zaměřilo na jeho ukryvače a další pomocníky. Bezprostředně po přestřelce zatkl příslušníci gestapa ze Zlína věrovanské obyvatelky Annu Bosákovou a Marii Přecechtělovou.^{15/} Ještě téhož dne (18. srpna 1943) příslušníci přerovské služebny gestapa zatkl čtyři osoby, které podporovaly Bolfa: jeho matku Žofii Bolfovou, sestru Aloisii Bolfovou (narozena 18. května 1915 v Lipňanech), bratra Josefa Bolfa (narozen 28. ledna 1913 v Lipňanech) a synovce Vladimíra Fleisnera (narozen 24. 11. 1925 v Lipňanech). Zatýkáni byla skutečněna v Lipňanech a Vacanovicích, tj. v obvodu olomoucké služebny gestapa.^{16/} Rudolfa Bosáka (narozen 15. března 1891 v Brně),

13/ MZA, fond MLS Uherské Hradiště, sign. Ls 231/47, karton 105 (výpověď Weikerta dne 6. 3. 1946 ve Zlíně, výpověď Lindenthala dne 22. 3. 1946 ve Zlíně). Podle výpovědi Stanislava Čáslavky bili Bolfa pistolemi do hlavy Lindenthal i Weikert. Je celkem neuvěřitelné, že si Čáslavka nevzpomínal na žádné výstřely, Bolf byl podle něho ubit gestapáky. Čáslavka tvrdil, že se spolu s Přecechtělovou marně snažil rukama odstrčit gestapáky od Bolfa (výpověď Stanislava Čáslavky ve Věrovanech dne 5. 10. 1945). Škrobal naopak zdůraznil, že na Bolfově těle nebyly kromě střelné rány do spánku žádné jiné známky násilí (výpověď MUDr. Aloise Škrobala v Tovačově dne 16. 11. 1945). Nejméně relevantní je záznam výpovědi Františka Slováčka. Udavač se snažil lživým způsobem obhájit. Vymyslel si, že důvodem jeho zatčení se stalo nepovolené nošení pistole, kterou dostal od Bosákové. Poté se gestapu dostala do rukou korespondence Slováčka s Bosákovou, která přivedla nacisty na Bolfovu stopu (výpověď Františka Slováčka na Krajském soudu v Uherském Hradišti dne 4. 3. 1947). Archiválie gestapa ze srpna 1943 však v tomto případě usvědčují Slováčka ze lži. Stručné zmínky o přestřelce ve Věrovanech viz: MÜLLER, Jan: *Mimořádný lidový soud v Uherském Hradišti 1945–1948*. Diplomová práce. Pedagogická fakulta – Historický ústav Univerzity Hradec Králové, 2015, s. 69–71. Müller se přiklonil k nesprávné verzi Stanislava Čáslavky, tj. k ubití Karla Bolfa oběma gestapáky pomocí pistolí.

14/ VOŽDA, Gustav: *Razie*. Region Věrovany, č. 62. Věrovany 2000, s. 5.

15/ MZA, fond Gestapo Brno, sign. 100-12-31, karton 12.

16/ MZA, fond Gestapo Brno, sign. 100-12-9, karton 12. Zmínky o těchto zatčených osobách rovněž viz MZA, fond Gestapo Brno, sign. 100-12-6, 7, 8, karton 12 (Aloisie, Žofie a Josef Bolfovi), sign. 100-33-12, karton 33 (Fleisner). Josef Bolf byl zatčen ve Vacanovicích (č. p. 28), zbývající tři v Lipňanech (č. p. 8). Žofie Bolfová byla vdova po Aloisi Bolfovi, který padl v první světové válce.

Žofie Bolfová, matka Karla Bolfa. MZA Brno, fond B 340

Aloisie Bolfová, sestra Karla Bolfa. MZA Brno, fond B 340

manžela Anny, zatkli dne 22. srpna 1943 příslušníci přerovského gestapa.^{17/} Dne 30. srpna 1943 následovala zatčení Hedviky Kupkové (narozena 7. listopadu 1896 v Kokorách, okres Přerov) a Augustina Kelara (narozen 15. ledna 1910 v Lazníkách), dne 4. září 1943 byly za podporu Karla Bolfa zatčeny poslední dvě osoby: Jan Kupka (narozen 17. března 1890 v Kokorách) a Božena Dreiseitlová (narozena 23. října 1921 v Kokorách), vdaná dcera zedníka Kupky a jeho ženy Hedviky.^{18/}

Všechny uvedené osoby se nacházely od 22. září 1943 ve vyšetřovací vazbě v německé soudní věznici v Olomouci. Dne 1. října 1943 vrchní státní návladní německého zemského soudu napsal předsedovi zvláštního soudu v Brně obžalovací spis na jedenáct osob, které v první polovině roku 1943 ubytovávaly a jinak podporovaly Karla Bolfa, policejné nehlášenou osobu a zároveň příslušníka hnutí odporu. Podle nacistických zákonů se jednalo o zločin podle paragrafu 1 nařízení říšského protektora ze dne 3. července 1942.

O podpoře poskytnuté Karlu Bolfovi sestrami Marií Přecechtělovou a Annou Bosákovou jsme se již zmínili. V čem spočívala podpora dalších osob? Rudolf Bosák věděl o ukrývání policejné nehlášeného muže v bytě své švagrové. Žofie Bolfová zásobovala svého syna potravinami a věděla o jeho úkrytu ve Věrovanech. Aloisie Bolfová rovněž předávala Karlovi potraviny (osobně či prostřednictvím Přecechtělové). Josef Bolf věděl od se-

17/ MZA, fond Gestapo Brno, sign. 100-12-30, karton 12.

18/ Zmínky o zatčené Boženě Dreiseitlové viz MZA, fond Gestapo Brno, sign. 100-27-13, karton 27. Bydlela v obci Nelešovice (č. p. 64).

stry Aloisie o ukrývání bratra ve Věrovanech a jeho občasných návštěvách v Lipňanech. Vladimír Fleisner byl nemanželský syn jedné z dcer Žofie Bolfové. Žil s adoptivním otcem v Praze, avšak často pobýval také u babičky v Lipňanech. Již v lednu 1943 mu napsala jeho tetá Aloisie Bolfová o útěku strýce Karla před gestapem. V Lipňanech Fleisner osobně se svým strýcem třikrát či čtyřikrát mluvil. Jan Kupka znal Karla Bolfa z dřívější doby, v květnu 1943 jej u sebe ubytoval na dobu asi deseti dní. Bolf se u něho zdržoval zřejmě též záhy po svém útěku v lednu 1943 a také tehdy, když přijel do Věrovan Přecechtěl. V květnu 1943 přijela ke Kupkovi Přecechtělová, aby u něho vyzvedla kufr pro Bolfa. Hedvice Kupkové bylo známo, že se u nich doma ukrývá osoba hledaná gestapem. Božena Dreiseitlová znala Bolfa rovněž z dřívějška. Během svého ukrývání ji jednou navštívil, při tom jí prosil o obilí. Dreiseitlová se ovšem bála, proto mu nic nedala. V dubnu nebo květnu 1943 k ní přijela Přecechtělová. Bolf napsal dopis, v němž Dreiseitlovou prosil, zda by mu vrátila uschované peníze. Dreiseitlová poslala Bolfovi nejen peníze, nýbrž také osm vajec. U Antonína Kelara byli Karel Bolf a Marie Přecechtělová asi dvakrát. Při vzájemných setkáních Kelar předal svému známému chleba. Bolf jej rovněž prosil o zprostředkování setkání s odbojářem Sobkem z Výklek. V tomto ohledu Kelar údajně nic nepodnikl.

Hlavní líčení s podporovateli Karla Bolfa se uskutečnilo 2. listopadu 1943. Celkem pět podporovatelů bylo odsouzeno k trestu smrti a následně popraveno. Dne 7. ledna 1944 byli v Praze na Pankráci gilotinou popraveni Anna Bosáková, Marie Přecechtělová, Jan Kupka, Hedvika Kupková a Antonín Kelar.^{19/} Dalších pět osob bylo odsouzeno na různou dobu do káznice (Žofie Bolfová na šest let, Aloisie Bolfová na pět let, Josef Bolf na čtyři roky, Dreiseitlová na dva roky a Fleisner na 1,5 roku). Rudolf Bosák byl v průběhu soudního řízení osvobozen. Všichni, co nebyli nacisty odsouzeni k trestu smrti, se dočkali konce války. Božena Dreiseitlová byla propuštěna z káznice (Jauer) již 1. prosince 1944, poněvadž byla v pokročilém stupni těhotenství. Žofie Bolfová onemocněla ve stejné káznici tuberkulózou kostí, proto jí byla amputována pravá noha (po koleno).^{20/}

Spravedlivý trest pro udavače a gestapáky

František Slováček zavinil svým udáním smrt Karla Bolfa a perzekuci jeho podporovatelů, z nichž pět Němci popravili. Josef Bolf o tom napsal již v červnu 1945 zprávu, kterou zaslal na MNV Vacanovice. Slováčkovi se

19/ Byli popraveni v uvedenou dobu: Anna Bosáková (16:34), Marie Přecechtělová (16:37), Jan Kupka (16:40), Hedvika Kupková (16:41), Antonín Kelar (16:43). Viz RAMEŠ, Karel: *Žaluji*. Pankrácká kalvárie. II. část. Praha 1946, s. II, X, XII, XIX. Krátká zmínka o popravách ze dne 7. ledna 1944: RAMEŠ, Karel: *Žaluji*. Pankrácká kalvárie. I. část. Praha 1946, s. 368.

20/ MZA, fond MLS Uherské Hradiště, sign. Ls 231/47, karton 105 (údaje z písemností poskytnutých Josefem Bolfem). Manželé Kupkovi žili v Kokorách (č. p. 245) a Kelar v obci Lazníky (č. p. 34). Původně byla zatčena i Marie Přivělová, hostinská z Cítova. Tato žena byla brzy poté propuštěna z vyšetřovací vazby. Čtyři děti Marie Přecechtělové byly po jejím zatčení převezeny do Kralic na Hané. Viz VOŽDA, Gustav: *Razie*. Region Věrovany, č. 62. Věrovany 2000, s. 9.

*Josef Bolf, bratr Karla Bolfy.
MZA Brno, fond B 340*

nejprve dařilo unikat spravedlnosti – v listopadu 1945 byl krátce vězněn v internačním táboře v Plané u Mariánských Lázní kvůli podvodům a potulce v okolí Chebu, avšak těsně před plánovaným transportem do Zlína utekl.

V hledáčku vyšetřovací komise ONV ve Zlíně byl již od května 1945. Vyšetřovatelé zjistili, že Slováček byl v posledních válečných letech udavačem zlínského gestapa, navíc spolupracoval i s gestapem z Přerova. Po svém propuštění z věznice v Uherském Hradišti využíval znalostí získaných od spoluvězňů. Na svobodě vyhledával osoby, jimž předstíral, že utekl s jejich příbuznými. Tímto způsobem chtěl z cizích lidí vymámit pomoc, např. v lednu 1944 podvedl Ludmilu Klugerovou a Emilii Masarovou z Kojetína, na nichž vylákal šatstvo a prádlo. Oběma ženám napovídal lži o společném útěku s manželem Klugerové, jenž se měl ukrývat u obce Břest.

Dne 30. dubna 1947 se uskutečnilo hlavní přelíčení Mimořádného lidového soudu v Uherském Hradišti. František Slováček byl vinen tím, že v době zvýšeného ohrožení republiky:

- jako placený konfident zlínského gestapa vyzvídal úkryty osob žijících v ilegality (podpora nacistického hnutí);
- zneužil tísně způsobené politickou perzekucí, aby se obohatil (Istivě vylákal různé věci od sedmi osob, jimž nalhal, že pomáhají svým příbuzným);
- ve službách a v zájmu Německa udal několik osob (kromě případu z Věřovan udal v roce 1941 dva muže, kteří v Napajedlech strhli říšsko-německé vlajky, později udal muže, jenž se posmíval Hitlerovi).

Nejzávažnějším zločinem bylo udání ze dne 17. srpna 1943, jež mělo za následek smrt šesti občanů a ztrátu svobody několika dalších osob. Slováček spáchal zločiny proti státu a majetku a zločin udavačství, za což byl odsouzen k trestu smrti, ztrátě občanské cti navždy a propadnutí celého majetku. Výkon rozsudku trestu smrti byl podle zvyklostí retribučního soudnictví vykonán oběšením v den rozsudku (30. dubna 1947). Slováčkova mrtvola byla předána anatomickému ústavu Masarykovy univerzity v Brně.^{21/}

V době, kdy byl popraven Slováček, již téměř rok nežili dva gestapáci, kteří 18. srpna 1943 zatýkali odbojáře Karla Bolfa. Hlavní přelíčení s Rembrandtem Lindenthalem se uskutečnilo před Mimořádným lidovým soudem v Uherském Hradišti dne 20. května 1946. Lindenthal byl uznán vinným v několika bodech (příslušník gestapa, aktivní účast na vraždách parašutisty Vojtěcha Lukaštika a odbojáře Karla Bolfa, zavinění ztráty svobody desítek československých občanů), za což byl odsouzen k trestu smrti (vykonán v den rozsudku), ztrátě občanské cti navždy a k propadnutí celého jmění ve prospěch státu.^{22/} Hlavní přelíčení Mimořádného lidového soudu v Uherském Hradišti v trestní věci Meinhardta Weikerta se uskutečnilo 29. května 1946. Rovněž Weikert byl uznán vinným v několika bodech (příslušník gestapa, vražda odbojáře Karla Bolfa, zavinění ztráty svobody desítek československých občanů), za což byl odsouzen k trestu smrti (vykonán v den rozsudku), ztrátě občanské cti navždy a k propadnutí celého jmění ve prospěch státu.^{23/}

Postřehy k Bolfovým ukrývačkám

Důležitými postavami byly sestry Anna Bosáková a Marie Přecechtělová, v jejichž domě se ukrýval Karel Bolf. Ve Věrovanech neměly dobrou pověst, mluvílo se o jejich vstupu do kolaborantské strany tzv. zelených hákových křížů (Národně socialistická česká dělnická a rolnická strana, v jejímž čele stál bezskrupulózní František Mlčoch). Historikovi Voždovi se nepodařilo toto tvrzení doložit, nicméně minimálně v případě Anny Bosákové se jedná o pravdivý údaj. V roce 1939 vstoupila do Mlčochem

21/ MZA, fond MLS Uherské Hradiště, sign. Ls 231/47, karton 105. Slováček byl nemanželský syn švadleny Emilie Sklenářové, v roce 1920 získal příjmení po nevlastním otci. Dne 12. 10. 1940 se v Napajedlech oženil s Marií Kohoutovou, avšak jejich manželství netrvalo dlouho. Kvůli kriminálním deliktům byl v letech 1936–1944 celkem šestkrát soudně trestán (naposledy 21. 7. 1944). Jeho bývalá manželka žádala po válce změnu příjmení svého dítěte, aby se nejmenovalo po popraveném otci.

22/ MZA, fond MLS Uherské Hradiště, sign. Ls 275/46, karton 46. Vojtěch Lukašтик (1921–1943), člen desantu Intransitive, byl 8. 1. 1943 v Jankovicích na Uherskohradištsku zastřelen gestapem. Soud se přiklonil k verzi, že Lukaštika usmrtili gestapáci Frankenhauser a Lindenthal.

23/ MZA, fond MLS Uherské Hradiště, sign. Ls 274/46, karton 46. Weikert byl na přelomu let 1941/1942 na východní frontě, kde se stal svědkem likvidace židovského obyvatelstva (odvážel Židy na místa poprav), 12. 6. 1942 se zúčastnil v Brně poprav příbuzných Oldřicha Pechala (1913–1942), člena výsadku Zinc.

Anna Bosáková, podporovatelka Karla Bolfy. MZA Brno, fond B 340

vedené kolaborantské strany, v níž nevykonávala žádné funkce.^{24/} Její stranictví se zřejmě nelišilo od řady jiných osob, které vstoupily do strany na základě slibů lepšího života, případně po výhrůžkách Mlčocha a jiných osob z vedení tzv. zelených hákových křížů. Většina členů strany se provinila právě jen vstupem a „papírovým“ členstvím. V roce 1943 nedělalo Bosákové žádný problém pomáhat příslušníkovi hnutí odporu, takže neobstojí řeči o její reálné kolaboraci s nacisty.

Předmětem kritiky věrovanských obyvatel byl vztah sester k opačnému pohlaví. Mluvilo se o jejich výstředním oblékání, častých návštěvách zábavních podniků v okolních městech, přijímání pánských návštěv v jejich domě. Na druhé straně se po válce objevily i zvěsti o jejich velkém vlastenectví: „...asi tři dny po události hlásil londýnský rozhlas, že v obci Věrovany byly zatčeny dvě československé vlastenky, které byly uvedeny plnými jmény, tj. pí Bosáková a pí Přecechtělová. Za války i po ní se vyprávělo, že zde byla vysílačka.“^{25/} V těchto případech se jedná o vymyšlené události, které měly dodat popraveným sestrám aureolu velkých hrdinek. Bosáková a Přecechtělová se zapojily do odboje prokazatelně „pouze“ pomocí poskytnutou šťavanému odbojáři Karlu Bolfovi. Zmínění jejich jmen v rozhlasovém vysílání z Londýna (v průběhu srpna 1943) je nanejvýš nepravděpodobné a zároveň nelogické.

Objektivně se o sestřích vyjádřil badatel Jaroslav Krempel: „*Sestry Kovářovy (paní Marie Přecechtělová a Anna Bosáková) byly dámy s pověstí, což byla jejich osobní věc a týkala se jen – v Německu na práci nasazených – manželů. Přítel Vratislav Mrtvý se po válce zúčastnil zájezdu zaměstnanců Mlýnu Věrovany do Prahy, kde též navštívili pankráckou věznicí. Podle svědectví bachařů sestry před popravou přijaly kněze. S bohem se smířily a ten jim od-*

24/ MZA, fond Gestapo Brno, sign. 100-12-31, karton 12. Za první republiky byla Bosáková členkou sociálně demokratické strany.

25/ VOŽDA, Gustav: *Razie*. Region Věrovany, č. 62. Věrovany 2000, s. 9. Po válce se objevilo mnoho zmínek o různých vysílačkách na území protektorátu. Často se jednalo o ničím nepodložené domněnky, stejně jako v případě vysílačky ve Věrovanech (pozn. autora).

pustil. Paní Marie se při cestě do sekerárny nahlas loučila se svými čtyřmi nezaopatřenými dětmi... Obě dámy v zájmu dobra obětovaly životy. Mají rovněž kodifikované i morální právo, aby i jejich jména byla uvedena na pomníku obětí I. a II. světové války ve Věrovanech.^{26/}

Závěr

Popsaný příběh je jednou z nesčetných událostí, jež svědčí o tom, že rovněž na území tzv. protektorátu Čechy a Morava docházelo k dramatickým a tragickým událostem. Příslušníky protinacistického odboje a jejich pomocníky Němci nemilosrdně potírali, což v tomto případě potvrzuje zastřelený odbojář a pět popravených podporovatelů. Bohužel, výraznou roli hrál v popsáném případě český udavač. Bez jeho aktivního přispění (udání na gestapu) mohli Bolf a jeho pomocníci přežít válku.

V protektorátu se odehrál nikým nevyčíslený počet přestřelek odbojářů s příslušníky gestapa, řádově se jednalo o mnoho desítek přestřelek (celkový počet určitě přesáhl stovku). Jen necelá desítka gestapáků byla zlikvidována, zatímco mnohem větší počet jejich kolegů přežil střety s naším odbojem. Někdy byl příslušník gestapa zraněn do té míry, že byl kvůli invaliditě zproštěn služby (jako v případě Lindenthala, jehož postřelil Bolf).

V dějinách Věrovan nešlo o jedinou dramatickou událost spojenou s protinacistickým odbojem. O necelý rok později se zde dokonce odehrálo podobné drama jako v srpnu 1943. V ranních hodinách 10. května 1944 byl na okraji obce zatčen zraněný partyzán Stanislav Mikolášek (narozen 10. března 1923 ve Strahovicích, okres Opava), jehož Němci v průběhu dalšího dne oběsili v Poličné.^{27/}

26/ KREMPL, Jaroslav: *Panychida za vlastence plk. Jaroslava Hímra*. Věrovany 2004, s. 176. Kritika neuvedení jmen sester na pomníku obětí druhé světové války ve Věrovanech rovněž viz: *Aby nebyli zapomenuti*. Přerov 2005, s. 220.

27/ Stanislav Mikolášek byl členem partyzánské skupiny z Velké Bystřice. Nejpodrobněji o jeho posledních dnech života viz JIRÁK, Petr: *Pronásledování skupinky partyzánů na Přerovsku začátkem května 1944*. In Sborník Státního okresního archivu Přerov 2015, s. 48–64. Partyzánská skupina z Velké Bystřice se dostala do dvou přestřelek s olomouckým gestapem – dne 16. srpna 1944 postřelila poblíž obce Bukovany Alfonse Königa, dne 22. února 1945 zastřelila ve Velké Bystřici Johanna Schlesingera. Kromě zlikvidovaného Schlesingera a postřelených Königa a Lindenthala je autorovi znám jen jeden další případ, kdy došlo na střední Moravě ke zranění příslušníka gestapa v boji s příslušníky protinacistického odboje. Dne 1. října 1941 parašutista Karel Hovůrka postřelil v Přerově olomouckého gestapáka Kurta Raunera, záhy poté byl Hovůrka zastřelen dalšími gestapáky.

Petr Jirák

Tragické okamžiky – – Lipník nad Bečvou 1949

V minulém sborníku jsem publikoval článek věnovaný tragédii, k níž došlo 15. srpna 1962 v Radvanicích.^{1/} V názvu článku jsem použil označení Tragické okamžiky, což mělo připomenout úspěšný dokumentární seriál České televize s podobným názvem (Osudové okamžiky).

Tvůrci seriálu věnovali minimálně devět epizod velkým železničním tragédiím na území Čech a Moravy. Jednalo se o epizody Stéblová 1960 (14. listopadu bylo usmrceno 118 osob, zraněno 110), Šakvice 1953 (24. prosince bylo usmrceno 103 osob, zraněno 83), Podivín 1950 (21. prosince bylo usmrceno 34 osob, zraněno 56), Řikonín 1970 (11. prosince bylo usmrceno 31 osob, zraněno 18), Zaječčí 1928 (9. září bylo usmrceno 24–26 osob, zraněných byly desítky), Židenice 1941 (18. září bylo usmrceno 18 osob, zraněných byly desítky), Spálov 1990 (25. srpna bylo usmrceno 14 osob, zraněno 32), Brumov-Bylnice 1957 (28. dubna bylo usmrceno 10 osob, zraněno dalších 10), Frýdlant v Čechách 1958 (4. července zemřely 3 osoby).^{2/}

Vyjma poslední epizody byl počet mrtvých vždy minimálně dvouciferný (ve dvou případech dokonce trojciferný) a rovněž počet zraněných se pohyboval v řádu desítek. V Československu se přirozeně odehrálo mnohem více železničních tragédií, včetně několika dalších, kdy zemřelo přes deset lidí. Jeden z takových případů se stal 11. září 1957 ve stanici

---

1/ JIRÁK, Petr: *Tragické okamžiky – Radvanice 1962*. In: Sborník Státního okresního archivu Přerov 2018, s. 202–210. Článek pojednává o případu, kdy blesk usmrtil šest mladistvých osob, které se během bouřky schovaly do rozestavěné vodárny.

2/ V šesti případech šlo o střety různých vlakových souprav (rychlíky, osobní vlaky, manipulační souprava, železniční vagón), v Židenicích najel rychlík do davu lidí, kteří čekali na osobní vlak, v Podivíně došlo ke srážce rychlíku s autobusem. Poslední díl se ostatním vymyká obsahem i počtem mrtvých. Oblast jihovýchodně od Frýdlantu byla na začátku července 1958 postižena přívalovými dešti, které způsobily stoupnutí hladiny řeky Smědé. Voda podemlela násep železniční tratě. Tíha projíždějícího osobního vlaku nevydržela, lokomotiva se odpojila od železničních vozů, naklonila se na bok a přepadla do řeky. Pokud by zbylá část vlaku rovněž spadla, byl by rozsah tragédie bezpochyby mnohem větší. Viz Wikipedie – otevřená encyklopedie, heslo Osudové okamžiky. Přístupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Osudov%C3%A9_okam%C5%BEiky [cit. 2018-12-14].

Místo srážky ze západní strany, SOKA Přerov

Vrbátky na trati Olomouc–Nezamyslice. Kvůli špatnému zjištění volnosti vlakové cesty a postavení jízdní cesty pro další vlak došlo ke střetu dvou vlaků. Nehoda si vyžádala 15 mrtvých a 26 zraněných osob.^{3/}

Príspevek je venován velké železniční nehodě, od níž v tomto roce uplynulo již 70 let. Rovněž druhý článek s názvem začínajícím slovy „Tragické okamžiky“, pojednává o události, jež nebyla zahrnuta do televizního seriálu *Osudové okamžiky*.

Tragédie „v kostce“

Dne 9. prosince 1949 (těsně po tři čtvrtě na dvě odpoledne) došlo v železniční stanici Lipník nad Bečvou ke střetu tří vlaků. Posunující část nákladního vlaku č. 8132 vjela do jízdní dráhy rychlíku R 32, jenž projížděl po druhé koleji směrem od Prosenic. Lokomotiva rychlíkové soupravy se převrátila na první kolej, po níž právě směrem od Hranic projížděl nákladní vlak č. 6305, který se zaklínil do lokomotivy rychlovlaku. Nehoda byla zaviněna špatným přístupem několika železničních zaměstnanců, kteří byli hnáni k odpovědnosti (blíže viz kapitola *Trestní oznámení na železniční personál*).

Ihned po nehodě byla povolána sanitní auta z okolních nemocnic, za hodinu přijel z Přerova pomocný vlak s nářadovými vozy a jeřábem. Z rozhodnutí technického úředníka byl přivolán další pomocný vlak z Os-

^{3/} Webové stránky *Železnice a Historie*. Přístupné z: <http://archiv.kvalitne.cz/drobnost/nehody.htm> [cit. 2018-12-14]. Stránky stručně zmiňují desítky železničních nehod z let 1947–1960, nechybí mezi nimi ani nehoda z Lipníka s uvedením datace 9. prosince 1949 v 13:46 hodin.

travy a parní jeřáby z České Třebové a Vítkovických železáren. Odklízovacích prací, mj. odklizení vysypaného nákladu uhlí, se měla zúčastnit též pohotovost místní vojenské posádky.^{4/}

Oběti nehody

Trestní oznámení Krajského velitelství Státní bezpečnosti (StB) v Olomouci ze dne 19. prosince 1949 uvádí torzovitě údaje o obětech. Při nehodě zemřel Ladislav Pietroš ze Sedliště (okres Frýdek), strojní topič nákladního vlaku č. 8132. Dále zemřeli Richard Pánek (narozen 16. července 1899) z Frýdku, vojn Miroslav Řezáč (narozen 14. ledna 1926) z Obědkovic (tehdy okres Kojetín), Karla Liverová (narozena 26. června 1945 v Hranicích), Marie Gotčíková (narozena 13. září 1878) z okresu Michalovce, desetiletý Tibor Illeš z Filakova a neznámá žena ve věku okolo 60 let. Totožnost neznámé ženy se vyšetřovatelé snažili zjistit pomocí Věstníku kriminální služby a rozhlasovým vysíláním. Vyšetřovatelé nechali mrtvolu nejen ofotografovat a daktyloskopovat, nýbrž též pořídili vzorky z jejího šatstva. Ostatky neznámé ženy byly pochovány na hřbitově v Lipníku nad Bečvou, pohřbení ostatních obětí nehody bylo zařízeno prostřednictvím jejich příbuzných.^{5/}

Zmíněná čtyřletá holčička Karla Liverová zemřela během převozu do okresní nemocnice v Hranicích, příčinou skonu bylo zadušení. Deset minut po převezení zemřel na vnitřní břišní zranění muž, k němuž se hranická nemocnice vyjádřila takto: „*Rolf Petr, podle jeho udání, bytem Sedliště.*“ Takové jméno se ovšem neobjevuje ve zmíněném trestním oznámení. Jde zřejmě o velkou zkomoleninu jména topiče Ladislava Pietroše, který bydlel právě v Sedlišti. Mrtvoly pěti osob, jež zemřely již na nádraží, byly převezeny na místní hřbitov do márnice.^{6/} V trestním oznámení se uvádí: „*...na místě zůstalo sedm osob mrtvých, dvě osoby zemřely ihned po převozu do nemocnice v Hranicích z počtu sedmi osob a 23 osob bylo těžce a 27 lehce zraněno, které vyhledaly lékařskou pomoc v nemocnici v Přerově a Hranicích. Mimo těchto osob vyhledalo dalších třináct osob lékařskou pomoc soukromě a jejich jména jsou uvedena v trestním oznámení. Osoby nacházející se v nemocnici v Hranicích a Přerově jsou uvedeny v připojených seznamech pod č. 25, 26 a 27.*“^{7/} První seznam uvádí 31 osob hospitalizovaných

4/ Státní okresní archiv (dále jen SOKA) Přerov, fond Lidový soud Hranice, inv. č. 162, karton 60, spisová značka T 32/50. Bezpečnostní úřady byly zpraveny prostřednictvím Národní bezpečnosti, neprodleně se dostavili úředníci Státní bezpečnosti a kriminální policisté, kteří provedli vyšetřování za vedení krajského velitele Státní bezpečnosti. Dostavili se rovněž členové Místního národního výboru (MNV) Lipník nad Bečvou a Okresního národního výboru Hranice, dále dva úředníci ministerstva vnitra.

5/ SOKA Přerov, fond Okresní prokuratura Hranice, inv. č. 41, karton 2, spisová značka St 1351/49. Obsah spisu prokuratury je v kopiích uložen rovněž v soudním spisu (pozn. aut.).

6/ SOKA Přerov, fond Lidový soud Hranice, inv. č. 162, karton 60, spisová značka T 32/50. Miroslav Řezáč, vojn základní služby, byl svým vojenským útvarom (Stříbro) vyslán na uhelnou brigádu do Ostravy.

7/ SOKA Přerov, fond Okresní prokuratura Hranice, inv. č. 41, karton 2, spisová značka St 1351/49. Počet obětí nehody nebyl běžné veřejnosti znám, mluvílo se až o 15 mrtvých. Viz SOKA Přerov, fond Městský národní výbor Lipník nad Bečvou, inv. č. 2 (kronika za období 1946–1958).

Takto je železniční stanice popsána v dokumentu z roku 1950: „*Železniční stanice Lipník n. B. má nepříznivou polohu, nachází se na začátku kolejíště, které se rozprostírá do oblouku vpravo do vzdálenosti 700 m, při čemž viditelnost z nádraží jest asi 350 m, z hradla a hranického zhlaví rovněž asi 350 m. Středem kolejíště prochází průběžně koleje č. 1 a 2, vpravo se nachází koleje liché 3, 5 a vlevo koleje 4, 6 a v malém oblouku proti stanici koleje 8, 10, tedy sudé. Z místa, kde posunující díl svěšoval 1 vůz, není na návěstidlo i zhlaví viděti. V daném případě byl přehled ztížen ještě zbytkem vlaku č. 8132, stojícího na 4 koleji.*“^{10/}

V době nehody bylo zamračeno, teplota byla vzhledem k prosincovému datu vysoká (9 stupňů Celsia) a byl dobrý rozhled. Po nehodě začalo mírně pršet.

Provoz byl na první koleji zahájen 10. prosince 1949, na druhé koleji o den později a na celé stanici byl provoz zcela obnoven až 18. prosince 1949.

Trestní oznámení na železniční personál

Krajské velitelství Státní bezpečnosti v Olomouci podalo 19. prosince 1949 trestní oznámení na pět osob, které zavinily srážku vlaků na nádraží v Lipníku nad Bečvou. Jednalo se o Jaroslava Suchánka (narozen 21. února 1896 v Loučce, okres Hranice), přednostu železniční stanice v Lipníku nad Bečvou, Jindřicha Caletku (narozen 2. května 1920 ve Lhotě, okres Hranice), výpravčího vlaků na železniční stanici v Lipníku nad Bečvou, Konstantína Kaplana (narozen 11. března 1905 v Ostravě), vlakvedoucího Československých státních drah (ČSD), Františka Staňka (narozen 4. ledna 1908 ve Starém Jičíně), výhybkáře ČSD, a Zdeňka Mikoláše (narozen 17. března 1925 v Ostravě), strojvůdce ČSD.

První čtyři byli od 10. prosince 1949 ve vazbě krajského velitelství StB v Olomouci a 19. prosince 1949 byli předáni do vazby Okresního soudu v Hranicích. Mikoláš, strojvůdce nákladního vlaku č. 8132, byl do soudní vazby dodán po návratu z hranické nemocnice.

Trestní oznámení uvádí následující trestný čin: ohrožování jednotného hospodářského plánu v oblasti železniční dopravy z nedbalosti a přečin proti bezpečnosti života za okolností zvláště přitěžujících. Železničáři z hrubé nedbalosti zapříčinili vjezd posunující části nákladního vlaku č. 8132 z osmé koleje do jízdní dráhy rychlíku R 32, jenž projížděl stanicí po druhé koleji směrem od Prosenic. Lokomotiva rychlíkové soupravy se

---

na straně přijímací budovy. Staré skladiště a rampa byly zbourány v roce 1906 z důvodu rozšiřování kolejíště. V sousedství výpravní budovy byla postavena vodárna, která byla zbourána roku 1999 (na jejím místě byla postavena budova pro umístění zabezpečovacího zařízení). V roce 1897 byla na jižní straně přistavena přízemní čekárna 3. třídy a dřevěná veranda, jež byla otevřená směrem ke kolejím (později byla uzavřena dřevěnými vraty). V roce 1927 přibyl malý přístavek na zavazadla. Ke stavebnímu vývoji nádraží v Lipníku rovněž viz: KREJČÍŘÍK, Mojmír: *Česká nádraží*. Architektura a stavební vývoj. I. díl. Litoměřice 2003, s. 75.

10/ SOkA Přerov, fond Lidový soud Hranice, inv. č. 162, karton 60, spisová značka T 32/50. Citováno z rozsudku Okresního soudu v Hranicích ze dne 1. dubna 1950.

V popředí rozbitá lokomotiva rychlíku. SokA Přerov

převrátila na první kolej, po níž projížděl směrem od Hranic nákladní vlak č. 6305. Tento vlak se zaklínil do lokomotivy rychlíkové soupravy.

Kaplan, vlakvedoucí nákladního vlaku č. 8132, se nešel po příjezdu vlaku (13:15) hlásit do kanceláře výpravčímu Caletkovi, ačkoliv k tomu byl dle dopravních předpisů povinen. Kaplan věděl, že mezinárodní rychlík R 32 měl zpoždění a ještě neprojel, přesto dal v posledním okamžiku strojvůdci Mikolášovi rozkaz, aby rychle jel, jestli to ještě stihne. Caletka vědomě trpěl nedbalé vykonávání služby Kaplanem, navíc před příjezdem rychlovlaku nenařídil zastavení posunu nákladního vlaku č. 8132. Strojvůdce Mikoláš věděl o nesprávně postavených výměnách, přesto jel dál. Hradlař Staněk mu dával znamení kynutím paže a praporkem pro jízdu. Za hlavního viníka byl označen Suchánek, který měl jako přednosta stanice povinnost řídit dopravní službu a dozírat na její výkon. Nařídil sice obstarání první pomoci, avšak až do příchodu nadřízených orgánů železniční správy neřídil záchranné práce, čímž porušil železniční předpisy. Přitěžující pro něho byla rovněž skutečnost, že krátce předtím (25. listopadu 1949) zavinil na stanici menší železniční nehodu.^{11/} Z pozice zod-

^{11/} Bližší údaje k této nehodě jsem nenalezl ani ve spisu prokuratury ani v soudním spisu. V pamětní knize staničního úřadu v Lipníku nad Bečvou, která se věnuje období 1918–1949, jsou zaznamenány jiné nehody. V roce 1945 odešlo hodně zkušených zaměstnanců do pohraničí a na jejich místa přišli do Lipníku mladí nezpracovaní zaměstnanci, což byl jeden z důvodů častějších poruch provozu. Roku 1945 došlo k roztržení pěti vlaků, k vykolejení tří vlaků, ve třech případech byly projety závory. Dne 5. září 1945 najel vlak č. 96607 na šesté koleji na železný vozík obsazený německými zajatci z jednoho odstaveného vlaku. Dva zajatci byli zraněni, v jednom případě těžce. Dne 19. září 1945 došlo mezi Lipníkem a stanicí Drahotuše ke srážce osobního a nákladního vlaku. Nehoda si naštěstí nevyžádala lidské

povědného drážního činitele neučinil opatření, aby se podobné případy neopakovaly.

Československé státní dráhy se nepřipojily k trestnímu oznámení a nežádaly náhradu způsobené škody (tři zničené lokomotivy, větší počet zničených železničních vozů, poškození kolejnic a zabezpečovacího zařízení), jež přesáhly výši dvanácti miliónů korun.

Okresní prokuratura v Hranicích dne 27. ledna 1950 zažalovala Suchánka, Caletku, Kaplana, Staňka a Míkoláše ze zavinění srážky rychlovlaku R 32 s posunujícím nákladním vlakem č. 8132 a dalším nákladním vlakem č. 6305. Všichni se hrubou nedbalostí dopustili poškození na zařízeních a strojích, používaných k provozu ČSD. Čin byl spáchán za zvláště nebezpečných okolností, byla jím způsobena vážná škoda na zdraví mnoha osob a dokonce úmrtí sedmi osob. Obžalovaní spáchali přečin podle paragrafu 2 odstavce 1, 2 zákona č. 165/46 Sb.^{12/}

Blíže údaje o obžalovaných

Jaroslav Suchánek, bytem Lipník nad Bečvou, měl středoškolské vzdělání zakončené maturitou. V roce 1917 narukoval na frontu a kolem 20. července vstoupil do československých legií v Rusku, s nimiž se vrátil do vlasti v lednu 1920.^{13/} Od dubna 1944 do ledna 1945 byl vězněn kvůli protinacistické činnosti. V roce 1922 se oženil s Annou Valentovou z Loučky, která obdržela věnem místní mlýn. V roce 1949 na něm hospodařil jejich syn Břetislav Suchánek, kromě něho měli další dva syny a dceru. Po válce Jaroslav Suchánek vstoupil do sociálně demokratické strany a po jejím sloučení s KSČ byl převeden do této strany. U drah pracoval již za první republiky, v listopadu 1945 se stal přednostou stanice v Lipníku nad Bečvou.

Jindřich Caletka, bytem Týn nad Bečvou, měl středoškolské vzdělání zakončené maturitou. Shodou okolností byl stejně jako Suchánek synem lesního hajného. V červenci 1949 se Caletka oženil s Věrou Holou. U drah

---

oběti, „jen“ několik zraněných a značné hmotné škody. Dne 13. listopadu 1948 se roztrhlo při vjezdu manipulačního vlaku následkem trhavé jízdy táhlo u jednoho vozu, následkem čehož vykolejily tři vozy, které zatarasily druhou až šestou kolej. Poslední záznamy pamětní knihy se vztahují k březnu 1949. Autorem záznamů byl přednosta Jaroslav Suchánek. Viz Národní archiv Praha, Sbirka staničních kronik, inv. č. 635, karton 32.

12/ SOKA Píerov, fond Okresní prokuratura Hranice, inv. č. 41, karton 2, spisová značka St 1351/49. V obžalobě se uvádí následující: Suchánek nedozíral na výkon služby a trpěl nedbalostí dopravního personálu. Caletka nezařídil včas zastavení posunu nákladního vlaku před projížděním rychlíku. Kaplan se nehlásil u výpravčího pro případné rozkazy k provádění posunu, jenž včas nezastavil, navíc dal Míkolášovi rozkaz k jízdě. Staněk nezpravil posunující četvu vlaku č. 8132 o nutnosti zastavit posun. Míkoláš při prováděním posunu nesledoval stav odjezdového návěstidla a jel přes námezník, ačkoliv viděl, že nemá správně postaveny výměny. Kolej, na níž najel, byla podle návěstí vyhrazena pro projíždějící rychlík.

13/ Do ruského zajetí padl 9. července 1917 ve Stanislavi, do legií se přihlásil brzy poté v Darnici. Nejprve patřil do 6. střeleckého pluku, později byl členem 1. úderního praporu. Jeho konec v legiích je datován k 31. prosinci 1919, tehdy měl hodnost podporučíka. Viz Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv Praha, Databáze Legionářů. Přístupné z: <http://www.vuapraha.cz/soldier/14785665> [cit. 2018-12-23].

Vagóny nákladního vlaku č. 6305. SOka Přerov

pracoval od roku 1941, v Lipníku od ledna 1945. Dříve byl organizován v národně socialistické straně.

František Staněk, bytem Lipník nad Bečvou, vychodil obecnou školu a dvě třídy měšťanky. S manželkou Ludmilou, rozenou Hrubou, měl dvě děti. Dříve pracoval jako kloboučnický dělník, v roce 1936 nastoupil k ČSD, na lipnickém nádraží pracoval od roku 1947.

Konstantin Kaplan, bytem Ostrava II, se šel po vychození obecné školy učit krejčím. K drahám nastoupil v roce 1926. O rok později se oženil s Jarmilou Tomanovou, s níž měl syna Vladimíra. Po sloučení se sociální demokracií byl členem KSČ.

Zdeněk Mikoláš, bytem Ostrava-Přívoz, vychodil obecnou a měšťanskou školu, poté se šel učit strojním zámečnickem. V lednu 1945 byl pracovníčně nasazen na zákopové práce v okolí Valašského Meziříčí. Po osvobození nastoupil službu jako strojní zámečnick do výtopny na hlavním nádraží v Ostravě. V letech 1946–1947 jezdil jako topič a na posunu. Po skončení prezenční vojenské služby nastoupil 1. října 1949 jako strojvůdce. Od listopadu 1945 byl členem KSČ.

Soudní řízení z roku 1950

Okresní soud v Hranicích uznal po hlavním přelíčení dne 1. dubna 1950 všechny obžalované vinnými, poněvadž:

1. hrubou nedbalostí se dopustili poškození na zařízeních a strojích, jichž se užívá k provozu národního podniku ČSD za okolností, z nichž mohli seznat, že provoz podniku může být ztížen, při čemž čin byl spáchán za okolností zvláště nebezpečných, byla jím způsobena vážná škoda

na zdraví mnoha lidí a dokonce způsobena smrt sedmi osob. Tím spáchali přečin podle paragrafu 2 odstavce 1, 2 zákona č. 165/46 Sb.;

2. z nedbalosti neplnili nebo porušili povinnost vyplývající z jejich úřadu, služby, povolání nebo zaměstnání, ač mohli vědět, že tím ohrožují provádění nebo plnění jednotného hospodářského plánu. Tím spáchali přečin ohrožování jednotného hospodářského plánu z nedbalosti podle paragrafu 38 zákona č. 231/48 Sb.

Obžalovaní byli nepodmíněně odsouzeni podle paragrafu 2 odstavce 2 zákona č. 165/46 Sb. se zřetelem na paragraf 267 trestního zákona a za použití paragrafu 260 litery b) trestního zákona. Všichni byli odsouzeni k nepodmíněnému trestu odnětí svobody: Suchánek a Caletka na tři roky, Kaplan na 2,5 roku, Míkoláš na dva roky, Staněk na rok. Všichni kromě Míkoláše byli odsouzeni k trestu tuhého vězení. Všem byla do trestu započtena zajišťovací a vyšetřovací vazba.

Odsouzení se odvolali proti rozsudku, proto se uskutečnilo 16. června 1950 hlavní přelíčení u Krajského soudu v Olomouci jako odvolací instance. Odvolání byla zamítnuta, naopak bylo vyhověno odvolání veřejného žalobce do výroku o trestu u obžalovaných Caletky, Kaplana, Staňka a Míkoláše. Rozsudek soudu první stolice byl u těchto osob zrušen a byl jim znovu vyměřen trest podle paragrafu 2 odstavce 2 zákona č. 165/46 Sb. se zřetelem na paragraf 267 trestního zákona a za použití paragrafu 260 litery b) trestního zákona. Caletka byl odsouzen na čtyři roky, Kaplan na tři roky, Staněk na dva roky a Míkoláš na 4,5 roku. Ve všech případech se jednalo o tuhé vězení zostřené jedním tvrdým ložem čtvrtletně. Soud první stolice podle krajského soudu náležitě nevážil (s výjimkou Suchánka) ztrátu sedmi lidských životů, těžká zranění a lehká zranění dalšího velkého počtu osob ani mnohamiliónovou škodu.^{14/}

Další soudní řízení

Dne 23. července 1971 Okresní soud v Bruntále rozhodl v neveřejném zasedání o zaházení odsouzení Zdeňka Míkoláše. Po právní moci tohoto usnesení se hledělo na pachatele, jako by nebyl odsouzen. Míkoláš žil od roku 1960 v Horním Benešově, kde pracoval jako hlavní mechanik místního závodu Rudných dolů Jeseník. Byl činný v komisi pro výstavbu MNV Horní Benešov, byl předsedou Sdružení rodičů a přátel školy při Základní devítileté škole v Horním Benešově, v neposlední řadě byl nadále členem KSČ.

Dne 12. února 1991 Okresní soud v Přerově rozhodl v neveřejném zasedání v trestních věcech proti odsouzeným Jaroslavu Suchánkovi, Jindřichu Caletkovi, Konstantinu Kaplanovi, Františku Staňkovi a Zdeň-

---

14/ SOka Přerov, fond Lidový soud Hranice, inv. č. 162, karton 60, spisová značka T 32/50. Konstantin Kaplan byl 20. června 1951 podmíněně propuštěn na svobodu z vězeňského zařízení Ostrov u Karlových Varů. V červnu 1952 byl z téhož zařízení podmíněně propuštěn Jindřich Caletka a v září 1952 Zdeněk Míkoláš. Zkušební lhůty (podmíněné tresty po propuštění) jim byly amnestovány v průběhu roku 1953 na základě amnestie prezidenta republiky. Jaroslav Suchánek byl propuštěn 11. prosince 1952 z vězení ve slovenské Ilavě.

Vpravo zničené vagóny nákladního vlaku č. 8132. SOkA Přerov

ku Mikolášovi o zastavení trestního stíhání. Rozsudky Okresního soudu v Hranicích z 1. dubna 1950 a Krajského soudu v Olomouci z 16. června 1950 byly prohlášeny za zrušené, co se týkalo odsouzení pro přečin ohrožování jednotného hospodářského plánu z nedbalosti podle paragrafu 38 zákona č. 231/1948 Sb. Rehabilitace se vztahovala na paragrafy nechvalně známého zákona 231/48 Sb. na ochranu lidově demokratické republiky, avšak nevztahovala se na přečin dle paragrafu 2 odstavce 1, 2 zákona č. 165/1946 Sb. Okresní soud stanovil přiměřené tresty za přečiny nedotčené rehabilitací: Suchánek 2,5 roku nepodmíněně, Caletka 3,5 roku nepodmíněně, Kaplan 2,5 roku nepodmíněně, Staněk 1,5 roku nepodmíněně, Mikoláš 4 roky nepodmíněně (stanovené tresty si odseděli začátkem padesátých let). Z usnesení soudu nelze zjistit, kdo z pětice mužů tehdy ještě žil. O soudní rehabilitaci mohli po jejich smrti požádat jejich příbuzní.

Okresní soud v Přerově rozhodl 21. listopadu 1994 ve veřejném zasedání v trestní věci Jindřicha Caletky v řízení o soudní rehabilitaci. Soudní rozsudky z roku 1950, pokud jimi byl Caletka uznán vinným podle paragrafu 2 odstavce 1, 2 zákona č. 165/46 Sb., byly prohlášeny za zrušené.

Rehabilitační spis nebyl zatím převzat do Státního okresního archivu Přerov. V tomto archivu jsou k dispozici pouze kopie usnesení Okresního soudu v Přerově z listopadu 1994 (vložené do soudního spisu Okresního soudu v Hranicích, spisová značka T 32/50). V rozsudku z 21. listopadu 1994 se k případu píše: „V rámci veřejného zasedání zjistil soud, že přezkoumávané rozhodnutí je vadné, neboť se opíralo o nesprávná zjištění a vycházelo z uměle zkonstruovaného obvinění. Za nesprávná zjištění, na jejichž podkladě bylo učiněno vadné rozhodnutí, jsou nejen nesprávná zjištění skutkového sta-

vu věci tehdejší soudem, tedy nesprávný výsledek provedeného dokazování a hodnocení důkazů, ale i nesprávné podklady pro takové zjištění. Za nesprávné důkazní podklady je nutno považovat i neobjektivní nebo nesprávné svědectví, popř. i listinný důkaz neodborný nebo jinak vadný znalecký posudek. Zpětně zjištěný faktický stav, s nímž se nevypořádal jak tehdejší prvostupňový, tak i odvolací soud, byl takový, že jak vlakvedoucí, tak i posunující četa, usvědčovali strojvedoucího z jeho nereagování na návštěvi k zastavení posunu, které dávali nejen píšťalkou, ale i kroužením paže. Přesto posun stále jel k severnímu zhlaví stanice, přičemž odjezdové návštěvidlo bylo v poloze volno pro projíždějící rychlík, a nedbal ani dalšího návštěvi „Stůj“, které mu dával hradlař Staněk, běžící proti lokomotivě posunujícího stroje, aby svým signálem posun zastavil. Navíc bylo z obsahu spisu zjištěno, že tomuto signálu ani topič, ani strojvedoucí při jízdě posunu nevěnovali potřebnou pozornost, byli obráceni k sobě a zřejmě mezi sebou hovořili. Za dané situace tedy došlo ke střetu posunující lokomotivy s projíždějícím rychlíkem. Vedle toho byli vlakvedoucí i strojvedoucí o jízdě rychlíku informováni zvonkovou návštěvi, která byla pravidelná pro každou jízdu vlaku, a navíc jízdním řádem stanovícím, že rychlík R 32 předjíždí manipulační vlak s posunující lokomotivou. Nad rámec skutkových zjištění nebylo možno přehlédnout i tehdejší skrytý politický podtext probíhajícího soudního procesu, čehož výsledkem bylo i rozhodnutí o vině a nepodmíněném trestu pro tehdejšího přednostu Jaroslava Suchánka, který v uvedenou dobu čerpal řádnou dovolenou a nebyl vůbec přítomen na pracovišti.“

O týden později (28. listopadu 1994) Okresní soud v Přerově rozhodl o zproštění obžaloby Jindřicha Caletky, že 9. prosince 1949 v Lipníku nad Bečvou měl nedodržením služebních předpisů zavinit srážku rychlovlaku s nákladním posunujícím vlakem a dalším nákladním vlakem, když jako službu konající výpravčí vlaku ve stanici neměl zaříditi včasné zastavení posunu vlaku č. 8132 před projížděním rychlovlaku R 32, ač jako takový měl osobní zodpovědnost za průjezd a posun vlaků.^{15/}

15/ SOkA Přerov, fond Lidový soud Hranice, inv. č. 162, karton 60, spisová značka T 32/50. Z odůvodnění zproštění obžaloby: „V průběhu hlavního líčení obžalovaný opakovaně poukázal na skutečnost, že volný průjezd rychlíku byl jistěn hned několika způsoby. Zdůraznil, že v konkrétním případě předjíždění rychlíku bylo i v jízdním řádu, s naprostou pravidelností byl nákladnímu vlaku vyhrazen prostor na koleji č. 6, kde vlak byl odstaven pro volný průjezd rychlíku. Všichni pracovníci v inkriminovanou dobu sledovali posun vlaku, avšak strojvedoucí jednak neuposlechl návštěvidla „Stůj“ a jednak nereagoval na signalizaci hradlaře. On sám se ještě před průjezdem rychlíku informoval u hradlaře, zda je vlak na koleji č. 6, výhradně se dotazoval na posun a teprve po ujištění, že stojí na koleji č. 6, uvolnil průjezd rychlíku R 32. Mimo jiné strojvedoucí nerespektoval i návštěvidlo pro rychlík „Volno“, což pro něj automaticky bylo „Stůj“. Navíc ještě strojvedoucí tzv. řezal výhybku, když se jedná o zvláštní druh výhybky, která nebyla postavena pro jeho jízdu, a nastavoval ji vlastně sám automaticky váhou řízeného stroje. Došlo tak k porušení plomby, z čehož byl patrný násilný průjezd po této výměně. Tak se dostal vlak ze šesté koleje na čtvrtou, posléze na druhou, ačkoliv k tomu nebyl dán souhlas. Dále byl vlak zastavován hradlařem, vlakvedoucí a vlakovou četou. Konečně byl upozorňován i zvukovou signalizací provádějící průjezd každého vlaku. Za dané důkazní situace dospěl soud k závěru, že vzhledem k výsledkům dokazování, ať už důkazy svědeckými či listinnými, nelze vzít za prokázáno, že se vůbec stal skutek, který je předmětem obžaloby a trestního stíhání, když prokazatelně vyšla najevo vina na této nehodě ze strany jiných osob.“ Pro zajímavost a srovnání nabízím část

Neznám podrobný obsah rehabilitačního spisu k Jindřichu Caletkovi (spisová značka Rt 2/93), proto se nemohu blíže vyjádřit k důvodům rozhodnutí Okresního soudu v Přerově. Zajímavé je tvrzení o nepřítomnosti přednosty Jaroslava Suchánka na pracovišti v době nehody. V archiválních z let 1949–1950 (mj. výpověď Suchánka ze dne 16. prosince 1949, soudní přelíčení z 1. dubna 1950) se totiž uvádí, že Suchánek přišel do kanceláře několik minut před neštěstím a zhruba 20 minut před nastoupením do služby, která začala v 14:00 hodin.

Podobná tragédie z roku 1956

V případě události z prosince 1949 se bohužel nejedná o jedinou železniční tragédii značného rozsahu, k níž došlo na Přerovsku či Hranicku. Dne 7. srpna 1956 (okolo 2:45 hodin) došlo k tragédii u Dluhonic, když rychlík jedoucí z Bohumína do Prahy vrazil do stojícího nákladního vlaku.^{16/}

Nehodu způsobil nedbalý přístup dvou železničních zaměstnanců: Františka Kraváčka (narozen 5. května 1916 v Huštěnovicích), výpravčího vlaků v železniční stanici Dluhonice, a Františka Masaře (narozen 14. listopadu 1913 ve Vínarech), signalisty na hradle ve stejné železniční stanici. Kraváček dal za vlakem č. 6501, který jel z Prosenic do Dluhonic, telefonickou odhlášku na hlásku do Předmostí, aniž vlak dojel do Dluhonic. Kraváček se ani nepřesvědčil, kde se vlak nachází. Bezdůvodně zastavil nákladní vlak u vjezdového návěstidla v dluhonické stanici. V době, kdy dal nesprávně odhlášku, stál tento vlak stále u návěstidla. Kraváček zapříčinil vypravení rychlíku R 47 do obsazeného oddílu a jeho najetí na vlak č. 6501. Masař zanedbal povinnost uvědomit Kraváčka, že nákladní vlak stojí u vjezdového návěstidla již 10 minut. Masař musel očekávat příjezd rychlíku, poněvadž jeho zpoždění mu nebylo hlášeno. Při najetí rychlíku v rychlosti 71 km/hod. na nákladní vlak došlo k těžké železniční nehodě, při níž bylo usmrceno osm osob (z toho tři ženy), 14 těžce zraněno a 42 lehce zraněno, na národním majetku byla způsobena škoda ve výši 1 milion 512 tisíc korun.

Kraváček a Masař byli uznáni vinnými na základě rozsudku Lidového soudu v Olomouci ze dne 11. září 1956, protože spáchali trestný čin obec-

---

Caletkovy výpovědi, zaznamenané v den nehody při výsledku na Krajském velitelství StB v Olomouci: „*Vinen se necítím, ježto vlak rychlík č. 32 je vlakem pravidelným a předstížení vlaku 8132 tímto rychlíkem v Lípniku n. B. jest pravidelné a stanovené jízdním řádem. Měl jsem za to, že vlakvedoucí vlaku 8132 z vlastního popudu posun zastavil, jak to dopravní předpisy nařizují. Odjezdové návěstidlo pro rychlík R 32 stálo dle mého názoru aspoň po dobu čtyř minut na volno, nežli rychlík projel.*“ Kaplan a Staněk označovali ve svých výpovědích za hlavního vinníka strojvůdce Míkoláše, v čemž se shodovali s Caletkou. Ve výpovědích několika svědků z řad železničářů zazněly výtky proti chování Míkoláše, ale někteří ze svědků mluvili také o provinění jiných osob, např. Ervín Červený (ročník 1909), přednosta stanice Vítkovických závodních drah, označil za vinníky všech pět mužů, kteří byli v roce 1950 odsouzeni.

16/ Stručně zmínky viz: HERZIG, Miroslav: *Stalo se před padesáti lety, železniční neštěstí v roce 1956*. Nové Přerovsko, 18. 8. 2006, s. 8. Článek uvádí menší počet (7) usmrcených cestujících místo správných osmi.

ného ohrožení podle paragrafu 192/1, 2a, 2b trestního zákona. Kraváček byl nepodmíněně odsouzen k trestu odnětí svobody na 4,5 roku (paragraf 192/2 trestního zákona), na tři roky ztratil čestná občanská práva (paragraf 43/1 trestního zákona), byl u něho vysloven zákaz činnosti u dopravní služby ČSD navždy (paragraf 51 trestního zákona). Masař byl nepodmíněně odsouzen k trestu odnětí svobody na 1 rok (paragraf 192/2 trestního zákona), byl u něho vysloven zákaz činnosti signalisty u ČSD na tři roky (paragraf 51 trestního zákona).

Kraváček pracoval u drah od roku 1940, od roku 1944 byl výpravčím, na železniční stanici v Dluhonicích nastoupil v roce 1956. Masař pracoval u drah od roku 1942, signalistou na stanici v Dluhonicích byl od roku 1950.^{17/}

17/ Zemský archiv v Opavě – pobočka Olomouc, fond Krajská prokuratura Olomouc, spisová značka 767/56., SOkA Olomouc, fond Okresní prokuratura Olomouc, spisová značka Pt 527/56. Srážka měla za následek těžké poničení lokomotivy, zničení tří nákladních vagónů, jednoho osobního vozu a poškození devíti dalších osobních vozů. V délce 200 metrů byl zničen svršek železniční tratě a telefonní vedení. Podle paragrafu 164/3 trestního řádu byli poškození (ČSD, Ústřední rada odborová, Okresní ústav národního zdraví Přerov) se svými nároky na náhrady škody odkázáni na řízení ve věcech občanskoprávních. Hlavní líčení Lidového soudu Olomouc bylo pořádáno s organizovanou veřejností, zejména se jednalo o železničáře (náčelníci stanic, výpravčí, signalisté, pracovníci politického a kádrového oddělení) a poměrně malý počet příbuzných usmrčených a zraněných osob. Počet lehce zraněných byl mnohem vyšší než 42 osob uvedených v rozsudku, protože desítky osob odcestovaly po ošetření na hlavním nádraží v Přerově. Jména těchto osob nebyla ošetřujícími vůbec zjišťována. Na rozdíl od nehody z roku 1949 se k tragédii z roku 1956 nedochoval soudní spis.

Jiří Lapáček

***Je ti to zapotřebí?* František Ostrčilík a třetí odboj na Přerovsku**

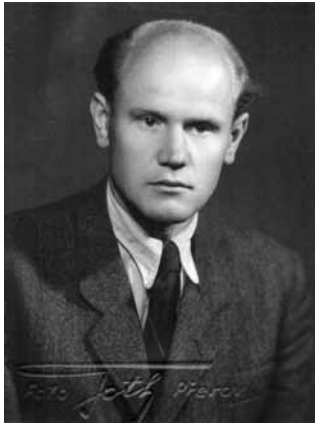
Měl jsem možnost osobně se seznámit s člověkem, jehož osud by se mohl stát předlohou pro napínavý film. Zároveň jsou životní peripetie, kterými procházel, příznačné pro dobu, ve které žil. Výchovy se mu dostalo za první republiky v duchu masarykovských ideálů. Během druhé světové války se zapojil do domácího odboje, po roce 1948, kdy se moci chopili komunisté, vyvíjel aktivity, které označujeme jako projevy třetího odboje. Odbojem a odporem proti komunismu rozumíme dle zákona č. 262/ 2011 Sb., o účastnících odboje a odporu proti komunismu, účast na akcích směřovaných proti komunistickému režimu v Československu projevenou ať již jednotlivě či ve skupině na základě politického, náboženského či mravního demokratického přesvědčení nebo vědomé a veřejné vyjádření takového odporu.

Cílem přitom bylo odstranit, výrazně oslabit či narušit anebo jinak poškodit komunistickou totalitní moc v Československu a obnovit svobodu a demokracii. Prostředky k tomu používané byly sabotáže, spolupráce se zahraniční zpravodajskou službou demokratického státu, převaděčství nebo překračování státních hranic za účelem účasti v odboji a odporu proti komunismu, autorství petic nebo obdobných materiálů nebo veřejných vyjádření zaměřených přímo či nepřímo na obnovu svobody, demokracie nebo na oslabení komunistického režimu nebo zabezpečování jejich tisku nebo rozšiřování.

Odbojová organizace, která byla soustředěna kolem osoby Františka Ostrčilíka, představuje zřejmě nejrozsáhlejší a nejvýraznější projev odporu vůči režimu na Přerovsku na přelomu 40. a 50. let 20. století.

Život Františka Ostrčilíka a jeho odbojová činnost během druhé světové války

Začněme ale zrozením. Tedy, František Ostrčilík, o kterém bude řeč, se narodil 13. května 1911 v Dobřčicích. Jedná se o malou obec 9 km na jih od Přerova. Vedla do ní cesta odbočující ze silnice Přerov–Holešov, která dále již nepokračovala, protože ves, rozprostřená v údolíčku kolem Dobřčického potoka, byla chráněná ze tří stran kopci se zahradami, poli

František Ostrčilík. SOkA Přerov

Josef Chmelař s vojáky maršála Malinovského. SOkA Přerov

a lesem. Rok před jeho narozením, v době sčítání lidu bylo zde napočteno 52 domů a 300 obyvatel.^{1/}

Františkův otec byl železničním zřízencem, matka se starala o domácnost, do níž kromě Františka patřily jeho čtyři sestry. Vyučil se obchodníkem u firmy Jordán v Přerově, pak pracoval ve Zlíně u firmy Baťa, v období hospodářské krize se podílel na scelování pozemků v Dobřčicích. Roku 1932 nastoupil vojenskou službu u leteckého pluku č. 5 v Praze, kterou ukončil po dvou letech jako svobodník. Dne 1. června 1933 otevřel obchod se smíšeným zbožím v adaptované výměně v čp. 6 u Martilíků, po válce v roce 1945 jej daroval bratranci Ignáci Ostrčilíkovi. V roce 1941 se oženil s Vojtěškou Balášovou, dcerou železničáře, a v manželství se jim narodily tři děti.

Válečné období bylo těžké jak pro Františka Ostrčilíka, tak i pro jeho ženu, která mu pomáhala v odbojové činnosti. Na podzim roku 1939 se František Ostrčilík spojil s Janem Masaříkem, který byl zapojen na skupinu odbojářů na železnici v Přerově. Jejich činnost v té době spočívala v psaní protifašistických nápisů a hesel proti Hitlerovi na železniční nákladní vozy, nebo zhotovování protihitlerovských letáček rozmnožených průpisem a nalepovaných na vagony.

Na jaře 1940 stál po dohodě s Janem Masaříkem u zrodu odbojové skupiny Dobřčice, jejímiž zakládajícími členy byli kromě nich ještě Rudolf Dvorský, Jan Hrubý, Jan Masařík st., Stanislav Matlocha, Augustin Ostrčil ml., František Ostrčil, Augustin Slovák, Maxmilian Svoboda. František Ostrčilík byl zvolen velitelem. Odbojáři byli organizováni do tak zvaných „trojek“, které měly chránit ostatní před prozrazením. Postupně se v dalších letech zapojili noví spolupracovníci a vznikaly odbojové buňky v okolních vesnicích, a to v Beňově, Karlovicích, Přestavlkách, Horní Moštěnici. V Přerově se dobrčická skupina napojila na Josefa Chmelaře,

^{1/} Viz *Dobřčice v minulosti a přítomnosti*. Dobřčice 2016, s. 6–7, 66.

Partyzánská oblast Dobruška. SOkA Přerov

kteřý byl zaměstnán v opravně aut firmy Skácel a Dubina a prováděl podle pokynů sabotáže na německých vozidlech. Další kontaktní osobou byl Metoděj Pejchal, který pracoval na poště a zadržoval dopisy adresované gestapu.

Po seskoku u Varšavy v noci z 30. na 31. srpna 1941 se dostal do Přerova Josef Vodička, nar. 7. března 1918 v Senici na Hané, s pěti dalšími pracovníky. Úkolem členů výsadku bylo zakládání buněk na území protektorátu, hlášení pohybu vojsk a další aktivity podle pokynů a dle školení, která získali jako členové zvláštního oddílu Svobodovy armády v Sovětském svazu. Styk s Josefem Vodičkou byl navázán prostřednictvím Jana Masaříka st., bohužel k prohloubení spolupráce nedošlo, poněvadž byl Josef Vodička, který se skrýval mimo jiné v Dobrušicích v rodině Škňouřilové a u Masaříků, zrazen a zatčen gestapem. Velitel skupiny Karel Hovůrka zahynul při přestřelce 1. října 1941. Josef Vodička při výsleších nikoho neprozradil a byl popraven 7. května 1942.

V letech 1942–1943 byly už v plné činnosti skupiny založené v okolních vesnicích a také počet odbojových pracovníků v Dobrušicích se zvětšil. V roce 1943 odmítl drogist B. Jordán dodávat hektografickou masu pro výrobu letáků. Po delším vyjednávání se podařilo od drogisty získat recept, takže si odbojáři vyráběli hmotu sami. Nejméně jednou měsíčně členové organizace dostali jeden leták k vylepení. Později byly rozšiřovány cyklostylované letáky, které zhotovovala skupina kapitána Jerryho. Z činnosti odbojové skupiny lze jmenovat sabotáže na německých vozidlech v opravně aut, sabotování a zpomalování zemědělských dodávek, sabotáže na železnici provedené nasypaním písku do mazacího oleje, pře-

Jeden z letáků, které dělal a rozšiřoval za války Josef Sládek. SOkA Přerov

Partyzáni a pomocníci, zleva Václav Kyjovský, Vojtěch Herman, Jan Ohera. SOkA Přerov

lepením určovacích lístků na nákladních vagonech, čímž se dostávaly zásilky do úplně jiných míst, než byly určeny. Zbraně byly získávány ze zaplombovaných vojenských vagonových zásilek. K odbojovým praktickým patřilo narušování telefonního spojení a zkratování elektrického vedení přehozením drátu přes vedení, rozhazování hřebíků (papírnáků) naražených do kousků lepenky na frekventovaných silnicích apod. Proti-pancéřové granáty odbojáři demontovali a některé typy po úpravě používali jako ruční granáty, nebo jako třaskavinu do náloží k destrukci na kolejích.

František Ostrčilík spolupracoval s Oldřichem Netušilem, J. Svobodou, R. Slováčkem a dalšími. Byl ve stálém styku s veliteli okolních buněk a dával jim pokyny k sabotážním akcím. Velmi obětavým pracovníkem byl Ludvík Petřík, vedoucí skupiny v Beňově, který někdy počátkem léta 1943 nahlásil, že navázal spojení s Vojtěchem Hermanem z Přerova. Koncem léta 1943 navázal s Hermanem přímou spoluprací sám František Ostrčilík.

V roce 1944 byl na skupinu zapojen také starosta obce Augustin Ostrčil st. Z titulu své funkce byl ve spojení s četnickou stanicí, okresním úřadem a jinými institucemi té doby a podával velmi cenné informace, často tajného rázu. Zapojil se také obecní tajemník a učitel Jaroslav Hradil, který byl zásobovacím referentem, od něhož měli potřební odbojáři a partyzáni lístky na potraviny.

V září 1944 vyhledal Františka Ostrčilíka Josef Dolák s Vladimír Tolstojem, Volodou Sedychem a dalšími ruskými partyzány ze štábu majora Dajana Bajanoviče Murzina. Z odbojové skupiny byla utvořena partyzán-

ská jednotka napojená na 1. čs. partyzánskou brigádu Jana Žižky. Velitelem partyzánské skupiny se stal Vladimír Tolstoj. Skupina měla sídlo v Dobřčicích a podle potřeby občas v Karlovicích.^{2/}

Koncem října navázala skupina spojení s odbojovou skupinou z Výklek a jejím velitelem Františkem Rakušanem. Tato skupina doplněná o osoby, které se účastnily zákopových prací a měly spojení s partyzány, dostala pojmenování Juraj. Jako spojka mezi skupinami fungoval Vojtěch Herman. Ten také koncem března 1945 zorganizoval schůzku skupin Tolstoj a Mínsk u Leopolda Pavelky ve Ztracené ulici v Přerově. Účelem bylo koordinovat činnost partyzánských skupin na Přerovsku, jejichž získané informace byly hlášeny vysílačkou do SSSR.

V následujícím období spočívala činnost vytvořené partyzánské skupiny Tolstoj, do níž se zapojila i řada místních vlastenců, v opatrování zbraní a trhavín, zásobovací činnosti ve prospěch partyzánské brigády a znepokojujání nacistických sil přepadovými a diverzními akcemi v okolí. Členové skupiny mj. v noci z 5. na 6. dubna 1945 vnikli do skladiště zbraní v zámku v Pavlovicích u Přerova a podařilo se jim ukořistit část zde uložené výzbroje. Část ukořistěných zbraní uschoval Stanislav Matlocha v domě svých rodičů. Další zbraně a střelivo pro potřebu členů skupiny byly získávány železničáři na přerovském nádraží z transportů pro německou armádu. Dne 9. dubna 1945 proběhla zásobovací akce v Šišně a Staré Vsi. Při přepravě získaných potravin do štábu partyzánské brigády na Černavě v Hostýnských horách zahynul při přestřelce s Němci ruský partyzán Saša. Také v Prusích došlo k přepadu a odzbrojení německých vojáků, akci vedl Vladimír Zikmund, přičemž bylo ukořistěno několik pušek, automat, pistole, dalekohled. Při přepadu německých vojáků v Dobřčicích asi v polovině dubna 1945, kterého se zúčastnil František Ostrčilík, Jan Masařík a František Baláš, byl získán automat.^{3/}

Až do konce války přechovával František Ostrčilík ve svém domě ruské partyzány, kteří měli u něj k dispozici všechno, jako každý jiný člen rodiny. Bydlel u něj Tolstoj, Sedych, Tichon, Fedka, Saša a další. Vyžadovala-li to situace, rozmístili se partyzáni po celé dědině, neboť v té době odboj podporovala téměř celá vesnice. Velení skupiny bylo střídavě ubytováno u Jana Masaříka, Františka Ostrčila v čp. 75 nebo Josefa Baláše, kte-

---

2/ Státní okresní archiv Přerov (dále jen SOKA Přerov), Fond Český svaz protifašistických bojovníků – okresní výbor Přerov (dále jen ČSPB-OV Přerov), sign. 1/179 (František Ostrčilík, příloha k žádosti podle § 8 zák. č. 255/46). Srovnej CEKOTA, V. – Řezáč, F.: *Hnutí odporu na Přerovsku a Hranicku za okupace*. In: KSČ v čele nár. osvobozovacího boje lidu na Přerovsku. Přerov 1965, s. 55–92; KOPEČEK, Pavel: *Čilem byla svoboda. Odbojové hnutí na Přerovsku, Kojetínsku, Hranicku a Lipnicku v období nacistické okupace v letech 1939–1945*. Praha 2015. Za cenné informace děkuji Mgr. Petru Jirákoví.

3/ SOKA Přerov, fond ČSPB-OV Přerov, sign. 1/211 (Jaroslav Hradil, Skupina domácího odboje Dobřčice, okres Přerov. Zevrubná zpráva o organizaci a odbojové činnosti v r. 1939–1945. Duben 1970.). Tamtéž, sign. 1/212 (Jaroslav Hradil, Dodatek ke zprávě o odbojové činnosti příslušníků odbojové a partyzánské skupiny v Dobřčicích.). Tamtéž sign. 1/2776 (Odbojová činnost skupiny „Dobřčice“, později skupiny „Tolstoj“, zpracoval Fr. Ostrčilík, 1974.).

Vladimír Zikmund. SOkA Přerov

Příslušníci 1. čs. partyzánské brigády Jana Žižky, zleva Vojtěch Herman, mjr. Zapletal, npor. Petr Šimek

rý se zapojil asi 3. ledna prostřednictvím Františka Ostrčilíka. Baláž byl zaměstnán na dráze, odkud podával hlášení o pohybu vojenských transportů a prováděl sabotáže na vojenských zásilkách pro frontu. Opatřoval zbraně a střelivo z vojenských vagonů a uschoval je na svém pracovišti a předával dalším členům odbojové skupiny. Tuto práci vykonával podle rozkazů vedoucího skupiny Františka Ostrčilíka. Po vytvoření partyzánské skupiny jí poskytoval ubytování, dával stravu, příp. části oblečení. Valná část plánů a příprav na ozbrojené akce se konala u něho v domě. Bývali tam mjr. Zapletal, (Metal), Vojtěch Herman, Josef Dolák, ruští partyzáni, V. Tolstoj, V. Sedych, Feďka, Tichonov a další. U Jana Masaříka byl vybudován velmi dokonalý kryt, bezvadně zamaskovaný, který bylo možno objevit jen zradou.

František Ostrčilík ukrýval také Drahomíru Řepkovou (provdaná Tůmová), které Němci vypálili domov a vše zničili, takže celá rodina byla nucena hledat úkryt. Toto děvče si zachránilo holý život a přišlo jen v tom, co mělo na sobě. V Dobřčicích jí poskytli ubytování a ošacení.^{4/}

Nezanedbatelnou roli sehráli dobrčičtí partyzáni během přerovského povstání 1. května 1945. Informaci o povstání v Přerově do Dobřčic přinesl Vojtěch Herman, který přijel nákladním autem kolem 9:00 hodin ráno. Ostrčilík okamžitě svolal všechny členy odbojové skupiny a během několika chvil vyrazili do Přerova. Vezli samopaly, pistole, ruční granáty a zásobníky. V Přerově je čekal zástupce velitele brigády Jana Žižky Petr Šimek (krycí jméno JAVOR) v uniformě čs. důstojníka. Obsadili výpadovku na Šířavě a dům holiče Serka na rohu Ztracené ulice. Zde odzbrojili početnou skupinu německých a maďarských vojáků, kteří se houfně a bez

4/ SOkA Přerov, fond ČSPB-OV Přerov, sign. 1/178, František Ostrčilík narozen 13. května 1911 v Dobřčicích, příloha k žádosti podle § 8 zákona 255/1946. Tamtéž, Sbírká rukopisů Státního okresního archivu Přerov, inv. č. 78, František Ostrčilík, Kronika odboje Dobřčice.

odporu vzdávali a odevzdávali zbraně i munici. Maďarských ručních granátů zabavili celé stovky, stejně jako i mnoho vozidel, kterými zatarasili cestu od Horní Moštěnice, a přemístili se do Želatovské ulice. Část skupiny odjela nákladním autem do Moštěnice. Auto řídil Vojtěch Herman. V Želatovské se kolem skupiny nahromadila velká spousta lidí. Každý chtěl střílet na Němce.

Na silnici od Moštěnice nechali jen hlídky, kdyby se blížili Němci, jinak byl na Šířavě klid. Zato na Želatovské bylo hotové peklo, střílelo se z obou stran ulice. Ostrčilík se postavil s Václavem Kašpárkem do vchodu domu zvěrolékaře Běhala a pekaře Tenciána. Sypal se na ně úplný déšť střel. Vešel do domu, ve světnici byla spousta skla, všechno bylo rozstříleno. V kuchyni byly dvě starší ženy a modlily se. Náhle vešel nějaký mladík, který mu řekl, že Javor šel vyjednávat s Němci, kteří přijížděli od Bystřice, aby se vzdali. Ti řekli, že jejich kapitulace je samopal. Kupodivu ale nechali Javora i se dvěma partyzány odejít. Zatím přijížděla od Želatovic celá kolona nákladních aut plně obsazená Němci, později pak po Šířavě přijížděly německé posily z Holešova. Na konci dne bylo povstání potlačeno, tanky projížděly městem a Němci čistili ulice. Skupina se přesunula do Dobřčic. Ostrčilík se postaral o jejich ubytování a až do osvobození měli v Dobřčicích vše potřebné. Přímo ve skupině byli dva mrtví, zbraně se podařilo ukrýt. Část odnesli samotní partyzáni, ostatní na druhý den odvezly členky skupiny Anna Balášová a Marta Masaříková v dětském kočárku.^{5/}

V sobotu 5. května večer přijel do Dobřčic dělostřelecký oddíl německých vojáků. Za vydatného deště vesnici doslova zaplavilo velké množství německých vojáků. Celou noc se ozýval rachot vozidel a dusot koňských kopyt, ale teprve ráno byl vidět rozsah nevídané návštěvy. V každém domě bylo ubytováno hned několik vojáků, v průjezdech a stodolách koně a vozy plné munice. Ve škole v kuchyni se ubytovali tři poddůstojníci. V neděli 6. května odpoledne bylo ohlášeno bubnem, že všichni muži od 16 do 60 roků se mají shromáždit v hostinci a zde byli drženi přes celou noc do 7 hodin ráno. Situace byla kritická, v některých domech byli ukryti ruští partyzáni a současně tu pobývali němečtí vojáci. Německý velitel upozornil starostu: „*Mám informace, že v okolí jsou partyzáni, stane-li se něco, bude vesnice vypálena a všichni muži postřeleni.*“ Než došlo k vyhlášení rozkazu, poslal starosta jeho přesné znění Františku Ostrčilíkovi, který musel okamžitě opustit obec, aby varoval chlapce, kteří se měli v noci vrátit plně ozbrojeni do Dobřčic, kde bylo tehdy stanoviště části skupiny. Jakmile opustil obec polní cestou k Beňovu, ocitl se v palbě německých hlídek umístěných v lesním svahu nad rybníkem. Když byla střelba velmi ostrá, lehl si do mělkého příkopu kolem cesty a plížením se dostal až na horizont. Cesta k Beňovu byla již z kopce a byl tak z dohledu hlídek. Potkal ještě dva vojáky na koních, ale nechali ho bez povšimnutí. Do Be-

5/ SOKA Přešov, fond ČSPB-OV Přešov, sign. 1/2776 (Odbojová činnost skupiny „Dobřčice“, později skupiny „Tolstoj“, zpracoval Fr. Ostrčilík, 1974.). Tamtéž, Sběrka rukopisů Státního okresního archivu Přešov, inv. č. 78, František Ostrčilík, Kronika odboje Dobřčice. Tamtéž, Sběrka dokumentace k osobnostem Přešovska, František Ostrčilík.

Stanislav Matlocha. SOKA Přerov

První strana publikace *Začátky I. čsl. Partyzánské brigády*. SOKA Přerov

ňova se dostal pozdě odpoledne. Šel k Otakarovi Smékalovi, u něhož bylo ubytováno šest německých vojáků. S Otakarem si prohlížel katalog psů a přitom mu Ostrčilík pověděl o situaci v Dobřčicích. Němci byli po jeho příchodu velmi nervózní. Rozmlouvali nad mapou a několikrát vyslovili slovo partyzán. Někteří z nich začali nosit do kuchyně zbraně, munici a několik pancéřových pěstí. Paní Smékalová se úplně chvěla a říkala, že Němci tuší, že Ostrčilík je partyzán. S katalogem v ruce a rozmlouvaje o psech tedy opustil dům. Pozdě večer se setkal s partyzány Františkem Balášem, Vojtěchem Hermanem a Janem Oherou, které informoval podrobně o situaci v Dobřčicích. Stanislav Matlocha dostal za úkol vyvézt z vesnice ohrožené členy organizace a část zbraní. Obstaral povoz s koňmi a v něm je vyvezl z vesnice, jejíž východy byly již obsazeny německými hlídkami.

Dělostřelci postavili děla u rybníka a nad Studýnkou a pálili směrem k Hulínu. Když se blížila Rudá armáda, rychle v pondělí 7. května odpoledne odjeli koňmo, šestisprężím za Přerov. Dne 8. května kolem 10. hodiny přišli dva ruští vojáci. K večeru přijela početná skupina rudoarmějců autem.^{6/}

6/ SOKA Přerov, fond Základní škola Dobřčice, inv. č. 2 (kronika).

Činnost Františka Ostrčilíka do roku 1948

V osvobozené republice bylo třeba navázat na tradice předmnichovské republiky, pílí a pracovitostí nahradit ztráty způsobené okupací a válkou. U Františka Ostrčilíka bylo samozřejmostí, že chtěl přiložit ruku k dílu. Dne 10. května 1945 v 19 hod. se konala schůze obecního zastupitelstva, na níž dosavadní starosta Augustin Ostrčil oznámil rozpuštění zastupitelstva. Správu převzal ihned místní národní výbor, jehož předsedou se stal František Ostrčilík, místopředsedou Bedřich Brada, a taktéž většina ze 14 členů patřila k odbojovým pracovníkům.

Již koncem roku 1945 ale měla komunistická strana takovou moc, že bez jejího souhlasu nemohla být prováděna rozhodnutí Okresního národního výboru v Přerově, který potvrdzoval složení jednotlivých místních národních výborů. Do místní organizace Komunistické strany Československa, k jejímuž založení došlo 15. května 1945, vstoupilo přes 160 členů z dělnických a malozemědělských rodin. Předsedou se stal Bedřich Brada. Dne 2. září byly založeny dvě nové politické strany – lidová a sociálně demokratická. Po jednáních vedených na sekretariátu Komunistické strany Československa v Přerově byl 16. května počet členů zastupitelstva v Dobřčicích snižen na dvanáct: František Ostrčilík, partyzán, čp. 71, předseda, Maxmilián Svoboda, komunista, čp. 58, místopředseda, Bedřich Brada, komunista, čp. 15, Alois Koláček, komunista, čp. 8, Josef Baláš, komunista, čp. 47, Jan Masařík, partyzán, čp. 52, Stanislav Matlocha, partyzán, čp. 1, František Ostrčil, národní socialista, čp. 75, Josef Motáň, národní socialista, čp. 70, Kristián Kubíček, sociální demokrat, čp. 37, Augustin Ostrčil, zemědělec, čp. 21, Jar. Hradil, nepolitický, čp. 4. Funkci pokladníka vykonával František Paník, obecními zaměstnanci byli sluha a opatrovník býků.

Při reorganizaci 3. září 1945 byl rozpuštěn národní výbor a na návrh Floriána Polívky byl všemi hlasy zvolen předsedou nového národního výboru opět František Ostrčilík, místopředsedou Bedřich Brada a pokladníkem František Páník. Bylo zároveň upraveno složení MNV podle politické příslušnosti tak, že po pěti zástupcích měly strany KSČ a národně socialistická, po jednom Československá strana lidová a sociální demokraté. Toto rozložení se udrželo až do března 1946, kdy lidovci získali další dva členy na úkor KSČ a národně socialistické strany.

KSČ trvala na vyloučení Augustina Ostrčila (čp. 21), bývalého starosty, z MNV v Dobřčicích z důvodu jeho bývalého členství v agrární straně. Stávající předseda František Ostrčilík to odmítl akceptovat a trval na tom, aby Augustin Ostrčil jako spolehlivý a pracovitý občan zůstal nadále členem MNV. KSČ ale trvala na svém, a tak František Ostrčilík rezignoval s tím, že bude funkci zastávat do nové volby v březnu 1946. Dne 22. prosince 1945 oznámil František Ostrčilík, že skládá funkci předsedy národního výboru, k jeho rezignaci fakticky došlo 10. ledna 1946.⁷¹

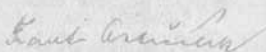
⁷¹ Viz *Dobřčice v minulosti a přítomnosti*. Dobčice 2016, s. 86.

Prohlášení.

Prohlašuji na svou čest a svědomí místopřísežně toto:
Když byl bratr Jaroslav Šejda-kpt. Ignác Černý 12.4.1945 zatčen gestapem v Přerově, v pondělí 16. dubna 1945 byl doručen jmenný seznam do Dobřčic a to mně, abych upozornil všechny osoby na seznamu uvedené, pokud je znám, neboť se týká prý tento seznam, jak mi bylo řečeno, jmen prozrazených br. Jaroslavem Šejdou-kpt. Ignácem Černým, velitelem RSI, býv. odbojové organizace a býv. 3. partyzánského pluku Jana Žižky z Trocnova, při výslechu na gestapu. Přesný počet jmen již nyní nevím, přesně však se pamatuji na jména pokud jsem tyto znal z organizace. Vedle těchto však byla řada jmen, které jsem neznal jako členy organizace, a mezi nimi bylo jméno pana Chaloupky z Dobřčic, který v naší organizaci nebyl a s námi nikdy nespolečně pracoval, z čehož jsem usoudil, že tento jmenný seznam nepochází z výpovědi br. Jaroslava Šejdy-kpt. Ignáce Černého, neboť jako velitel 4. čety roty Jih a obce Dobřčic jsem s mým zástupcem Janem Masaříkem st. znal všechny členy naší organizace v obci. Nemí tudíž možné, aby bylo toto jméno Chaloupka Šejdou při výslechu uvedeno. Taktéž prohlašuji, že na tomto seznamu jsem byl uveden já nikoli však jménem, nýbrž s označením "obchodník z Dobřčic". Ani toto mně nemohlo přesvědčit o pravdivosti tvrzení, že je seznam jmen vytažen z výpovědi br. Jaroslava Šejdy při výslechu na gestapu, neboť tento nejen že znal moje krycí jméno, nýbrž jak křestní jméno a moje pravé příjmení, a kdyby bylo pravdou, že br. Jaroslav Šejda prozradil všechna jména jistě by býval řekl i pravé jméno moje a taktéž i bydliště, neboť i toto věděl. Žádný jiný z našich členů v obci Dobřčic nebyl na seznamu který jsem měl v ruce.

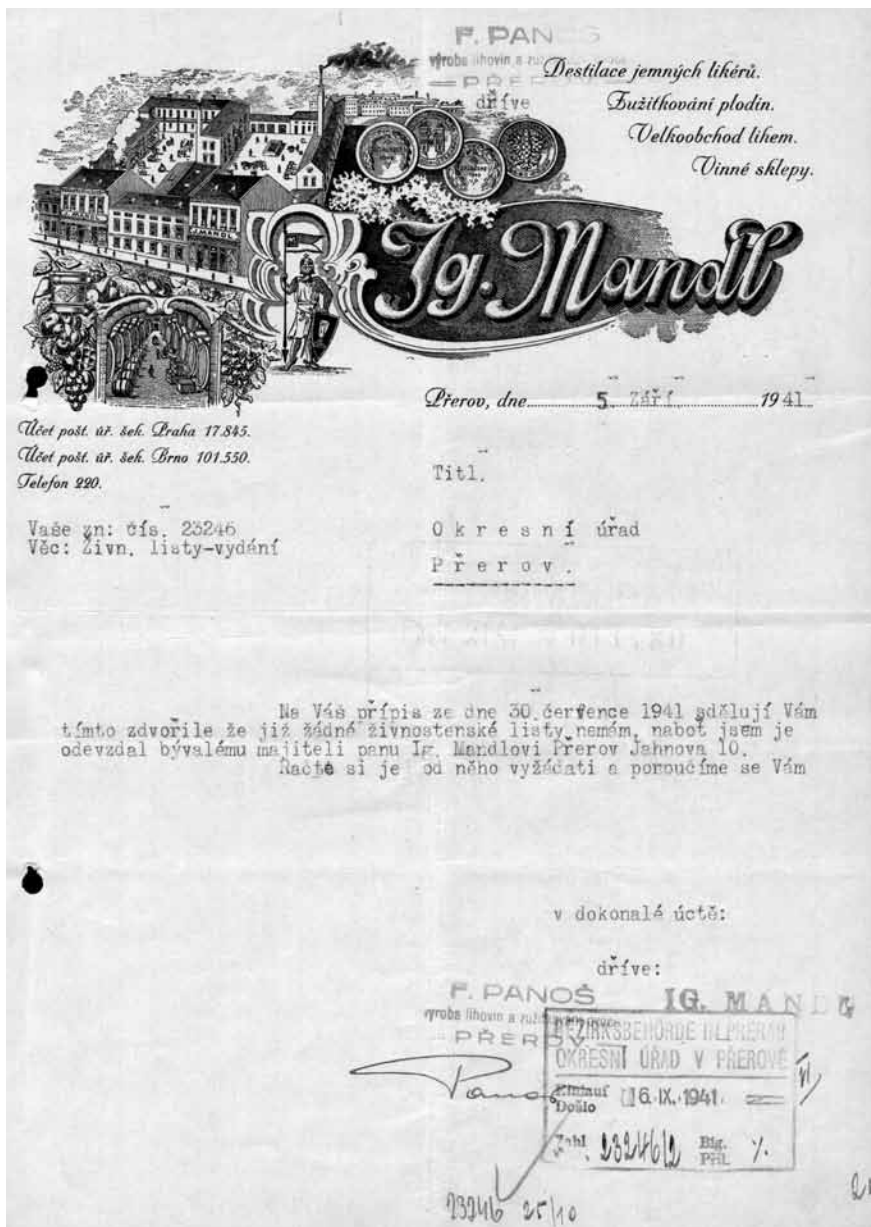
Toto místopřísežné prohlášení stvrzuji svým vlastnoručním podpisem.

V Přerově dne 24. ledna 1947.

Prohlášení vystavené pro Jaroslava Šejdu Františkem Ostrčilíkem, 1947. SOkA Přerov

Vedle působení na obci se zúčastnil František Ostrčilík vojenského cvičení (akce proti banderovcům) a byl povýšen na desátníka. Rozhodnutím Místního národního výboru v Přerově z 3. července 1945 byl pak jmenován národním správcem firmy Panoš Přerov (bývalý majitel Ignác Mandl), parní destilace lihovin, využití ovoce a plodů, obchod octem, denaturovaným lihem a vínem, Přerov, Škodova ulice č. 10. V domě byl též hostinec. V roce 1946 absolvoval kurz v likérnické škole v Praze. V roce 1947 se jednalo o vrácení původnímu majiteli Mandlovi, který po-

Korespondenční papír firmy Ig. Mandl, později Panoš. SOKA Přerov

býval v té době v Austrálii. Firma byla záhy znárodněna vyhláškou ministryně výživy z 9. listopadu 1948 a začleněna do Hanáckých závodů lihovarských a drožďářských, národního podniku v Olomouci, závod Bajer v Přerově, 23. srpna 1949.^{8/}

8/ SOKA Přerov, fond Okresní úřad Přerov, Živnostenský rejstřík Přerov.

S podnikáním Františka Ostrčilíka se pojilo několik přestupků. Dne 12. dubna 1948 musel zaplatit pokutu 1 500 Kčs za předražení lihovin. Okresní velitelství Národní bezpečnosti v Přerově 24. března 1949 ve svém týdenním přehledu o činnosti uvedlo, že 35letý František Ostrčilík z Dobřčic čp. 76, bývalý národní správce firmy „Panoš“ v Přerově, Škodova ul., zatajil jako takový ve svůj prospěch 234 litrů méně hodnotné lihoviny, která mu byla zabavena a předána národní správě firmy „Bayer“ v Přerově.^{9/}

Trestním nálezem ONV v Přerově z 5. dubna 1949 byla Františku Ostrčilíkovi uložena pokuta v obnosu 500 Kč, že neuvedl číslo a datum povinného výnosu na láhvi umělé brandy, náhradně trest vězení v trvání 2 dnů, současně byla vyslovena povinnost zaplatiti poplatků za rozbor v obnose 615 Kčs.^{10/}

Poměry v Československu po komunistickém převratu v únoru 1948

Poválečný vývoj vnímaly různé skupiny obyvatel odlišně. Novou stranicko-politickou strukturu představovala Národní fronta, v níž se spojily čtyři politické strany české (lidová, sociálně demokratická, národně socialistická, komunistická) a dvě slovenské (demokratická, komunistická). U části obyvatel Československé republiky radost ze znovunabyté demokracie a nadšení z budování svobodného státu vystřídal pocit nebezpečí a ohrožení demokratických principů, na nichž byla budována Masarykova první republika, a to především vzhledem k sílícímu tlaku komunistické strany a projevům jejích členů.

Již volby, které následovaly po únoru 1948, proběhly v rozporu s demokratickými principy, protože voliči si mohli vybrat jen mezi dvěma možnostmi, a to jednotnou kandidátkou Národní fronty, nebo bílým lístkem, zatímco jednotlivé politické strany volit nešlo. Kolem 25–30 % voličů dalo na vědomí svůj nesouhlas s režimem. Dalšími projevy tohoto přechodného období bylo zpřetrhání kulturních, politických i ekonomických vazeb se Západem, nekomunistické strany byly postupně likvidovány, probíhaly čistky s cílem odstranit reakci, tj. osoby s jiným názorem, než byl ten komunistický. Občanská a politická práva byla citelně potlačena. To vše se projevilo na znění nové ústavy z 9. května 1948.

Tou byla odstraněna tradiční dělba a kontrola moci a zrušen ústavní soud. Velmi brzy po jejím přijetí se začal měnit právní řád směrem k potlačování občanských práv. Došlo k deformaci soudnictví a zneužití trestního práva zejména k likvidaci osob označených za reakční a protistátní živly v zinscenovaných procesech. V říjnu 1948 byl nahrazen prvorepublikový zákon na ochranu republiky zákonem č. 231/1948 Sb. na ochranu

9/ SOKA Přerov, fond Okresní národní výbor Přerov, inv. č. 433, k. č. 278.

10/ ONV Přerov inv. č. 442/280. Srovnaj MNV Dobřčice, inv. č. 32.

lidově demokratické republiky. Byl vytvořen Státní soud a Státní prokuratura a zároveň zrušena instituce vyšetřujícího soudce. Docházelo k vědomému porušování zásady objektivní pravdy, zatímco byla uplatňována tzv. notorieta – všeobecná známost, skutečnost, kterou již není třeba dále zjišťovat. Při posuzování viny se nevycházelo ze zjištěných skutečností a prokázání jednání obžalovaného, ale mnohdy jen z úvah a dedukcí, které zastíraly nedostatky usvědčujících důkazů. Došlo k zpřísnění kvalifikace trestného činu, a tím i bylo přistupováno k ukládání neodůvodněně vysokých trestů.

Pod heslem hledání třídního nepřítele začaly tzv. čistky ve veřejné správě, nejprve v armádě a následně v dalších součástech systému. Lidé, kteří nesouhlasili s těmito kroky, se stali součástí tzv. „očisty veřejného života od nepřátel a reakce“.^{11/}

Projevy odporu, které přerůstaly v odboj vůči novému režimu, se objevily velmi záhy a měly různou podobu, od těch slovních výstupů přes letákové akce, publicistické aktivity, ilegální přechody hranic na Západ, podporu pronásledovaných protikomunisticky zaměřených osob, až po silové projevy se zbraní v ruce. Odpor kladli jedinci, ale postupně se organizovaly i celé skupiny osob. Naprostá většina nově ustavených odbojových skupin vznikala nezávisle na sobě a skupiny neměly žádnou celostátně řídicí jednotku, natož uznávanou exilovou vládu, jako tomu bylo v případě druhého odboje. Naopak činnost některých skupin byla vyprovokována a někdy i řízena příslušníky a agenty Státní bezpečnosti.

Obvyklou činností odbojových skupin bylo tištění a šíření protikomunistických letáků, organizování ilegálních přechodů státní hranice, uchovávání a používání radiových stanic, shromažďování vojenského materiálu a proviantu a pomoc pronásledovaným či jinak perzekvovaným občanům. V krajních případech se vyskytla i záškodnická činnost – sabotáže a atentáty.^{12/}

Režim reagoval snahou zúčtovat se skutečným, předpokládaným nebo vymyšleným odpůrcem, následovala perzekuce, která měla politicky vychovávat masy. Represe proti „nepohodlným občanům“ narostla především v prvních letech komunistické vlády do obrovských rozměrů. Jenom v průběhu roku 1948 bylo vzato do vazby 3 000 lidí a 7 000 osob bylo obviněno z „protistátní činnosti“. V roce 1949 proběhlo u Státního soudu 90, v následujícím roce 135 procesů s naorganizovanou veřejností, v roce 1951 se u okresních soudů konal 1727 veřejných procesů se zvýšenou publicitou. Z řad domácích bojovníků za ideály demokracie a Masarykovy první republiky bylo v letech 1948–1960 popraveno z politických důvodů 244 osob. Dle odhadů prošlo 15 pracovními tábory při uranových

---

11/ HEJL, Vilém – KAPLAN, Karel: *Zpráva o organizovaném násilí*. Praha 1990. Srovnej ČÍŽOVÁ, Petra: *Politická perzekuce na jihovýchodní Moravě v letech 1948–1953*. Magisterská diplomová práce. Olomouc 2013.

12/ KAPLAN, Karel: *K politickým procesům v Československu 1948–1954*. Praha 1994. Srovnej MIKEŠKA, Ondřej: *Odbojová skupina Hory Hostýnské*. Bakalářská diplomová práce. 2013.

doleh v letech 1949–1961 přibližně 70 000 vězňů a administrativním rozhodnutím bylo v letech 1948–1953 zařazeno 21 440 osob do táborů nucených prací. V průběhu 41 let komunistického režimu zahynulo nejméně 282 lidí na hranicích a dalších 4 200 osob našlo smrt ve vězeňských zařízeních.

Druhou stranu představovali mrtví příslušníci ozbrojených složek, komunističtí funkcionáři, ale také představitelé násilné kolektivizace zemědělství. Podle dobových statistik zahynulo ve střetech s „agenty chodci“ a v akcích souvisejících s odbojovými skupinami 32 ozbrojených příslušníků SNB. Podle zprávy ministerstva vnitra z osmdesátých let mělo v letech 1948–1954 zahynout při výkonu služby celkem 113 osob.^{13/}

Protikomunistické organizace, jejichž působnost se projevovala na Přerovsku – Světлана

Dalekosáhlý význam i pro oblast střední Moravy měla činnost „protistátní“ skupiny Světлана projevující se v oblasti jihovýchodní Moravy. Následné procesy s jejími členy zasáhly daleko širší prostor včetně Přerovska. Stále ještě existují nejasnosti kolem jejího hlavního protagonisty Josefa Vávry-Staříka, nicméně pro naši studii je dobré znát základní údaje a data. Prvotním impulzem k založení této ilegální organizace byl dopis bývalého partyzána a organizátora zlínského partyzánského výrobního družstva Josefa Vávry-Staříka. Ten v březnu 1948 odešel do exilu, odkud zasílal dopisy, v nichž vyzýval bývalé partyzánské druhy k vytvoření protikomunistické organizace. Postupně vzniklo několik částí Světланы – např. Světлana-Makyta na Valašskokloboucku, Světлana-Libuše na Vsetínsku, Světлana-Jarmila na Uherskohradištsku. Činnost Světланы byla ovlivněna z velké části infiltrovanými agenty Státní bezpečnosti. První zatýkání členů proběhlo v březnu 1949, poslední v květnu 1950, celkem se jednalo o více než 400 občanů na moravsko-slovenském pomezí, ale i na jižní a střední Moravě. Členové těchto odbojových skupin byli souzeni v šestnácti procesech konaných v letech 1950–1951 ve Zlíně, Vsetíně, Uherském Hradišti, Brně, Hodoníně a jinde. Odsouzeno bylo téměř 300 osob a vykonáno šestnáct rozsudků smrti, z nichž třináct bylo vykonáno, včetně Josefa Vávry-Staříka. Další osoby přišly o život při zatýkání, po sebevraždě nebo na následky krutého zacházení StB ve vyšetřovací vazbě.^{14/}

13/ KAPLAN, Karel: *Nebezpečná bezpečnost*. Brno 1999. Srovnej KARBAŠ, Adam: *Činnost a osud skupiny Hory Hostýnské ve třetím odboji*. Diplomová práce 2013.

14/ ŠEDIVÝ, Zdeněk F.: *Světлana*. 1. čl. *partyzánská brigáda Jana Žižky z Trocnova ve třetím odboji*. Vimperk 1997. POSPÍŠIL, Jaroslav – POSPÍŠIL, Jan – MÁLEK, Jiří: *Hyeny v akci*. Vizovice 2003. LIŠKOVÁ, Michaela: *Organizace Světлana. Studie o působení protikomunistické odbojové skupiny na Zlínsku v letech 1948–1952*. Brno 2011. Bakalářská diplomová práce. BOHÁČ, Lubomír: *Partyzáni opět v boji*. Na adrese <http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=113&clanek=031108>

Hory Hostýnské

Pro naši potřebu je třeba zmínit také skupinu s názvem Hory Hostýnské, která působila na Holesovsku a v okolí Bystřice pod Hostýnem od léta 1948 až do přelomu zimy a jara roku 1951. V jejím působení lze nalézt určité paralely s činností londýnské parašutistické skupiny jménem Clay-Eva, jejíž členové na jaře 1944 seskočili v okolí Bystřice pod Hostýnem a navázali spojení s Tajnou vojenskou a civilní organizací (TVGO) tvořenou bývalými důstojníky a poddůstojníky československé armády z regimontu.

Stejně tak lze dovodit transfer organizačních prvků a činností z partyzánské skupiny vysazené v srpnu 1944 na středním Slovensku, jejímž úkolem bylo vytvoření partyzánské oblasti na Moravě. Po přesunu jednotky vedené D. B. Murzinem na Vsetínsko v prosinci 1944 probíhala přeměna oddílu v 1. československou partyzánskou brigádu Jana Žižky. Velitelem se přirozeně stal D. B. Murzin, čímž se zachovala kontinuita s původním organizátorským výsadkem. V jeho velitelské zprávě z července 1945 se uvádí, že brigáda měla v únoru 1945 tuto strukturu: Velitel brigády, komisař, náčelník štábu, velitel rozvědky a rozvědčící – tvořili štáb brigády. Při štábu se nacházelo velitelské oddělení a štábní spojky. Brigádu tvořilo pět praporů: 1. prapor, velitel zástupce velitele brigády Petr Fjodorovič Budko; 2. prapor, velitel komisař brigády kapitán Ivan Petrovič Stěpanov; 3. prapor, velitel Josef Vávra (pseudonym Stařík); 4. prapor Olga, velitel Josef Houfek; 5. prapor Brdy, velitel, letec civilního československého letectva, František Foukal. Druhý prapor se skládal ze čtyř rot, přičemž velitelem 4. roty Přerov byl Vladimír Tolstoj.

Kontakty velitele jednoho z oddílů, kapitána Jerryho, vlastním jménem Vladimíra Krajčíka, vedly i na Přerovsko, kde spolupracoval s ilegální organizací železničářů a také s por. v. z. Bohumilem Šídou, vedoucím okrsku „Viktor“ v rámci Tajné vojenské civilní organizace. Velmi cenné byly informace přerovských železničářů o projíždějících vojenských transportech. Vzájemné spojení se osvědčilo v závěru války, kdy mohly všechny skupiny postupovat v kritických okamžicích koordinovaně.

Do boje proti 1. čs. partyzánské brigádě Jana Žižky byla nasazena i celá fiktivní partyzánská jednotka, jejímž velitelem se stal nadporučík Walter von Proskowetz. Podařilo se mu získat důvěru přerovských odbojářů, jejichž prostřednictvím získal informace, že se štáb 1. čs. partyzánské brigády Jana Žižky nachází v turistické chatě Šanghaj na Trojáku v Hostýnských vrších.^{15/}

Ale zpět ke skupině Hory Hostýnské. K jejím zakladatelským osobám patřili Josef Čuba, Ladislav Smékal, Jaroslav Rajnoch a Antonín Kohout,

15/ BARTOŠ, Antonín: *Clay-Eva volá Londýn...* 5. vyd. Praha 1992; PŘIKRYL, Josef: 1. čs. brigáda Jan Žižky. Ostrava 1976; HROŠOVÁ, Marie: *Na každém kroku boj. Historie 1. československé partyzánské brigády Jana Žižky (srpen 1944 – květen 1945)*. Vsetín 2012; MORAVCOVÁ, Nikol: *Odbojová činnost úderné roty kapitána partyzánů Jerryho v letech 1944–1945*. Praha 2018. Bakalářská práce.

kteří se sešli v Rajnohovicích na schůzce. V té době byly poštou rozšiřovány protistátní letáky s nadpisem Dopis Jana Masaryka a Benešova řeč, které Ladislav Smékal ukázal ostatním členům základní čtveřice a dohodli se, že je rozmnoží a letáky budou rozšiřovány po okolních vesnicích. V programu měla skupina Hory Hostýnské vytvoření početné členské základny, která se zapojí v případě konfliktu mezi Západem a Východem do odboje proti komunistům, včetně výzbroje. Dále měla organizace pomáhat materiálně perzekvovaným osobám, ukrývat je před zatčením, odhalovat komunistické metody na vesnici, vyzývat lidi k odporu proti takovému jednání formou tištěných a kolportovaných letáků. Členové měli navázat kontakty s jinými skupinami na Přerovsku, Zlínsku, Vsetínsku i Slovensku. Jedním z úkolů bylo také pořízení vysílačky a navázání spojení. V letních měsících 1949 činnost Hor Hostýnských vrcholila.

V polovině června 1949 se Ladislav Smékal dozvěděl od svého bratra Zdeňka, dopravce z Dřevohostic, o ilegální skupině Národní rada působící na Přerovsku, se kterou by bylo možné navázat spolupráci. Na sjednanou schůzku se zástupci přerovského odboje byl vyslán Jan Stáhala, Ladislav Smékal a Josef Uhlář. K jednání mezi zástupci obou skupin skutečně došlo, ale žádná konkrétní spolupráce navázána nebyla. Na druhý den měla být dojednána další schůzka, tentokrát u rajnohovicke ozdravovny. Na setkání z Přerova ovšem nikdo nepřišel a tímto skončila veškerá spolupráce. Následně se zakladatelé Hor Hostýnských dohodli, že se skupina již dále nebude snažit o styk s jinými skupinami a nebude se již více vystavovat nebezpečí možné provokace ze strany bezpečnostních orgánů.

Na zakladatelskou část skupiny Hory Hostýnské se postupně napojily další původně samostatné skupiny, z nichž největší význam měla skupina Miloslava Pospíšila, který pracoval do května 1949 v kamenosochařství v Dřevohosticích. Dne 1. září 1949 se uskutečnila slučovací schůzka mezi Pospíšilovou skupinou a organizací Hory Hostýnské a novým velitelem se stal Vlastimil Janečka, který sběhl od zpravodajské jednotky vojenského útvaru v Kroměříži, zástupcem Miloslav Pospíšil a politickým vůdcem Josef Čuba.^{16/}

Troják

Paralelně působila skupina „Troják“, jejíž zakladatel, nadlesní Rudolf Sacher, byl osobně napojen na skupinu Hory Hostýnské. Založení Trojáku dostupná literatura datuje do prosince 1948. Pokud nahlédneme do archivních pramenů, zjistíme, že většina aktivit Trojáku se datuje do rozmezí měsíců května až srpna 1949, kdy došlo k masovému zatýkání v řadách skupiny.

16/ Moravský zemský archiv v Brně (dále jen MZA Brno), Státní soud Brno, C 145, zn. 2 Ts II 31/51 (Miloslav Pospíšil a spol.). MIKEŠKA, Ondřej: *Odbojová skupina Hory Hostýnské*. Brno 2013. Bakalářská diplomová práce. KARBAŠ, Adam: *Činnost a osud skupiny Hory Hostýnské ve třetí odboji*. Pardubice 2013. Diplomová práce.

V květnu 1949 začal se skupinou Troják spolupracovat Otta Čala, majitel pohostinství „Šanghaj“ na Trojáku. V podniku se často střetávali členové Trojáku k poradám a také zde Čala poskytoval úkryt pronásledovaným osobám. V doznaných výpovědích zúčastněných se měl koncem května Otto Čala seznámit s Karlem Brlíkem z Přerova, od kterého získal leták vyzývající občany, aby na velvyslanectví USA v Praze žádali provedení nových voleb v ČSR pod patronací OSN. Tento leták předal svému synovi Milanu Sedlákovi, který list několikrát opsal na psacím stroji a předal dál. Tak se dostal až do rukou Kamila Špačka a Ludvíka Špunara, kteří měli tento leták rozšiřovat po Přerově, za což byli následně hledáni bezpečností. Přes Milana Sedláka se jim dostalo úkrytu v Čalově pohostinství, kde navázali kontakt s Rudolfem Sachrem. Pochopitelně se tito mladíci chtěli zapojit do odbojové činnosti, a tudíž přispěli informacemi o strategických cílech vhodných k narušení hospodářství či o páchání nepravostí komunistickými funkcionáři na Přerovsku. Jedním z nich měl být přerovský bezpečnostní referent Šantroch, který se měl podílet na zatčení bývalého vojáka Oldřicha Vodičky, jenž za války působil v západních spojeneckých jednotkách. Šantroch měl být údajně vylákán na Tesák a tam zastřelen jedním z odbojářů. Špaček se Sedlákem byli zároveň obviněni z plánování destrukce přerovské elektrárny a krádeže osobního auta zn. Aero-Mínor patřícího MNV v Přerově. Ani jedna akce však provedena nebyla, ba dokonce se dá spekulovat o tom, zda jim nebyly tyto nápady „vnuceny“ až během výslechu na StB.

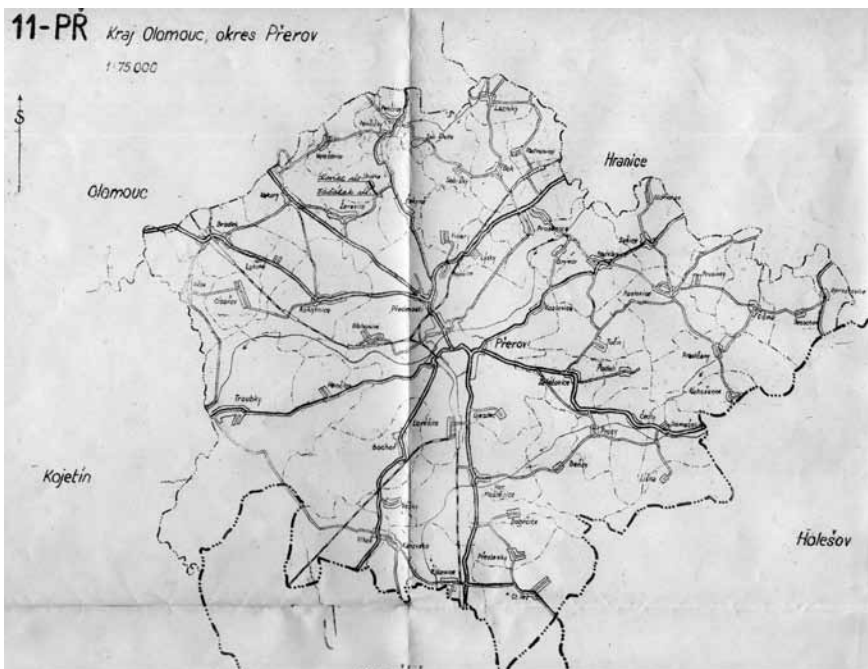
Činnost se soustředila na výrobu vysílačky, jež by byla schopna komunikace se Západem, tisk letáků apod.

V srpnu 1949 pomohl Troják k nezdařenému útěku Kamila Špačka a Ludvíka Špunara do Rakouska, Po následném výslechu zadrženého Špunara zahájila StB dne 18. srpna 1949 zatýkání členů Trojáku, 19. srpna 1949 byl zatčen Rudolf Sacher. Po skončeném vyšetřování byl v procesu konaném od 5. od 8. června před Státním soudem, oddělení Brno, v Uherském Hradišti odsouzen za velezradu podle § 1, odst. 2, odst. 1, lit. c, zákona 231/1948 k doživotnímu trestu odnětí svobody, k peněžitému trestu 20 000 Kčs, k propadnutí veškerého jmění a byl navždy zbaven čestných práv občanských.^{17/}

Reakce obyvatel na únorové události – letáky z Troubek

Události v únoru 1948 znamenaly definitivní přechod ČSR do sovětského mocenského bloku. Dne 25. února 1948 přijal prezident Beneš demisi nekomunistických ministrů a doplnil vládu podle návrhu předsedy Klementa Gottwalda, což ve svém důsledku vedlo k zániku českoslo-

17/ SOkA Přerov, fond Lidový soud Přerov, zn. T 392/1950 (Leopold Wagner). Tamtéž, zn. T 393/1950 (František Dubina). Tamtéž, T 347/1950 (Antonín Harna). KARBAŠ, Adam: *Činnost a osud skupiny Hory Hostýnské ve třetím odboji*. Pardubice 2013. Diplomová práce.

Mapa přerovského soudního okresu, 1945. SOkA Přerov

venské pluralitní demokracie. Komunisté tento převrat dlouhodobě připravovali, čehož důkazem může být, že během velmi krátké doby došlo k zásadním přeměnám ve všech oblastech společenského života. Dnes si již jen těžko umíme představit, jaké byly reakce různých vrstev obyvatel na komunistické převzetí moci. Proto jsme vděční za každou příležitost vhlédnout do myšlení tehdejších lidí, které nám zprostředkují archivní prameny.

Evžen Dočkal, zřízenec ČSD z Troubek, v lednu 1948 obdržel při služební cestě do Moravské Ostravy nebo do Olomouce od nějakého železničního zřízence, jehož jménem neznal, leták nadepsaný „Žádost sv. Václava“. Tento leták dal ještě v lednu 1948 při jízdě autobusem z Troubek do Přerova Miladě Lajdové, úřednici mlékárny v Troubkách, když o něj projevila zájem. Několikrát Lajdovou o vrácení letáku upomínal, ale nepamatoval si, zda mu leták vrátila. Lajdová pořídila čtyři opisy letáku a původní leták vrátila Dočkalovi. Tři opisy letáku údajně zničila a jeden si uschovala. Šlo vlastně o parafrázi písně od Karla Hašlera.

Žádost sv. Václava

Na tom pražském magistrátě bylo velké zděšení.
Od koho tam přišla žádost, to nemáte tušení.
Na radnici žádostí je vždycky celá záplava,
ale tahle žádost byla od sv. Václava.

Slavný pražský magistráte, sděluji ti s bolestí,
že to déle nevydržím na Václavském náměstí.
Trpělivost mít na Václaváku, to je práce nemilá,
že mi z toho zpitoměla i ta moje kobyla.

Dřív mně zpívali Čechové „Kde domov můj“.
Ale co se děje teďka, to je přece víc než hnůj.
Poslouchat tu každíčký den internacionály,
to patrona české země také jednou dopálí.

Dřív zde slýchal jsem Kramáře i Klofáče
teď, když spustí Klement Gottwald, je mi do pláče.
A když spustí Tonda z ÚRA svoji pusou s řetězu,
je mi, slavný magistráte, div že z koně neslezu.

Když Kopecký svoji hubou bolševikům vévodí,
kobyla mě vyhazuje, div, že na zem neshodí.
Tak to tedy magistráte chodí nyní ve zvyku
a já z některých těch věcí, div, že nemám koliku.

A když mi tu začne zpívat ta SČM armáda,
mám je chuť tou svojí fanglí zlinýrovat přes záda.
Každý den se něco děje, každý týden něco je,
každý den na Václaváku někdo lidí lakuje.

Proto, slavný magistráte, nestane se neštěstí,
když ten rynek se bude zvátí „lakýrnické náměstí“.
Každý stále jenom žvaní a žádný nic nedělá,
Vykašlu se tady na to, abych dělal patrona.
Svatý Václav 8. 5. Praha 1947

Dne 25. září 1948 nalezla na záchodě v kině Alfa v Přerově druhý leták s nadpisem Slova presidenta Dr. Ed. Beneše při podpisu vlády v únoru 1948. Dala ho i s prvním letákem o sv. Václavu dne 21. října 1948 k přečtení Zdeňce Bradové, dělnici z Troubek.^{18/}

18/ SOKa Přerov, fond Lidový soud Přerov, zn. 129/1949 (Lajdová – letáky). Okresní soud v Přerově 18. března 1949 potrestal Míladu Lajdovou sedmi měsíci tuhého vězení, Zdenku Bradovou rovněž, Evžena Dočkala vězením v trvání tří měsíců.

Výňatek z dopisu J.M.

Tento dopis poslal ministr Jan Masaryk krátce před smrtí u nás známé dobře spisovatelce Marcií Davenportové.

J.M. v tomto dopise píše mimo jiné:

Celý svůj život zasvětil jsem svému národu, zdůraznuji svému Československému národu, svobodnému, ~~nezávislému~~ nezávislému. Do poslední chvíle jsme doufali, že já a Dr. Beneš, jako nejvyšší autorita Československého státu, zachováme svému lidu tradice demokracie, svobodu, volnost, rovnost, vítězství. Vítězství pravdy, zkrátka odkaz mého táty, nebo lépe řečeno našeho táty. Věřil jsem v náš lid, řekl mi Dr. Beneš, ale jako vězeň nesměl jsem vzdát hold nad hrobem svého učitele ve chvílích, kdy si nám mysliti, že jsem mezi svými. A hned ta první slza v jeho oku působila na mě osudově. Nemáme kolem sebe přátel. Pracují v blízkosti vlády neschopných samozvanců, kterých nemám rád a neumím se dále přetvařovati, neboť znesvětili lží odkaz tátův v době jeho 98 narozenin. Pracují duši našeho lidu, zabíjejí inteligenci a všechny ty, kteří milují pravdu. Nemám komu bych se svěřil. Jak rád bych si postěžoval tátovi.

Slova pres. Dr. Beneše při podpisu nové vlády v únoru 1948. Tato slova, která uveřejněna nebyla a film z této události byl promítán námý, jsou vyjata ze zvukového pásu.

Ne všechny lid Československý si přeje zánik demokracie, ale nové a Vámi vedená strana si přeje, abych svým podpisem zradil demokracii v Československu a zradil nejen sebe, ale i celou národí nejdražší přísabu, jež tkví ve slovech slibu prezidentu Osoboditeli: "Věrní zůstaneme.: Jestli tak činím, tedy proto, abych zabránil vratrovražděným bojům, jimiž vybrozujete a jež jste schopni vyvolati. Věřím však, že lid Československý pochopí můj čin a při nejbližší příležitosti ve většině prokáže, že nejsou mu cti metody, jichž užíváte a že jste podněcovali mravní vospřlost a demokratický smysl našeho lidu.

Leták Výňatek z dopisu Jana Masaryka Slova pres. Dr. Beneše při podpisu nové vlády v únoru 1948. SOKA Přerov

Stanislav Jaroš z Čech

Zdálo by se, že ve vesnickém prostředí se informace šíří se zpožděním. Případ Stanislava Jaroše z Čech u Želatovic to ale vyvrací. Stanislav Jaroš pocházel z rolnické rodiny. Na vojně v rakouské armádě dosáhl hodnosti nadporučíka a v boji v roce 1919 proti Maďarům dosáhl hodnosti kapitána. Za první republiky byl členem agrární strany, kde dočasně zastával různé funkce. Byl současně členem několika správních rad (Okresní záložny v Přerově atd.) a předsedou správní rady v cukrovaru v Dřevohosticích. Po osvobození v roce 1945 stal se členem národně socialistické strany. Po únoru 1948 nebyl organizován v žádné politické straně. Manželka mu zemřela v roce 1949. Vlastnil větší selskou usedlost a 19,78 ha orné půdy, na níž pracoval se svými syny Stanislavem a Jaromírem. Syn Jaromír byl posluchačem vysoké školy zemědělské v Brně, zúčastnil se v únoru 1948 studentských demonstrací a byl vyloučen v posledním roce

ze školy. Byl rovněž členem národně socialistické strany, po propuštění ze školy se zdržoval doma a absolvoval pro nemoc krátkou vojenskou základní službu. Syn Stanislav navštěvoval čtyřletou vyšší hospodářskou školu v Přerově a po ukončení studia pracoval společně se svým otcem. O politický život projevoval malý zájem.

Dne 26. února 1948 psal otec synu Jaromírovi, že čekal na Jaromírův dopis s orazítkovaným archem na výplatu peněz. Když nic nepřišlo, napsal mu sám a poslal mu mléčný lístek. Psal, že doma není nic nového a to, co se děje, ví Jaromír asi lépe než oni v Čechách. Noviny nechodily a rádio neposlouchali z pochopitelných důvodů. Na stavbě zamrzla voda a po roztopení tekla roura v kuchyni. „*Přirozeně, že po včerejších událostech vrátila se nám nálada z března 1939, ne-li horší.*“ Nespal skoro celou noc a ostatní taktéž. Byli tak otráveni, že nyní si museli rozmyslet, co budou dělat dále. V den, kdy psal dopis, přišlo povolení od švédské cukerní společnosti, že akcionáři dřevohostického cukrovaru mají povoleno navštívit všechny cukrovary a rafinerie ve Švédsku. Předpokládal ale, že se tam bohužel asi nedostanou pro vnitřní poměry. Ptal se také, jak se Jaromírovi jeví u něj ve škole zvýšený tlak a co tomu říká strýc.^{19/}

Letáková akce

V březnu 1949 se po Přerově začaly šířit letáky s protistátním obsahem. Krajské velitelství Státní bezpečnosti v Olomouci 4. března 1949 podalo trestní oznámení k zavedení trestného řízení proti neznámému pachateli Okresní prokuratuře Přerov. Uvádělo v něm, že 23. února 1949 v odpoledních hodinách byly u poštovního úřadu číslo 2 v Přerově (nádraží) pozastaveny čtyři podezřelé dopisy, po jejichž otevření bylo zjištěno, že v nich neznámý odesílatel rozšiřuje tímto způsobem protistátní letáky s nápisem Činitelům KSČ. Adresované byly členům KSČ Karlu Mihulovi, předsedovi OAV v Přerově, Bratrská ul. č. 7, a Rajnoldu Miškaři, úředníku berní správy, Přerov, Na hrázi, Emě Čechové, dělnici, Přerov, Vsadsko, a Aloisi Künstlerovi, rolníku v Přerově IV – Kozlovice. Dopisy s letáky

---

19/ SOKA Přerov, fond Lidový soud Přerov, zn. 86/1952 (Stanislav Jaroš). Rozsudkem vynešeným Okresním soudem v Přerově 19. 5. 1952 byli Stanislav Jaroš st. a Jaromír Jaroš uznáni vinnými, že do 7. 9. 1951 v Čechách neoprávněně uschovávali pod podlahou sýpky na své usedlosti čtyři automatické ostře nabitě pistole, z nich dvě armádní pistole ruské, jednu pistolí ČZ ráže 9 mm a jednu pistolí zn. Praga rýže 6,35 mm, vše ze zásobníky a náboji, jeden ruční granát maďarské výroby, dva ruční granáty německé výroby, jeden bodák s pochvou, jeden bodák bez pochvy, jeden zásobník ke kulometu, jeden zásobník k samopalu, 216 nábojů do samopalu, 105 nábojů do pušky, 24 nábojů do pistole ráže 9 mm a 21 nábojů do samopalu německé výroby. Dále Stanislav Jaroš st. a Stanislav Jaroš ml. uschovávali v uzavřené bedně zakryté dřívím 6,0 q pšenice ze sklizně z roku 1950 v dřevniku zemědělské usedlosti v Čechách a nenabídli ji k výkupu, ač ji sami nepotřebovali, a nechali ji raději zatuchnout a napadnout pilousem, ač počátkem r. 1951 byl přechodný nedostatek obilovin. Stanislav Jaroš st. byl odsouzen k trestu odnětí svobody na 2,5 roku, Jaromír Jaroš k trestu odnětí svobody na 1,5 roku, Stanislav Jaroš ml. k trestu odnětí svobody na pět měsíců. Dále se jim ukládá peněžitý trest.

Okresní úřadovna státní bezpečnosti
v Přerově.

Vnější strana budovy

okresního soudu v Přerově-Smetanova ul.čp.2-ve které je umístěna
okresní úřadovna státní bezpečnosti.

Umístění úřadovny StB v budově ve Smetanově ulici v Přerově, 1946. SOka Přerov

byly 23. února 1949 vhozeny do poštovních schránek v Přerově a po jejich vybrání listonošem byly na poštovním úřadě 2 orazítkovány podacím razítkem. Po zjištění obsahu byly předány stanici Národní bezpečnosti v Přerově, kde zavedené pátrání po rozšiřovateli zůstalo bezvýsledné. Letáky téhož druhu a obsahu se stejným rukopisem na obálcích odeslal neznámý pachatel rovněž prostřednictvím poštovního úřadu Přerov 2 (nádraží) Stanislavu Pluháčkovi, soustružníku v Čekyni (s nečitelným datem) v modré, úřední obálce, Oldřichu Plškovi, kováři v Prosenicích (s nečitelným datem) ve žluté úřední obálce a Karlu Rosmusovi, předsedovi ONV v Přerově, s podacím datem 21. února 1949 v bílé obálce, rozměru 15 x 9,8 cm.

K celé záležitosti lze též uvést měsíční zprávu o politické situaci za únor 1949, kterou vypracovalo Okresní velitelství Národní bezpečnosti v Přerově 23. února 1949. Jako sabotáž bylo hodnoceno odříznutí vzduchové tlakové brzdy hadice nákladního vozu čís. ZSR 1-44724 na železničním nádraží v Říkovcích, okres Přerov, neznámým pachatelem 1. února 1949 v době mezi 5.30 hod. do 8 hod. Dne 29. ledna 1949 zabavila stanice Národní bezpečnosti Brodek jeden leták protistátního obsahu s nadpisem „Hlas umučených 2“. Leták byl i s předmětným hlášením předložen KV-

-StB v Olomouci. Pachatel dosud nebyl zjištěn. Dne 19. února 1949 zabavila stanice Národní bezpečnosti Přerov na poštovním úřadě v Přerově 2 – nádraží, tři obálky se třemi protistátními letáky – tzv. Zvláštní oběžník č. 1, které byly odesílány z Prahy různým závodům a národním podnikům v Československé republice. Letáky i s obálkami byly předloženy KV-StB v Olomouci i s předmětným hlášením. Dne 19. února 1949 obdržel Rudolf Lukaščík, úředník VME v Přerově, v zalepené obálce jeden protistátní leták, který byl odeslán dosud neznámým pachatelem z poštovního úřadu Brno 2 dne 17. února 1949. Leták měl nadpis „Občané“, byl psán strojem a místo podpisu napsáno: „Antioxin AZ.“ Leták i s obálkou byl předložen KV-StB v Olomouci. Pachatel nebyl dosud zjištěn.

V noci na 22. února 1949 byly nalezeny na různých obchodních výkladech v Jiráskově ulici v Přerově tři nálepky s nadpisem: „Únor pomstíme.“ Nálepky byly o rozměru 9 × 2 cm, z bílého papíru a nápis byl proveden hůlkovým písmem červeným inkoustem nebo barvou. Případ byl hlášen telefonicky a pak písemně KV-StB Olomouc. Dne 22. února 1949 odpoledne obdržel pekař a obchodník Inocenc Tiefenbach z Přerova v nezalepené obálce jeden leták, v němž bylo psáno, že veškeré soukromé pekařské živnosti budou združstevněny, aby dotyční živnostníci tuto metodu odmítali, byli tvrdí a neústupní. Leták byl psán na půlarchu kancelářského papíru, hustě, strojem a rozmnožen cyklostylem. Podle poštovního razítka na obálce byl podán na poštovním úřadě Loučná nad Desnou dne 21. února 1949. Případ byl hlášen KV-StB v Olomouci.^{20/}

O několik dní později oznamovalo krajské velitelství Státní bezpečnosti, že v době od 7. března 1949 šířili neznámí pachatelé poštou v zalepených obálkách dopisy různým adresátům, převážně z řad příslušníků stran narodně socialistické a lidové. Doposud bylo zadrženo 29 takových dopisů, z toho 20 na poštovním úřadě v Přerově, které nebyly adresátům doručeny, 9 odevzdali adresáti po doručení na stanicích Národní bezpečnosti. V každém dopisu byly vloženy čtyři kusy letáků (po jednom z každého druhu).

Letáky byly zasilány následujícím adresátům: Z poštovního úřadu Přerov – Zdeněk Vychodil, místopředseda ONV Přerov, MUDr. František Stoklásek, šéflékař firmy Synthesia, Přerov, MUDr. J. Havel, primář okresní nemocnice Přerov, MUDr. František Neradílek, praktický lékař, Přerov, František Radoušek, knihkupectví, Přerov, Jaroslav Halfar, řeznictví, Přerov, Jaroslav Pajdl, zaměstnanec ČSD, Přerov-Dluhonice, JUDr. František Kubík, advokát a rolník, Lověšice, Josef Kuča, stolař, Oldřichov, František Navrátil, dovoz mléka, Pavlovice č. 90, Oldřich Dostalík, rolník, Sušice, Boh. Beneš, obchodník, Domaželice. Z poštovního úřadu Přerov (adresátům doručeny) – Čecháček, správce kamenolomu v Olšovci, N. Kozáček, studující průmyslové školy, Říkovice, Vilém Mádr, sklad piva, Lipník, František Sedlák, nákladní autodoprava, Drahotuše, František Bartoš, rolník a předseda cukrovaru, Prosenice, Rostislav Vávra, mlynář, Vlkoš,

---

20/ SOKA Přerov, fond ONV Přerov, inv. č. 184, k. č. 41.

Ing. C. Jar. Zmeškal, Tučín. Z poštovního úřadu Kojetín (zadrženy na poštovním úřadě v Přerově) – František Zábaj, hostinský, Dluhonice, A. Brožková, Přerov, Rašínova ul., Pavel Bezděk, drogerie, Přerov, Komenského ul., Alois Handl, solicitátor u p. Tobka, Přerov, Riegrova ul., B. Roháčová, Přerov, Štefánikova ul., František Ševčík, topič v. v., Přerov, Moštěnská ul., Alois Kincl ml., kožešník, Přerov, Komenského ul., Josef Smrčka, auto-moto-velo, Přerov, Kojetínská ul. Z poštovního úřadu Brno (doručen poštovním úřadem Přerov) – František Ostrčilík, národní správce firmy Panoš, Přerov, Škodova. Všechny druhy letáků byly stejné úpravy, papíru a stejného způsobu rozmnožování.^{21/}

Odbojová organizace Jana Masaryka

Krajské velitelství Státní bezpečnosti v Bratislavě v souvislosti s odhalením protistátní organizace v Gottwaldově a zatčením jejích členů Adama Šurice a spol. na území Slovenska požádalo 5. dubna 1949 dálnopisně Krajské velitelství StB v Olomouci o zatčení Břetislava Úlehly, Stanislava Pražáka a jistého Zdeňka – přezdívkou Zoro mstitel, z Přerova a o eskortu do Bratislavy, se současným provedením domovních prohlídek u jmenovaných.

Olomoucké velitelství dožádání vyhovělo 6. dubna 1949. Zatčeni byli v 18. hod. Břetislav Úlehla, Stanislav Pražák a ve zmíněném Zdeňku – Zoro mstiteli – byl zjištěn Antonín Háze, narozený 30. května 1927 v Újezdci u Přerova, bytem v Přerově, Tusarova ulice č. 1. V souvislosti s odhalením odbojové organizace Jana Masaryka byl současně zatčen Vladimír Sekera. Domovní prohlídky měly kladný výsledek pouze u Břetislava Úlehly, kde vyšlo najevo založení „Odbojové organizace Jana Masaryka“. Všichni byli dne 7. dubna 1949 eskortováni ke KV-StB do Bratislavy, kde byly rovněž předány věci doličné zabavené u Úlehly. Ze strany Krajského velitelství StB v Bratislavě vzniklo proti jmenovaným podezření, že mohou být ve spojení s ilegální organizací, respektive jejími členy v Gottwaldově, protože KV-StB v Bratislavě zatkl v souvislosti s ilegální organizací Gottwaldov též Josefa Ondráška, automechanika, narozeného 2. dubna 1930 v Újezdci, bytem v Přerově, Šířava č. 15, který měl být dne 27. února 1949 rovněž na taneční zábavě v dělnickém domě v Přerově ve společnosti Úlehly, Pražáka a Házeho. V opisu trestního oznámení proti členům gottwaldovské ilegální skupiny Ďuricovi a spol. se však Úlehla, Pražák, Háze ani Sekera nenacházeli. Proto KV-StB Bratislava předalo jmenované olomouckému velitelství a současně s nimi předalo jejich protokolární výpovědi.

V odstupujícím spisu se KV-StB Bratislava dále zmiňovalo, že se Úlehla jeví podezřelý ze spolupráce s uvedeným Josefem Ondráškem a Adamem Ďuricem v Gottwaldově, kteří byli dodáni do vazby Krajského soudu

21/ SOkA Přerov, fond Lidový soud Přerov, zn. T 193/1949 a T 208/1949.

Přípis kr. č. 626/4.

I. III. 49. 33

IV.
Směrnice pro činnost odbojové organizace
"JANA MASARYKA"

K St 320 /49

1. Heslo: /platí stále/
Boj za svobodnou Československou republiku,
za Eduarda Beneše a Jana Masaryka.
2. Ústředí Přerov, činnost dle možnosti po celé republice.
3. Opatřování zbraní, třaskavin, propagačního materiálu, letákové akce,
sabotáž jakéhokoli druhu,
/dle možnosti získávání členů/
4. Rozhodné a pravoplatné ustanovení v činnosti a směrnících
organizace náleží jen agentu 312. a 932.

kr. č. 627/5.

V.
Slibuji na svou čest a svědomí, že budu bez ohledu na svou osobu bojovat všemi prostředky proti komunistickému otrokářskému režimu v naší republice Československé a vynasnažím se do krajnosti v prospěch naší organizace, budu se řídit rozhodnutími pro veškerou činnost organizace, nezradím i nejdůvěrnějšímu příteli neb rodinnému příslušníkovy nic, co by uvedlo odbojovou organizaci Jana Masaryka neb některé členy této organizace v nebezpečí.

Svým podpisem toto slibuji:

Podpis:

.....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....

Směrnice pro činnost odbojové organizace Jana Masaryka a slib. SOKA Přerov

v Bratislavě. Úlehla prý se také stýkal s důvěrným kamarádem jménem Vasil, který byl četařem ve Vojenské akademii v Hranicích a snad i s ním mohl ilegálně pracovat. Úlehla popřel jakékoliv podobné styky s Ondráškem a Měrkou a tvrdil, že je jmény nezná, ani neví, zda je zná vůbec od vidění. O zmíněném Vasilu, jehož příjmení prý nezná, prohlásil, že se s ním

no. 625/II.

11. 4. 1949

K St 320 /49

Slib zahl. členů
odboj. org. Jan a Masaryka

Slibuji, na svou část a svědomí, že budu
bít ohledu na své osobní blahé k životu
mému, milému a posvěcenému
komunistickému dělnictvu v naší
republiky československé a vypracování
se do kroje ať v posvěcené org. Jan a
Masaryka, že zachovám co nejlepší
tajemství o činnosti org. a své
inverzi a vyzkoušení a přelsti
má přelsti má zachování, co by uvedlo
org. a své a nejlepší vzhledu členu
má org. a své a nejlepší.

Byl jsem pro svou část a svědomí
přelsti.

Schůzka

Slib zakládajících členů odbojové skupiny Jana Masaryka. SOkA Přerov

občas stýkal povětšinou na zábavách v Přerově a měl s ním pouze debaty rázu soukromého, převážně však o děvčatech.

Dne 14. dubna 1949 předalo KV-StB v Bratislavě Břetislava Úlehu, Vladimíra Sekeru a Stanislava Pražáka olomouckému velitelství se žádostí o podání trestního oznámení na jmenované a jejich předání příslušné

kn. č. 625/11

Prerov 1. dub. 1949

36

K St 320 /49

Zápis.

Dne 1. dubna 1949 byla založena
odbojová organizace proti komunistické
vládní republice tzv. "odbojová"
zakládajícího členové: Vladimír Sekera (kn. č. 121)
dne 9. v. 27. v Prerově, bydlící v Prerově
Slukovská 22; a Jihomír Hlaváček (kn. č. 122)
dne: 32. v. bydlící v Prerově

Název organizace: Odbojová organizace
Jana Masaryka.
Místo: Byjzapsobovská leskálna, republika
za chr. Est. Benesě a Jana Masaryka.
Organizace založena buď v Prerově, na
vládní republiku tzv. "odbojová"
zakládajícího členové.
~~Střihovně, v Prerově, v Prerově, v Prerově~~
Střihovně, v Prerově, v Prerově, v Prerově
mluvní proti komunistické vládě
trouha za vládní republiku.
Vladimír Sekera

Zápis ze zakládající schůze odbojové skupiny Jana Masaryka. SOkA Prerov

okresní prokuratuře, protože prý se dopustili trestných činů v Prerově s poznámkou, že Antonína Házeho propustilo 12. dubna 1949 na svobodu, protože mu trestná činnost nebyla prokázána.

Břetislav Ůlehl, Vladimír Sekera a Stanislav Pražák byli dne 14. dubna 1949 předáni do vazby Okresní prokuratury v Olomouci a dne 20. dubna

Prohlášení:

I. Svým podpisem schvaluji a zavazuji se ku všem organizačním povinnostem a jsem si vědom co činím.

Název odbojové organizace: "Jana Masaryka" K St 320 /49

Zakládající členové:
Ulehla Břetislav, Přerov.
/krycí značka 312/.
Sekera Vladimír, Přerov.
/krycí značka 932/.

II. Činnost organizace započne na plno až po navázání spoje s větší odbojovou organizací, vedenou ze zahraničí neb s našimi úřady v zahraničí.

III. Dodržím co nejprísněji mlčenlivost a nezradím za žádných okolností sebe menší věc, týkající se této organizace, neb jsem si vědom následků prozrazení.

Souhlasím s přípisem /kr.č./
626/4 a /kr.č./627/5.

Podpis:

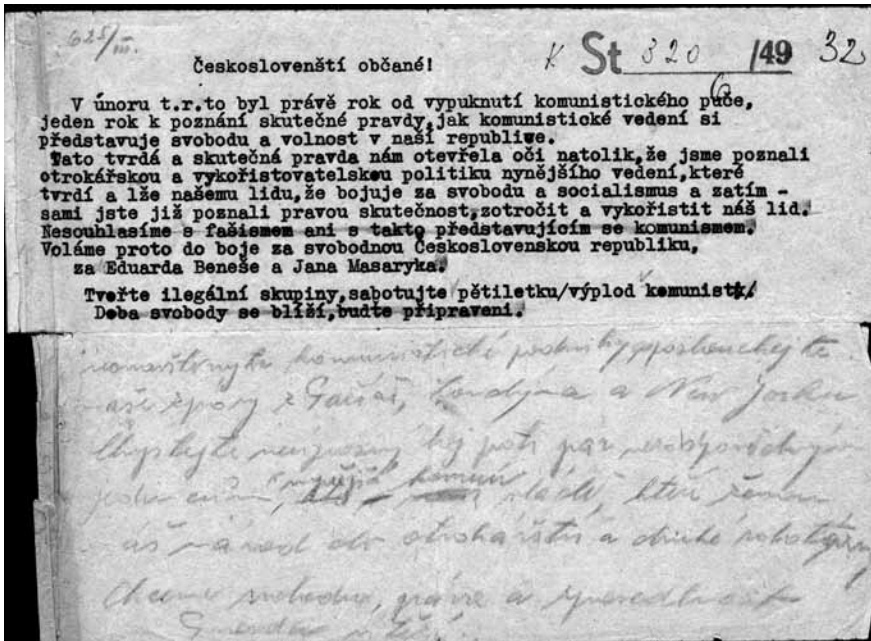
.....
.....
.....

Organizace
Jana Masaryka

Prohlášení členů odbojové skupiny Jana Masaryka. SOka Přerov

1949 znovu u velitelství protokolárně vyslechnuti. Výsledkem nebylo do- cíleno nových poznatků. Následně byli eskortováni z Olomouce do vazby Okresního soudu v Přerově.

Břetislav Úlehla se narodil 9. června 1927 v Přerově, byl synem Josefa a Františky, roz. Hlobilové, příslušný a bytem Přerov, Dluhonská ulice 22,

Leták Českoslovenští občané! SOKA Přerov

svobodný, povoláním šofér, české národnosti, římský katolík, svobodník na dočasné dovolené, vychodil pět tříd obecné, čtyři třídy měšťanské školy a dva ročníky dopravní školy při ČSD, t. č. bez zaměstnání, nemajetný, neživil nikoho. Po skončení měšťanské školy v roce 1943 nastoupil jako učeň u firmy Lakomý v oboru automechanickém. U firmy byl asi půl roku, pak onemocněl a po vyléčení v roce 1944 začátkem března nastoupil k železniční dopravě protektorátu, kde byl zaměstnaný do dubna 1945. Po osvobození ČSR, tj. v květnu 1945, nastoupil vojenskou prezenční službu jako dobrovolník k armádě v Přerově k pěšímu výcvikovému pluku, odkud byl asi začátkem července přidělen k letectvu do Olomouce k instruktorskému výcviku. Odtud 1. listopadu 1945 byl opět přidělen do Brna a zařazený do poddůstojnické školy. Po absolvování poddůstojnické školy v Brně byl zařazený do radioškoly ve Spišské Novej Vsi, kde byl až do 1. března 1946, kdy byl propuštěný do civilu. Po návratu do civilního života se zdržoval u svých rodičů, kde pracoval na hospodářství. Byl také zaměstnaný jako šofér firmy Šejda a později nastoupil k firmě SIGMA-pumpy k závodu Vítěz v Přerově.

Asi začátkem února 1949 přišel na myšlenku (údajně z vlastní iniciativy) založit v Přerově protitátní odbojovou organizaci. Se svým úmyslem se svěřil asi 27. února 1949 o 21. hodině při taneční zábavě v dělnickém domě v Přerově Vladimíru Sekerovi, kterého navedl, aby se za tím účelem s ním spojil. Vladimír Sekera se narodil 30. října 1932 v Gemerské Panike na Slovensku, okr. Šafarikovo, byl synem Ludvíka a Kateřiny, roz. Huba-

yové, příslušný a bytem Přerov, Palackého ul. č. 23, svobodný, soustružník kovů. Vojákem dosud nebyl, české národnosti, evangelík, navštěvoval čtyři třídy měšťanské školy.

Účel organizace sdělil Úlehla Sekerovi jen zběžně s podotknutím, že ho později do věci blíže zasvětil. Tázal se pak Sekery, zdali nemůže opatřit psací stroj pro napsání směrnic zamýšlené odbojové organizace. Když mu Sekera sdělil, že má zrovna doma zapůjčený psací stroj od jistého Sklenáře z Přerova, ujednali si, že se za dva dny po zábavě sejdou ve večerních hodinách v bytě u Úlehly, kam měl Sekera vzít s sebou stroj, tam že směrnice sepiší a dohodnou se na bližším.

Tutu schůzku Úlehla se Sekerou uskutečnili 1. března 1949 kolem 18.30 hod. Protože Úlehla byl svobodný a sdílel společnou domácnost s rodiči, kde měl též zvláštní pokoj, uvedl Sekeru do pokoje. Tam již měl Úlehla připravené vlastní koncepty Prohlášení, Směrnic pro činnost odbojové organizace Jana Masaryka, slibu členů a částečný koncept protistátního letáku s nadpisem „Českoslovenští občané“. Tyto koncepty nadiktoval Úlehla Sekerovy, který je pak napsal na stroji. Protistátní leták nedokončili a Úlehla jej pak červenou tužkou později ještě pozměňoval a doplňoval. Po sepsání se údajně dohodli Úlehla se Sekerou, že činnost v organizaci zahájí teprve po zapojení své organizace na organizaci jinou, pak že též dokončí, rozmnoží a rozšíří započatý protistátní leták.

Asi za tři dny nato zhotovil Břetislav Úlehla dvě podlouhlá razítka za použití písmeňek domácí tiskárničky, a to jedno s textem „Odbojová organ.“, druhé jako pokračování s textem „Jana Masaryka“.

Další obviněný, Stanislav Pražák, byl jejich přítelem. Narodil se 8. října 1930 v Přerově, syn Františka a Marie, roz. Kalabusové, bytem v Přerově, Husova tř. čís. 2/I, svobodný, římský katolík, české národnosti, tkalcovský pomocník, dosud nevoják, posledně zaměstnaný jako brusič v Moravských kamenoprůmyslových závodech s měsíčním výdělkem 1 600 Kčs, nemajetný.

Pražák byl rovněž s výše uvedenými dne 27. února 1949 přítomen na taneční zábavě v Dělnickém domě v Přerově, byl proto podezřelý, že byl na založení odbojové organizace účastněn, nebo alespoň že věděl o její existenci. Mimo to Pražák věděl a viděl, že Břetislav Úlehla si zhotovil nějaký přístroj, o němž měl před Pražákem prohlásit, že je to vysílací stanice, nabádal Pražáka, aby mu opatřil zvonkový drát k dokončení této stanice a hrozil mu, aby prý se o vysílací stanici nikomu nesvětil a věc tak nevyzradil, jinak že s ním zatočí. Jeho výhrůžky se Pražák obával a přesto, že i jinak Úlehlovo chování mu bylo poněkud podezřelé, zachoval naprostou mlčenlivost. O nějaké konkrétní ilegální činnosti Úlehly a Sekery mu údajně nebylo ničeho známo a též se mu více nedalo prokázat.

Pokud se týká přístroje, který si Úlehla zhotovil, údajně jako vojenský radista ze záliby ještě před založením ilegální organizace, ten byl při domovní prohlídce nalezen. Po zjištění, že se nejedná o vysílací stanici, nýbrž pouze o nefunkční amatérské spojení transformátorku s lampami, k pořízení jakékoliv vysílací stanice neschopné, nebyl přístroj zabaven

a byl ponechán v Úlehlově bytě. O přístroji měl také vědomost Vladimír Sekera, jemuž Úlehla řekl, že je to přístroj pro rušení poslechu.

Při domovní prohlídce u Úlehly byl dále nalezen jeden starý bubínkový revolver, dva zásobníky pro automatickou pistolí (menší a větší) s koženým pouzdrem na zásobník a třináct kusů nábojů do pistole ráže 8 mm. Při výslechu v tomto bodu Úlehla uvedl, že bubínkový revolver s větším zásobníkem, koženým pouzdrem pro zásobník a třinácti pistolovými náboji odcizil po osvobození v květnu 1945 z nákladního vlaku maďarského transportu na nádraží v Přerově. Menší zásobník našel údajně v únoru 1949 u řeky Bečvy v Přerově. Tím se Úlehla dopustil dále přestupku krádeže a přestupku § 32 zbrojního patentu.^{22/}

Daněk František z Horní Moštěnice a spol. – sdružování proti státu

O tom, k jakým absurditám docházelo, by mohl vyprávět František Daněk, čišnický učedník, nar. 20. 5. 1928 ve Farné (Farnad), soudní okres Štúrovo (Parkan) – Slovensko, syn Františka a Marie, rozené Sašukové, do Tetetic, s. o. Kroměříž, posledně bytem v Horní Moštěnici, čp. 63, svobodný, povoláním strojní zámečnick, t. č. čišnický učedník. Vychodil pětiletou obecnou, čtyřletou měšťanskou školu s českým vyučovacím jazykem, vyznání římskokatolické, české národnosti, nemajetný, jako učedník vydělával měsíčně 900 Kčs.

Ten byl orgány krajského velitelství Státní bezpečnosti v Olomouci dne 6. srpna 1949 zadržen a vyšetřován pro důvodné podezření z poškození vývěsní skříňky KSČ v Horní Moštěnici. František Daněk se při výslechu orgánům Státní bezpečnosti z Olomouce doznal, že dne 12. června 1949, když v hostinci svého otce v Horní Moštěnici obsluhoval hosty, kolem 23. hod. vyšel nenápadně z hostince přes ulici k vývěsní skříňce KSČ upevněné na zdi hostince Jandové, tuto ze zdi sejmul a vhodil ji z břehu do nedaleko tekoucího potoka.

Během vyšetřování František Daněk dále orgánům krajského velitelství Státní bezpečnosti Olomouc doznal, že rozmnožoval a rozšiřoval protistátní letáky s nadpisem Občané soudruzi, podepsané heslem Pravda vítězí, a letáky s nadpisem Jan Masaryk se ptá, podepsané taktéž heslem Pravda vítězí.

Na základě jeho doznání bylo pak orgány velitelství oddílu Státní bezpečnosti z Gottwaldova za součinnosti orgánů krajského velitelství Státní bezpečnosti z Olomouce a orgánů velitelství oddílu Státní bezpečnosti Vsetín zjištěno, že koncem dubna nebo počátkem května 1949 obdržel jednoho dne ranní poštou vedoucí prodejny národního podniku Tep – František Ryšavý z Gottwaldova, Stalinova ul. čp. 44/3067, v obyčejné

22/ SOKA Přerov, fond Lidový soud Přerov, zn. T 271/49 (Břetislav Úlehla a spol.). Okresní soud v Přerově odsoudil 23. června 1949 Břetislava Úlehlu k trestu deseti měsíců těžkého žaláře, zostřeného jedním tvrdým ložem měsíčně a k peněžitému trestu 10 000 Kčs, Vladimíra Sekeru ke čtyřem měsícům vězení.

Občané - soudruzi!

To, co se kolem nás dnes odehrává a týká se života každého jednotlivce, zapadá svým rámcem a děním do dějin a jest významu světového, Prožíváme jednu z nejstrašnějších episod, jaké kdy národy světa prožívaly. Ještě se lidstvo vzpamatovalo z poslední hrozné války a již straší příznaky války nové. Tážeme se tudíž - v čem tkví příčina těchto obav? Odpověď je nám jasná dnes již všem:

Je to hrůza z možné války a strach z otroctví bolševismu! To i ono je stejně strašné a nenáviděné. Nikdo z nás, soudruzi, ještě před rokem netušil, kam se národ řítí pod vedením několika fanatiků, oddaně i slepě sloužících kominterně. Ano - "Kominternu" t.j. spolek židobolševiků, která pod pláštěm míru, svobody, socialismu a bůh ví jakých novoфашистických názvů - tak jako nacisté - dobyl svět.

My a všechny národy východní oblasti "svobodně žijící" s hrůzou trneme a očekáváme poslední kolo tohoto zápasu. Naši dnešní mocipáni, Fierlingrovcí, Sázkmaní, Katzrové a jiní, poslušní svých protektorů z Kremle, uskutečňují "socialismus" o jakém se nám nikomu ani ve snu nezdálo.

Dříve bojoval komunismus za lepší úroveň každého pracujícího člověka, ale dnes je to pravý opak! Dnes už víme kam jsme to až dotáhli vinou zrádců národa: - brigády, dary straně, snížení platů, zvyšování cen. A musíme mlčet a schvalovat.

Po svobodě tisku a slova, osobní svobodě dnes není ani památky. Je to hrozná skutečnost a výsměch dvacátému osvícenému a pokrokovému století.

Už nejme národem Komenského, Husovým a Masarykovým - ale Lenino-Marx-Engels-Stalinobolševickým. A Slované? To asi těžko, když místo statečných Jugoslávův nastoupili Maďari, Němci a bůh ví kdo, jako věrní spojenci.

Soudruzi!

Nechceme kapitalistů, ale ani ne žebráků a otroků! Socialismus, ano - ale lidový a spravedlivý. Takový, jak to každý cítíme ve svém nitu a kterému my rozumíme. - Socialismus Kristův, Masarykův a Benešův. Věříme, že k tomuto světovému narovnání dojde. Tomu věříme jistě všichni. Padnou železné opony. Právo a spravedlnost, láska člověka k člověku vítězně nastoupí cestu světem. Je jenom na nás, soudruzi, na nás samých, abychom uspíšili konec toho, k čemu i naši vinou jsme nezhali dojít.

Vzchopte a vzpamatujte se! Otevřete oči a uši, buďte bezřetní a opatrní! Lid čeká na naše rozhodné slovo. Vidíte a slyšíte to všude. Dělejte každý tak, aby ses nemusel kdysi stydět před sebou a svými dětmi, jaký to socialismus jsme pomáhali budovat.

Základní pilíř naší bud ucnosti:

svoboda, pravda, spravedlnost a spolupráce se všemi národy, toť pravý socialismus!

Leták Občané - soudruzi. SOKA Přerov

modré kancelářské zalepené obálce jeden protistátní leták, rozmnožený pomocí cyklostylu, který byl nadepsán slovy „Občané soudruzi“ a byl ukončen heslem Pravda vítězí.

František Ryšavý po přečtení letáku nařídil zaměstnancům, a to Zdenku Novotnému z Gottwaldova, Stalinova ul. čp. 44/3067, a Leopoldu Knitlovi z Gottwaldova, aby leták zničili, ačkoliv tak mohl učinit sám, případně leták ihned odevzdat u nejbližšího útvaru SNB. Leopold Knitl

a Zdenek Novotný leták nezničili, ale přivlastnil si jej Zdenek Novotný, nar. 6. 1. 1927 v Litovli, s. o. Litovel, syn Ivana a Antonie, rozené Rakové, do Troubek, s. o. Přerov, domovským právem příslušný posledně bytem v Gottwaldově, Stalínova ul. čp. 44/3076, s. o. Gottwaldov, svobodný povoláním administrativní úředník v národním podniku Tep v Gottwaldově. Nebyl dosud vojákem, vychodil 5 tříd obecných a 8 tříd reálného gymnázia, byl vyznání československého, české národnosti, nemajetný, vydělával měsíčně průměrně 3 300 Kčs, údajně zachovalý.

Ještě téhož dne při příležitosti polední přestávky předal leták svému příteli Janu Valchařovi z Gottwaldova, Sokolská ul. čp. 419, s tím, aby jej rozmnožil a rozšířil dále. Jan Valchař se narodil 16. května 1928 ve Lhotě u Vsetína, syn Josefa a Marie, rozené Kostkové, do Lhoty u Vsetína domovským právem příslušný, posledně bytem v Gottwaldově, Sokolská ul. čp. 419, svobodný, povoláním obchodní příručí v národním podniku Pramen, vychodil 5 tříd obecných 4 třídy měšťanské a 3 ročníky obchodní pokračovací, vyznání římskokatolické, české národnosti, nemajetný, vydělával měsíčně 1 600 Kč. Ten se během jízdy autobusem z Gottwaldova do Vsetína setkal za několik dnů po obdržení uvedeného letáku se svým známým Miloslavem Lukešem z Gottwaldova, Vršavská ul. č. 216, kterému dal leták k přečtení a domluvil se s ním na rozmnožení těchto letáků. Miloslav Lukeš leták „Občané soudruzi“ od Jana Valchaře převzal a asi během jednoho týdne ho předal svému bývalému žákovi na čišnické škole Františku Daňkovi z Horní Moštěnice čp. 63, který mu dříve jako učitel rozmnožoval přednášky jako učební pomůcky pro žáky čišnické školy v Gottwaldově.

K předání letáku a k úmluvě na jejich rozmnožení došlo mezi Miloslavem Lukešem a Františkem Daňkem, když posledně jmenovaný přijel do Gottwaldova pro lihoviny a navštívil čišnickou školu. Převzatý leták „Občané soudruzi“ si pak přivezl František Daněk do svého bydliště v Horní Moštěnici, kde obsah letáku přepsal na cyklostylovou blánu na psacím stroji řezníka Alfreda Keprdy z Horní Moštěnice čp. 63, načež odešel za svým známým úředníkem záložny Ladislavem Volkem z Horní Moštěnice čp. 114, o kterém věděl, že má k dispozici válečkový cyklostyl z dřívější doby, kdy na něm rozmnožoval učební pomůcky pro učitele Miloslava Lukeše. Ladislav Volek, nar. 27. 6. 1924 v Horní Moštěnici, s. o. Přerov, byl synem Jana a Marie, rozené Čajanové, posledně bytem v Horní Moštěnici čp. 114, svobodný, povoláním úředník v záložně v Horní Moštěnici, nevoják, vychodil pět tříd obecných, 4 třídy měšťanské, 1 rok obchodní školy a 4 roky obchodní akademie s maturitou, vyznání římskokatolické, české národnosti, nemajetný, vydělával měsíčně 2 500 Kč. Při návštěvě požádal Daněk Volka, zda by mu zapůjčil cyklostyl, že si potřebuje něco rozmnožit. Na otázku, co bude rozmnožovat, svěřil se mu František Daněk s tím, že obdržel od svého známého z Gottwaldova leták „Občané soudruzi“, který mu má rozmnožit. Ladislav Volek přislíbil Františku Daňkovi, že mu bude při rozmnožování uvedených letáků nápomocen.

Asi na třetí den od této rozmluvy rozmnožil pak Ladislav Volek společně s Františkem Daňkem v kanceláři záložny na válečkovém cyklostylu SČM asi 250 až 270 kusů těchto letáků. Tři kusy z nich ponechal Ladislavu Volkovi, kdežto zbytek odnesl večer v aktovce spolu s použitou cyklostylovou blánou do svého bytu v Horní Moštěnici, odkud je během týdne odvezl do Gottwaldova na čišnickou školu, kde je předal v učební restauraci učitelé Miloslavu Lukešovi.

Učitel a číšník Miloslav Lukeš je předal Janu Valchařovi z Gottwaldova, který si převzaté letáky odnesl do svého bytu a uschoval si je v papírovém pytlí pod kolnou, kde je však našel jeho spolupracovník a spolubydlící, obchodní příručí Vladimír Holek. Teprve, kdy zjistil, že letáky hledá Jan Valchař, tudíž že jsou jeho majetkem, mu letáky vydal. Jeden z těchto letáků si ponechal.

Ještě před tím, než Jan Valchař uvedené letáky s nadpisem „Občané soudruzi“ od Miloslava Lukeše obdržel, svěřil se svému spolubydlícímu a spolupracovníkovi, obchodnímu příručím Milánu Žižlavskému z Gottwaldova, že letáky od učitele Miloslava Lukeše obdrží a že je má v úmyslu rozšířit po Gottwaldově, případně po jiných obcích. Při té příležitosti se pak spolu domluvili, že jakmile Valchař letáky od učitele Lukeše obdrží, že mu je pomůže v Gottwaldově, případně i jinde rozšířit.

Asi za týden od této rozmluvy, mohlo to být dle výpovědi Milána Žižlavského někdy počátkem června 1949, jednoho dne večer mu Jan Valchař předal asi 150 kusů těchto letáků a společně odešli do Gottwaldova ony letáky rozšířit. Podle předem již sjednané dohody rozšiřoval Milán Žižlavský předané letáky v ulici Nivy, dále v ulici 2. května, u Sokolovny, kdežto Jan Valchař rozšiřoval letáky ve směru na Sokolské ulici. Po rozšíření těchto letáků se opět sešli ve svém bytě. Jak Milánu Žižlavskému, tak i Janu Valchařovi nějaké letáky zbyly.

Milán Žižlavský ve svém protokolu doznal, že zbytek letáků, asi tak 50 kusů, si při návštěvě svého rodiště Bohuslavic u Kyjova uschoval v bytě své matky a v době své dovolené v červnu 1949 zbytek těchto letáků rozšířil po Bohuslavicích.

Pokud se týká zbytku letáků, které měl Jan Valchař, ten tvrdil, že je odvezl do svého bytu ve Lhotě u Vsetína, a že si je uschoval v nočním stolku u své postele. Domovní prohlídka vykonaná v bytě Jana Valchaře ve Lhotě u Vsetína orgány velitelství oddílu Státní bezpečnosti Vsetín neměla kladného výsledku. Z toho důvodu existovalo důvodné podezření, že Jan Valchař, přestože tvrdil, že ony letáky dále nerozšiřoval, je rozšířil po Lhotě u Vsetína, nebo byly před příchodem orgánů Státní bezpečnosti Vsetín zničeny. Příbuzní Jana Vlacháře na tuto skutečnost dotazovaní uváděli, že jim o žádných letácích není nic známo.

František Daněk při výslechu orgánům krajského velitelství Státní bezpečnosti v Olomouci dále doznal, že koncem května 1949 po předchozí dohodě dle vlastního konceptu rozmnožil s Ladislavem Volkem v kanceláři záložny v Horní Moštěnici 35 kusů protistátních ilegálních letáků s nadpisem Jan Masaryk se ptá. Tvrdil, že asi pět kusů těchto letá-

Jan Masaryk se ptá....

Proč zabili jste mne - ptám se Vás,
proto, že jsem chtěl žít?
Či nebylo místa v rodné zemi,
kam mohl bych se postavit?

Proč hlava moje klesnout měla,
když jsem já hrdě vztyčoval-
to proto že jsem synem země,
kterou jsem tolik miloval.

Proč vyrvali jste moje zbraně,
jimiž byl usměv a slova jen-
s nimi jsem v boji vyhrával
a říkal - zase vyhrajem!

Řekněte lidé proč zemřítí jsem musel-
je to snad proto že národ měl žít?
To věřte že rád odešel jsem s cesty
a nehodlám se navrátit.

Či snad proto že mluvil jsem více
pež ve svobodném státě směl?
Škoda že jste to neřekli
a já bych nezerřel.

To bych právě mluvil a mluvil
co je to svoboda, co je to víra,
vydobył bych zas svobodnou zemi
v níž pro slovo se neumírá!

A nyní jsem tady po boku táty,
v té naší rodné zemi/
Škoda jen lidé - ty lidé český,
že s této cesty návratu není.

Nemohu vrátit se, vlasti má drahá
pozvednout tvoji pokořenou tvář -
na hradě vztyčit vlajku Benešovu
a ve smích změnit tvůj tichý pláč.

Hřbitovní ticho slova má dělí,
musím již končit otázky svoje -
neslyším nic - a přece se mi zdá, že
že táta vedle mne oddychuje.

Cítím, jak hladí moji stuhlou ruku
a slyším jeho hlas:
Neboj se synu, vždy bylo dobře
a bude dobře zas .....

P R A V D A   V Í T Ě Ž Í !

Leták Jan Masaryk se ptá... Podpis Pravda vítězí! SOKA Přerov

ků rozšířil po Horní Moštěnici, jeden dal svému příteli Zdenku Nedomovi a Oldřichu Vaškovi z Horní Moštěnice, pět kusů letáků si ponechal a zbytek spálil. Doznal, že mimo Ladislava Volka o rozmnožování a rozšiřování protistátních letáků věděl též Nedoma a Vašek.

Na Zdeňka Nedomu, Oldřicha Vaška z Horní Moštěnice a na Vladimíra Holka z Gottwaldova, Sokolská ul. čp. 419 bylo po vyšetření učiněno trestní oznámení tamnímu soudu podle zákona na ochranu lidově demokratické republiky zvláště.

Aby toho nebylo málo, při domovní prohlídce vykonané v bytě Jana Valchaře a Milána Žižlavského v Gottwaldově, Sokolská ul. čp. 419 bylo nalezeno u Jana Valchaře, Milána Žižlavského a jejich spolubydlícího Vladimíra Holka po jednom letáku s nadpisem Hesla s XI. Vsesokolského sletu v Praze 1948. Žižlavský o těchto letácích tvrdil, že je obdržel těsně po ukončení Vsesokolského sletu v Praze poštou v zalepené obálce od neznámého odesílatele.

Vladimír Holec při výslechu doznal, že tento leták skutečně obdržel od Milána Žižlavského, kdežto Jan Valchař ve svém protokole udával, že mu není známo, kde k onomu letáku přišel. Milán Žižlavský buď ony letáky jako účastník Vsesokolského sletu rozmnožil sám nebo je skutečně obdržel od neznámého odesílatele poštou, jak ve svém protokolu tvrdil.

Z letáků Občané soudruzi, které byly rozšiřovány v Gottwaldově Janem Valchařem a Milánem Žižlavským, bylo orgány velitelství oddílu Státní bezpečnosti zadrženo v květnu a červnu 1949 celkem 13 kusů.

U Jana Valchaře byl nalezen i koncept letáku psaný perem obsahující výraz nesouhlasu s nynějším státoprávním zřízením, které byly svého času odesílány na velvyslanectví USA do Prahy. Valchař do protokolu uvedl, že v květnu 1949 navštívil místnosti závodního klubu ROH v Gottwaldově, kde si přisedl k jednomu stolu, u kterého seděli tři mu neznámí mladíci. Jeden z těchto mladíků jménem „Kája“ diktoval oněm mladíkům obsah tohoto letáku. Současně s těmito mladíky si Jan Valchař obsah letáku též napsal.^{23/}

Aktivity členů skupiny Troják v Přerově

Velitelství oddílu Státní bezpečnosti v Gottwaldově řešilo v souvislosti s šetřením činnosti skupiny Troják aktivity Otty Čaly. Ten se narodil 15. září 1923 v Přerově jako nemanželský syn Karly Čalové, provdané Pospíšilové, která se živila tím, že pronajímala pokoje a nájemníkům také vařila. Měl bratra Miroslava, narozeného v roce 1921, který byl stavebním aspirantem a bydlel v Přerově – Ztracená ulice č. 19. Měl také nevlastní sestru Jarmilu, provdanou Sedlákovou, jejíž manžel byl technickým úředníkem. Otta Čala po ukončení povinné školní docházky, vychodil 5 tříd obecných a 3 tříd měšťanky, se začal v hotelu Přerov v Přerově učit číšníkem do roku 1940. Po vyučení pracoval jako číšník postupně v restauraci Moravská Orlice v Přerově, na Horní Bečvě v hotelu Bernkop, ve vinárně Taverna v Přerově. V roce 1943 odešel na práci do Německa, kde byl do března 1945. Po osvobození v roce 1945 nastoupil devítiměsíční

23/ SOka Přerov, fond ONV Přerov, inv. č. 679, k. č. 374 (Velitelství oddílu Státní bezpečnosti Gottwaldov 7700/1949. Věc: Daněk František z Horní Moštěnice a spol. – sdružování proti státu).

Hesla z XI Vsesokolského sletu v Praze 1948.

1. Bez Beneše, Masaryka, nalyla by republika.
2. Budem křičet o stošest Beneše, že chceme zpět.
3. Nebojte se lidí zlatí Beneš se nám zase vrátí.
4. V Praze se nám líbí, ale Beneš nám tu chybí.
5. Nebož je náš dobrý táta, vytáhne nás zase z bláta.
6. Nebojte se Pražáci, ještě jsou tu Hanači.
7. Ještě jeden sjezd, Praha prostá hvězd.
8. Dodejme si odvahu, Beneš patří do Prahy.
9. Valaši se ptají, kde Beneše mají.
10. Ať si kdo chce, co chce říká, my jsme děti Masaryka.
11. Byli jsme a budem, za Benešem půjdem.
12. V Sokole je síla, v Beneše je víra.
13. Nechceme žádnou náhradu, Beneš patří do hradu.
14. Neamíme volat žádná hesla, by to župa neodnesla.
15. Čáslavsko černé - Slezsko Haně věrné.
16. My Beneše máme rádi, nikdo nám je nenahradí.
17. Hlas z obecnstva: Co Vám sestra taďy chybí, že mlčíte jako ryby? Odpověď: Smím volat jenom ?? Nazdar,, Neesme Vám pozdravy od Dr. Beneše. Masarykův Hodonín zdraví Prahu.
18. Beneše my chceme zpět, ať to slyší celý svět.
19. Srdce dýchat z Haně, patří sestře Haně.
20. Bez Beneše, bez Hany, nejsou žádné Hradčany.
21. Celý svět to vidí, že nám Beneš chybí.
22. Ať to každý vidí, co je vůle lidí.
23. sokol patří republice, nedáme ho politice.
24. Ať nám přijde Beneš zpět, pak nás bude těšit svět.
25. Ať noviny píší, co dnes Praha slyší.
26. Nedáme si duktovat, koho máme milovat.
27. Kdo se na nás mraší, toho svědomí tlačí.
28. Chceme vidět na sletě, presidenta Beneše.
29. Když sem Beneš nepřišel, chceme aby to uslyšel.
30. Jaká je to republika, bez Beneše, Masaryka.
31. Plzeň černá, Benešovi věrná. Kladno černé, Benešovi věrné.
32. Věrní zstaneme, ať žije bratr Beneš.
33. My jsme kluci z Kolína, Benešova rodina.
34. Srdce Krušnohoří, pro Beneše hoří.
35. Ať si kdo chce co chce praví, my Beneše máme rádi.
36. Beneš je náš táta, vytáhne nás z bláta.

Za správnost opisu:
Gottwaldov, 31. srpna 1949.

D. M. M. M.

Opis letáku Hesla z XI. Vsesokolského sletu v Praze 1948. SOKA Přerov

vojenskou službu v Bruntále. Po vykonané vojenské prezenční službě nastoupil jako vrchní číšník v hotelu Slovan v Přerově a později přešel do kavárny u Ševčíků, rovněž v Přerově. Politicky nebyl nikde organizován a také nebyl činný v žádném spolku.

O p i s .

6

Pečmo na archu papíru inkoustem.

„ Nesouhlasím s dnešním režimem a s nynější kom. stranou a její diktaturou v republice ČSR a žádám Vás aby jste zařídili u Spoj. nář. procazení nových voleb pod patronací Spojených národů.

Adresa

v
velvyslanectví U S A
v Praze III Tržiště 15.

Za správnost opisu:
Gottwaldov, 31. srpna 1949.

Smus

Opis prohlášení Nesouhlasím s dnešním režimem. SOKa Přerov

Dne 15. června 1948 si pronajal turistickou chatu v osadě pojmenované podle dřívějšího nájemce Vincence Půčka Půčkovou osadou na Trojáku, nazývanou z dřívějška Šanghaj, kde byl nájemcem až do svého zatčení. V důsledku toho sháněl osoby, které by mu v tomto podniku v letní sezóně vypomáhaly. Protože se restaurace nacházela v Hostýnských vrších, tudíž v okrese Holešov, proto bylo nutné, aby osoby, které chtěl v tomto podniku zaměstnat, byly přerovským úřadem ochrany práce převedeny. Někdy v dubnu 1949 odešel ve společnosti Karla Brlíka, kterého znal již z dřívější doby a kterého měl rovněž v úmyslu zaměstnat ve své restauraci jako vrchního číšníka, na okresní úřad ochrany práce v Přerově. Cestou, před prodejnu tabáku paní Borškové, se setkal se známým úředníkem okresního úřadu ochrany práce Rajmunda Dočkala, se kterým se již dříve seznámil v restauraci u Hradilů v Přerově. Věděl o něm, že je to lidovec, který nesouhlasí s nynějším státním zřízením v republice, což zřejmě dával najevo tím, že vyprávěl, že kněží a církev jsou v republice utiskováni a že on byl vždy lidovcem a že ho nikdy a za žádných okolností nikdo nepřesvědčí. Tehdy využil Čala příležitosti a požádal jej, zdali by mu mohl na okresním úřadě ochrany práce pomoci, aby mu byl Karel Brlík přidělen jako údržbář a řidič na chatu. Zmíněný úředník mu sdělil, že vzhledem k jejich známosti bude jeho žádost podporovat. Po domluvě odešli pak všichni tři do restaurace u Hrabalů, kde vypili po stopce likéru. Krátce na to odešel Rajmund Dočkal do úřadu a Čala ve společnosti Karla Brlíka

přišli za ním. Na úřadě Dočkal vyřídil převodku na okresní úřad ochrany práce do Holešova, a když Čala převodku opatřoval svým razítkem a podpisem, Dočkal předal Karlu Brlíkovi jeden leták s nadpisem Občané republiky Československé.

Po odchodu z úřadu odevzdal Karel Brlík během odpoledne leták Čalovi. Ten zjistil, že obsahuje výzvu občanům republiky, aby leták po přečtení a vyplnění zaslali na velvyslanectví USA do Prahy s tím, že žádají o provedení nových voleb v ČSR, dále aby každý majitel onoho letáku v případě, že s obsahem letáku souhlasí, jej rozmnožil a předal svým známým. Odpoledne toho dne Čala ve společnosti Karla Brlíka obcházel hostince v Přerově, kde se snažil vypůjčit peníze na zlaté náramkové hodinky, které byly majetkem Karla Brlíka – Růženy Brlíkové. Přitom také navštívili restauraci Otmar Ševčíka v Přerově, kde byl t. č. zaměstnán Leopold Wagner jako vrchní číšník. Leopold Wagner se narodil 13. listopadu 1897 v Přerově jako syn poštovního zřízení. Po vychození školy v Přerově vstoupil do učení na číšníka. V roce 1925 se osamostatnil a měl restauraci v Přerově. V době první republiky byl organizován v živnostenské straně. V roce 1945 byl vyšetřován pro podezření ze spolupráce s Němci, byl čtyři měsíce zajištěn ve vazbě a v důsledku toho mu byla odejmuta koncese. Trestní nalézací komise při ONV v Přerově jej potrestala vězením na dobu jednoho měsíce, tento trest si odpykal vazbou. Od té doby pracoval jako námezdní síla. Syn Leopolda Wagnera byl v době zvýšeného ohrožení republiky u Hitlerjugend. Po osvobození nevstoupil do žádné politické strany. Žil na adrese Masarykovo náměstí č. 17.

Jelikož právě v tu dobu nebyli v restauraci žádní hosté, hráli Čala, Brlík a Leopold Wagner karty. Během hry vyndal Čala z kapsy leták, který si Leopold Wagner přečetl a zjistil jeho obsah. Následně se tázal Čaly, zda také napíše na velvyslanectví USA do Prahy. Ten mu odpověděl kladně a požádal jej, aby také na uvedené velvyslanectví do Prahy napsal, což Wagner odmítl. Protože ale Čala viděl, že projevuje živý zájem, svěřil se mu při této příležitosti, že v Hostýnských vrších jsou partyzáni, ale blíže mu nesdělil jejich úkoly, ale z jeho řeči musel Leopold Wagner jasně poznat, že v Hostýnských vrších jsou v činnosti skupiny osob, které mají za úkol bojovat proti nynějšímu státnímu zřízení. Dále Leopoldu Wagnerovi sdělil, že do Hostýnských vrchů přilétá často letadlo ze zahraničí, ve kterém jsou jeden Angličan a dva Francouzi, kteří mají spojení s uvedenými partyzánskými jednotkami. Leopold Wagner byl tímto sdělením velmi překvapen a snažil se vyzvědět další okolnosti, které souvisely s protikomunistickou činností v Hostýnských vrších. Kolem 17. hodiny přestali hrát karty a Čala s Wagnerem jednali v zadní místnosti bez přítomnosti jiných osob.^{24/}

24/ SOkA Přerov, fond Lidový soud Přerov, zn. T 392/50 (Leopold Wagner). Okresní soud v Přerově potrestal Leopolda Wagnera 13. října 1950 trestem šesti měsíců vězení a peněžitým trestem 1000 Kčs.

Ota Čala během návštěvy restaurace předal týž leták také Františku Dubinovi, který se narodil 1. června 1896 v Chropyni. Pocházel z živnostensko-rolnické rodiny, po vychození školy se šel učit obchodníkem. V roce 1915 odešel na vojnu do Brna, kde sloužil do roku 1920. Pak byl zaměstnán u Svazu šlechtitelů rostlin v Přerově, od roku 1925 byl společníkem firmy Skácel-Dubina auto podniky v Přerově, a to až do znárodnění firmy roku 1948. Od té doby pracoval na různých místech, od roku 1949 v n. p. Mototechna v Olomouci, Sokolská 15, bydlel v Přerově, Malé Novosady č. 22. Za doby první republiky byl v živnostenské straně, v roce 1946 vstoupil do strany sociálně demokratické, odkud při sloučení s KSČ vystoupil, nadále zůstal bezpartijní.

Příbuzný Otty Čaly, Milan Sedlák z Přerova, jeho prostřednictvím vstoupil do ilegální organizace Troják a obdržel od Čaly také dva kusy letáku s nápisem Občané republiky československé. V květnu nebo červnu 1949 navštívil Antonína Harnu, narozeného 13. září 1925, bytem v Přerově – Malá Trávnícká č. p. 7, pekařského dělníka, zaměstnaného u své matky v Přerově v její pekárně a požádal jej, zda by mu zapůjčil psací stroj k napsání soukromých dopisů. Antonín Harna žádosti Milana Sedláka vyhověl, poněvadž již několikrát před tím mu dovolil používat psacího stroje pro jeho soukromou potřebu. Dále jej Antonín Harna upozornil, že psací stroj se nachází v pokoji, kam se také Milan Sedlák odebral. Protože se v pokoji zdržoval již dosti dlouhou dobu, přišel za ním Antonín Harna, aby zjistil, jak je s psaním dopisů daleko. Při té příležitosti se též otázal Milana Sedláka, jaké dopisy to píše, přičemž mu ten ukázal právě napsaný leták a řekl mu, aby si jej přečetl, což také Antonín Harna učinil. Čtením letáku zjistil, že Milan Sedlák nepoužívá zapůjčeného psacího stroje k psaní dopisů, nýbrž k rozmnožování letáků s protikomunisticky zaměřeným obsahem. Dohodli se, že Harna u sebe letáky schová. Když pak si asi za čtyři až pět dnů Milan Sedlák pro zmíněné letáky k Antonínu Harnovi přišel, dovolil mu zapůjčením psacího stroje jejich další rozmnožování.^{25/}

Také Jindřich Starošík, narozený 26. září 1932 v Olomouci, zedník, bytem Beňov čp. 65, v květnu 1949 v Přerově poznal na učňovské stavbě v Palackého ulici v Přerově Milana Sedláka. Starošík letáky přečetl, donesl je na stavbu a dal přečíst svým spolupracovníkům Oldřichu Kuropatovi ze Žalkovic a Antonínu Machalíkovi z Horní Moštěnice. Kuropata po přečtení leták ihned zničil, ale Machalík si jej ponechal s podotknutím, že jej odevzdá v kanceláři svému mistrovi. Mistrovi však leták neodevzdal a dle své výpovědi jej zničil tím způsobem, že jej hodil do kamen, avšak že ještě týž den tuto skutečnost hlásil svému mistrovi a zároveň varoval Jindřicha Starošíka, aby si s takovými věcmi nezahrával.

Když Sedlák Starošíka vyzýval, aby se otevřeně připojil k organizaci, vyslovil k tomu ochotu, a přijal Sedlákův pokyn, že do Hostýnských vrchů

25/ SOkA Přerov, fond Lidový soud Přerov, zn. T 347/50 (Antonín Harna). Okresní soud v Přerově 5. září 1950 potrestal Antonína Harnu osmi měsíci těžkého žaláře, zostřeného jedním dnem tvrdého lože měsíčně.

odejde, jakmile jej Sedlák k tomu vyzve. Při tom mu Sedlák připomenul, že si má vzít trochu jídla, a poučoval jej o tom, na koho se má obrátit. Starošík byl přítomný rovněž rozhovoru Sedláka s jistým Špunarem a Jandou, kteří se o organizaci zajímali, protože chtěli uprchnout do zahraničí, dále byl informován Sedlákem o tom, jaké sabotážní akce hodlá skupina provést, že jedním z prvních úkolů bude vyhození mostu před elektrárnou v Přerově a v elektrárně že hodlá traskavinami vyhodit do povětří důležité zařízení. Slyšel rovněž od Jandy, že ten jako prvního odstřelí jistého Zbořila, kádrového úředníka, a pověsí jistého Pospíšila.^{26/}

V souvislosti s výše uvedenými skutečnostmi byl vyšetřován a posléze souzen také Antonín Machalík, povoláním pomocný dělník, tohoto času zaměstnaný u ČSSZ v Přerově, nar. 9. června 1904 ve Víceměřicích, bytem Horní Moštěnice, U Kapličky 40, který odebral Jindřichu Starošíkovi leták s nadpisem „Občané republiky Československé“ a přes to, že zjistil, o co se jedná, tuto skutečnost neoznámil bezpečnostním orgánům.^{27/}

Případ Oldřicha Vodičky

Oldřich Vodička se narodil ve Vlkoši u Přerova 29. dubna 1910. Vyučil se u přerovské firmy Skácel a Dubina, pak provozoval živnost jako auto-mechanik v Přerově, Šířava č. 1. Po vzniku protektorátu odešel 1. prosince přes Slovensko, Maďarsko, Jugoslávii a střední Východ do Francie, kde se zúčastnil bojů. Po pádu Francie byl převeden do Anglie, kde byl zařazen do motorizovaných jednotek nově vytvořené čs. armády. Do vlasti se vrátil jako podporučík a pokračoval ve vedení autodílny Posselt na Šířavě č. 1, kde zaměstnával dva dělníky a jednoho učně.

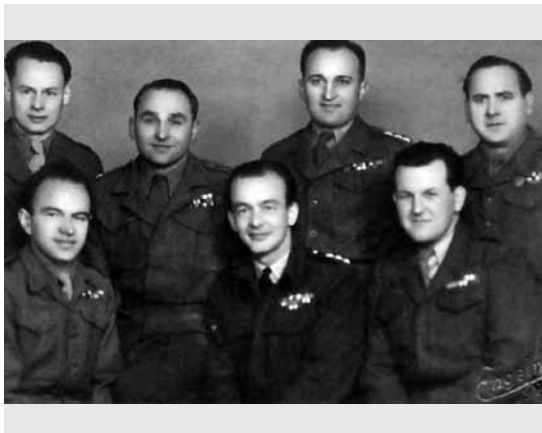
Ještě z Anglie se znal s majorem Květoslavem Prokešem, který podle vyšetřovací verze postavil po únoru 1948 tajnou organizaci, s hlavním štábem v Praze. Vedle Prokeše měli tvořit vedení spiklenecké skupiny JUDr. Rudolf Hrbek a JUDr. Jaroslav Borkovec. Prokeš svěřil Vodičkovi kontaktování důstojníků z dalších posádek v moravských městech. Vodička podle výpovědi oslovil například majora Jana Němce, toho vyzval, aby po zahájení převratu převzal vojenské velení v Olomouci.

Z důvodu zastavení údajných příprav protistátního puče rozpoutaly Státní bezpečnost a 5. oddělení Hlavního štábu rozsáhlou vlnu zatýkání, v jejímž rámci jedna skupina estébáků zajistila 16. května 1949 v 1 hodinu Oldřicha Vodičku. Vyšetřovatelé jej paradoxně označili za hlavního organizátora skupiny vojáků a politiků na Moravě. Podle tvrzení některých

---

26/ SOKA Přerov, fond Okresní prokuratura Přerov, zn. Pt 238/1950. Tamtéž, Lidový soud Přerov, zn. Ml 18/50 (Starošík – Beňov – Troják). Jindřich Starošík byl Okresním soudem v Přerově potrestán vězením v délce čtyři měsíce a peněžitým trestem ve výši 2 000 Kčs.

27/ SOKA Přerov, fond Okresní prokuratura Přerov, zn. Pt 330/50 (Antonín Machalík). V případě Machalíka bylo vyšetřování zastaveno, protože se neprokázalo, že věděl, co leták obsahuje.

Oldřich Vodička na konci války, stojící druhý zleva. SOkA Přerov

Oldřich Vodička po demobilizaci. SOkA Přerov

svědků jej prý zatýkal příslušník přerovské služebny František Šantrok.^{28/}

Zatčený Vodička byl převezen do Olomouce, kde s ním byl hned veden výslech, při němž svou účast na přípravě protistátního převratu popřel. Na příkaz z Prahy byl dopraven do Prahy, kde jej ve dnech 16., 18. a 19. května 1949 vyšetřovali na krajském velitelství Státní bezpečnosti, poté byl uvězněn na Pankráci. Po výsleších se jeho zdravotní stav velmi rychle zhoršoval, takže byl 26. května 1949 dopraven do vězeňské nemocnice, kde ale Oldřich Vodička po poledni zemřel. Podle názoru pamětníků Vodičkovi při bití zlomili žebro a jeho úlomek mu propíchl plíci, což způsobilo následné komplikace a smrt.

Rakev s jeho tělem byla do Přerova dopravena 31. května 1949 večer. Následujícího dne proběhl obřad, jemuž asistovalo šest příslušníků StB. Událost podle pamětníků vzbudila v Přerově velké pobouření, řada občanů si kladla otázku, jak je možné, že zcela zdravého muže odvezou k výslechu a po dvou týdnech se vrací v zaletované rakvi.

Z dochovaného dopisu Oldřicha Vodičky příbuzným z 21. května 1945, kdy jeho jednotka působící v rámci americké armády pobývala u Klatov, je patrný duch demokracie a svobody, který čerpal ze svého styku s vojáky na západní frontě a který si s sebou nepochybně přinesl domů: „21. 5. 1945. *Franto a Máňo!*

Předem Vás všechny srdečně zdravím a oznamuji, že jsem se šťastně a zdráv vrátil domů, totiž ne domů, ale do krajů západních Čech, kde jsme s Američany

28/ Narodil se 7. 3. 1908 v Přerově, zaměstnaný od roku 1930 v autodílnách Skácel a Dubina v Přerově až do svého zatčení gestapem 27. dubna 1944. Podle kádrového posudku vydaného KV-StB Olomouc 8. 3. 1950 se mu po zatčení (gestapem) podařilo uprchnout a vstoupit do I. čs. partyzánské brigády J. Žižky ve Vsetíně, kde setrval až do osvobození. Po válce byl zaměstnán jeden měsíc v Optikotechně, odkud 1. prosince 1945 přešel ke Státní bezpečnosti, kde sloužil až do 28. února 1950.

Oldřich Vodička na poválečné přehlídce. SOKA Přerov

Parte Oldřicha Vodičky. SOKA Přerov

dohromady a vychutnáváme opravdu demokratickou svobodu, jak tomu bylo po celých 5 let. My, kteří jsem přišli ze Západu, my na všechno pohlížíme jinak, než vy, mnohému jsme se naučili a přivykli.

Dnes my zde stojíme u Klatov a čekáme na další rozkazy, které přijdou. Předešlé Ti mohu říci, že jsme všichni 100% zklamáni a skutečně to, co by mělo přijít, snad přijde – není to, zač jsme bojovali a obětovali životy. Přijeli jsme do Klatov v pátek minulý týden, není nás sice mnoho, ale národní majetek jsme slušný přivezli. Jsme obrněná brigáda, tj. abys byl trochu informován: 3 tankové prapory, 1 pěší, motorizovaný, motorizované dělostřelectvo protitankové a protiletectvé, ženisté, spojaři a všechny jiné služby apod.

Také máme letectvo, 1 letku – možná 2 těžké 4motorové bombardáky americké Liberátory a 1 peruť stíhací – ta má anglické Spitfightery a noční stíhači Mosquita. A teď Ti musím říci, kolik máme tanků asi 250 tanků 30 tun a asi 2 000 nákladních aut. Já myslím, že jest to docela slušné číslo a nás je zde asi 8 tisíc. Byli jsme napřed ve Francii na frontě, byla nás 1 divize, po kapitulaci jeli jsme do Anglie hodně oslabeni. První čas jsme byli v pohotovosti proti invasi a proti parašutistům. Já sám mám speciální výcvik parašutisty, ale nebyl jsem použit, protože jsme se přeorganizovali na tanky, takže já zůstal jako mistr v dílnách na tanky a 28. října 1944 jsem byl povýšen na rotmistra.

Po invazi do Francie jsme dostali za úkol zničit Dunkerque ve Francii, tam jsme byli skoro 7 měs. a křápali jsme do skopčáků ve dne v noci. Naše ztráty byly asi 250 lidí, ostatní Ti řeknu, až přijedu domů. Stav se u Poseltů a vyříd', že je pozdravuji a ať vyřídí Běhalům v Želatovicích, že por. Fr. Běhal byl sestřelen jako noční stíhač v bitvě o Londýn. Já s ním mluvil před tím. Jinak rád bych věděl, co a kde je maminka, nechci psát do Olomouce, protože nevím, zdali tam

bývá. Co Sláva, Míla, Svata a ostatní. Já doufám, že se vše politicky vyjasní a my se vrátíme každý, kam patří. Jinak máme nějaké prádlo, boty a nějaký ten groš. Špatně se nemáme, protože jsme v americké armádě, plat mám asi 360 Kč týdně a všechno, stačí Ti to, když spojenecký voják dostává i papír na záchod.

Uniformy máme americké a vypadáme jako – „každý voják nosí kravatu, černý baret s velkým oznamem hodnosti jako dříve...

Ještě jednou Vás zdravím Oldřích.

Piš na adresu: F-2165 Rtm. Vodička Oldřích, tank. Prap. 2. L. A. D. Československá obrněná brigáda u Klatov, Čechy.^{29/}

Záhadná postava Vojtěcha Hermana

Zajímavou postavou v Přerově byl bezesporu Vojtěch Herman, majitel vulkanizérské dílny, bytem Sumínova č. 8. Narodil se 21. února 1914 v Jezdkovicích, okr. Opava, byl ženatý, s manželkou Vlastou, roz. Švancevovou z Lazniček, měl dvě děti ve stáří 5 a 8 roků. Vychodil pět tříd obecné školy, byl podporučíkem v záloze, vlastnil osobní automobil zn. Tatra 4 a rodinný domek, měsíční příjem udával asi ve výši 5 000 Kčs. Rodiče Jindřich a Marie, roz. Martínková, již zemřeli. Pocházel z dělnické rodiny, otec byl drenážským mistrem. Měl celkem sedm sourozenců, z nichž Anna, provdaná Penková, vlastnila zemědělskou usedlost v Sádku u Opavy. Bratr Robert byl dělníkem v Jezdkovicích u Opavy, ženatý, manželka Ludmila. Jindřich Herman vlastnil zemědělskou usedlost v Novém Dvoře u Opavy, Josef Herman, zřízenec ČSD v Opavě, byl ženatý, manželka Anna, roz. Hamplová. Marie Hermanová, svobodná, žila ve společné do-

---

29/ PEJČOCH, Ivo: *Podporučík Oldřích Vodička*. In: *Historie a vojenství*, č. 4, 1913, s. 88–95. Zde uvedeno na s. 94, že František Ostrčilík vypověděl, že při věznění v Plzni-Borech se poznal s jistým Emanuelem Vejnařem, který mu vyprávěl o posledních chvílích Vodičky, který s ním sdílel jednu celu. I on potvrdil, že podporučík Vodička byl mučením hrozně zubožený a v podstatě již umíral. Spoluvězni prý měli zakázáno mu podat i vodu. Na Vodičku vzpomínal i účastník třetího odboje František Přeslička z Přerova: „Státní orgány připravovaly další z monstrprocesů a na návrh státní prokuratury v Praze bylo zahájeno vyšetřování s touto skupinou. Postupně byli pozatýkáni všichni údajní členové a zatčen byl také František Přeslička. Nejprve v srpnu 1949, kdy byl 17 dní vyslýchán na StB, a následně na konci května 1950, kdy byl odvezen na Pankrác. „Maminka, ta z toho byla úplně nešťastná, protože my jsme už zažili jednu věc. To bylo 4. srpna 1949, ale měsíc předtím tam byl západní voják. Za rohem byla ulice, takzvaný Trávník, a tam se vrátil Oldřích Vodička. Byl u motoristů, tak pochopitelně přijel na džípu a Posseltovi, kteří na šířavě zastupovali Jawu, obchod s motorkami, tak ti mu drželi na tom Trávníku dílnu, z které odešel bojovat proti Němcům, a měsíc před mým zatčením ho zavřeli a prakticky utloukli. Takže já jsem nastupoval, když on byl už utlučený. To se vědělo, že ty výsledky nepřežil. Tak co si maminka asi musela myslet, že se mnou bude na tom StB?“ Víz Paměť národa na adrese <https://www.pametnaroda.cz/cs/preslicka-frantisek-20120629-0>. Dále viz PEJČOCH, Ivo: *Vojáci na popravěšti. Vojské osobnosti, popravené v Československu z politických nebo kriminálních důvodů v období 1949–1985. Svět křídel 2011*, s. 259–267 (Major Květoslav Prokeš). Dále viz PAVLIČEK, Radomír: *Osud československého důstojníka Oldřicha Vodičky*. Nové Přerovsko, 30. 4. 2004, s. 10; JIRÁK, Petr: *Oldřich Vodička z Přerovska byl obětí zvůle*. Právo, 23. 11. 2013, s. 13; SKOPAL, Vojtěch: *Zápasy s totalitou, útky za svobodou*. Přerov 2013, s. 87–88. SOKA Přerov, Sběrka dokumentace k osobnostem Přerovska, Oldřich Vodička.

mácnosti s druhem, měli jedno dítě a bydleli v Rakové, okr. Prostějov. Jan Herman, ženatý, manželka Alžběta, roz. Hamplová, příslušník SNB, bydlel v Albrechticích u Krnova.

Vojtěch Herman se vyučil automechanikem u Ing. Součka v Opavě a po vyučení pracoval krátký čas u této firmy dále. Pak byl asi dva roky nezaměstnaný a po tu dobu pracoval příležitostně jako řidič autobusu ve Stěbořicích u Karla Volfa. V roce 1936 nastoupil vojenskou prezenční službu a sloužil až do září roku 1938 v hodnosti desátníka. Po záboru Opavy v roce 1939 odešel do protektorátu a nastoupil místo jako automechanik u firmy Brázda v Kroměříži, kde pracoval do března roku 1940. V roce 1939 se oženil. Pak byl zaměstnán jako automontér u firmy Josef Kreml ve Valašském Meziříčí. Již během svého zaměstnání u firmy Kreml se seznámil s jistým Ing. Křížem z Valašského Meziříčí, se kterým pracoval v odboji proti Němcům. Jeho činnost spočívala v sabotáži při opravách motocyklů a odebíral benzín. Dne 29. srpna 1941 byl přihlášen k pobytu v Přerově.

V červenci 1943 nastoupil zaměstnání jako řidič u stavitele Kovaříka, který prováděl silniční stavby ve Valašském Meziříčí a u této firmy byl také zaměstnán Ing. Kříž jako vedoucí silničních staveb. Z jeho popudu převážel ilegálně na Slovensko lidi a pro tento převoz obstarával benzin tím způsobem, že ho odcizoval u firmy. V roce 1944 pracoval v Přerově a tam se seznámil s majitelem vulkanizační dílny Kyjovským a jistým Šejdou z Přerova, se kterými rovněž pracoval v odboji proti okupantům. Ti jej zapojili do partyzánské brigády Jana Žižky a odbojové organizace „RSI“ (Rudá slovanská internacionála) a dostal krycí jméno Valášek. Jeho činnost proti okupantům spočívala v tom, že občas dojížděl s Kyjovským a Šejdou do Hostýnských vrchů na Tesák u Bystřice pod Hostýnem, kde dováželi partyzánům maso, které dodával pro tyto účely majitel továrny na uzeniny Jan Ohera z Přerova.

Po osvobození mu byl přiznán titul partyzána a byl povýšen do hodnosti kapitána. Nejprve byl v Přerově velitelem tajné policie a pak pracoval pro ministerstvo informací, následně byl komisařem v Jeseníku a po krátké době byl zatčen pro podezření z krádeže německého majetku. Trestní řízení bylo pro nedostatek důkazů zastaveno a on si zakoupil v Přerově vulkanizační dílnu.

V době první republiky nebyl nikde politicky organizován. Od roku 1945 byl členem KSC, prověřen a dále předsedou Svazu bojovníků za svobodu (SBS) a členem Okresního akčního výboru Národní fronty (OAV-NF) v Přerově za SBS. Mimo to byl vedoucím závodního mužstva sokolské jednoty železničářů.

V roce 1946 se seznámil na jedné schůzi Svazu partyzánů v Přerově s Antonínem Slabíkem z Komořan, který byl za okupace velitelem jedné z čet partyzánské skupiny Olga a na schůzi měl také referát, jak pokračuje likvidace této skupiny a jaké jsou ještě požadavky členů. Na schůzi vedl soukromý rozhovor se Slabíkem, který si stěžoval na těžkosti při prověřování členů své skupiny, protože se do jeho skupiny chtěli vloudit někteří,

Vojtěch Herman. SOkA Přerov

Fotografie Vávry-Stařka s věnováním. SOkA Přerov

kteří tam nepatřili. Na schůzi měl hlavní referát mjr. Augustin Schramm z ÚV KSČ. Po skončení schůze přespal Slabík u Hermana v bytě a příští den odjel do Prahy.

Později se opět viděl se Slabíkem na nějaké schůzi partyzánských velitelů v Gottwaldově, ale tam s ním soukromě nemluvil. V letních měsících roku 1948 přijel za ním Slabík do Přerova do vulkanizační dílny a požádal jej o zavulkanizování duše u auta zn. Aero-Mínor. Duši nechal Herman svými zaměstnanci spravit a mezitím rozmlouval se Slabíkem. Poněvadž věděl, že Slabík má v národní správě v Komořanech stolařskou dílnu, požádal jej, aby mu obstaral kuchyni. Slabík mu na to řekl, že má pěkné zařízení do kuchyně a pozval jej k sobě, aby se na toto zařízení podíval, a ujistil jej, že budu určitě spokojen. Další rozhovor byl veden kolem živnosti, jak se komu vede a tak dále. Zdržel se tehdy asi 15 minut, než byla opravena duše do auta a odejel. Tehdy s ním byla nějaká dáma, která po celou dobu seděla v autě, aniž by ji představil, a zmínil se pouze, že je to sestra jeho manželky. Podle chování Slabíka, který věnoval této dámě zvláštní pozornost, nabyl Herman dojem, že to bude asi jeho milenka.

Na jaře roku 1949 jel svým vlastním autem Tatra-Heg do Brna k vulkanizérovi Pytlíčkovvi, který mu prováděl větší vulkanizační práce a při cestě měl ve Vyškově autodefekt, po opravě pokračoval v cestě, ale u Komořan měl další defekt. Nechal auto stát na stanici Národní bezpečnosti

(NB) v Komořanech a šel požádat Slabíka, aby mu poskytl pomoc a mohl se dostat s autem dále. Od Slabíkovi manželky se dověděl, že Slabík není doma, proto požádal příslušníka na stanici Národní bezpečnosti, aby byl tak laskav a příští den zařídil telefonicky v autodílně ve Vyškově, aby jeho auto odtáhli do dílny, a že si tam pro ně pak přijede, jakmile ho opraví. Odtud se odebral pěšky na nádraží, aby pokračoval v další cestě vlakem. Asi v polovině cesty na nádraží jej dohnal Slabík a volal jej zpět, že mu pomůže odstranit defekt u auta, aby mohl pokračovat v jízdě. Herman tuto nabídku odmítl s tím, že by na to již neviděli, poněvadž se stmívalo, a tak jej Slabík doprovodil až na nádraží. Cestou mu také řekl, že již má kuchyňské zařízení pro Hermana připraveno, a chtěl, aby se na ně šel podívat. Než přijel vlak k Brnu, kterým Herman odjížděl, stěžoval si mu Slabík na nynější poměry, a zvláště na to, že dnes odebírají přidělené národní správy živností, a podotkl, že to je za to, že člověk byl za německé okupace v odboji. Také uvedl, že po druhé již nebude žádný odboj dělat, když se takto odměňují. Stěžoval si také, že svůj vlastní domek dal na protiúčet za národní správu stolařského závodu v Komořanech a teď mu berou všechno, a tak nemá nic. Také Hermanovi vyprávěl, že tolik udělal pro KSČ a že to není nic platné a berou všechno. Dále kritizoval postup KSČ, která provádí špatnou politiku, a že když chtěla pořádek, měla si vzít ke Státní bezpečnosti partyzány, což by bylo jistě výhodnější a spolehlivější. Ve své řeči dával najevo nespokojenost s postupem KSČ a byl rozezlen na postup vlády, pokud se jednalo o národní správy.

Při tomto rozhovoru, kde si Slabík stěžoval na dnešní poměry, se Hermanovi také zmínil, že ví o tom, že Herman byl rovněž nařčen z machinací se zlatem, kvůli tomu byl dva měsíce zavřený, ale dnes že má důvěru strany a že s ní spolupracuje. Nakonec mu Slabík řekl, že vícekrát pro národ již nic neudělá, když se mu takto odměnil. Po příjezdu vlaku Herman nasedl a odejel do Přerova.

Za několik dnů si Herman zajel do Vyškova pro své auto, které bylo mezitím převezeno do autodílny a opraveno a on se cestou zastavil v Komořanech u Slabíka. Ten mu ukázal kuchyňské zařízení, které ještě nebylo natřeno, a Herman mu vyplatil za toto zařízení 20 000 Kčs a Slabík slíbil, že po doděláním kuchyňské zařízení dodá. Zdržel se u Slabíka krátkou chvíli a pokračoval v cestě do Brna, kam si jel pro pneumatiky.

Asi za měsíc po této návštěvě u Slabíka se vracel opět z jedné cesty z Brna a na silnici u Komořan zahlédl na okraji silnice stát Slabíkovo auto, ve kterém seděl ještě s jedním mužem. Zastavil a došel k autu a poznal, že Slabík sedí v autě s Josefem Minksem, kterého rovněž Herman znal z partyzánské činnosti v době okupace. Tázal se Slabíka, kdy bude jeho zařízení do kuchyně dohotoveno, a ten mu řekl, že do čtyř dnů bude hotové, a omlouval se mu, že nemohl sehnat barvu. Dále se Herman tázal Minkse, co tady dělá, a ten mu nějak nejistě řekl, že dostal byt a že přišel za Slabíkem, aby mu udělal nábytek.

O Josefu Minksovi neměl Herman žádné zprávy, věděl pouze, že byl nejprve zaměstnán někde v Třemešné u Krnova a pak byl skladníkem

ve Zlíně v Partkolu (družstvo Partyzánského kolektivu). O Slabíkovi a Minksovi pak neměl žádné zprávy a teprve asi za jeden nebo dva měsíce dostal od Slabíkovi manželky korespondenční listek, ve kterém mu psala, aby si přijel pro kuchyňský kredenc, a zároveň mu sdělovala, že její manžel je nezvěstný. Po obdržení zprávy zajel nákladním autem do Komořan a odvezl si kredenc domů. Tehdy mluvil se Slabíkovou, která mu celá uplakaná vyprávěla, že její manžel uprchl za hranice i s její sestrou. Později se dověděl mezi partyzány, že byl také zatčen Josef Mínsk z Partkolu ve Zlíně pro nějakou ilegální činnost.

Po osvobození v roce 1945 byl Herman velitelem civilní policie v Přerově a úřadoval v budově bývalého gestapa v Michalově. Jednoho dne mu donesl jeden občan, na kterého si pak již nepamatoval, ale byl to asi Petr Šimek, seznam členů Vlajky. Podle tohoto seznamu přikročil Herman k zatýkání osob v seznamu uvedených, a když hned z počátku zjistil, že se jedná vesměs o dělníky, zastavil celou akci. Po nějaké době jej požádal Zuzana, politický tajemník KSČ v Přerově, aby mu vydal seznam členů Vlajky, což také učinil.

Olgu Františákovou, bývalou partyzánku, poznal Herman teprve po osvobození v roce 1945 v Přerově, kdy mu ji představil jistý Otakar Bečák, železniční zřízenec z Přerova. Jejich rozhovor byl krátký a točil se kolem bývalé partyzánské činnosti. Františáková jej žádala o nějaký benzin do auta, protože jí ale Herman nemohl vyhovět, odjela opět s Bečákem pryč. Později se s ní viděl vícekrát na různých partyzánských schůzích, nebo na sekretariátě SČP v Olomouci a na slavnostech.

V létě 1949 přijela jednou Olga Františáková k němu do Přerova a přišla za ním do dílny ještě s jedním mužem, kterého mu představila jako svého manžela, který prý je také partyzánem ze skupiny Juraj. Olga mu vyprávěla, že právě vyšla z kriminálu, kde byla asi jeden rok zavřená pro pokus o ilegální útěk do ciziny. Chtěla po něm, aby jí dal nějaký benzin do motocyklu, na kterém oba přijeli, ale ani tentokrát jí Herman nevyhověl, protože žádný benzin neměl.

Asi za měsíc na to přišla ve večerních hodinách Olga opět k němu do dílny a tázala se jej, zda neví, kde by sehnala Jaroslava Pospíšila, se kterým prý musí nutně mluvit. Co s ní tak před dílnou vyprávěl, poněvadž se chystal právě k odchodu domů, šel Pospíšil kolem z práce a Olga šla za ním a spolu pak odešli, aniž se Herman dověděl, co tehdy chtěla. O Pospíšilovi věděl jen tolik, že pracuje jako instalatér v Gottwaldových závodech v Přerově (bývalá firma Heinik) a byl v době okupace činný v partyzánské skupině Olga.

Vilém Brázda, rovněž partyzán, přivedl k němu po osvobození v roce 1945 jistého partyzána kpt. Jerryho (pravým jménem Vladimír Krajčík), který byl za okupace činný jako partyzán v Hostýnských vrších u Dajana Bajanoviče Murzina, velitele 1. čs. partyzánské brigády Jana Žižky. Od té doby se s kpt. Jerryem viděl vícekrát, a to obvykle na nějaké schůzi anebo při podobné příležitosti. Asi v červenci nebo srpnu 1949 přišel k němu do vulkanizační dílny v Přerově Jerry, ještě s jistým Drlíkem z Přerova

a nájemcem hotelového podniku na Trojáku v Bystřici pod Hostýnem Ottou Čalou, a tehdy jej žádal Jerry, aby mu opařil náboje do flobertky ráže 6 mm. Poněvadž Herman měl v dílně právě mnoho zákazníků, řekl svému účetnímu, aby se telefonicky dotázal v některém puškařském závodě, zda jsou náboje k dispozici. Pro nával práce ani k tomu nedošlo a Jerry mu řekl, že se u něj zastaví odpoledne a dotáže se na náboje, zda mu zatím nějaké sežene. Během řeči mu pouze řekl, že nyní je v Ostravě, kde má na dolech kantýnu. S ostatními jeho společníky Herman nerozmlouval a ti také odešli. V odpoledních hodinách se jej tázal telefonicky Jerry, zda mu již náboje obstaral, a Herman mu řekl, že nemohl žádné sehnat.

Vojtěch Herman se na Okresním akčním výboru Národní fronty v Přerově poznal na jaře roku 1948 s úřednicí Jarmilou Ostrčilovou z Přerova, se kterou později udržoval milostný poměr. Ve věci JUDr. Karla Kozánka, který měl zastavenou advokátní činnost a byl také osočován nějakým řidičem, provedl intervenci na okresním sekretariátu KSČ v Přerově u Řezáče, který mu řekl, že celá věc musí proběhnout advokátní komorou. Řezáč ještě tehdy říkal, že Kozánek je nějak spojen s bývalým gestapákem Loibnerem, že to má velmi špatné pozadí, a aby od té věci dal Herman ruce pryč. Herman totiž v době okupace, když převážel partyzány nákladním autem do Karolininy huti k jistému Klímovi na Slovensko, měl havárii auta, při které zabil v Horním Újezdě pět krav. Byl tehdy odsouzen k náhradě škody, a to ve výši 85 000 korun. Tyto peníze měl splatit po osvobození a byl na něj poslán i exekutor. Požádal tedy advokáta Kozánka, aby věc vyřídil tak, aby nemusel celou sumu platit a aby polovinu splatil stavitel Kovařík z Přerova, pro kterého tehdy s jeho autem jezdil jako řidič. Při té příležitosti tehdy Kozánek, když zjistil, že jde Herman právě na okresní sekretariát strany, jej požádal o intervenci.

S Josefem Vávrou-Staříkem se Herman znal jako bývalým partyzánem od roku 1945, protože jmenovaný měl expozituru ministerstva národní obrany ve společenském domě ve Zlíně. Tvrdilo se, že Vávra-Stařík Hermanovi pomohl k mnoha vyznamenáním, která si podle úsudku nezasloužil. Sám Herman dle svých slov ke jmenovanému dojížděl několikrát ve věcech přiznání charakteru partyzána, ale to vždy ve společnosti Petra Šimka, úředníka na poště v Šumperku, nebo Josefa Svobody, inspektory ČSD v Přerově, anebo jezdil s jistým Pavelkou, který byl majitelem dílny pro výrobu hřbitovních lampiček. Později, když se u ústředí v Praze seznámil s mjr. Augustinem Schrammem, který jej občas před Staříkem varoval, poznal, že s ním není něco v pořádku. V roce 1947 byl u Vávry-Staříka na návštěvě ve Zlíně s Alenou Hátlovou, svou milenkou, a tu mu chtěl Stařík znásilnit. Od té doby se s ním již nestýkal a pro různé jeho podvodné machinace s vydáváním partyzánských dokladů jej i veřejně potíral. Po únoru 1948 svolal Stařík bývalé partyzány do Zlína a hodlal vytvořit akční výbor sdružení českých partyzánů ve Zlíně. V tomto výboru měl zasedat také Herman, ale odmítl, protože již dostával direktivy z Prahy od mjr. Augustina Schramma a Vávru-Staříka pak na příští schůzi, kde byl pozván a nedostavil se, odstavili. To také bylo podstatou řeči s Ostrči-

lovou, které se zmínil, že dostal za úkol jej odstranit, ale ne, jak si myslela Ostrčilová, jej odpravit, nýbrž pouze politicky a ve Sdružení čs. partyzánů odstavit, jak se říká, na druhou kolej.^{30/}

30/ Ministerstvo Národní bezpečnosti, velitelství Státní bezpečnosti, dne 23. října 1950. Zápis o výpovědi sepsaný u velitelství s Josefem Vávrou-Staříkem: „Koncem války, počátkem r. 1945, seznámil jsem se v Přerově s Vojtěchem Hermanem, kde byl zapojen do odbojové skupiny, která měla do jisté míry dojem, že je skupinou partyzánskou, což ve skutečnosti se nezakládalo na pravdě. Velitelem této skupiny byl místní Šejda. Dostali jsem o Šejdovi zprávy, že ve skutečnosti spolupracuje s gestapem. Jako schopný člověk byl námi jako čl. partyzánským hnutím pověřen Herman ke kontrole Šejdy. Takto jsem poznal Hermana.

Během dubna nebo května r. 1948, tj. ve dvou měsících po mém útěku do zahraničí, se určitě Herman musel dozvědět o mé protistátní a velezrádné činnosti. Sám jsem se mu s ničím podobným nesvěřoval, ale pravděpodobně mohu říci, že určitě věděl i o mé činnosti zahraničnické, a to od Antonína Slabíka z Komořan, který se po mém odchodu v r. 1948 stal nezákonným velitelem partyzánů, se kterým se Herman velmi dobře znal. Co konkrétně o mé činnosti věděl – nevím.

Koncem r. 1948 jsem mezi jinými z Paříže poslal lístek Hermanovi na jeho adresu do Přerova. Na lístku jsem psal jenom pozdrav a zpáteční moji adresu, předpokládal jsem, že jako ostatní i Herman se projeví nadále jako můj přítel, že odepíše a tím že bych s ním vešel ve styk. Toto se nestalo, neboť Herman neodepsal. Je však možné, že byl po mém odchodu do zahraničí napojen na protistátní skupinu v Olomouci, neboť právě tam a na Přerovsku měla být podle slov Ůlehlý a zpráv v zahraničí vytvořena gen. Ingrem silná protistátní skupina. Na Olomoucku měla být vedena kpt. Švecem, který byl dobrým spolupracovníkem a přítelem Hermana, který dříve, než někdo podnikal, tak se vždy poradil se Švecem.

Nikdy ode mě Herman nedostal žádných směrnic ani příkazů pro odbojovou, respektive protistátní činnost, jak před mým odchodem do zahraničí, tak i ve zahraničí. Přes to, že jsem se ptal Slabíka několikrát ne jenom na Hermana, ale i na ostatní známé partyzány, vždy jsem od Slabíka ve Vídni dostal vyhýbavou odpověď. Že Herman se od partyzánského hnutí odpojil a podle řeči Slabíka jsem seznal, že mohl být stoupencem gen. Ingra, na kterého byl také napojen.

Vylučuji také, že by byl Herman jakoukoliv účastí zapojen v ilegální org. Světлана, neboť velmi si zakládal na svojí osobě. Slabík mi vyjmenoval vedoucí osobnosti v ilegální organizaci Světлана, mezi nimiž jsem jméno Hermana neslyšel, a pokud jej znám, s podřadnější funkcí by se nespokojil, ať už se jedná o jakoukoliv činnost.

O mém odchodu do zahraničí věděl jenom Jaromír Vrba, bývalý partyzán z Gottwaldova, a protidělnickým jeho další osoby. Nejmenuji také, kteří přecházeli hranice se mnou. O přípravách mého odchodu do zahraničí zásadně Herman nemohl vědět, aniž by co tušil, až teprve tehdy, když jsem mu poslal lístek z Paříže, jak jsem se již výše zmínil.

Za své funkce vedoucího PARTKOLU v Gottwaldově do svého útěku do zahraničí dojižděl za mnou Herman velmi často, ve funkci předsedy okresní odbočky SČP v Přerově. Buď jsme prověřovali navržené partyzány na vyznamenání, nebo se jednalo o spolkových a organizačních věcech. Ani v jednom případě jsme spolu nejednali o nějaké protistátní činnosti neb podobně. Koncem února 1948, při tvoření partyzánského Akčního výboru byl u mě Herman naposledy. Před tím mě navštěvoval průměrně jedenkrát za týden, což nebylo pravidelně. V letních měsících 1947 mně říkal, že má milenku, nějakou studentku Alenu z Přerova. Tuším, že to byla dcera železničáře. Alena na Hermana prý naléhala, aby si ji vzal, což tento neměl v úmyslu, a jak Herman říkal, chtěla kvůli němu spáchat sebevraždu. Nepamatuji si, že by mně ji někdy představoval, ani že by byla někdy u mě. Zdali tato Alena jest totožná s Alenou Hatlovou, mně není známo, ani jméno Hatlová, které jsem nikdy neslyšel a na něž jsem byl dotazován.

Na velkých partyzánských schůzích v Přerově, jako krajský předseda SČP ve Zlíně, kam patřil i přerovský okres, jsem se stýkal s mnoha lidmi, samými partyzány. Z osob, se kterými jsem přišel nejvíce do styku, jsou výpravčí vlaku v Přerově, Vojtěch Herman, Javor, což byla přezdívka jednoho úředníka pošty v Přerově. Mimo toho za mnou jezdili členové SČP z Přerova do Gottwaldova, které jméno neznám. Pokud jsem těmto lidem dával nějaké úkoly, byly to vesměs spolkové, ještě v době mé funkce krajského předsedy, což po mně později převzal úřadující místopředseda. S jinými lidmi na okrese ani z tohoto okresu jsem se jmenovitě nepoznal a o žádné protistátní práci nebo něčem podobném jsem s nikým nemluvil. Schůze však byly bouřlivé, kritizovalo se, že se neplní ze stran vlády správně Košický program.“ SOKA Přerov, fond Lidový soud Přerov, zn. T 68/1951.

Ostrčilová jej uvedla so společností, která se scházela v hostinci u Klevarů, kam začal docházet každou středu a hrál stolní tenis. Lidé, kteří se tam scházeli, byli v hledáčku Státní bezpečnosti a byli označováni jako společnost kolaborantů a živnostníků.

Olomoucké velitelství Státní bezpečnosti v dubnu 1949 likvidovalo část odbojové organizace Světлана na Přerovsku, přitom jevil Herman veliký zájem o to, jak probíhá zajišťování osob, a postranními cestami hleděl zjistit bližší okolnosti o případu. Bylo zjištěno, že vedoucím organizace byl partyzán Antonín Slabík, stolař z Komořan, který v březnu 1949 uprchl do zahraničí a který se stýkal s Vojtěchem Hermanem.

Dále, když byla likvidována odbojová organizace v srpnu 1949 v okolí Bystrice pod Hostýnem v lesích na Trojáku, projevil opět Herman nenápadným způsobem zájem o průběh likvidace skupiny, a to proto, že se znal a stýkal s členem organizace kpt. Jerrym, který nebyl dopaden, a s dalším zatčeným členem Ottou Čalou.

Konečně, když byla začátkem září 1949 likvidována další ilegální organizace, která připravovala protistátní akce, vydávala letáky a shromažďovala zbraně, projevil opět Herman zájem, jak likvidace této skupiny pokračuje.^{31/}

31/ Okresní Lidový soud v Přerově rozhodl 15. června 1951 po provedeném hlavním líčení, že Vojtěch Herman, je viněn, že v Přerově v době od 1. listopadu 1948 do září 1949 v hostinci u Klevarů před více přítomnými hosty vícekrát nadával na lidově demokratický režim, že to brzy praskne, že to musí prasknout, že lidově demokratický režim se dlouho neudrží v ČSR, nadával na členy vlády, že to jsou lidé neschopní vládnout, nadával na prezidenta republiky Klementa Gottwalda a předsedu vlády Antonín Zápotockého a prohlašoval o nich, že budou za rok rádi, že ho, t. j. Hermana, vůbec znali. Někdy po Vánocích 1948 na plese v Městské domě před Janem Ostrčillem a Antonínem Šošolíkem vypravoval, že v Rudém právu probíhá právě soutěž o nejlepší politický vtip, který bude odměněn cenami, nejlepší ze bude odměněn čtyřmi lety těžkého žaláře. V roce 1949 vypravoval Jarmile Ostrčilové, že dostal příkaz oddělat Vávru-Stařika, že to však odmítnul udělat, protože Vávra-Stařík je jeho kamarád, a dále že v Hostýnských vrších na Tesáku byli pochyťáni partyzáni a nalezeny dvě vysílačky. V roce 1949 cestou autem do Brna se v rozhovoru s Míladou Janovskou vyjádřil, že živnostníci nedostali šatenky, a proto když takových kopanců bude více, že to co nejdříve čert sebere. Tím veřejně pobuřoval proti republice, jejímú lidově demokratickému zřízení a její společenské a hospodářské soustavě, zaručené ústavou, veřejně hanobil členy vlády pro výkon jejich pravomoci a jejich činnost v politickém životě, opětovně a při více příležitostech veřejně ublížil na cti prezidentu republiky, rozšiřoval poplašnou zprávu, ač si mohl uvědomit, že její rozšiřování je způsobilé ohrozit veřejný pořádek a vážnost veřejné moci, a ač věděl, že zpráva jím rozšiřovaná je nepravdivá. Spáchal tím přečin pobuřování proti republice podle § 3 odst. 1 zák. č. 231/48 Sb., přečin hanobení některých ústavních činitelů dle § 24 zák. č. 231/48 Sb., přečin ublížení na cti prezidentu republiky dle § 23 odst. 1, 2 lit a, b zák. č. 231/48 Sb., přečin šíření poplašné zprávy dle ú 32 odst. 2 zák. č. 231/48 Sb. Za to byl odsouzen k restu odnětí svobody na dva roky a k peněžitému restu v obnosu 10 000 Kčs, který v případě nedobytnosti se měl proměnit na další dva měsíce odnětí svobody. SOKa Přerov, fond Lidový soud Přerov, zn. 68/1951 (Herman Přerov). Viz též fond Okresní prokuratura Přerov, zn. Pt 311/1950 (Herman – protistátní činnost – 22. 3. 1950 trestní oznámení - krajské velitelství Státní bezpečnosti v Olomouci).

Zatčení Františka Ostrčilíka

Když komunisté popravili generála Píku (21. 6. 1949, jde zřejmě o omyl, protože činnost skupiny začala již na jaře 1948 – pozn. autora), přišel za Františkem Ostrčilíkem dle jeho později zachycených vzpomínek Vladimír Sládek, spolupracovník za německé okupace, a řekl: „*To je přece zločin – co budeme dělat?*“ A po krátké poradě se zrodila činnost proti komunismu. Bylo jich kolem třiceti. František Ostrčilík koupil nový cyklostyl a psací stroj „perličku“. Dělalí letáky proti komunismu. Rozšiřovali je v okrese a prostřednictvím železničářů po celé republice.

Dne 6. září 1949 se František Ostrčilík připravoval na překročení státních hranic, protože měl zajištěný spolehlivý přechod s jedním vedoucím polesí. Chtěl tam dojet na motorce, proto opravoval spojku a jel motorkou po vsi od Škňouřilového dolů k Balášovému. Viděl, že proti němu jdou tři muži. Zdálo se mu, že jde o známého, který byl bratrem předsedy úřadu práce, který byl zaměstnán jako vedoucí u Rolného, obchod s oděvy, u kostela. Přišli k Ostrčilíkovi, každý jej vzal za jednu ruku a jeden vytáhl legitimaci a řekl: „*StB.*“ Teprve nyní poznal, že to nebyl Vavrečka, ale muž na něj úžasně podobný.

Odvedli jej domů a chtěli vědět, kde jsou věci, které dovezl Ondryáš s Ludíkovou. Poznal, že jim Ondryáš všechno prozradil a řekl: „*Pojďte, já vám je dám.*“ Z kuchyně do síně vedly dva schodky, po levé straně zeď a po pravé straně umyvadlo. Vedle sebe mohli projít jen dva, proto se chtěl pokusit o útěk. Udeřil muže po levici pěstí do obličeje a skočil do síně. Ale jeden z těch tří, než se Ostrčilík postavil, mu skočil na záda, zvedl jej a ti druzí dva jej začali tlouct pěstmi do žaludku. Nasadili mu pouta a odvezli jej do Přerova.

Ve třetím patře na Komenského ulici v Přerově, když vstoupili do místnosti, řekl jeden k muži, který seděl v místnosti: „*Pokusil se, soudruhu kapitáne, o útěk, tohle mi udělal.*“ Ukázal si na obličej, který měl trochu poraněný. Kapitán přistoupil ke Ostrčilíkovi a řekl: „*Počekj sviňo.*“ Udeřil jej několikrát pěstí do obličeje. Potom přišlo asi pět mužů a bez jakéhokoliv výslechu jej společně začali tlouct, kopat a mlátit pěstmi. Po chvíli zůstal Ostrčilík ležet na zemi. Nemohl se hýbat a ani dobře dýchat, byl úplně bez vlády. Jeden z mužů jej vzal za límec a odtáhl jej do kouta a tam ho posadil. Opřen zdmi z obou stran seděl, ale ztratil vědomí. Za jak dlouho přišel k sobě, nevěděl, hodinky neměl. Místnost byla prázdná, ve vedlejší místnosti bylo slyšet hlasy. Podle hlasu poznal, že tam vypovídala Čechová. Zaslechl jméno Novák a Přikryl a Ludíková. Dveře byly zavřeny a bylo špatně slyšet. Za chvíli se dveře otevřely a vyšel muž, šel kolem Ostrčilíka s rozpaženými rukama, aby jej nebylo vidět. Před ním šla Čechová a on jí říkal: „*Běžte domů, paní Čechová, a ničeho se nebojte, nic se vám nestane.*“

Dva muži jej zvedli a odvezli v poutech do Olomouce do cely na StB. Pouta mu nechali na ruku po celou noc a ráno jej odvedli k výslechu. Vyslychal jej muž ve věku asi 40 let, výpověď zapisoval strojem a jednal s ním slušně. Ani jednou jej neudeřil. Když se mu jeho výpověď nelíbila,

stával se nervózním. Ostrčilík to poznal, poněvadž se muži začaly cukat koutky úst. Nervózně povstal a odešel, vzápětí přišli čtyři muži a surově jej zmlátili. Po výprasku se vyšetřující vrátil a řekl: „*Je ti to zapotřebí?*“ To se opakovalo denně po dobu asi jednoho týdne, pokud byl na Státní bezpečnosti.^{32/}

Jak došlo k odhalení ilegální organizace Pravda vítězí

Dne 21. srpna 1949 byl příslušníky SNB zadržen v prostoru Prachatic pro podezření z útěku za hranice Miloš Čech z Přerova, který byl předán do vazby velitelství oddílu Státní bezpečnosti (VO-Stb) v Prachaticích, kde při výslechu udal, že přijel na Šumavu za účelem výletu, aby se podíval na Třístolečnick, Plošné jezero a Plechý. Popřel, že by chtěl uprchnouti za hranice. Poněvadž přítomnost Čecha na čs. státních hranicích byla velmi podezřelá, byl eskortou předán na krajské velitelství Státní bezpečnosti v Olomouci za účelem dalšího šetření a zjištění podezřelých okolností, poněvadž u něho byl při osobní prohlídce nalezen kompas a dalekohled.

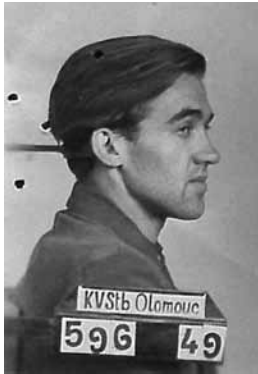
Miloš Čech byl podroben výslechu, kde znovu popřel jakýkoliv úmysl týkající se útěku do ciziny. Teprve při domovní prohlídce v jeho bytě, kde bylo orgány nalezeno šest balíků papíru pro cyklostyl a jedna tuba černé barvy pro cyklostyl, vzniklo podezření, že Čech může být jedním z pachatelů, kteří na přerovském okrese v uplynulém roce rozmnožovali a rozšiřovali ilegální letáky několika druhů, aniž by se dosud podařilo vypátrat pachatele.

Na základě podezření byla vyslechnuta manželka zatčeného, Alžběta Čechova, která popřela jakoukoli ilegální činnost svého manžela a o jeho odjezdu na Šumavu nemohla nic konkrétního uvést, ačkoliv Čech tvrdil, že o cestě je jeho manželka informována. Teprve výslechem jeho tchyně Marie Čechové, roz. Bajerové, vyšlo najevo, že se jí svěřila snacha Alžběta Čechová, že musí ukryt nějaké věci, které by mohly uškodit jejímu manželovi. Na otázku tchyně, co to má znamenat, jí řekla, aby se o to nestarala. Tchyně dále uvedla, že mezi věcmi, které byly odneseny z bytu, byl nějaký stroj a pistole, které odnášela snacha s neznámým mladíkem.

Po opětovném výslechu se Alžběta Čechová přiznala, že ukryla rozmnožovací stroj, pistoli a nějaké radiosoučástky, které měl její manžel v bytě, k jistě Ludmile Ludíkové v Přerově. Věci odnesla společně s Adolfem Hanákem, který byl důvěrným přítelem jejího manžela. Aby zmíněné věci ukryla u Ludíkové, jí poradil František Ostrčilík, na kterého se obrátila, když se dověděla, že její manžel byl zatčen. Učinila tak proto, poněvadž věděla, že se dobře zná s jejím manželem. Zmíněný protistátní materiál společně s Hanákem odnesla z domu a předala ho Ing. Františku Ludíkov

---

32/ František Ostrčilík po roce 1989 sepsal historii svého působení v odbojové skupině a hlavně dobu věznění. Viz SOKA Přerov, Sbirka dokumentace k osobnostem Přerovska, František Ostrčilík.

Miloš Čech. ABS Praha, sbírka Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy (V): arch. č. V-2021 OV

s tím, aby ho předal manželce, která se dobře postará o jeho ukrytí, poněvadž ho Čechová doma mít nemůže.

Státní bezpečnost pojala za dané situace podezření, že se bude pravděpodobně jednat o rozsáhlou ilegální organizaci, čemuž také nasvědčovala výpověď Ludmily Ludíkové, která při výslechu všechno popřela, načež předstírala záchvaty. Teprve po delším výslechu její manžel Ing. Františka Ludíka uvedl, že převzal od Alžběty Čechové nějaké věci, o kterých tvrdila, že je nemůže mít doma, aby nebyly objeveny policií. Dále doznal, že je odvezl společně s manželkou autem autodopravce Bohumila Ondryáše do Dobřčic k Františku Ostrčilíkovi.

Na základě této výpovědi byl zatčen František Ostrčilík, který při zatýkání napadl zatýkající příslušníky, při čemž se chtěl pokusit o útěk, který se však nepodařil. Tím, že byl zatčen Ostrčilík, kterému již dávno byla věnována pozornost pro jeho podezřelé styky s Josefem Tvarůžkou, který nebyl po svém propuštění z vysokoškolských studií nikde zaměstnán a proti kterému existovalo podezření, že se zabývá protistátní činností, bylo nepochybně jasné, že jde o rozvětvenou ilegální skupinu, přestože Ostrčilík se snažil při výslechu všechno popřít. Teprve, když byl veden předběžný výslech v tom směru, aby objasnil různé podezřelé styky a schůzky, učinil postupně doznání a uvedl, že společně s Františkem Novákem a Ing. Antonínem Příkrylem rozmnožovali a rozšiřovali ilegální letáky s podpisem „Pravda vítězí“. Pokud se týče protistátního materiálu, který k němu přivezl Ing. František Ludík se svou manželkou, doznal, že jej ukryl u rolníka Viktora Jiříčka v Dobřčicích a pistoli dal Josefu Melichaříkovi.

Poněvadž jeho výpověď byla stále kusá a neúplná a Ostrčilík se snažil ve výpovědích odvést pozornost od vlastní ilegální činnosti, kterou stále popíral, bylo přikročeno k zatčení Františka Nováka, úředníka ONV v Přerově, a Ing. Antonína Příkryla, technického úředníka ONV v Přerově, aby se předešlo případnému zmaření celého šetření anebo ukrytí dalšího protistátního materiálu.^{33/}

33/ Archiv bezpečnostních složek (dále jen ABS) Praha, sbírka Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy (V): arch. č. V-2021 OV.

Výpověď Františka Nováka

Dále uvádíme výpovědi sedmi hlavních aktérů odbojové skupiny Pravda vítězí. František Novák při výslechu uvedl, že po únorových událostech roku 1948 při jedné návštěvě, asi v dubnu, v obchodních místnostech bývalé firmy Panoš v Přerově u Františka Ostrčilíka, který byl národním správcem, byla založena ilegální organizace, kterou nazvali „V boj“. Založení byl přítomen Josef Tvarůžka, který podal výklad, jak má být celá odbojová činnost vedena. Dalším členem se stal Vladimír Sládek, který se nabídl, že obstará spojení s agentem anglické zpravodajské služby IS. Sládek se dále Novákovi a Ostrčilíkovi svěřil, že zakoupil od Boženy Roubalíkové fotografický přístroj, který budou potřebovat pro ilegální organizaci na fotografování důležitých vojenských objektů, továren, podniků atd., a že obstará spojení na ilegální organizaci v Praze. Fotografický přístroj byl zatím uložen u Ostrčilíka. Také oběma ukazoval seznam ilegálních přechodů v Čechách, z nichž si Novák zapamatoval jako nejspolehlivější ty u Luby a u Františkových Lázní. Novák se od Ostrčilíka později dověděl, že Sládek uprchl v červnu 1948 za hranice.

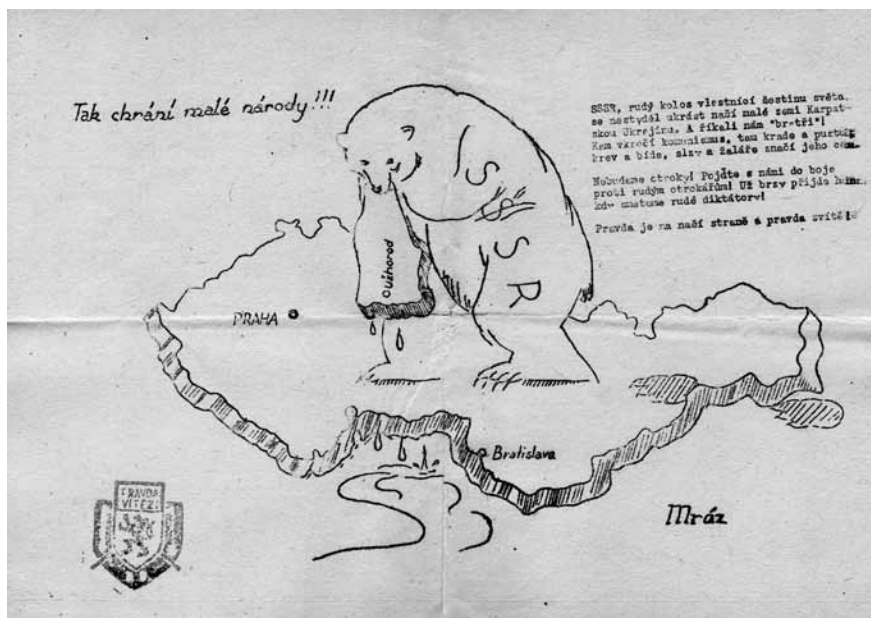
Po odchodu Vladimíra Sládka měl spojení na pražskou ilegální organizaci Josef Tvarůžka, který také udržoval kontakt s americkým velvyslancem, kam dojížděl za tiskovým atašé Kolarkem. Tvarůžka byl podle výpovědi Nováka hlavním spolupracovníkem Františka Ostrčilíka, u kterého se vyráběly letáky a dále rozšiřovaly a také odbývaly schůzky členů odbojové organizace.

Novák se nabídl, že obstará cyklostyl, což zařídil u svého příbuzného Jana Nováka, knihkupce v Uherském Hradišti, odkud Ostrčilík osobně cyklostyl odvezl a zaplatil za něj kolem 5 000 Kčs. Po obstarání potřebného materiálu pro rozmnožování letáků bylo asi v srpnu, nebo začátkem září 1948 přikročeno v kanceláři firmy Panoš u Ostrčilíka k rozmnožování první série letáků, které nesly jako podpis název „V boj“. Těchto letáků bylo vyrobeno asi 50 až 60 kusů a byly rozebrány Novákem, Tvarůžkou a Ostrčilíkem. V té době vykonával Novák vojenskou prezenční službu, rozhodl proto letáky mimo kasárny v Uherském Hradišti.

Počátkem roku 1949 bylo u Ostrčilíka přikročeno opět ke zhotovení dalších letáků, které obsahovaly projevy bývalých prezidentů Masaryka a Beneše zaměřené proti lidově demokratickému zřízení. Téma letáků dodal Tvarůžka a společně s Novákem upravili text a pak všichni tři zhotovili asi 200 kusů. Tehdy byl přítomen také průvodčí vlaků Adolf Hošák, který se rozmnožování činně zúčastnil.

Asi po 14 dnech došlo opět k rozmnožování letáků u Ostrčilíka, kde byl přítomen mimo Tvarůžky ještě úředník Okresního národního výboru v Přerově Ing. Antonín Příkryl. Ještě z předešlých schůzek jim bylo známo, že si mají donést náměty na protistátní letáky, což všichni učinili. Novák nakreslil na blánu kresbu znázorňující zničení SSSR americkými atomovými bombami. Námět dodal Ing. Příkryl, který donesl originální obrázek ze švýcarského časopisu. Ostrčilík navrhl kresbu znázorňující ruského

Leták Tak chrání malé národy!!! Podpis Mráz. SOKA Přerov

medvěda, jak uloupil Československu Zakarpatskou Ukrajinu. Dále byl zhotoven leták inspirovaný opět kresbou ze švýcarských novin znázorňující útok Sovětského svazu na Evropu. Mimo to byly zhotoveny letáky s protistátním obsahem a výhrůžné letáky určené pro význačné politické činitele lidové správy. Letáky byly podepsány krycí značkou toho, kdo dal ke zmíněnému letáku námět neb text. Krycí značky, kterými byly podepsány zhotovené letáky, byly přiděleny takto: Tvarůžka – „Hájek“, Ostrčilík – „Mráz“, Novák – „Koutný“ a Ing. Příkryl měl krycí heslo „Kryl“.

Po zhotovení letáků, čehož se činně zúčastnili Tvarůžka, Ostrčilík, Novák a Ing. Příkryl, byly podle předem připraveného seznamu napsány adresy na obálky, do kterých bylo vloženo po třech až čtyřech kusech letáků všeho druhu, obálky opatřeny známkami, které zakoupil Ostrčilík, a vhozeny do poštovní schránky Novákem.

Ostatní zhotovené letáky byly rozebrány a zbytek zůstal u Ostrčilíka, který je asi v březnu 1949 uložil do bedny s cyklostylem, automatem, granáty, náboji a ostatním písemným materiálem a Ing. Příkryl se svým autem odvezl bednu společně s Novákem do Beňova k rolníku Vojtěchu Bělařovi s tím, aby materiál ukryl, když ho společně informovali, co se v bedně nachází. Seznam osob, podle kterého byly psány adresy na obálky, byl pořízen společně u Ostrčilíka.

Podle směrnic ilegální činnosti vytýčených Tvarůžkou zřídil Novák ze spolehlivých lidí tak zvanou „trojku“, v níž Ludvík Petřík byl pověřen vedením trojky a byl také vyzbrojen, dostal totiž od Nováka armádní pistoli ráže 9,00 mm.

I TY JSI ZODPOVĚDNÝ !

Už rok úpí národ pod bolševickou knutou. Už 12 měsíců trvá rudá diktatura, bolševický ráj na zemi.
Za tu dobu mohli bolševici ukázat, jaké jsou jejich cíle. A ukázali je !

Co přineslo bolševické panství národu ?

Vidíš to kolem sebe : rozvrat, nenávisť, drahotu, udavačství, bídu hmotnou i mravní. Zatím co jinde hledí důvěřivě do budoucna, co soudí naše veřejnost o zítřku ?

Co o ní soudíš Ty po "sebevraždě" Jana Masaryka, po Benešově pohřbu ve stínu milicionářských bajonetů ?

Představoval sis svobodnou vlast takté ?

Souhlasíš, aby tisíce Němců se vrátilo k nám jen proto, že jsou komunisté ?
Fierlinger po zradě Beneše zranoval národ u německých bolševiků ?
v celé zemi byl hrůzný strach a neklid ?
dětí masově napradkovat bolševické nesmysly ?
dělák za vázku právní čestí málo počez, dvojí osny a mnoho slibů ?
ČSR byla kolonií SSSR
ti, kteří přežili boj proti Hitlerovi, padali dnes v rudých kriminálech ?
národ nesměl poznat pravdu o gigantickém zápase, k němuž se svět ohýbá
o tom, kdo jsou naši skuteční přátelé ?

Jistě ne souhlasíš !

Chceš - jako my - žít v svobodné zemi mezi svobodnými a šťastnými lidmi.

Bolševici nikdy štěstí Tvé i Tvého lidu !

Peráží - jak Hitler - demokracii, diktaturou, humanismus násilím.

Demokracie nebude opakovat starou chybu !

Demokracie bude proto pro demokraty !

Demokracie, která nikdy nepřijímá násilí, může s diktaturou, s kterou můžeme jen bojovat.

Benešovi bojují za beneševský cíl !

Bojuješ i Ty, vlastenče ?

Máš dosud dosti možnosti. Bojuj dnes a povoláme Tě i nekonec !

Jak bojovat ?

Rozšiřuj pravdu, niš rudou propagandu !

Pomáhej demokratickému odboji !

S tebou jdou svobodní lidé celého světa. Jdou nás miliony !

Hoďina svobody se blíží !

Hájek

Leták I ty jsi zodpovědný. Podpis Hájek. SOKA Přerov

Asi koncem března nebo začátkem dubna 1949 podnikli Ostrčilík, Tvarůžka a Novák cestu autem Ing. Příkryla do Staré Rudné, kde si chtěli

jak Ostrčilík, tak i Tvarůžka najít zaměstnání na statku Jaroslava Nováka. Poněvadž k tomu potřebovali převodky od pracovního úřadu, vraceli se s nepořízenou domů. Na zpáteční cestě se na návrh Tvarůžky zastavili v Šumperku, kde měli navázat spojení přes jistého Rittera na ilegální organizaci „Národní rada“. V Šumperku šel Tvarůžka zatím k Ritterovi, zatímco ostatní čekali v autě. Když se Tvarůžka od něho vrátil, prohlásil, že nepochodil, poněvadž Kunc, na kterého se odvolával, že ho za Ritterem poslal, má být snad mrtev, což mu řekl Ritter, a žádal po něm jinou osobu, která by ho na něj doporučila.

Státní bezpečnost se domnívala, že v případě organizace „Národní rada“ a osoby Rittera bylo bezpečně prokázáno, že v uvedenou dobu navazoval Tvarůžka spojení s nimi, což potvrdil již v dřívějších protokolech sám Ritter, když olomoucké velitelství provádělo šetření ilegální organizace „Světлана“. Dle jeho výpovědi se na něj obrátili dva neznámí lidé, kteří o sobě tvrdili, že jsou z Přerova, a dotazovali se, kde se nachází Kunc. Poněvadž Ritter nevěděl, o jaké se jedná osoby, z opatrnosti je odbyl a chtěl si je prověřit.

Začátkem května roku 1949 podnikli všichni znovu cestu autem do Staré Rudné, kde opět navázal Tvarůžka spojení s nějakou osobou v učňovské škole nebo domově mládeže v Bruntále.

Novákovi bylo známo, že Ostrčilík opatroval zbraně pro členy ilegální organizace, na které dal obnos 11 000 Kčs Tvarůžkovi, který peníze předal Vladimíru Kroupovi, který měl zbraně dodat. Novák od Ostrčilíka dostal jednu armádní pistoli, kterou dal Petříkovi. Dále byl Ostrčilíkem informován, že Tvarůžka opatřil vysílací stanici, která je schopna provozu, a že hledají pouze muže, který by ji obsluhoval.

Podle vyšetření stanice Národní bezpečnosti v Přerově požíval František Novák po čas pobytu v Přerově jak v rodině, tak i v obci dobrou pověst. Byl technickým úředníkem ONV v Přerově a po zřízení ONV v Kojetíně byl přeložen v této funkci do Kojetína. Po osvobození byl organizován v KSČ, odkud vystoupil a vstoupil do Československé strany lidové. Po únorových událostech chtěl opět vstoupit do KSČ, ale nebyl přijat. Politicky se však veřejně neprojevoval a k lidově demokratickému zřízení zaujímal záporný postoj.^{34/}

Výpověď Františka Ostrčilíka

Na podkladě výpovědi Františka Nováka byl vyslechnut František Ostrčilík, který byl dle vyšetřovatelů neaktivnějším členem organizace po uprchlém Josefu Tvarůžkovi. Při protokolárním výslechu doznal, že po únorových událostech roku 1948 založil společně s Josefem Tvarůžkou, Františkem Novákem a Vladimírem Sládkem ilegální organizaci „V boj“, kterou později nazvali „Pravda vítězí“. Jejím cílem měla být odbo-

34/ ABS Praha, sbírka Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy (V): arch. č. V-2021 OV.

Proč k Vám mluvíme?

Chceme Vás přesvědčit, že náš boj za vítězství pravdy a demokracie není namířen proti onem 80% našeho národa, které dnes tvoří kádry a masy komunistů, nýbrž proti malé hrstce vinníků, jejichž osobní horlivosti a zásahům můžeme děkovat za všechny utrapy, bědy a strasti, které k nám přinesli ve jménu bolševicky chápaného socialismu. Tito lidé, kteří hlásají boj třídní, vnesli k nám strach bratra před bratrem a kteří ostatních také "soudruhů" používají jako podnože a stupínků k našemu zotročení a k dosažení svých osobních diktátorských, chamtivých očí, tito lidé jsou nám známi. Sám pan ministr vnitra nám pomůže udělením záslužných medailí za lonské unorové vítězství "lidu" nad lidem československým identifikovat a odhalit ty, které po právu stihne hnův a pomsta celého národa, osvobozeného s pout komunistické otročiny.

Vám ostatním jsou určena naše slova a výzvy, aby Vás zavčas varovala, aby Vás přivedla zpět na cestu pravé demokracie, aby Vás vytrhla z bolševické hysterie, která sama později by Vás zničila a stala se Vaším hroblem.

Vy, kteří buď z počátečního poblouznění, ze strachu o existenci nebo s pouhého chytřectví jste se stali u nás avantgardou komunistické tyranie, kteří jste byli zneužití pro boj proti všemu co je naše československé, Vás voláme ve jménu Masaryka a Beneše ke spolupráci za pravdu, svobodu, demokracii!

Koutný.

Desatero:

1. Leták přečti, zapamatuj si obsah i typ písma a šifru!
2. Ukaž jen nejspolehlivějším známým mezi čtyřma očima!
3. Nikdy neopnechávej leták u sebe, nepředávej osobně!
4. Leták přešli v obyčejném dopise svému známému. Čím dále bydlí, tím lépe. Tomu zasilej i letáky další!
5. Adresu na obálku napiš tiskacími písmem, nic nevpisuj!
6. Pamatuji na otisky prstů, před odesláním vše fálně otři!
7. Dopis odešli z jiného místa než jest Tvé bydliště!
8. Neustále dbej na bezpečnost svou i své rodiny! Potřebujeme Te na svobodě a tu Ti zachová jen stoprocentní **o p a t r n o s t!**
9. Nepátrej po zdroji, bylo by to neúčelné i nebezpečné! Čím méně budeš mluvit a čím více leták rozšíříš, tím více nám pomůžeš a zasloužíš se o dobrou věc.
10. V případě dopadení a porsokvování nezrazuj nikoho, o kom víš, že leták má nebo komu jej předal!

K / K

Proč k Vám mluvíme? Podpis Koutný, SOKA Přerov

joová činnost proti režimu a komunistické straně. Dále získal pro ilegální činnost úředníka ONV Jana Došlíka z Oplocan, který dal organizaci k dispozici kuffíkový psací stroj.

Během roku 1948 a 1949 zhotovili postupně v kanceláři firmy Panoš v Přerově Ostrčilík, Tvarůžka, Novák, dále Ing. Antonín Příkryl a Adolf Hošák letáky, celkem asi sedm druhů, a výhružné dopisy, které pak rozepisovali poštou čelným veřejným funkcionářům. Letáky byly orazítková-

Kdo z Vás již zapomněl...

... na loňský úner, na masové shromáždění "pracujících" a jejich nepřítelů skandování a na souhlas se slovy designovaného ministra pana Zápotockého: Kdo nejde s námi /rozuměj komunisty/, jde proti nám a kdo jde proti nám, toho smeteme! Kolik z Vás si připomnělo téměř doslovný výrok neblabě pověstí K.H.Franka?

Za uplynulý rok bolševické tyranie jsme na vlastní kůži okusili, že výrok Zápotockého byl stejně nemávistný jako hrozba Frankova, že sledoval stejné cíle, totiž zastrašení a vyhlazení všech, kdož by jím příliš všetečně hleděli na prsty a měli odvhu se postavit proti vmocovanému násilí.

Nás však nezaleknu masové represálie páchané ve jménu nevinného socialismu inkvizitorskými a gestapáckými metodami, nás nezaleknu rozsudky vynášené zaprodanými hyenami jmenovanými do senátů státních soudů, nás nezastraší ani pan ministr Čepička komunistickým zákonem na ochranu režimu komunistů a všech kreténů s nimi společených. Za námi nestojí sice vítězná Rudá armáda " osvoboditelka ", my však máme podporu všeho svobodomyšlenného lidstva.

Již nikdy sebekrutější teror nevymytí ze srdcí všech vrstev národa touhu po odplatě. Za všechny k smrti utýrané a při výsledcích udupané oběti /gen.Kutlvašr/ vám slibujeme splatit stejnou mincí. Co se nepodařilo armádě dnes, podaří se s větším účinkem zítra, až slikvidujeme všechny zrádce i komunistické kariéristy a korytáře.

Zpytujte svá svědomí, vy všichni, kdož jste zodpovědní za československý ráj/komunistický/ a očekávejte hodinu odplaty, která určitě přijde!

Koutný

Desatero pro podzemní práci.

1. Co nejméně zasvěcoň a co nejméně vědět o spolupracovnících.
2. Nepřecovat se zbábělci, čestáckouny, karboňky a alkoholiky.
3. O úkolech nikdy nemluvit; nikdy neužívat pravých jmen.
4. Dodržovat spionii, ale nestýkat se pravidelně a na stejném místě.
5. Provádět akce plněovítě, každý čin ať je bezvadný.
6. Pozor na otásky prstů a na podvržené tiskoviny.
7. Nadopustit, aby se dostal nepříteli do rukou informační materiál.
8. Největší opatrnost s uschovkou různého materiálu a při volbě nových spolupracovníků; hledějte zrádce a konfidenty.
9. Pro každou schůzku mějte připraveny falešné důvody, při dopadení neměnit první výpověď, nezatahovat druhé do spolupráce.
10. Podporovat kamarády, chránit je, starat se o rodiny postižených.

Hájek

Leták Kdo z Vás již zapomněl... Podpis Koutný, Hájek. SOkA Přerov

ny zeleným razítkem. které podle výpovědi Ostrčilíka opatřil Tvarůžka. V ploše razítka byl erb s nápisem „Pravda vítězí“. Razítko s poduškou, jakož i všechny druhy letáků byly v několika exemplářích uloženy do bedny i s automatem, ostrými náboji a dvěma ručními granáty, spolu s tím tam byl uložen cyklostyl, písemný materiál odcizený Došlíkem u ONV v Přerově, dále dva druhy letáků s kresbou „Svobodný svět odpovídá“ a „Bolševismus útočí“, kterých tam bylo uloženo asi 2 000 kusů.

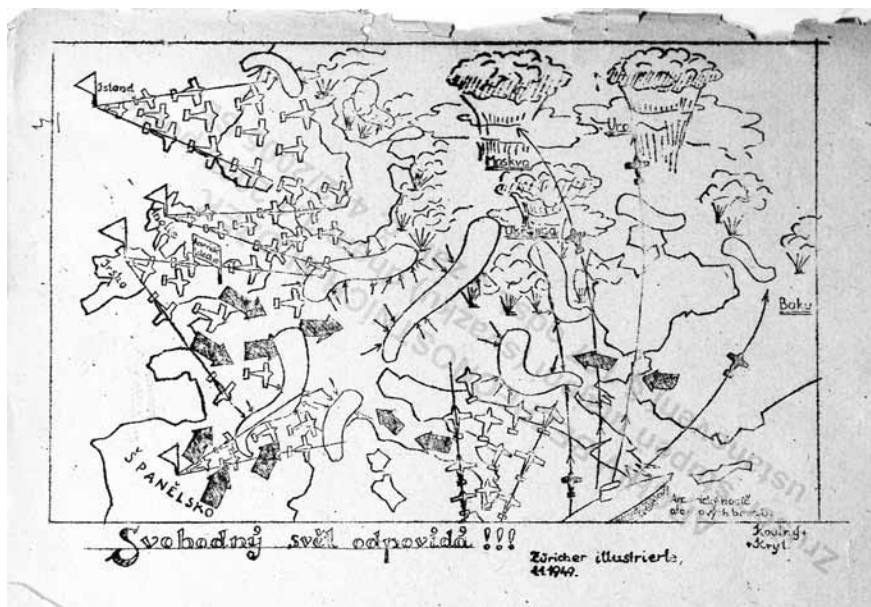

Leták Bolševismus útočí. Podpis Koutný. ABS Praha, sbírka Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy (V): arch. č. V-2021 OV

Z počátku byl zapojen na ilegální skupinu Vladimír Sládek, který tvrdil Ostrčilíkovi, že je ve styku s agentem anglické zpravodajské služby IS, pro kterého na přimluvu Sládka zakoupil Ostrčilík holicí soupravu a kapesní nůž. S agentem však nepřišel do styku, jak mu původně Sládek slíbil, poněvadž ten musel prý narychlo odjet do Itálie. Aby ilegální organizace měla napojení na Američany, odešel se souhlasem členů ilegální organizace Vladimír Sládek ilegálně asi počátkem července 1948 do Německa, aby navázal spojení a přinesl další instrukce, jak se má v ilegální činnosti pokračováno. Sládek se vrátil v říjnu téhož roku s jistým Vasilem Sidorem a jak se Ostrčilíkovi svěřili, byli vysláni Američany do ČSR se speciálními úkoly. Na úhradu pobytu Sládka a Sidora v ČSR poskytl Ostrčilík obnos 1 000 Kčs a mimo to jim dal 2 litry likéru. Po několika dnech, když oba odjížděli zpět do Německa, nechal je na jejich žádost odvézt firemním autem, které řídil řidič Jan Vybíral, na nádraží do Radvanic-Prosenic.

Ilegální činnost zmíněné organizace spočívala také v organizovaném provádění ilegálních útěků do zahraničí a v tomto směru navázal spojení Ostrčilík na rodinu Jiříčkovu ve Františkových Lázních, kam poslal Došlíka, který chtěl uprchnout za hranice. Později navázal spojení s jistým Havlíčkem v Boru u Tachova, se kterým pak byl v kontaktu Josef Melichařík, kterého Ostrčilík podvkrát vyslal do Boru u Tachova.

Spojení s americkým velvyslanectvím, které umožnila Ludmila Ludíková na svého známého Kolarka, tiskového ataše velvyslanectví, udržoval Josef Tvarůžka. Na schůzkách se také domluvili, že opatří vysílací stanici, aby se mohlo navázat spojení s cizinou touto cestou. Tvarůžka skutečně

Leták Svobodný svět odpovídá. Podpis Koutný. ABS Praha, sbírka Správa vyšetřování STB – vyšetřovací spisy (V): arch. č. V-2021 OV

vysílací stanici opatřil a dopravil ji k obchodníkovi Josefu Chmelařovi v Přerově, odkud ji vyzvedl Ostrčilík a později předal Tvarůžkovi. Kam Tvarůžka vysílačku dále dopravil, se nepodařilo zjistit a Ostrčilík popíral, že by o ní více věděl.

Dále se mělo navázat spojení s další ilegální skupinou na Trojáku a Tesáku kolem Bystrice pod Hostýnem, které udržoval Tvarůžka, a za tím účelem poslal na schůzku do Bystrice pod Hostýnem Ostrčilíka, který se tu měl setkat s neznámými muži, kteří měli poskytnout informace o zapojení na Rajnochovice a kterým se měl představit heslem „Pavel“. V případě, že by se na tuto schůzku nemohl dostavit, měl se obrátit na jistého příručího u firmy Tiefenbach v Přerově, který by mu sjednal novou schůzku s uvedenými muži. Ostrčilík uvedl, že schůzka se měla uskutečnit asi v polovině roku 1949 v době, kdy se Tvarůžka připravoval k útěku za hranice, ale na tu schůzku Ostrčilík již nešel a v tomto směru nic nepodnikl.

Na zakoupení zbraní pro vyzbrojení členů ilegální organizace „Pravda vítězí“ dal Ostrčilík obnos 11 000 Kčs Tvarůžkovi, který před útekem do ciziny řekl, že zbraně mu budou dodány přes Miloše Čecha, který se také v tom směru na něho obrátí. Čech také po Tvarůžkově útěku přišel za Ostrčilíkem a sdělil mu, že zbraně má obstarat Vladimír Kroupa, který, přesto že ho několikrát upomínal, zbraně dosud nedodal. Když se nemohl Ostrčilík dočkat zbraní, naléhal na Čecha, aby od Kroupy vyinkasoval peníze zpět. Po delší době se Čechovi podařilo na dvakrát vyzvednout peníze od Kroupy, ale pouze v částce 7 000 Kčs, které vrátil Ostrčilíkovi.

Josef Chmelař. SOkA Přerov

Aby si ilegální organizace opatřila prostředky pro financování ilegální činnosti, byl Tvarůžkou vypracován podrobný plán pro přepadení poštovního úřadu na nádraží v Přerově, který na schůzce u Ostrčilíka přednesl a který byl schválen. Mimo to také informoval ještě jiné členy ilegální organizace o tomto úmyslu. Informace o chodu služby a příchodu peněz na poštovní úřad podala Tvarůžkovi jeho manželka Adolfa Tvarůžková, která byla na poštovním úřadě zaměstnána a byla s celou agendou obeznámena. Proč nedošlo k přepadení pošty, nebylo zjištěno, poněvadž Tvarůžka uprchl do ciziny a ostatní uváděli, že to byl Tvarůžkův ztřeštěný nápad.

Mimo to dostal Ostrčilík od Tvarůžky pistoli ráže 9 mm, kterou dal Františku Novákovi. Další pistoli ráže 6,35 mm, kterou dostal pro ilegální účely od Chmelaře, dal Ing. Antonínu Příkrylovi. Pistoli ráže 7,65 mm, kterou dostal po zatčení Miloše Čecha od jeho manželky i s bubínkovým revolverem, dal Josefu Melichaříkovi a bubínkový revolver dal Janu Hrubému. Tím vyzbrojil členy ilegální organizace. Pro sebe si ponechal pistoli ráže 7,65 mm, o které tvrdil, že ji má ještě z doby německé okupace, když byl v partyzánském hnutí. O samopalu rovněž tvrdil, že pochází z doby okupace. Ostré náboje do samopalu a dále dva ruční granáty dostal od Tvarůžky.

František Ostrčilík se doznal, že nesouhlasil s některými opatřeními nynější vlády, na příklad se znárodněním apod. Podle vyšetření stanice Národní bezpečnosti v Horní Moštěnici měl Ostrčilík v obci dobrou pověst. Byl členem Čs. strany národně socialistické a velmi ostře vystupoval proti zřízení a KSČ.^{35/}

35/ ABS Praha, sbírka Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy (V): arch. č. V-2021 OV.

Výpověď Ing. Antonína Příkryla

Na podkladě výpovědi Nováka a Ostrčilíka byl zatčen Ing. Antonín Příkryl, který se při protokolárním výslechu doznal, že se zúčastňoval ilegálních schůzek ve firmě Panoš. K jízdám při odvážení protistátního materiálu, dále na severní Moravu, kam vezl Ostrčilíka, Nováka a Tvarůžku, aby navázali spojení s další ilegální skupinou, používal svůj osobní automobil.

Ing. Antonín Příkryl pocházel z rolnické rodiny a vystudoval vysokou školu technickou v Brně a v Tučíně měl dobrou pověst. Byl dlouholetým úředníkem technického oddělení u bývalého Okresního úřadu v Přerově a po osvobození u Okresního národního výboru v technickém referátu v Přerově. Politicky organizován nikde nebyl a veřejně se nijak neprojevil. Proti zřízení měl určité výhrady a tím dal najevo, že zaujímá záporný postoj.^{36/}

Výpověď Jana Došlíka

Aby se předešlo plánovanému útěku do ciziny, byl Jan Došlík, který t. č. vykonával vojenskou prezenční službu v Kežmaroku, odkud hledal možnosti k útěku do ciziny, zatčen 17. září 1949 a dopraven k olomouckému velitelství. Při protokolárním výslechu doznal, že asi v květnu roku 1948 ho požádal Ostrčilík v kanceláři firmy Panoš, kde byl národním správcem, aby se zapojil do protistátní činnosti a podáním ruky se zavázal Ostrčilíkovi, že se plně zúčastní ilegální činnosti. Později byl seznámen s dalšími členy ilegální organizace, a to Josefem Tvarůžkou, Ludmilou Ludíkovou atd.

Na Ostrčilíkův příkaz opatřil k ilegálním účelům psací stroj, o kterém věděl, že má sloužit k rozmnožování ilegálních letáků. Dále zprostředkoval ilegální schůzku Josefu Tvarůžkovi s Ludmilou Ludíkovou, které řekl, že ji navštíví ve večerních hodinách nějaký muž v brýlích, který se představí jménem Josef. Aby ilegální organizace měla finanční prostředky, které potřebovala k vedení ilegální činnosti, byl Došlík pověřen Tvarůžkou, aby opatřil nějakou peněžní částku od spolehlivých lidí a za tím účelem dostal od Ostrčilíka blok se stvrzenkami orazítkované zeleným razítkem se znakem na způsob erbu s heslem „Pravda vítězí“ a dvouocasým lvem. Došlík se obrátil nejprve na bývalého obchodníka vínem Leopolda Čelechovského z Přerova, kterého informoval, že je členem ilegální organizace, a požádal ho o finanční příspěvek na ilegální činnost. Čelechovský mu slíbil, že když bude nějaké peníze potřebovat, může se na něho obrátit. Totéž mu slíbil vedoucí mlékárny v Troubkách Oldřich Marek. Dále oslovil rolníka Boleslava Řezáče a pak hostinského Cyrila Šimka, oba z Oplocan, které požádal o peněžní příspěvek, když jim vysvětlil, že sám je členem odbojové organizace na Přerovsku. Od Řezáče dostal k těmto účelům Došlík obnos 200 Kčs a od Šimka dostal 100 Kčs.

36/ ABS Praha, sbírka Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy (V): arch. č. V-2021 OV.

Došlík dále uvedl, že brzy po tom, kdy byl zapojen do činnosti organizace, kterou vedl Tvarůžka s Ostrčilíkem, apeloval na jedné schůzce u Ostrčilíka přítomný František Novák, aby se počalo brzy s rozšiřováním letáků. Vzápětí ho pověřil Ostrčilík, aby zakoupil papír, který potřebovali pro letáky, a Došlík pro něj zajel na Vyškova k obchodníku Indrákovi, kam ho vezl na motocyklu poštovní zřízení František Doležel z Přerova. Celkem zakoupil papír za 500 Kčs, kterýžto obnos mu dal Ostrčilík. Po návratu z Vyškova, když předával cyklostylový papír Ostrčilíkovi v jeho obchodě, byl přítomen jistý Vladimír Sládek, který mu byl představen, a Ostrčilík o něm řekl, že je rovněž členem jejich ilegální organizace.

Krátce po jeho odchodu se zmínil Ostrčilík Došlíkovi, že čeká Tvarůžku, který má přijet z Prahy, kde byl na americkém velvyslanectví pro instrukce k další ilegální činnosti. Za chvíli také Tvarůžka přišel a na Ostrčilíkův dotaz, jak pochodil v Praze, prohlásil, že mluvil osobně s velvyslancem. Dále vyprávěl, že byl americkým velvyslancem ujistěn, že vezme od ilegální organizace všechny zprávy, které může dopravit do ciziny diplomatickou poštou.

Na Tvarůžkův dotaz, jak dalece pokročil s vybíráním peněz k protistátním účelům, odpověděl Došlík, že dosud vybral 300 Kčs. Poté podal Tvarůžka návrh, že se dají lehce opatřit peníze přepadením poštovního úřadu na nádraží v Přerově a vysvětlil, že v tomto případě má již vypracovaný plán, ve kterou vhodnou dobu by se dala přepadnout, kde by se podařilo získat i několik milionů Kčs k protistátním účelům. Vysvětlil dále, že by k tomu bylo zapotřební několik lidí a provedlo by se to zadním vchodem a že při přepadení pošty by byla nápomocna jeho manželka. Ostrčilík s tímto plánem souhlasil a pouze dodal, že se celá věc musí ještě dobře uvážit.

Tvarůžka dále požádal Došlíka, aby u ONV odcizil nějaký důležitý materiál a získal nějaké zprávy, hlavně seznam osob, které udávají SNB, načež Došlík slíbil, že je na trestním referátu, kde má takovou příležitost. Došlík na ONV v Přerově skutečně odcizil různé doklady, jako udání podané stanici Národní bezpečnosti, dále důležité fonogramy, které po zaměstnání odnesl k Ostrčilíkovi. V té době, to bylo asi v červenci roku 1948, přišel k Ostrčilíkovi také Vladimír Sládek s neznámým mužem a ten řekl, že již odjíždějí do Německa, a sice do amerického pásma, že pojedou již z Bohumína přes ČSR v zaplombovaném vagoně. Přítomný Tvarůžka navrhoval, aby jel také Došlík, což ten prozatím odmítl.

Asi v červenci 1948 se potkal Došlík u Ostrčilíka se zemědělským referentem ONV Jaroslavem Hudcem z Ivaně, který ho požádal, aby s ním šel k Ludíkové. Došlík s ním šel a cestou se svěřil Hudcovi, že je členem ilegální organizace a žádal po něm, že jako člen rady ONV by mohl podávat zprávy o věcech, které se budou v radě projednávat. Hudec mu na to řekl, že by pro něho udělal všechno, ale zprávy mu podávat nemůže.

Ještě před útekem Vladimíra Sládka do ciziny měl s ním Ostrčilík domluveno, že kdyby šel za hranice jiným způsobem, podá mu o tom písemnou zprávu, a to pod heslem „Jína“, kterou pošle Ludvíku Petříkovi do Be-

ňova. Tato zpráva také na Petřikovu adresu přišla, a sice z Františkových Lázní, a Ostrčilík poslal Tvarůžku s Došlíkem, aby zjistili u jistého Josefa Jiříčka, jaké jsou možnosti ilegálního přechodu státních hranic. Oba přijeli za Jiříčkem do Františkových Lázní, ten jim velmi ochotně slíbil, že jim umožní útek do zahraničí, jakmile se na něho obrátí, a také jim řekl, že umožnil ilegální přechod přes hranice Sládkovi. Domluvili se s Jiříčkem, že jakmile obdrží pohlednicový lístek s udáním dne a křestního jména, bude to znamenat, že v uvedený den se k němu dostaví osoba, která se představí zmíněným křestním jménem, což bude znamenat, že jí má převést před hranice.

Tyto poznatky sdělil příštího dne po návratu z Františkových Lázní Ostrčilíkovi, který mu zároveň předal asi 30 kusů ilegálních letáků s projevy prezidenta Beneše. Tyto letáky si odvezl sebou na ONV ve Vsetíně, odkud je příští den rozeslal různým osobám, na příklad Emilu Vymazalovi, obchodníkovi jízdními koly v Uhřetěbuzích, rolníkovi Ladislavu Kyselému, Boleslavu Řezáčovi, rolníkovi v Oplocanech, a předsedovi MNV v Obědkovicích Františku Jiříčkému. U těchto osob později opatrně zjišťoval, zda dostaly nějaké letáky, načež se mu vesměs svěřili, že dostali, ale z obavy je spálili. To zjišťoval Došlík podle Ostrčilíkova příkazu, aby takovým způsobem získal pro ilegální činnost další spolupracovníky, o kterých se takto dozví, že nemají kladný postoj k lidově demokratickému zřízení.

Asi v září 1948 se zastavil Došlík u Ostrčilíka, aby se ho přeptal, co je nového v ilegální práci, poněvadž byl služebně přeložen na ONV ve Vsetíně, neměl takovou častou možnost se stýkat s členy ilegální organizace. Ostrčilík mu sdělil, že dostal od rodiny Jiříčkovy z Františkových Lázní zprávu, aby tam někdo přijel, že je zle. Poněvadž měl volno, domluvil se s Ostrčilíkem, že tam ještě téhož dne pojedje a za tím účelem vyhledal Tvarůžku a oba do Františkových Lázní odejeli a na cestu jim dal Ostrčilík obnos 1 000 Kčs.

Ve Františkových Lázních čekal Došlík před domem a Tvarůžka vešel k Jiříčkům. Mezi tím, co Došlík čekal na Tvarůžku, byl zadržen bezpečnostním orgánem, který se ho ptal, co zde pohledává, toho však oklamal tím, že mu předstíral, že hledá nějakého Dr. Černého, načež se člen bezpečnosti s touto odpovědí spokojil a odešel. Tvarůžka po návratu řekl, že mluvil s Jiříčkovou snoubenkou, která mu sdělila, že Jiříček byl zatčen, poněvadž umožnil nějakým osobám útek za hranice.

Před nastoupením vojenské prezenční služby vypomáhal Došlík asi týden v září roku 1948 Ostrčilíkovi v obchodě, kam také docházel Tvarůžka, který, když se dověděl, že Došlík nastupuje vojenskou službu, požádal ho, že nyní má jedinečnou příležitost získat na vojně cenné zprávy pro ilegální organizaci. Došlík s návrhem Tvarůžky souhlasil a slíbil, že jakmile mu to bude možné, bude opatřovat zprávy.

Asi v březnu roku 1949 přijel na dovolenou do Přerova, kde se zastavil u Ostrčilíka. Ten, když viděl, že Došlík je aspirantem (škola pro důstojníky v záloze), počal mu vytýkat, že musí být na vojně asi velkým komunistou, že se stal aspirantem, což Došlíka velmi mrzelo. Po návratu z dovolené se

přestal v kursu učit, úmyslně nesložil žádnou zkoušku, a tak se stalo, že propadl a byla mu odebrána aspirantská hodnost, a tím dokázal Ostrčilíkovi, že není komunistou a získal si opět u něho důvěru.

Právě v té době, kdy byl návštěvou u Ostrčilíka, ten rozmnožoval společně s Tvarůžkou a Novákem ve své kanceláři letáky s protistátním obsahem, kterých rozmnožili za jeho přítomnosti, když jim také pomáhal, asi 500 kusů. Jednalo se o letáky znázorňující mapu ČSR s medvědem představujícím SSSR, který uloupil Zakarpatskou Ukrajinu. Z těchto letáků si Došlík vzal asi 100 kusů a rozhodil je po trati cestou vlakem z Přerova do Oplocan.

Během prezenční služby se seznámil se svobodníkem Josefem Beránkem, který se mu svěřil, že zná spojení zajišťující ilegální přechod přes hranice. Došlík se svěřil Beránkovi, že hodlá uprchnout za hranice a požádal ho o sdělení adresy člověka, který by mu zprostředkoval útěk. Když se tu adresu dověděl, napsal Došlík adresu Ostrčilíkovi a požádal ho, aby navázal spojení s Havlíčkem v Boru u Tachova a zjistil možnosti k útěku do zahraničí a podal mu zprávu o výsledku jednání.

Poněvadž Došlík se chtěl dostat za každou cenu do ciziny, seznámil se na dovolené v srpnu 1949 s revidentem mlékosvazu v Praze Květoslavem Mrázkem, který právě dlel v Oplocanech u svých rodičů, zmínil se mu, že by chtěl uprchnouti za hranice. Mrázek mu poradil, že má známého statkáře, jistého Houseru v Kraslicích v západních Čechách, který se zabývá převáděním osob do zahraničí. Za několik dnů ještě v době své dovolené odejel do Kraslic za statkářem Houserem, kterého nenašel, a dověděl se, že se již na statku nenachází, protože byl zatčen. Došlík přemlouval k útěku svého kamaráda, jistého vojína Františka Bekeše, který s ním sloužil u vojenského útvaru. Bekeš neměl zájem o útěk za hranice a řekl mu, že by uprchl, až po skončení vojenské služby. Ohledně Došlíkovy protistátní činnosti během vojenské služby bylo prováděno šetření příslušnými vojenskými orgány.

Po uplynulé zdravotní dovolené nastoupil Došlík opět vojenskou službu v Kežmaroku a dostal asi za týden pohlednicový lístek od Ostrčilíka, který mu mezi jiným psal, že je špatné počasí, což znamenalo, že přechod přes hranice prostřednictvím Havlíčka v Boru u Tachova se neuskuteční. Tuto formu podání zpráv měl předem domluvenu s Ostrčilíkem a zároveň mu podal zprávu přes Ludíkovou, že nemůže přijet, přičemž dal najevo, že zprávě rozuměl.

Došlík dále doznal, že podával zprávy vojenského rázu Tvarůžkovi o stavu mužstva, počtu výzbroje, zejména pušek, samopalů, děl, minometů a jiných zbraní, které si tento pečlivě zapisoval a prohlásil, že je dodává přes americké velvyslanectví do zahraničí.

Jan Došlík na svou omluvu uváděl, že do protistátní činnosti byl zlákan Ostrčilíkem, který ho za to odměnil občas skleničkou líkeru. Doznal všechny činy, kterých litoval. Podle vyšetření stanice v Tovačově byl Došlík znám v Oplocanech a okolí jako osoba, která požívá ve větší míře alkoholické nápoje a velmi často se opijí. Za okupace byl zaměstnán u obecní-

ho úřadu v Oplocanech v zásobovacím oddělení. Během okupace absolvoval kurs v kuratoriu pro výchovu české mládeže. Od roku 1945 byl organizován ve straně národně socialistické a pak přestoupil do strany sociálně demokratické. Došlík neměl kladný poměr k lidově demokratickému zřízení, trestán dosud nebyl. Jeho bratr František Došlík uprchl do zahraničí a v dopisech, které zasílal z Německa, se neprávem tituloval inženýrem.^{37/}

Výpověď Ludmily Ludíkové

Ludmila Ludíková se při protokolárním výslechu doznala, že se po únorových událostech roku 1948 seznámila u Ostrčilíka s vyakčným studentem Josefem Tvarůžkou a Janem Došlíkem, o kterých prý tušila, že provádějí nějakou protistátní činnost. To vyrozuměla z řeči, kterou vedli mezi sebou, kde se Došlík zajímal o útek za hranice. Teprve po pohřbu prezidenta Dr. Edvarda Beneše při nějaké soukromé návštěvě u Ostrčilíka, kde byl přítomen Tvarůžka, byla požádána, aby navázala nějaké spojení se skupinou. Při té příležitosti jí dal Ostrčilík asi osm až deset letáků s protistátním obsahem. Od té doby ji několikrát navštívil Tvarůžka, který jí občas donesl opět nějaké letáky. Z letáků, které od Ostrčilíka a Tvarůžky dostala, si pamatuje, že to byly asi tři letáky s nadpisem „Proč k Vám mluvíme“ a ve spodu bylo desatero pro ilegální pracovníky.

Při výslechu Ludíková popřela, že by byla ve spojení s americkým velvyslancem, a tvrdila, že toto spojení nikomu nesjednávala. Pokud prý uvedla úředníka amerického velvyslanectví Kolarka, nepřišla s ním nikdy do styku a znala ho pouze z vyprávění od bývalých německých zaměstnanců, kteří pracovali na jejím statku.

Podle vyšetření stanice Národní bezpečnosti v Přerově bydlela Ludmila Ludíková v Přerově od 26. ledna 1946 a dříve se zdržovala ve Valašském Meziříčí. O její pověsti a mravní zachovalosti nebyly dosud zjištěny závažnosti. Politickou příslušnost nedávala na veřejnosti najevo, ale smýšlením dávala najevo, že sympatizuje se stranou lidovou. Její postoj k lidově demokratickému zřízení nebyl kladný a k celému současnému politickému dění měla odpor.^{38/}

Výpověď Miloše Čecha

Z protokolárních výpovědí Ostrčilíka a Ludíkové vyšlo najevo, že dalším aktivním členem organizace byl Miloš Čech, který byl podroben protokolárnímu výslechu a doznal, že po únorových událostech roku 1948 byl informován Josefem Tvarůžkou, že ten je zapojen na odbojovou organizaci, a nabádal studenty postižené únorovými událostmi, aby se zapojili

37/ ABS Praha, sbírka Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy (V): arch. č. V-2021 OV.

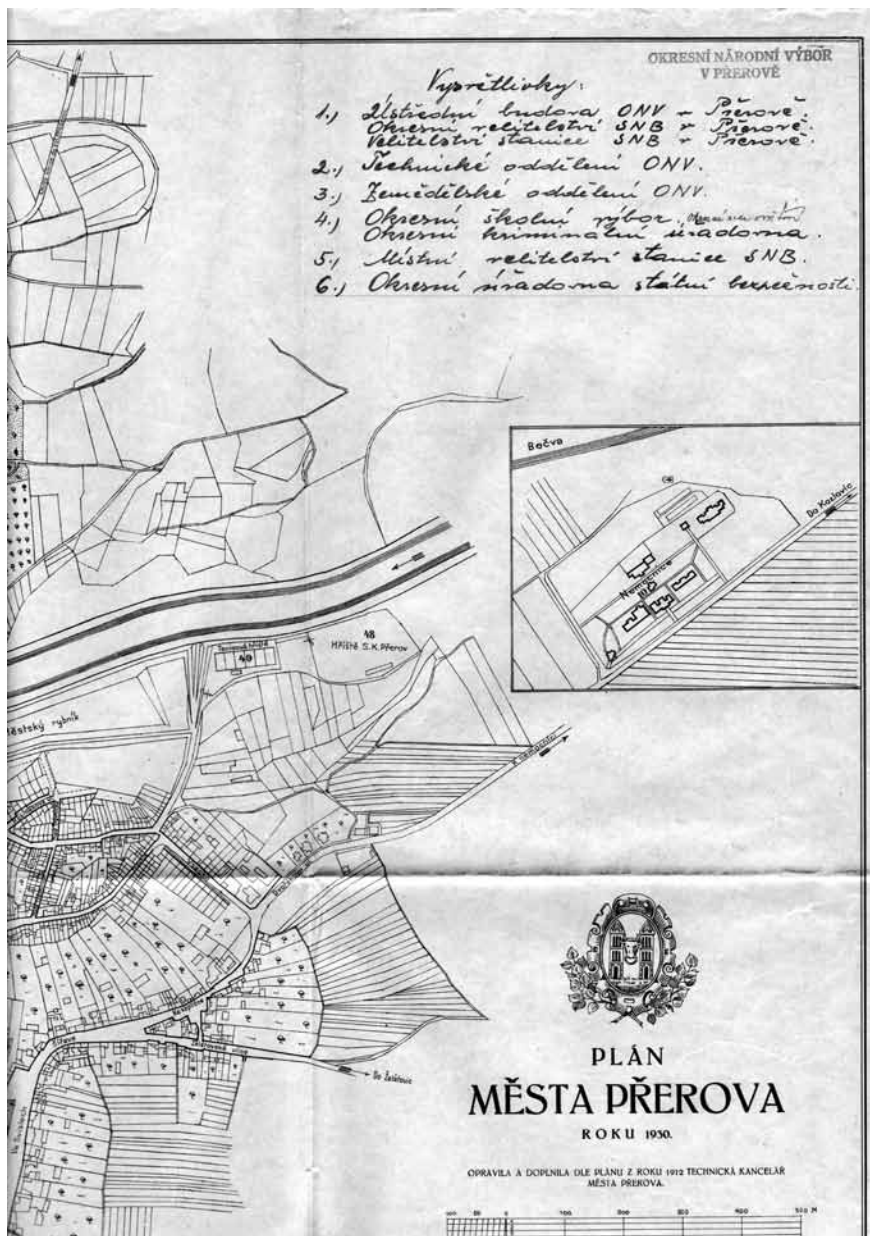
38/ ABS Praha, sbírka Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy (V): arch. č. V-2021 OV.

Umístění bezpečnostních orgánů v Prerově, 1946. SOka Prerov

do protistátní činnosti. Čech popíral, že by mu slíbil, že se zapojí do protistátní činnosti, ale doznal, že vykonával pokyny, kterými ho pověřil Tvarůžka.

Asi v červenci 1948 přivezl z Prahy od jistého Břetislava Hochmana cyklostyl, pro který ho poslal Tvarůžka. Zaplatil za něj částku 4 500 Kčs, kte-

Umístění bezpečnostních orgánů v Přerově, 1946. SOKA Přerov

ré dostal od Tvarůžky a cyklostyl ponechal Čech zatím uschován ve svém bytě. Asi za měsíc si cyklostyl odvezl Oldřich Plšek společně s Iljou Doleželem autem a jak se od Tvarůžky dověděl, měli oba na tom cyklostylu rozmnožovat ilegální letáky. Cyklostyl přivezli oba i s psacími strojem asi za měsíc zpět k Čechovi, kde již zůstal uložen v bytě až do jeho zatčení.

Na příkaz Tvarůžky odnesl k Ostrčilíkovi psací stroj, při jehož předávání mu ukazoval Ostrčilík leták psaný perličkovým písmem, které se shodovalo s typou předávaného psacího stroje.

Tvarůžka si postupně uschoval u Čecha součástky k vysílací stanici, automat, ostré náboje k automatu a dva ruční granáty a tyto věci si později Tvarůžka opět odnesl. V letních měsících 1949 se mu Tvarůžka svěřil, že hodlá uprchnout do zahraničí, a proto si u Čecha uschoval pistolí ráže 7,65 mm s tím, aby ji předal Josefu Sládkovi v Přerově, který byl bratrem uprchlého Vladimíra Sládka. Pistolí však Sládkovi nedodal a ponechal si ji. Od Tvarůžky také dostal dva letáky obsahující vyjádření prezidenta Beneše o únorových událostech. Letáky byly opět psány perličkovým písmem, tj. na témže stroji, který dodal na příkaz Tvarůžky Ostrčilíkovi.

Od svého známého ze studií Oldřicha Plška, s kterým se stýkal a navštěvoval ho v Bystřici pod Hostýnem, se dověděl, že také pracuje ilegálně pro Tvarůžku, a ten se mu svěřil, že pro něho odvázel z Olomouce vysílací stanici společně s Iljou Doleželem. Dále se Plšek svěřil, že společně s Doleželem již podnikli více cest pro Tvarůžku ve prospěch ilegální organizace a že dodává také různé zprávy.

Na Štědrý den roku 1948 poslal Tvarůžka do Prahy na americké velvyslanectví Miloše Čecha se dvěma dopisy, které měl předat úředníku velvyslanectví Kolarkovi. Jeden z dopisů byl zalepen, ten měl předat pouze do rukou Kolarka, a v případě, kdyby tam nebyl, měl dopis donést zpět. Druhý nezalepený dopis předal sekretářce velvyslanectví. Tento dopis cestou přečetl a byla v něm varovná zpráva pro Vávru-Staříka do Francie, aby v dohledné době nejezdil do ČSR, poněvadž se československé úřady dověděly, že hodlá přijet.

V předvečer útěku Josefa Tvarůžky do zahraničí, asi dne 1. července 1949, pověřil Čecha, aby zašel k Vladimíru Kroupovi, t. č. zaměstnanému v redakci Práce v Přerově, a urgoval u něho zbraně pro Ostrčilíka, na které již dostal peníze, aby pak zbraně předal Ostrčilíkovi. Dále mu předal Tvarůžka dopis pro Oldřicha Plška, z kterého, když si dopis přečetl, seznal, že byl pověřen za nepřítomnosti Tvarůžky vedením ilegální činnosti. Dopis osobně zavezl Plškovi do Bystřice pod Hostýnem, kde s ním projednal některé body uvedené v dopise.

Čech se také zabýval úmyslem uprchnout do zahraničí a v tom směru vyjednával s Adolfem Hanákem z Přerova, se kterým se domluvil, že se půjde podívat do Čech, kde zjistí možnosti ilegálního přechodu přes hranice, po případě naváže nějaké spojení a pak společně uprchnou. Oba se chtěli vyhnout vojenské prezenční službě, kterou měl právě nastoupit dnem 1. října 1949. Měl v úmyslu navázat spojení v Želnavě, a sice v místech, kde přecházel hranice Josef Tvarůžka, což se prý dověděl od Oldřicha Zicháčka, kterému také Tvarůžka psal z Německa.

Podle vyšetření stanice Národní bezpečnosti v Přerově měl v Přerově dobrou pověst. Posledně byl zaměstnán jako výpomocná síla u expozitury KNV – zeměměřičské oddělení v Přerově. Byl organizován ve straně národně socialistické a stýkal se s Josefem Tvarůžkou, Adolfem Hanákem

*Ludvík Petřík,
zemřel jako vězeň ve Zbýšově u Brna
10. 6. 1953,
rozmačkáán vozíkem na šachtě.
SOKA Přerov*

a osobami stojícími v opozici k lidově demokratickému zřízení. O únoru 1948 byl pro svůj reakční postoj propuštěn z vysokoškolských studií a jeho postoj k nynějšímu zřízení se nezměnil.^{39/}

Výpověď Ludvíka Petříka

Ludvík Petřík musel být při protokolárním výsledku usvědčován a pak teprve doznal, že po únorových událostech roku 1948 byl informován nejprve Ostrčilíkem a později Vladimírem Sládkem, že pracují proti státnímu zřízení. O protistátní činnosti byl také informován Františkem Novákem, kterému slíbil, že se zapojí do ilegální činnosti. Dostal od Nováka letáky s protistátním obsahem a byl pověřen vedením tak zvané „trojky“, kterou si měl zřídit ve svém okolí ze spolehlivých lidí. Do své „trojky“ zapojil Petřík rolníky Josefa Jandu z Beňova, Jana Zdráhala a Vojtěcha Hrbase, z nichž některým dodal ilegální letáky a na tajné schůzce v bytě u Petříka je sám informoval o postupu organizace a jejich úkolech.

Mimo to byl Petřík usvědčován Ostrčilíkem, že měl zajišťovat poštu, týkající se ilegální činnosti, a to korespondenci s Františkovými Lázněmi ve věci útěku Tvarůžky za hranice, dále Jana Došlíka, který se chystal k útěku, a korespondenci s uprchlým Vladimírem Sládkem, proti kterému existovalo důvodné podezření, že se dosud zdržuje na zdejším území jako agent americké špionážní služby. Petřík byl s členy organizace v čilém styku a podle výpovědi všech obviněných, kteří s ním přišli do styku, velmi aktivní. Byl vyzbrojen pistolí ráže 9,00 mm, kterou mu dal František Novák. V zabavených věcech byl také nalezen dopis adresovaný Petříkovi, ve kterém je zpráva pro Ostrčilíka z Františkových Lázní pod značkou „Tomáš Jína“ ve věci ilegálního přechodu.

^{39/} sbírka Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy (V): arch. č. V-2021 OV.

Podle vyšetření stanice Národní bezpečnosti v Horní Moštěnici se Ludvík Petřík netěšil mezi občany v Beňově dobré pověsti a nebyl oblíben, protože byl velký mluvkva a lhář. Byl příslušníkem čs. strany národně socialistické a neměl kladný poměr k lidově demokratickému zřízení republiky.^{40/}

Trestní oznámení

Krajské velitelství Státní bezpečnosti v Olomouci vypracovalo na základě vyšetřování 22. října 1949 trestní oznámení ve věci Čech Miloš a spol., podle nějž a) Miloš Čech, František Ostrčilík, František Novák, Ing. Antonín Příkryl, Jan Došlík, Ludmila Ludíková, Josef Tvarůžka a Vladimír Sládek vybudovali po únorových událostech roku 1948 společně a za stejným cílem ilegální organizaci „V boj“, kterou později nazvali „Pravda vítězí“. V době od března 1948 až do srpna 1949 rozmnožovali a rozšiřovali ilegální letáky několika druhů, které měly velezrádný, zvláště nebezpečný a výhružný obsah, shromažďovali zbraně a střelivo, organizovali útoky do zahraničí a navazovali spojení s cizí mocí, aby zvrátili politické poměry v Československé republice, přivodili změnu jejího nynějšího státoprávního postavení, zničili a uvedli vniveč lidově demokratické vymoženosti pracujícího lidu a nastolili opět vládu kapitalismu.

Celá ilegální organizace měla přesně rozpracovanou činnost, s organizační sítí obeznámil Josef Tvarůžka Františka Ostrčilíka, Františka Nováka a Ing. Antonína Příkryla, kteří tyto úkoly přenašeli dále na své spolupracovníky. Odbojová činnost probíhala v každém soudním okrese, kde mělo být zřízeno okresní velitelství. Tato okresní velitelství měla mít dále tato speciální oddělení: zpravodajské, vojenské, sociální, hospodářsko-politické a propagační. Každé okresní velitelství ilegální organizace mělo být dále rozděleno na úseky po třech až sedmi obcích a všichni měli také plnit zpravodajské úkoly, které spočívaly ve sledování veřejného mínění, rozlišování lidí na nebezpečné nepřátele, protivníky pseudonymizované, osoby indiferentní, nakloněné a schopné pro ilegální práci. Veškerá ilegální činnost měla být prováděna pouze spolehlivými lidmi a za tím účelem byl vybudován tak zvaný trojkový systém. Osoby získané pro ilegální činnost bylo třeba pověřit zpravodajskými úkoly a v případě násilného státního převratu by na jednotlivém úseku převzali moc do svých rukou. Dále se měly tyto osoby použít při trestných výpravách, ozbrojených akcích, což vyplývalo z úkolů vojenského oddělení.

Sociální úsek měl opatřovat finanční prostředky a potraviny pro ilegální činnost, dále vyhledávat a vést v patrnosti tajné útraty pro osoby stíhané za protistátní činnost, které byly nuceny odejít od ilegality. Hospodářsko-politický úsek měl za úkol získávat důvěrníky v závodech pro případ převzetí moci, utvořit na vesnicích buňky, které by mohly zpracovat venkov. Tento úsek měl úzce spolupracovat s linií zpravodajskou. Propagační úsek měl vést seznam všech osob, které by na tomto úseku pracovaly.

40/ ABS Praha, sbírka Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy (V): arch. č. V-2021 OV.

Podle vytýčených úkolů se také všichni spojili a za tím účelem shromažďovali zbraně, kterými vyzbrojili další členy organizace, dále navázali spojení prostřednictvím Ludmily Ludíkové s americkým velvyslanectvím v Praze, které udržoval Josef Tvarůžka a jako spojku používal Miloše Čecha. Dále si opatřili vysílací stanici, aby mohli snadněji udržovat spojení s cizinou. Spojení s americkým velvyslanectvím bylo udržováno Tvarůžkou přes úředníka tohoto velvyslanectví Kolarka. Dále sjednával Tvarůžka spojení s ilegální skupinou na Bystřicku pod Hostýnem, kde měl navázat spojení Ostrčilík pod heslem „Pavel“.

Asi v polovině roku 1948 odešel ilegálně do zahraničí Vladimír Sládek, aby osobně navázal spojení s cizí zpravodajskou službou a s uprchlou emigrací, která mu měla dát další instrukce a pokyny pro ilegální činnost na zdejší území. Ještě před odchodem do zahraničí navázal Sládek spojení s neznámým agentem anglické zpravodajské služby IS, kterého seznámil s Františkem Ostrčilíkem, pro kterého tento zakoupil holicí soupravu a kapesní nůž. Asi v říjnu 1948 se Sládek z ciziny vrátil, tentokrát jež ve službách Američanů ještě s dalším agentem, jistým Vasilem Sidorem.

Jan Došlík, bývalý úředník ONV v Přerově, odcizil u bezpečnostního referátu tohoto úřadu různé příписy – udání podané stanicemi Národní bezpečnosti, dále různé důležité fonogramy, které předal Ostrčilíkovi s tím, že budou sloužit ilegální organizaci jako poznatky pro další jejich činnost a že tím také získali jména osob, které podávaly bezpečnostním úřadům různá udání. Mimo to opatřil Došlík psaní stroj a potřebný materiál k rozmnožování ilegálních letáků, které sám také rozšiřoval a připravoval se k útěku za hranice. Po nastoupení vojenské prezenční služby vyzvídal údaje vojenského rázu, které předával Tvarůžkovi.

Veškerý finanční náklad spojený s ilegální činností organizace „Pravda vítězí“ hradil František Ostrčilík a ten také dal Tvarůžkovi obnos 11 000 Kčs na zakoupení zbraní pro členy ilegální organizace.

Ilegální organizace zprostředkovávala útěky do zahraničí, kde v tomto směru hledali stále nové přechody přes hranice a pro ten případ navázali spojení s jistým Havlíčkem v Boru u Tachova, kterézto spojení sjednal jistý Beránek.

b) Oldřich Plšek, Ilja Doležel, Josef Melichařík, Adolf Hošák, Ludvík Petřík, Josef Chmelař, Josef Janda, František Pokorný, Adolfa Tvarůžková, Josef Sládek, František Stloukal, Oldřich Zicháček, Adolf Hanák, Ing. František Ludík, Alois Seibert, Vladimír Kroupa a Vojtěch Bělař přistoupili v době od března 1948 do srpna 1949 k ilegální organizaci „Pravda vítězí“, kde byli obeznámeni s programem a cílem této organizace, kterou aktivně podporovali v jejich podvratných snahách a spojili se za tím účelem, aby protistátně pracovali. Jejich úmyslem bylo pracovat protistátně tak dlouho, až by dosáhli za pomoci zahraniční a domácí reakce, jakož i cizí moci státního převratu v Československé republice.

Velmi agilním členem organizace byl Oldřich Plšek, který sbíral různé zprávy a dodával je Tvarůžkovi společně s Iljou Doleželem, který poskytl k těmto jízdám své osobní auto, anebo použil auta firmy Niva, kde byli

oba zaměstnání. Oba ve službách této organizace vozili Tvarůžku po Moravě, kde ten v zájmu ilegální organizace opatřoval spojení, nebo varoval její členy před zatčením. Oba také společně s Tvarůžkou převáželi z Olomouce do Přerova vysílačku, kterou jim opatřil František Stloukal prostřednictvím Josefa Sládka, přičemž oba věděli, že slouží k protistátním účelům. Mimo to opatřil Oldřich Plšek seznam spolehlivých osob z Bystřice pod Hostýnem a okolí, který předal ilegální organizaci, aby měla přehled o lidech, na které by se mohli obrátit a pověřit je protistátními úkoly. Mimo to se také Plšek připravoval k útěku do zahraničí.

Dalšími agilními členy této organizace byli Josef Melichařík, který dělal spojku ilegální skupině a navazoval spojení pro organizované útoky do ciziny, dále Adolf Hošák, který rozmnožoval a rozšiřoval ilegální letáky, a Ludvík Petřík, který získal do ilegální skupiny další spolupracovníky, rozšiřoval letáky a poskytl krycí poštovní schránku u sebe k protistátním účelům.

Vojtěch Bělař ukrýval u sebe na hospodářství bednu s protistátním materiálem, kterou k němu přivezli Ing. Příkryl a František Novák. Bělař dále informoval o ilegální činnosti organizace „Pravda vítězí“ učitele Aloise Seiberta, kterému také řekl, že pro tuto organizaci přechovává protistátní materiál.

Adolfa Tvarůžková poskytla informace o nádražní poště v Přerově svému manželovi, který ji informoval o tom, že chystá přepadení pošty, aby získali peníze pro ilegální činnost ilegální organizace „Pravda vítězí“.

Ing. František Ludík byl svou manželkou informován o ilegální činnosti organizace a společně s manželkou převážel protistátní materiál Miloše Čecha po jeho zatčení, který k němu přivezla Anežka Čechová. Tento protistátní materiál převážel k Františku Ostrčilíkovi, o kterém věděl, že je členem ilegální organizace.

Dále o činnosti ilegální organizace věděli a spolupracovali s ní Oldřich Zicháček, Adolf Hanák a Vladimír Kroupa, z nichž Zicháček a Hanák se chystali k útěku za hranice a Vladimír Kroupa uprchl. Mimo to převzal Vladimír Kroupa od Tvarůžky obnos 11 000 Kčs na opatření zbraní, které slíbil dodat ilegální organizaci.

c) Viktor Jiříček, Karel Voltner, Ludmila Voltnerová, Pavel Vašík, Oldřich Marek, Boleslav Řezáč, Cyril Šimek, Jan Zdráhal, Vojtěch Hrbas, Jaroslav Hudec, Leopold Čelechovský, Jan Masařík, Zdeněk Hruban a Božena Roubalíková byli důvodně podezřelí, že v době od března 1948 do srpna 1949 přistoupili za členy ilegální organizace „Pravda vítězí“, znajíce její program, cíl a protistátní činnost jejich členů.

Rovněž byli důvodně podezřelí, že podporovali aktivně členy ilegální organizace „Pravda vítězí“ tím, že je podporovali finančně a byli připraveni zasáhnout činně při případném státním převratu, který připravovali v Československé republice.

Zdeněk Hruban, dále ad a) již uvedení Josef Tvarůžka, Vladimír Sládek a pod ad b) uvedení Vladimír Kroupa a Vojtěch Bělař byli důvodně podezřelí, že uprchli do zahraničí, aby tam vstoupili ve styk s cizí mocí neb cizí

mi činiteli, aby se s nimi spojili a pracovali proti zájmům Československé republiky a jejímu lidově demokratickému zřízení.

Všichni ad a, b a c uvedení byli důvodně podezřelí, že shromažďovali a dále rozdělovali střelné zbraně, aniž by k tomu měli povolení příslušných úřadů. Rovněž byli všichni důvodně podezřelí, že věděli o protistátní činnosti členů ilegální organizace „Pravda vítězí“; nepřekazili a neoznámili tuto činnost bezpečnostním úřadům, ačkoliv tak mohli učinit snadno a bez nebezpečí pro sebe nebo pro osoby jim blízké.^{41/}

Rozsudek Státního soudu

Státní soud v Praze, oddělení Brno, uznal po hlavním přelíčení v přítomnosti 21 obžalovaných, konaném dne 12. května 1950 v Přerově, že I. Miloš Čech, František Ostrčilík, František Novák, Ing. Antonín Příkryl, Jan Došlík, Ludmila Ludíková, Ludvík Petřík, Josef Janda, Josef Sládek, František Stloukal od roku 1948 do září 1949 v Přerově a jinde založili, po případě později se stali členy protistátní organizace „V boj“, později nazvané „Pravda vítězí“, a jejímž účelem bylo rozmnožování a rozšiřování protistátních letáků velezrádného, po případě výhrůžného obsahu, organizování útěků do zahraničí, navazování spojení s cizí mocí za účelem dosažení zvratu státního zřízení v ČSR. K tomu cíli se navzájem spojili, přičemž Miloš Čech, František Ostrčilík a Jan Došlík vešli k těmto cíli v nepřímý styk s cizími činiteli a František Ostrčilík k takovému činu hromadil zbraně a střelivo.

II. Jan Došlík v téže době a tamtéž jako aktivní voják podával zprávu rázu vojenského o stavu mužstva, počtu výzbroje, zejména pušek, samopalů, děl, minometů a jiných zbraní, přičemž tyto zprávy byly předány americkému velvyslanectví, tedy vyzvídal a přímo vyrazil státní tajemství a k takovému činu s jinými spolupachateli se spojil, přičemž dopustil se takového činu, ač mu povinnost uchovávat státní tajemství byla výslovně uložena.

III. Josef Melichařík, Oldřich Zicháček, Adolf Hanák, Ing. Frant. Ludík, Ilja Doležel v téže době a tamtéž k organizaci založené Josefem Tvarůžkou a spolčeníky přistoupili, její činnosti se zúčastnili anebo její členy v podvrtných snahách podporovali.

IV. Adolf Hošák, František Pokorný, Alois Seibert v téže době a tamtéž nepřekazili zločin velezrady páchaný Františkem Ostrčilíkem a spolčeníky, ačkoliv tak mohli učinit snadno a bez nebezpečí pro sebe a osoby blízké.

V. Adolfa Tvarůžková, v téže době a tamtéž bez úředního povolení zhotovila nákres poštovního úřadu, tedy zařízení důležitého pro obranu republiky.

VI. Miloš Čech v téže době a tamtéž bez povolení příslušného úřadu přechovával dva ruční granáty.

41/ ABS Praha, sbírka Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy (V): arch. č. V-2021 OV.

Tím spáchali I. Miloš Čech, František Ostrčilík, František Novák, Ing. Antonín Příkryl, Jan Došlík, Ludmila Ludíková, Oldřich Plšek, Ludvík Petřík, Josef Janda, Josef Sládek, František Stloukal zločin velezrady podle § 1, lit. c/, odst. 2 zákona čis. 231/48 Sb. a u Frant. Ostrčilíka též, podle odst. 3 lit. c/, cit. zák. II. Jan Došlík zločin vyzvědačství podle § 5, odst. 1, odst. 2, lit b/ zákona čis. 231/48 Sb. III. Josef Melichařík, Oldřich Zicháček, Adolf Hanák, Ing. František Ludík, Ilja Doležel zločin sdružování proti státu podle § 2, odst. 3, zákona čis. 231/48 Sb. Adolf Hošák, František Pokorný, Alois Seibert zločin nepřekážení trestného činu podle § 35, odst. 1, zák. č. 231/48 Sb. V. Adolfa Tvarůžková přečin podle § 9, odst. 1, lit. a/ zák. čis. 231/48 Sb. VI. Miloš Čech přečin nedovoleného ozbrojování podle § 29, odst. 1, lit. a/ zák. č. 231/48 Sb.

Za to byli odsouzeni: Miloš Čech podle § 1, odst. 1/ zák. č. 231/48 Sb. se zřetelem na ustanovení § 35 tr. z. k trestu těžkého žaláře v trvání 19 roků, zostřeného jedním tvrdým ložem půlletně, podle § 47 cit. zák. ukládá se peněžitý trest 20 000 Kčs;

František Ostrčilík podle § 1, odst. 1, zák. č. 231/48 Sb. za použití § 113 zák. č. 319/48 Sb. k trestu těžkého žaláře v trvání 30 roků, zostřeného jedním tvrdým ložem půlletně a podle § 47 cit. zák. ukládá se peněžitý trest 50 000 Kčs;

František Novák podle § 1, odst. 1, zák. č. 231/48 Sb. k trestu těžkého žaláře v trvání 21 roků, zostřeného jedním tvrdým ložem půlletně, podle § 47 cit. zák. ukládá se peněžitý trest v částce 15 000 Kčs;

Ing. Antonín Příkryl podle § 1, odst. 1 zák. č. 231/48 Sb. k trestu těžkého žaláře v trvání 12 roků, zostřeného jedním tvrdým ložem, podle § 47 cit. zák. ukládá se peněžitý trest 15 000 Kčs;

Jan Došlík podle § 5, odst. 2 zák. č. 231/48 Sb., se zřetelem na ustanovení § 34 tr. z. a za použití § 113 zák. č. 319/48 Sb. k trestu těžkého žaláře na doživotí, podle § 47 cit. zák. ukládá se peněžitý trest 20 000 Kčs.

Ludmila Ludíková podle § 1, odst. 1, zák. č. 231/48 Sb. k trestu těžkého žaláře v trvání 15 roků, zostřeného jedním tvrdým ložem, podle § 47 cit. zák. ukládá se peněžitý trest ve výši 30 000 Kčs;

Ludvík Petřík podle § 1, odst. 1 zák. č. 231/48 Sb. k trestu těžkého žaláře v trvání 10 roků, zostřeného jedním tvrdým ložem, podle § 47 cit. zák. ukládá se peněžitý trest ve výši 50 000 Kčs, v příp. nedobytnosti náhradní trest v trvání tři měsíců těžkého žaláře.

Ostatní obvinění odešli s několikaletými tresty vězení.

Podle § 389 tr. ř. se odsuzovali všichni obžalovaní k náhradě trestního řízení, podle § 48 zák. č. 231/48 Sb. byla vyslovena konfiskace jmění, a to u obžalovaného Miloše Čecha, Františka Ostrčilíka, Františka Nováka, Jana Došlíka, Ludmily Ludíkové celého jmění, u Ludvíka Petříka poloviny jmění. Podle § 50 zák. č. 231/48 Sb. propadly všechny předměty, jichž bylo použito ku spáchání trestných činů, ve prospěch státu.

Podle § 52 zák. č. 231/48 Sb. byla vyslovena ztráta čestných práv občanských, a to: u obžalovaného Jana Došlíka navždy a nezpůsobilost k jich nabytí končila, uplyne-li od vykonání hlavního trestu nebo od promlčení

jeho výkonu u obžalovaných: Františka Ostrčilíka doba 10 roků, Miloše Čecha, Františka Nováka, Ludmily Ludíkové doba 10 roků, Ing. Ant. Příkryla, Ludvíka Petříka doba 5 roků.

O procesu přinesla Stráž lidu 20. května 1950 zprávu pod názvem Další porážka: „Na každého zrádce, škůdce a sabotéra u nás dojde. S každým se pracující lid vypořádá, každého odmění podle zásluhy. Tak se stalo v těchto dnech i v Přerově, kde před brněnským státním soudem se konalo přelíčení proti 21členné protistátní organizaci, provádějící své špinavé rejdy na Přerovsku. V době, kdy všichni poctiví občané našeho státu se na svých pracovištích snaží o vytvoření lepšího života pro sebe a své děti, kdy naše pracovní úsilí je všemi silami zaměřeno na zabezpečení míru, přichází imperialistická reakce a se svými přísluhovači se snaží nám házet pisek do rozjetých kol pětiletky. Štvavé protistátní letáky, vysíláčka, zbraně, to jsou gangsterské metody nepřátel lidu. Ale pavoučí síť, v jejímž středu seděl tiskový attaché Kollárek z amerického velvyslanectví, je důkladně vysmýčena. I na Přerovsku. Obžalovaní před státním soudem svoji protistátní činnost doznali a po zásluze byli odsouzeni: Jan Došlík, úředník ONV, na doživotí, Frant. Ostrčilík, bývalý nár. správce, na 30 let, Frant. Novák, úředník ONV, na 21 let, Miloš Čech, úředník pobočky KNV, vedoucí této skupiny na 19 let, Ing. A. Příkryl, rada ONV, na 12 let, Ludmila Ludíková, statkářka v Přerově, na 15 let, Oldřich Plšek, vysokoškolák, na 8 let, L. Petřík, zemědělec, na 10 let, F. Pokorný, statkář, na 4 léta a ostatním byl vyměřen trest od 1–3 let. Z procesu vyplývá opětne poučení o stále větší nutnosti soustavného zvyšování bdělosti a ostražitosti a neúprosného trestání všech nepřátel dělnické třídy a lidové demokracie. Republiku si rozvracet nedáme.“

Na tento proces navazovalo neveřejné jednání Státního soudu Praha, oddělení Brno, v Olomouci ve dnech 15. – 17. května 1950, kdy bylo dodatečně odsouzeno 13 zbývajících osob v čele s Boženou Roubalíkovou pro následující trestné činy: trestný čin sdružování proti státu, nepřekážení trestného činu, nadřžování.^{42/}

Vzpomínka Františka Ostrčilíka na věznění

Potom mne odvezli do věznice. Byl jsem na samotkách na cele č. 6. Velitelem oddělení byl pan Meitner. Velmi slušný člověk. Odsud mě vozili k výslechu na StB.^{43/}

Ve věznici jsem přišel do styku s chodbařem (jmenoval se Holzer). Jeho prostřednictvím a pomocí motáků a vzkazů jsem přišel do styku se spoluzatčenými. Chodbaři mne chtěli dostat na jejich celu. Požádali o to velitele oddělení Meitnera. Ten jim řekl: „Hoši, velmi rád bych vám vyhověl, ale nejde to, rozkaz od StB, že na sousední cele vedle Ostrčilíka, ani vpravo, ani

42/ ABS Praha, sbírka Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy (V): arch. č. V-2021 OV.

43/ Viz poznámka č. 31.

vlevo ani pod ním ani nad jeho celou nesmí být ubytován žádný z jeho kompliků...“

Měl jsem zakázány vycházky. Vyšetřující StB mi řekl: „*Na vycházky nesmíš chodit a musíš to hlásit příslušníkovi, který koná vycházky, že to máš zakázané.*“ Brzy po zákazu přišel bachař a řekl: „*Na vycházky.*“ „*Nesmím, mám to zakázané od StB a mám vám to hlásit.*“ „*Na můj rozkaz jdi na vycházku.*“ Tak jsem šel. Chodilo se po jednom za sebou (husím pochodem). Uviděl jsem V. Hermana a po chvíli jsem se za něj zařadil. Díval jsem se, že ho zavřeli. Řekl mi, že nic nemá a že půjde brzy domů, potřebuji-li něco vyřídit, abych mu řekl... Řekl jsem: „*Jdi za paní Ludíkovou a řekni, aby ihned odjela do Rakouska, ona má pas.*“

Tu se otevřelo okno a StB volá: „*Ostrčilík nahoru.*“ Příslušník mě odvedl. Estébák mi řekl: „*Tak už jste si to s Hermanem pověděli...*“ A výslech trval několik hodin. Stále chtěl vědět, jak byl s námi zapojen. (Herman byl členem KSČ a měl ohromné možnosti.) Po dlouhém vyšetřování mi StB řekl: „*Člověče, co máš takový strach z Hermana, proč se bojiš mluvit.*“ Řekl jsem, že Herman byl velký komunista, nevěřili jsme mu, a proto jsme s ním nikdy o ničem nemluvili. Tím byl výslech ukončen. Herman byl propuštěn, ale vyloučen ze strany, zbaven svého výsadního postavení a úplně degradován, jako mnoho vedoucích činitelů v KSČ.

Teprve nyní se rozpoutalo peklo výslechů. Byl jsem označen jako vedoucí skupiny a podle StB jsem musel o všem a všechno vědět. Konfrontace: „*Proč zapíráš, žeš dal Hošákovi pistoli, když on se přiznal a také Novák to říká.*“ „*Dal jsem mu ji, poněvadž jezdil v noci do práce.*“ „*Tak mu to půjdeš říct.*“ „*Proč mu to mám říkat, když se přiznal.*“ „*Nemluv a pojd.*“ Zavázali mi oči a šli jsme. V místnosti mě postavili zády k Hošákovi, sundali hadr z očí a řekli: „*Otoč se.*“ Otočil jsem se a řekli mi: „*Kdo je to?*“ Hošák seděl se zavázanýma očima na židli, celý obličej měl od krve. Sundali mu šátek z očí a řekli: „*Kdo je to?*“ Řekl, že Ostrčilík. „*Tak a nyní řekni Hošákovi, jak to bylo.*“ S hrůzou jsem poznal, že se Hošák nepřiznal. Řekl jsem mu: „*Dolfiku, půjčil jsem ti pistoli, poněvadž jsi jezdil v noci do práce a řekl jsem ti, aby sis vyřídil zbrojní lístek. Byl u toho tehdy Franta Novák.*“ „*Tak co na to říkáš,*“ řekl Stbák. Hošák: „*Nikdy mi nic nedal.*“ Ale hned na to, bylo to tak, jak říká Ostrčilík. „*Ale já jsem mu tu pistoli vrátil.*“ Stbák: „*To víš, že mi ti budeme věřit...*“

Byla to pro mne hrozná skutečnost. O tom, že jsem mu dal pistoli, věděl jedině Novák, byl při tom. Od té chvíle jsem musel přemýšlet a ujasnil jsem si, že všechno, o čem ví Novák, je prozrazeno.

Při další konfrontaci s F. Pokorným dopadlo všechno docela jinak. (Jednalo se o věci ukryté u saleziánů v klášteře v Přestavlkách.) Fr. Pokorný tvrdil, že nikdy nic v klášteře neschoval a ani s nikým nedomlouval. Já jsem řekl, že o ničem takovém jsem s nikým nemluvil a že o tom vůbec nic nevím.

Stloukal sestrojil vysílačku a v balíčku ji poslal k J. Chmelařovi z Olomouce do Přerova. Chmelař měl obchod se sportovními potřebami. Chmelař byl do věci zasvěcen a věděl, že je v balíčku vysílačka, když jsem ji vyzvedl.

O tuto vysílačku měla StB neobyčejný zájem. Nenašli ji, ale výslechy byly kruté. Surově zmlátili mne, chlapce, kteří ji k Chmelařovi donesli, toho, kdo ji vyrobil a mimořádně kruté Josefa Chmelaře. (Vysílačku jsem uložil u Augustina Ostrčila, krejčího v Dobřčicích. U něho prožila celý komunistický režim.)

Při výslechu jsem tvrdil, že Chmelař vůbec o ničem nevěděl a že neměl tušení, co bylo v balíčku. On v domnění, že jsem všechno StB prozradil, se přiznal. Poslal mi moták po chodbaři a tam mi to napsal. Odepsal jsem, že jsem vypovídal, že on vůbec o ničem nevěděl, že pouze převzal balíček, který měl u něj někdo vyzvednout, jak to bývalo u něho v obchodě zvykem. On mi odepsal, abych trval na své výpovědi, že on všechno popře. To také udělal. Ale následek byl strašlivý. Byl tak zbitý, že málem nepřežil.

Karel Voltner byl s ním v cele, a když přišel Chmelař od výslechu, ukazoval mu, jak vypadá. Od paty až k hlavě byl po celém těle jediná modrá podlitina a také tak v obličejí. Ještě dnes, když si na to vzpomíná, běží mu mráz po těle.

S Josefem Jandou z Beňova jsme se domlouvali jen spolu, a tak on nic nepřiznal a já také ne. Skončilo to bez výprasku.

Daleko horší to bylo s Ludvíkem Petříkem z Beňova. O jeho činnosti jsem neprozradil nic a také on se k ničemu nepřiznal. Ale – Novák byl u Petříka velmi častým hostem, byl jako člen rodiny. Petřík neměl před ním žádné tajnosti, Novák věděl všechno a také všechno prozradil. Bohužel, řekl i to, na co se ho nikdo neptal a Petříka úplně potopil.

Když mi byl uzavřen podnik (znárodněn), byl jsem nucen odvézt věci, jako cyklostyl, psací stroj, razítka, letáky, voj. automat, nějaké náboje, jako památku z války. Byly toho asi dvě bedny. To všechno mohlo prozradit naši protikomunistickou činnost. Dal jsem vyvézt ze zapečetěné garáže nákladní auto (Praga AN), naložili jsme všechno a nastartovali vůz. Důvěrník zaměstnanců Jan Vybíral chtěl s vozem odejet do Beňova k Vojtěchu Bělařovi, kde měly být věci ukryty.

Nečekaně se objevil Růžička, úředník firmy Bajer, a řekl: „*Jak jste si dovolil vzít auto ze zaplombované garáže?*“ Řekl jsem mu, že si potřebuji odvést své věci a myslím si, když jsem vlastnil po celý čas auto a zase ho odvezu zpět, že se nic nestane. Růžička řekl: „*Okamžitě všechno složit a auto dát zpět do garáže, nebo volám policii.*“

Volat policii – to jsem vzhledem k naloženému protikomunistickému materiálu nemohl riskovat. Všechno jsme sundali a auto dali zpět do garáže. Růžička ji zapečetil a odešel.

Rychle jsem musel zařídit odvoz závadného materiálu. Všechno odvezl A. Příkryl, úředník (rada) okresního úřadu. Věci byly ukryty u Vojtěcha Bělaře v Beňově. To všechno věděl F. Novák a všechno řekl StB. Státní bezpečnost sice zabavila veškerý ukrytý materiál, ale Vojtěcha Bělaře se jí nepodařilo zatknout. Utekl a dostal se do Kanady. (Tam také zemřel.)

To je tak velmi zhruba povídání o našem případě. Podrobnosti vyprávění by zabraly celou knihu. Vyšetřování skončilo. Veřejný Státní soud se konal tři dny v Komuně v Přerově. Na konci vyšetřování mi řekl vyšetřující-

cí StB: „Člověče, cos blbl – máš dělnický původ, byls protifašistickým bojovníkem – tys mohl dostat flek, o jakém se ti ani nesnilo.“

Před soudem

Manželka mi opatřila obhájce. Byl to JUDr. Vidlák z Brna. Byl to jediný obhájce, který v rámci tehdejších poměrů pronesl pár slov jako „obhajobu“.

Před soudem mně navštívil ve věznici a řekl mi: „Věc je velmi vážná, máte na trest smrti. Popíráte některé věci, třeba v případě Petřík, tam všechno Novák prozradil. Bude dobré, když přiznáte všechno, o čem věděl Novák, vám to značně pomůže a nikomu tím neublížíte. Dále dávají vám za vinu, že jste daroval devět pistolí. Bylo by dobré snížit ten počet, čím jich bude méně, tím lépe pro vás.“ Mluvili jsme bez přítomnosti dozorce.

Soud se konal v Přerově, v Komuně, a byl veřejný. Trval tři dny. Sál byl naplněn do posledního místa. V první řadě seděli obžalovaní s členy bezpečnosti. Za nimi rodinní příslušníci obžalovaných a dále vynikající pracovníci KSČ.

Před rozsudkem jsem byl umístěn na celu ve věznici v Přerově. Dozorci, který mě hlídal, bylo řečeno, že ručí za to, že se mi nic nestane, poněvadž budu zítra odsouzen k smrti.

Dozorci mi přinesl holicí strojek, abych se oholil. „Prosím vás, já jsem za vás odpovědný, prosím vás, nepřiveďte mne do neštěstí, já za nic nemohu.“ Chvěl se po celém těle, sotva mluvil a ruce se mu tak chvěly, že mi stěží podal holicí strojek. Stále stál těsně u mne, a když jsem se oholil, řekl: „Děkuji vám. Bylo to pro mne těžké.“

Na cele jsem byl přes noc s nějakým mnichem, nebo zaměstnancem kláštera. Byl jsem s ním tuto jedinou noc. Jak jsem na tom, věděl od dozorce, který mi dával holení. Tento mnich mi řekl: „Věřte, že Pán Bůh je s vámi, myslíte na něho a nezapomínejte. Já se za vás budu celou noc modlit.“ Ráno jsem poděkoval mnichovi za slova útěchy a ten se tak hrozně rozplakal, a když se otevřely dveře a odváděl mě estébák, jen nesouvisle v pláči mi řekl s Pánem Bohem.

StB, který mne vedl k soudu, mi řekl: „Ručím ti svým krkem za to, že nedostaneš provaz. Nehleď na to, co říká prokurátor, prokurátor, to jsme my, za námi si pan prokurátor chodí pro rozumy.“

Soud

Na jevišti seděl soud. Soudce, prokurátor, dva soudci z lidu, obhájci a ještě nějací přísedící. Předvedli mě na jeviště před soudní tribunál (bez pout). Byly přečteny mé nacionále a paragrafy obžaloby. Soudce měl před sebou kopie letáků a seznam věcí ze zabavené bedny. Ptal se mě, nač jsem měl automat. Řekl jsem, že je to památka z boje proti Hitlerovi. Dále ukázal, že mi byly zabaveny pušky a pistole. Řekl jsem, že jsem na ně měl lovecký lístek a zbrojní pas. „A takové zbraně se nedají použít proti státu?“ Řekl jsem: „Dají.“ „Tak vidíte,“ řekl.

Nyní vytáhl leták, Obrátil ho k lidem. Na letáku byl velký medvěd, který nesl v tlamě Podkarpatskou Ukrajinu, za ním krvavé stopy po re-

publice. Soudce řekl: „*Krásný medvěd, opravdu krásný medvěd.*“ Na zádech medvěda byl nápis SSSR. V pravém rohu letáku byl nápis: „*SSSR, tento kolos vlastní šestinu zeměkoule, se nestyděl naší malé republice ukrást Podkarp. Ukrajinu. – A říkali nám bratři.*“

„*Ten leták jste zhotovil vy? A co jste tím chtěl říci?*“ Řekl jsem: „*To, co je na letáku, že nám SSSR sebral Ukrajinu.*“

„*A to nevíte, že se občané Ukrajiny svobodným hlasováním vyjádřili, s kým chtějí být?*“ „*To nevím, to jsem byl špatně informován.*“

„*Za co jste vlastně, člověče, bojoval?*“ Řekl jsem, že „*za demokracii.*“ „*Copak nemáme demokracii?*“ Řekl jsem: „*Máme, ale lidovou, já jsem bojoval za Masarykovu demokracii.*“

Soudce: „*Jestliže obžalovaný tvrdí, že bojoval za Masarykovu demokracii, má pravdu. Masarykova demokracie byla kdysi na výši, ovšem dnes je dávno překonána.*“

Bylo požadováno, aby byl předveden svědek Jan Vybíral. „*Soudruhu, vy jste byl důvěrníkem zaměstnanců u obžalovaného Ostrčilíka.*“ „*Ano, byl jsem.*“ „*Tak nám povězte, co o něm víte.*“

Vybíral se postavil, tak aby byl dobře slyšet a do mikrofonu hlasitě řekl (proces byl vysílán na město): „*V celém svém životě jsem nepoznal lepšího zaměstnavatele, jak byl on. Jako každý z nás si oblékl pracovní zástěru a s námi pracoval. Byl to člověk – jeden z nás.*“ Soudce jako by na chvíli oněměl. To bylo svědectví, které rozhodně neočekával a zapůsobilo na soud i na obecenstvo v sále. Po malé chvíli řekl: „*A nikdy jste na něm nic nepozoroval?*“ Vybíral řekl: „*Nikdy nic.*“ „*Tak vám děkuji.*“ Vybíral odešel. Soudce ukázal na mne a řekl: „*Tento člověk, který měl všechny předpoklady pro to, aby se účelně zapojil, nejen, že to neudělal, ale ještě šel proti.*“

Myslím, že svědectví Vybírala, komunisty a důvěrníka zaměstnanců, bylo největší překvapení, které mohl soud očekávat, protože ho pronesl komunistický předák.

Nyní povstal můj obhájce a řekl: „*Žádám soud, aby nepoužíval nejvyššího trestu, který je pro obžalovaného navržen, aby bral v úvahu, že s obviněným je souzena nevinná žena a tři nezletilé děti.*“ Na druhý den byl vynesena rozsudek: 30 roků vězení, 50 000 Kčs pokuty, zabavení veškerého majetku.

Byl jsem převezen na Bory (věznice v Plzni). Několik dnů jsem byl sám na cele. Nesměl jsem si sednout, ale stále chodit, ani se zastavit, nebo se opřít, a to od rána až do večerky. Stále hlídán bachařem.

Potom jsem byl dán na společnou celu (spolu s Jožkou Jandou z Beňova). Podmínky na Borech byly tak kruté, že žádný z nás nevěděl, jak dlouho to přežije. Jožka mi tehdy řekl: „*Kdybys přežil, řekni u nás, že veškerý můj majetek odkazují malému Frantíkovi Bělárovi.*“

Bory, to bylo peklo a to dělali – velitel věznice Šafarčík, Valm, Trebka, Potužník a největší surovec Brabec.

Asi po půl roce jsem byl u lékařské prohlídky. Bylo zjištěno, že mám něco na plicích. U lékaře tehdy pracoval Vašek Obadálek z Hor. Moštěnice, můj známý, a domnívám se, že jeho přičiněním jsem byl z tohoto pekla odeslán do Ilavy na Slovensko.

Na Borech jsme museli nastoupit na vycházku oblečení, kabáty zapnuty až ke krku. Bylo velké vedro. Dozorce se bavil. Museli jsme jeden za druhým v kole na jeho rozkaz nejprve běhat, ve dřepu husím pochodem pokračovat a zase dělat dřepy. Lidé padali jako hrušky a zůstávali ležet. Když se bachař nabažil a kopanci nešlo padlé přinutit k pochodu, ukončil vycházku. Ti, kteří byli ještě schopní, museli pomoci těm padlým a odvézt je na celu.

Byl jsem úplně propoceny, ale jen jsem svlékl kabát, už byl hlášen nástup (denní sčítání) a každý musel být úplně oblečen.

Při nástupu do práce se nesmělo mluvit, ale i tak padaly facky a kopance. Když jsem nastoupil na celu, byla úplně obsazena. Asi tři týdny jsem spával ve škvíře mezi dvěma postelemi. Zrovna tak Jožka Jandů.

Po půl roce jsem byl z tohoto pekla převezen do Ilavy na Slovensko. Tehdy byla Ilava také ženským vězením. Bylo to, jako bych přišel z pekla do ráje. Byl to také kriminál, ale dobrá polovina dozorců byly lidé. Asi po půl roce byly ženy přemístěny do jiného kriminálu a na jejich ubikacích byla zřízena nemocnice.

Ilava

Byl jsem na společné cele č. 2. Tam jsem těžce onemocněl. Na cele byl také (jako vězeň) MUDr. Borůvka a medik M. Jílek z Brna. Díky jim, hlavně dr. Borůvkovi, dodnes žiji.

Měl jsem zánět pohrudnice a vodu. Ve věznicí nebylo ani léků, ani žádné zdravotnické potřeby, nebo zařízení. Jediný lék, který jsem dostával, byl prášek Harburn. Měl jsem velké horečky a velmi jsem se potil. Za chvíli jsem měl propocené prostěradlo. Chlapci mi ochotně půjčovali svá prostěradla, ale v krátké době jsem je všechna propotil.

Do věznicí chodil civilní lékař. K němu jsme chodili za doprovodu dozorce a dr. Borůvky. Na nátlak dr. Borůvky mě poslal na rentgen. Rentgen byl blízko pod věznicí. Ale poněvadž jsem byl ve stavu nemožném, tak mě na rentgen donesli na nosítkách. Tamější lékař řekl, že musím ihned do nemocnice.

Když jsem se vrátil do věznicí, byl můj stav tak vážný, že se dr. Borůvka s Mir. Jílkem rozhodli, že mi odeberou vodu sami. Seděl jsem na židli, dr. Borůvka mi velkou injekční stříkačkou vpíchl jehlu mezi žebra a začal vytahovat vodu.

Jehlu nechal vpíchnutou a po vyprázdnění stříkačky tuto zase znovu naplnil. Exudát dávali do zavařovací sklenice a bylo ho skoro pět litrů. Při návštěvě u civilního lékaře ve věznicí vysvětlil dr. Borůvka lékařovi můj zdravotní stav a řekl mu, že on odpovídá za můj život, aby mě tak, jak doporučil lékař na rentgenu, poslal do nemocnice.

Civilní lékař ohlásil veliteli věznicí, že musím do nemocnice. Velitel to zamítl. Doktor řekl dr. Borůvkovi: „*Co mám dělat, já jsem to nahlásil, ale bylo to zamítnuto.*“ Dr. Borůvka řekl: „*Vy jste zodpovědný za život toho člověka, jestliže zemře, vy za to budete souzen.*“ Dr. Borůvka velmi energicky domlouval lékařovi. Ten řekl: „*Ale co mám dělat?*“ Dr. Borůvka řekl: „*Pořídte*

Útok Miroslav Šich - Šima nar. 1919 oběšil se v lázních 1945

Proti bezbožným komunistům bojovala skupina „Pravda vítězí“, která měla základ v Hlubčicích. Co věděli muži a ženy o činnosti tohoto muže, že museli zemřít!

Zavraždění: Zdeňka Veselíkova, věra Mlařová, Ing. Petr Zlátný, Frant. Novotný a Ing. Bedřich Weisner - a mnozí další.

Likvidační skupina Šicha Šimy pravděpo-
dobně zavraždila Jana Masaryka.
Oběšený je posledním mužem, který by do léta,
věci mohli vrátit jasně, ale smrt zamýkla navždy
ústa.

Pierre de Coubertin

Dopřej mi, Pane, abych v boji,
který jde životem,
našel odvahu udeřit a riskovat;
a mám-li vyhrát - dej,
aby to bylo podle zákonů,
a aby se pravda a čest
přítom udržely vysoko,
a mám-li prohrát,
abych našel sílu
postavit se u cesty
a pozdravit vítěze,
když půjde kolem.

Tak jsme šli do boje proti komunistům.

Ale tak se dá bojovat jen s tím kdo respektuje
zákony, čest a pravdu.

Na dalších stránkách je zkráceně způsob vyše-
trování jednoho z komunistů - Šicha Šimy, který
prohlásil:

„Inu, já a respektuji jen jediný zákon
zákon vítězství boje.

A podle něho jednal...“

Stránky z kroniky, kterou psal František Ostrčilík. SOKA Přerov

si knihu, do té zapište případy, které musí do nemocnice, a dejte veliteli věznice k podpisu. Vy musíte chránit sebe.“ To se také stalo. Lékař předložil veliteli k podpisu knihu i s nemocnými určenými do nemocnice. A velitel opět odmítl podepsat. Dr. Borůvka řekl: „Vy jste jako lékař odpovědný za život a zdraví vězňů, jestliže velitel nerespektuje vaše přání, složte funkci vězeňského lékaře – jinak ponese te následky.“ Lékař se vzdal funkce.

Přišel nový lékař. Dr. Borůvka mu vysvětlil, co všechno se sběhlo. Řekl mu, že můj stav je velmi vážný a velitel odmítá léčení v nemocnici. Nový lékař řekl, že přece velitel věznice nemůže nařizovat lékařům, co má dělat. Udělám vše, aby se potřební nemocní dostali do nemocnice. A to se také stalo.

Nemocnice v Trenčíně

Bylo nás šest nemocných, které odváželo nákladní auto spoutané vždy dva spolu pouty na rukou do nemocnice do Trenčína. Přijeli jsme na nádvoří do nemocnice, doprovázeli nás čtyři dozorcí. Vystoupili jsme z auta a měli jít podle choroby na příslušné oddělení. Ale tu se stalo něco, na co do smrti nezapomenu.

Nemocní, kteří se tam procházeli, seskupili se kolem našeho auta a kolem nás, a když viděli, jak vypadáme, a že jsme spoutáni, začali křičet na náš doprovod (na dozorce): „Vy darebáci, vy svině komunistické, vy zločinci, tak se jedná s lidmi, že se nestydíte, vy hovada, vy gauneři, není vám hanba?“ A moře dalších hrubých slov na adresu našich dozorců.

Z protější budovy vyšla nějaká žena, donesla plný talíř koláčů a všem nám nabídla. Dozorcí byli bezradní a bylo mi jich líto. Seběhlo se asi dvacet lidí. A nikdy jsem neslyšel za současného režimu tak veřejné a hrubé odsouzení.

Po prodělané proceduře a prohlídce na rentgenu jsem byl převezen na nemocniční oddělení v Trenčíně. Bylo to nedaleko nemocnice, odsud jsem chodil denně na prohlídku a také stravu jsem nosil z nemocnice.

Dozorce, který se mnou chodil, mi řekl: „Víte, je mi to takové trapné vás vodit, běžte sám přede mnou, aby to nevypadalo, že vás vedu. Víte, já už jsem žádal o propuštění, ale stále to odmítají, tak musím sloužit. A nejsem zdravý.“ Připadlo mi to, jako by říkal, uteč, já tě nebudu stíhat. Ale já jsem byl v tak ubohém stavu, že jsem se musel několikrát zastavit, než jsem došel do prvního patra na celu.

Když jsme přišli do nemocnice, tak mi hned na vrátnici řekl: „Já vás nebudu vodit po nemocnici, vy už sám víte, kam máte jít, já tady na vás počkám.“ Chodil jsem na prohlídku, na váhu a rentgen. Potom jsem šel pro jídlo.

U prohlídky bývali dva lékaři a lékařka. Jeden, asi vedoucí lékař, mi při každé návštěvě nakreslil plíce a stav vody. (Na obrázku vyčárkoval, jak vysoko sahá voda.) Všichni tři byli velmi ochotní a příjemní, ten vedoucí obzvlášť.

Když jsem přišel do místnosti, kde se vydávalo jídlo, sestra mi donesla židli, přede mne postavila bohatý výběr jídla a řekla, abych se pořádně najedl, než mi připraví jídlo, které si odnesu na celu. Ty sestry se vždycky seskupily kolem mne a říkaly mi, abych si řekl, co chci k jídlu, že mi všechno donesou. To byl docela jiný svět než v kriminále.

Na cele jsem měl ošetřovatele. Jmenoval se Jarábek. Ke konci mého pobytu byl vyměněn novým, ten se jmenoval Kukačka. Když jsem přišel do nemocnice na prohlídku, ptal se mne ten příjemný lékař (byl to asi primář), jak se jmenuje ošetřovatel, kterého mám na cele. Řekl jsem, že Jarábek, aniž jsem si uvědomil, že mám vlastně již nového. Doktor řekl: „Jarábek?“ Tu jsem si uvědomil, že mám jiného a řekl jsem: „Mám nového, jmenuje se Kukačka.“ Doktor řekl: „Pozor na něj.“ (Tím mi dal najevo, že je to bonzák na mne nasazený.) – Bože, jak výborný to byl lékař.

Exudát, který mi odebrali chlapci (dr. Borůvka a M. Jílek) na cele v Ilavě, byl poslán na výzkum a byly v něm zjištěny bakterie TBC. Manželka tehdy pracovala jako ošetřovatelka v nemocnici v Přerově. Obstarala mi PAS (kyselina Para-Aminosalicylowa), lék proti TBC. Byl to nějaký nový zahraniční lék. Vězeňský lékař v Ilavě ho odmítl s odůvodněním, že máme dostatek vlastních léků. Manželka ho musela nechat zatím v lékárně v Ilavě. (Ve věznici neměli vůbec žádné léky.) Když jsem to hlásil lékařům v Trenčíně, ihned vydal rozkaz, aby byl PAS vydán. Užíval jsem potom 30 kusů denně. Po vyčerpání zásoby (2 000 kusů) mi byl další úředně přidělen.

Když jsem v Trenčíně skončil, přijel pro mne dozorce z Ilavy a vlakem mě převážel zpět do věznice v Ilavě. Nasadil mi pouta a šli jsme parkem pěšky na nádraží. Na zemi byla vrstva spadaneho listí se stromů, vzpomínám si, jak hluboce jsem nadechoval tu čarovnou vůni tlejícího listí. Již několik roků jsem byl v kriminálu, mimo přírodu.

Když jsme přišli na nádraží, vešli jsme do nějaké místnosti, kde bylo asi pět železničářů. Dozorce je požádal, aby mu šli koupit dvě jízdenky

Prokuratura:

Původní příjmení odsouzeného:

**Státní prokuratura
odd. Brno**

Ostrčilík

Trestní list

1. Jméno a původní příjmení: František Ostrčilík		8. Nynější příjmení: Ostrčilík	
2. Číslo obě. průkazu:		5. Narozen(a) kdy: 13. 5. 1911 v Dobručicích, okr. Píseň kde:	
4. Poslední bydliště místo: Dobručice č. 76, okr. Píseň okres:		7. Jméno a příjmení rodičů otec: František matka: Anačka Šumcová	
6. Soud I. stolice: Státní soud, odd. Brno Jeho spisová značka: Cr 11/1 18/50 Spisová značka prokuratury: Pr 11 1195/49 Rozhodnutí soudu I. stolice vydáno dne: 12. 3. 1951			
8. Trestný čin: § 1, odst. 1 lit. c / odst. 2, odst. 3 e / z.č. 331/48 Sb.			
9. Trest		B	
n)		A	
b)		B	
naprávné opatření	v trvání:	přeměněno v trest odnětí svobody dne: na dobu:	
	podmíněně	rozhodnuto o výkonu trestu dne:	
	nepodmíněně	v trvání: 30 roků	
	trest smrti		
nepodmíněně	kteřé:	kteřé: 50.000.- Kčs, konfiskace celého jmění, ztráta občanských práv obdržaných navazující 10 roků na odnětí svobody	
	podmíněně	rozhodnuto o výkonu trestu dne:	
10. Trest odnětí svobody odpyká vzbou dne:		12. Poznámky: a) Rozhodnuto o zařazení do TNP na dobu: b) Zkušební doba při podmíněném propuštění končí dne: c) Zkušební doba při prominutí trestu milostí pod podmínkou končí dne: d) Jiné poznámky:	
11. Původní rozsudek I. stolice v této věci:			

Brno, 9. února 1951.
(datum)

(podpis)

Trestní list na jméno František Ostrčilík, 1951. SOKA Píseň

do Ilavy, poukázal na mne, že mě nemůže nechat bez dozoru. Chlapi se jeden po druhém vytratili a žádný nebyl ochoten mu vyhovět. „Chlapi, mějte rozum, vidíte, v jakém jsem postavení.“ Když už zůstal jen jeden, postavil se dozorce před něho, dal mu do ruky peníze a řekl: „Prosím tě, měj rozum, běž koupit ty listky.“

u/3 krah

Č. 4 Mt 1091/55-2
(V odpovědi uvádíte toto č. 1.)

Místní národní výbor

Dobručice

VELMI PILNĚ!

Důvěrné!

Věc: Seřízení o žádosti za milost
pro Františka Ostrčilíka

Rozsudkem státního soudu, odd. Brno, ze dne 12. května 1950

č. _____ odsouzen(a)

XXXXX **X** byl(a) odsouzen(a)
František Ostrčilík, nar. dne **13.5.1911** v **Dobručicích**
povolání **Národní správce** posledně bytem **Dobručice č.76** u **Přerova**
okr. **Přerov** pro trestný(é) činy **pošta Horní Moštěnice**

vezlezrady podle § 1, odst. 1 lit. a/, odst. 2 zák. č. 231/48 Sb i odst. 3 c/
téhož zák.

k trestu odnětí svobody na **30 /třicet/ roků**
z toho amnestováno **12 roků** a k trestům vedlejším

Odsouzený si odpykává trest od **6. září 1949.**

V žádosti, aby prezident republiky odsouzenému milostí prominul nebo snížil zbytek trestu, uvádí

děti odsouzeného Eva, Jana a Karel Ostrčilíkovici:
Prosíme, aby cestou milosti byl podmíněně propuštěn náš tatínek.
My jako děti škol nového typu již dobře chápeme správnost socialistického
zaměření a těšíme se z úspěchů naší lidové demokratické vlasti. Velmi
těžce neseme odloučení od našeho otce a také po stránce hmotné se nám
těžko žije, neboť jsme odkázáni pouze na výdělek naší matky, která pracuje
jako řidička akumulátorového vozíku v Přerovských strojárnách v Přerově.
Její výdělek sotva stačí na uhájení nejnepatnějších životních potřeb.

Zádám o zjištění třídního původu, osobních, rodinných, majetkových a výdělkových poměrů od-
souzeného, jeho (jejího) chování, pověsti, jaký má poměr ke státnímu zřízení, dále žádám o vyřízení,
zda vzhledem ke všem okolnostem případu, k výsledkům seřízení a ze zřetelem k dětem odsouzeného
a uloženého trestu lze doporučit, aby prezident republiky odsouzenému prominul zbytek nebo část ulo-
ženého trestu.

Rychlou a podrobnou zprávu, kterou očekáváme nejdříve do **patnácti dnů** k našemu číslu jedna-
címu, nám ulehčíte práci, ušetříte urgenci a umožníte nám lépe plnit naše úkoly.

Krajský soud v Brně, odd. 4,
dne **15. prosince 1955.**

Dr. Zdeňka Žáková
Za správnost vyřízení
Řeš. č. 1091/55-2
Národní výbor

ZMT 07 371-55

Děti Františka Ostrčilíka prosí o milost pro svého otce, 1955. SOKA Přerov

Nastoupili jsme do vlaku. Byl jsem s bachařem sám, tu přistoupila mladá žena, tykala si s dozorcem a řekla mu, aby mi sundal železka. Dozorce se usmíval a řekl: „To nejde.“ Řekla mi: „Co jste udělal, že vás zavřeli?“ „Za to, že jsem řekl pravdu,“ odpověděl jsem. „Pravdu, to já mám ráda, když někdo

říká pravdu.“ Vzala dozorcí pistoli a hrála si s ní, a řekla: „Na co to máš, přece bys nestřelil člověka.“ Vrátila mu pistoli a řekla mi: „Vy jste chlap, až budete vystupovat v Ilavě, tam je tma – tak vyskočit, naplit, pošlapat a pryč.“ Když jsme vystupovali v Ilavě, řekl mi bachař: „Mějte rozum, já dělám jenom svou povinnost.“

V Ilavě jsem byl dán na nemocniční oddělení. Dr. Borůvka mi řekl, že musím hodně jíst a že mi zařídí veškeré přídavky. To také splnil. Ovšem pohádková strava z Trenčína to nebyla.

Zde končí záznamy Františka Ostrčilíka.

Život rodiny a po propuštění

Těžké období během věznění manžela prožívala jeho manželka s dětmi. Sama vystříдалa řadu zaměstnání. V žádosťi, aby prezident republiky odsouzenému milostí prominul nebo snížil zbytek trestu, z roku 1955 bylo dětem odsouzeného – Evě, Janě a Karlovi – nadiktováno: „Prosíme, aby cestou milosti byl podmíněně propuštěn náš tatínek. My jako žáci škol nového typu již dobře chápeme správnost socialistického zaměření a těšíme se z úspěchů naší lidově demokratické vlasti. Velmi těžce neseme odloučení od našeho otce a také po stránce hmotné se nám těžko žije, neboť jsme odkázáni pouze na výdělek naší matky, která pracuje jako řidička akumulátorového vozíku v Přerovských strojárnách v Přerově. Její výdělek sotva stačí na uhájení nejnütnějších životních potřeb.“^{44/}

V březnu 1960 odpovídal místní národní výbor na přípis Krajského soudu v Nitře, odd. 1, ohledně podmíněného propuštění: „Na Váš přípis ze dne 22. února 1960 ve věci podmíněného propuštění Františka Ostrčilíka místní národní výbor v Dobřčicích sděluje tyto podrobnosti.

František Ostrčilík, nar. 13. 5. 1911 v Dobřčicích, posledně bytem Dobřčice č. 76, povolání obchodník, měl v naší obci před okupací menší obchod se smíšeným zbožím. Je ženat a otcem tří dětí. Byl pracovitý a vedl řádný život pracujícího člověka. Za okupace byl zapojen do partizánské skupiny Jana Žižky z Trocnova a byl také jako partyzán vyznamenán. Doklady o této činnosti má jeho manželka uschovány. Jeho manželka pracuje v těžkém průmyslu a je zapojena ve výboru žen. Jeho dvě dcery pracují v zemědělství a syn je zapojen v pionýrské organizaci.

Místní národní výbor a místní organizace Komunistické strany Československa v Dobřčicích, vzhledem k tomu, že jak jeho manželka, tak i jeho děti jsou zapojeny a není proti nim žádných stížností, nemají námitek, aby František Ostrčilík byl podmíněně propuštěn, jelikož není tady důvodu, jenž by znesnadňoval jeho propuštění, zvláště když jmenovaný uznal svou chybu a je ochoten se při propuštění dle svých schopností zapojiti.“^{45/}

44/ SOkA Přerov, fond Místní národní výbor Dobřčice, inv. č. 32.

45/ Tamtéž.

Buď vůle Tvá...

*Smrti se nebojím,
smrt není zlá,
smrt je jen kus života těžkého,
co zlé, co těžké je,
to umírání je.*

J. Wolker

Hluboce zarmoucení oznamujeme všem příbuzným, přátelům
a známým, že nás navždy opustil náš milovaný manžel, tatínek,
tchán, dědeček, pradědeček, bratr, švagr a strýc

pan

František OSTRČILÍK

Zemřel po dlouhé a těžké nemoci dne 8. listopadu 2003
ve věku 92 let.

S drahým zesnulým se rozloučíme

VE STŘEDU DNE 12. LISTOPADU 2003 VE 13.40 HODIN
v obřadní síni městského hřbitova v Přerově.

Dobručice 47, dne 10. listopadu 2003.

Za zarmoucenou rodinu :

**manželka Vojtěška
dcera Eva s rodinou
dcera Jana s rodinou
syn Karel s rodinou
a ostatní příbuzní**

*Autobus pro smuteční hosty bude přistaven v Dobručicích na autobusové zastávce
ve 12.50 hodin.*

Tisk: Reprografické středisko Přerov, ul. 9. května, tel. 602 730 739

Parte Františka Ostrčilíka. SOkA Přerov

Po téměř jedenácti letech věznění byl František Ostrčilík v květnu 1960 propuštěn na amnestii. Po návratu z vězení pracoval až do odchodu do důchodu v roce 1971 v elektroopravně Komunálních služeb města Přerova. V roce 1990 byl rehabilitován. Zemřel 8. listopadu 2003 ve věku 92 let.

Stálo to za to

Z výše uvedeného je zřejmé, že odbojová organizace Pravda vítězí, působící od jara 1948 do září 1949, zapojením různých osob, svou strukturou a činností navazovala na odbojové zkušenosti, které získali její členové v době boje proti německým okupantům v době druhé světové války. Tato skutečnost nebyla vyšetřovacími orgány Státní bezpečnosti nikdy zmiňována, z pochopitelných důvodů. Lidé s odbojovou minulostí nesli do určité míry na sobě aureolu bojovníků za svobodu, byli po válce vyznamenáváni. O to tvrdší byly tresty, kterých se bojovníkům proti komunismu s protinacistickou minulostí dostalo v soudních procesech. Příkladem je František Ostrčilík, kterého můžeme považovat za vůdčí osobnost odbojové skupiny Pravda vítězí. I když při vyšetřování byly jmenovány různé osoby stojící v čele organizace, není pochyb, že faktickým vůdcem byl František Ostrčilík, který kolem sebe soustředil lidi, kterým mohl důvěřovat, věnoval vlastní prostředky k zabezpečení činnosti a také byl aktivní v provádění akcí.

Nestihl jsem se pana Františka Ostrčilíka zeptat, „*zda mu to bylo zapotřebí*“. Myslím si, že konal tak, jak mu kázalo svědomí a jeho osobní prožitky. Na jeho činnosti v odbojové skupině je patrné, že lidé se do boje proti komunismu zapojovali na základě svých předchozích zkušeností. V našem případě lze vést přímou čáru mezi druhým a třetím odbojem, protože řada odbojářů z let 1939–1945 se zapojila do protikomunistického odboje. Dělo se tak díky svobodnému rozhodnutí, z pocitu nezradit přátelství upevněné v předchozích bojích a nezklamat. Mohlo se samozřejmě stát, že tento svazující pocit nedovolil říci ne, i kdyby se dotyčný člověk nechtěl zapojit. Ale takový je život. Rozhodujeme se v interakci s jinými lidmi, se kterými jsme provázáni řadou sociálních vazeb.

Působení odbojové skupiny Pravda vítězí, zachycené v archivních pramenech, nám dovoluje zaplnit dosud velmi málo zalidněnou historii třetího odboje v Přerově a na Přerovsku.

Přílohy

Seznam zatčených a vyslechnutých osob v ilegální organizaci „Pravda vítězí“ na Přerovsku. Čech Miloš a spol.

- 1 Čech Miloš, nar. 21. 10. 1925, Zvolenská Slatina, úředník, bytem Přerov, Pod Valy čís. 16, „Z“, II/26
- 2 Ostrčilík František, nar. 13. 5. 1911, Dobrčice, bytem Dobrčice čís. 76, „Z“, I/6
- 3 Novák František, nar. 5. 1. 1921, Brno, úředník, bytem Přerov, Velká Dlážka čís. 69, „Z“, IV/52
- 4 Příkryl Antonín, nar. 1. 9. 1909, Sušice, úředník, bytem Tučín čís. 20, I/28
- 5 Došlík Jan, nar. 13. 1. 1924, Oplocany, úředník, bytem Oplocany čís. 8, t. č. voj. Útvar 2247 Kežmarok, „Z“, II/20
- 6 Ludíková Ludmila, nar. 28. 4. 1920, Budišov n. B., v domácnosti, bytem Přerov, Svisle čís. 15, „Z“, Ž/45
- 7 Plšek Oldřich, nar. 8. 3. 1926, Levoča, úředník, bytem Bystřice pod Hostýnem, Mlýnská čís. 412, „Z“, I/7
- 8 Doležel Ilja, nar. 4. 3. 1926, Rusava, úředník, bytem Rusava čís. 122, „Z“, III/42
- 9 Melichařík Josef, nar. 3. 2. 1909, Střítež, topič ČSD, bytem Dobrčice čís. 61, „Z“, II/22
- 10 Hošák Adolf, nar. 8. 5. 1918, Dobrčice, průvodčí vl. ČSD, bytem Přerov, Škodova čís. 23, „Z“, II/18
- 11 Petřík Ludvík, nar. 18. 5. 1896, Dobrčice, rolník, bytem Beňov čís. 20, „Z“, III/33
- 12 Chmelař Josef, nar. 16. 3. 1912, Podolí, obchodník, bytem Přerov, Kopaniny čís. 66, „Z“, II/49
- 13 Janda Josef, nar. 18. 2. 1915, Beňov, rolník, bytem Beňov čís. 8, „Z“, II/29
- 14 Pokorný František, nar. 6. 11. 1908, Přestavlky, rolník, bytem Přestavlky čís. 14, „Z“, III/31
- 15 Tvarůžková Adolfa, nar. 26. 2. 1917, Přerov, úřednice, bytem Přerov, Žerotínovo nám. Čís. 8, „Z“, Ž/51
- 16 Sládek Josef, nar. 27. 12. 1919, Kroměříž, učitel, bytem Přerov, Za Mlýnem čís. 17, „Z“
- 17 Stloukal František, nar. 25. 1. 1916, Kroměříž, učitel, bytem Olomouc, Krakovská čís. 18, „Z“, II/25
- 18 Zicháček Oldřich, nar. 10. 10. 1926, Nižníbrecky, úředník, bytem Bystřice pod Hostýnem, posledně Třebořadická čís. 74, okr. Praha, „Z“, I/12
- 19 Hanák Adolf, nar. 1. 10. 1927, Lhota u Vyškova, úředník, bytem Přerov, Žerotínovo čís. 32, „Z“, III/12
- 20 Ludík František, nar. 10. 10. 1912, Přerov, rolník, bytem Přerov Svisle čís. 15, „Z“, III/37

- 21 Seibert Alois, nar. 3. 6. 1907, Hranice, učitel, bytem Beňov čís. 10, „Z“, III/45
- 22 Sládek Vladimír, nar. 25. 11. 1917, Kroměříž, úředník, bytem Přerov, Štefánikova čís. 8, t. č. nezn. Pobytu, „N“
- 23 Kroupa Vladimír, nar. 17. 7. 1928, Užhorod, úředník, bytem Přerov, Kosmákova čís. 29, t. č. nezn. Pobytu, „N“
- 24 Tvarůžka Josef, nar. 24. 7. 1925, Přerov, úředník, bytem Přerov, Štefánikova čís. 8, t. č. nezn. pobytu, „N“
- 25 Čelechovský Leopold, nar. 31. 8. 1908, Olomouc, velkoobchodník, bytem Přerov, Žerotínovo čís. 29, „O“
- 26 Marek Oldřich, nar. 15. 6. 1893, Ústí nad Orlicí, vedoucí mlékárny, bytem Přerov, Jiráskova čís. 14, „O“ (troubecká mlékárna)
- 27 Řezáč Boleslav, nar. 12. 6. 1914, Oplocany, rolník, bytem Oplocany čís. 21, „O“
- 28 Šimek Cyril, nar. 21. 9. 1898, Oplocany, hostinský, bytem Oplocany čís. 22, „O“
- 29 Zdráhal Jan nar. 23. 2. 1924, Ptačisdorf, rolník, bytem Beňov čís. 137, „O“
- 30 Hrbas Vojtěch, nar. 31. 10. 1919, Beňov, rolník, bytem Beňov čís. 4, „O“
- 31 Vašík Pavel, nar. 28. 2. 1916, Rusava, úředník, bytem Bystřice pod Hostýnem, Slavkovského čís. 897, „O“
- 32 Jiříček Viktor, nar. 5. 9. 1907, Přestavlky, rolník, bytem Dobrčice čís. 53, „O“
- 33 Voltner Karel, nar. 13. 4. 1921, Karlovice, zvěrokleštič, bytem Dřevohostice čís. 71, „O“
- 34 Voltnerová Ludmila, nar. 25. 12. 1926, Dobrčice, v domácnosti, bytem Dobrčice čís. 19, „O“
- 35 Masařík Jan, nar. 22. 8. 1920, Dobrčice, strojvedoucí ČSD, bytem Dobrčice čís. 52, „O“
- 36 Doležel František, 12. 3. 1920, Znojmo, pošt. zřízenec, bytem Přerov Šířava čís. 29, „S“
- 37 Hrubý Jan, nar. 6. 6. 1895, Dobrčice, rolník, bytem Dobrčice čís. 25, „S“
- 38 Zahradník Jindřich, nar. 21. 10. 1924, Kanovsko, rolník, bytem Kanovsko čís. 30, „S“
- 39 Roubalíková Božena, nar. 14. 5. 1925, Kostelec u Holešova, úřednice, bytem Kostelec u Holešova čís. 41, „Z“
- 40 Bělař Vojtěch, nar. 8. 4. 1904, Beňov, rolník, bytem Beňov čís. 29, „N“^{46/}

46/ ABS Praha, sbírka Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy (V): arch. č. V-2021 OV – Podsvazek soudního spisu.

Hodnocení archivního svazku Ilegální skupina Čech Miloš a spol.

V rámci vyhodnocení „akce 48“ Krajská správa Sboru národní bezpečnosti, správa Státní bezpečnosti Ostrava vyhodnotila archivní svazek V-2021 Ostrava (Olomouc) pod názvem Ilegální skupina Čech Miloš a spol. – rozšiřování protistátních letáků, vyzvědačství pro americké velvyslanectví v Praze, shromažďování zbraní.

Vladimír Sládek (bývalý úředník ministerstva zemědělství), nar. 25. 11. 1917, František Ostrčilík (národní správce likérky), nar. 13. 5. 1911, a Josef Tvarůžka (vyakčňený student), nar. 24. 7. 1925, založili v březnu 1948 ilegální skupinu, které dali krycí název „V boj“ (později změněno na „Pravda vítězí“). Sládek, Ostrčilík a Tvarůžek byli přesvědčeni o tom, že lidově demokratické zřízení se dlouho neudrží. Na základě toho se rozhodli, že je třeba proti zřízení bojovat a připravit se na převzetí moci. Po několika schůzkách se dohodli na tom, že přikročí k rozšiřování protistátních letáků.

Člen skupiny Ostrčilík koupil pro potřebu skupiny cyklostyl. V srpnu až září 1948 rozmnožili členové skupiny první leták (obsah neuveden) v počtu asi 50–60 kusů. Rozšíření letáku zařídili Ostrčilík s Tvarůžkem a Františkem Novákem (úředník), nar. 5. 1. 1921. Začátkem roku 1949 rozmnožili výše uvedené osoby (kromě Sládka, který uprchl v polovině roku 1948 do zahraničí) další leták, který obsahoval výňatky z projevu bývalého prezidenta Masaryka a Beneše, kde byla hanobena dělnická třída. Leták byl rozmnožen v počtu asi 200 kusů. Ještě v lednu 1949 rozmnožil Tvarůžka společně s Antonínem Příkrylem (úředník), narozeným 1. 9. 1909, a Novákem další letáky, v počtu asi 2000 kusů, na kterých byla kresba znázorňující ničení SSSR. Další leták obsahoval kresbu znázorňující vojenský útok SSSR proti západu a leták, který znázorňoval uchvácení Zakarpatské Ukrajiny SSSR. Dále byl rozmnožen leták (počet neuveden), který obsahoval výhrůžky funkcionářům KSČ a lidosprávy. Tento leták byl rozepisován aktivním funkcionářům KSČ podle seznamu, který si členové skupiny pro tento účel pořídili.

V důsledku toho, že letákové akce nepřinesly žádné výsledky, kromě toho, že do rozšiřování byly zapojeny další osoby, členové skupiny tuto formu nepřátelské činnosti ukončili. V dubnu 1949 cyklostyl se zbytkem letáků ukryli u Vojtěcha Bělaře, nar. 8. 4. 1904, rolníka. Dále k Bělařovi ukryli samopal s náboji a 2 ručními granáty. Členové skupiny Tvarůžka a Novák a Ostrčilík se v březnu–dubnu 1949 pokusili navázat další spojení na blíže neuvedeného Rittera v Šumperku (údajně člen ilegální skupiny Světлана). Ritter výše uvedeným osobám nedůvěřoval a v důsledku toho k napojení nedošlo.

Mimo letákových akcí prováděli členové skupiny výzvědnou činnost pro úředníka AVV v Praze Kolarka, s kterým byl ve styku Tvarůžka. Dle sdělení Tvarůžka navštívil Kolarka v roce 1948, v Praze na ONV. Při této příležitosti předal zprávu, aby byl varován Josef Vávra-Staršík, který se měl vrátit údajně do ČSR. Při další návštěvě Kolarka v roce 1949 předal

Zbraně zajištěné u členů skupiny Pravda vítězí. ABS Praha, sbírka Správa vyšetřování STB – vyšetřovací spisy (V): arch. č. V-2021 OV

Tvarůžka zprávu o vojenském útvaru. Tuto zprávu získal Tvarůžka od člena skupiny Jana Došlíka (úředníka, který v letech 1948–1949 vykonával vojenskou základní službu).

Tvarůžka získal pro skupinu provozu schopnou vysílačku, která měla být využita pro spojení do zahraničí. Tento cíl skupiny nebyl splněn. Členové skupiny se pokoušeli najít spolehlivou cestu k ilegálním cestám do zahraničí. Tuto cestu se též nepodařilo nalézt, i když se v roce 1948–1949 podařilo jednotlivým členům skupiny uprchnout (Sládek v srpnu 1948, Tvarůžka červenec 1949, Kroupa srpen 1949 a Bělař v září 1949). Před útekem do západního Německa pověřil Tvarůžka vedením ilegální skupiny člena skupiny Miloše Čecha (úředník), nar. 21. 10. 1925.

Čech prakticky v žádné nepřátelské činnosti nepokračoval. Koncem srpna 1949 se pokusil Čech o vlastní ilegální útek do NSR. V hraničním pásmu byl zadržen a provedeným výsledkem byla odhalena nepřátelská činnost dalších osob. Do skupiny bylo zapojeno (eventuálně o existenci skupiny vědělo) 34 osob. V průběhu realizace byly u členů skupiny nalezeny tyto zbraně: 10 pušek (lovecké pušky, kulovnice), 5 pistolí, 2 ruční granáty, 1 samopal a větší počet nábojů různého druhu.

Působnost ilegální skupiny byla v kraji Olomouc a Praha. Členové skupiny neměli napojení na další skupinu či do zahraničí. Tvarůžka měl styk s úředníkem AVV Kolarkem.

Ze čtyřiatřicetičlenné skupiny bylo 19 osob členy bývalé strany národně sociální (z toho jeden předseda místní organizace), sedm osob bez politické příslušnosti, tři osoby členy čs. strany lidové a jedna osoba sociálně demokratická a KSČ a politická příslušnost tří osob nebyla uvedena.

Podle charakteru práce bylo možné jedenáct osob zařadit mezi úředníky, osm rolníků, šest živnostníků a tři osoby dělníci, učitelé, dvě ženy z domácnosti a jeden zvěrolékař.

Vyšetřování skupiny bylo zahájeno KV Stb Olomouc v srpnu 1949 a pokračovalo do září 1949 (část osob byla vyšetřována na svobodě). Rozsudkem Státního soudu v Brně ze dne 12. května 1950 bylo odsouzeno 21 osob v čele s Čechem, Ostrčilíkem a Došlíkem pro následující trestné činy: trestný čin velezrady, vyzvědačství, sdružování proti státu, nepřekážení tr. činu, přečin nedovoleného ozbrojování. Dne 15. – 17. 5. 1950 bylo Státním soudem v Brně dodatečně odsouzeno 13 zbývajících osob v čele s Roubalíkovu pro následující trestné činy: trestný čin sdružování proti státu, nepřekážení tr. činu, nadřzování. Spoluorganizátor ilegální skupiny Ostrčilík byl odsouzen na 30 roků odnětí svobody, Došlík na doživotí, Novák na 21 roků, Čech na 16 roků, 3 osoby na 10–12 roků, 6 osob na 5–9 roků, 13 osob na 1–4 roky, 4 osoby na 6–8 měsíců odnětí svobody a 4 osoby byly obžaloby zproštěny. (Čech správně 19 let, Ludmila Ludíková 15, Ing. Antonín Příkryl 12, Ludvík Petřík 10, pozn. autora.) Státní soud Brno Or II/I 15/50 a Or III 16/50^{47/}

47/ ABS Praha, sbírka Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy (V): arch. č. V-2021 OV - Vyhodnocení akce 48.

O autorech

Mgr. Filip Gregor

historik

filipgregor.1@seznam.cz

Mgr. Petr Jirák

archivář Státního okresního archivu Přerov

p.jirak@pr.archives.cz

PhDr. Jiří Lapáček

ředitel Státního okresního archivu Přerov

j.lapacek@pr.archives.cz

PhDr. Miroslav Marada

archivář Státního okresního archivu Přerov

m.marada@pr.archives.cz

Mgr. Jiří J. K. Nebeský

editor Hranické historické knihovny, www.historie.hranet.cz

jiri.nebesky@gmail.com

Bc. Eva Slováková, DiS.

archivářka Státního okresního archivu Přerov

e.slovakova@pr.archives.cz

PhDr. Jan Štěpán, Ph.D.

archivář Zemského archivu v Opavě, pobočka Olomouc

j.stepan@ol.archives.cz

Jan Štěpán ml.

student SEŠ Lipník nad Bečvou

Mgr. Dagmar Vykoukalová

středoškolská učitelka

dagvyk@centrum.cz

PhDr. Karel Žurek

atelier pro průzkumy, rekonstrukce a restaurování památek s.r.o., Nové

Sady č. 234, Dolany u Olomouce

karelzurek@volny.cz

Sborník Státního okresního archivu Přerov 27/2019

Vydal Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Přerov
Přerov 2019

Odpovědný redaktor Jiří Lapáček

Počet stran 252

Sazba Jiří J. K. Nebeský

Tisk GRAPP CZ, s.r.o.

Počet výtisků 400

ISBN 978-80-87632-64-2

ISSN 1214-4762